The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA

Letno poročilo o izvajanju

Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020

Letno poročilo o izvajanju	
Obdobje	01/01/2016 - 31/12/2016
Različica	2016.1
Status – trenutno vozlišče	Sprejela Evropska komisija - European Commission
Nacionalna referenca	
Datum odobritve odbora za spremljanje	08/06/2017

Veljavna različica programa	
CCI	2014SI06RDNP001
Vrsta programa	Program za razvoj podeželja
Država	Slovenija
Regija	SI - National
Programsko obdobje	2014 - 2020
Različica	4.0
Številka sklepa	C(2016)8717
Datum sklepa	13/12/2016
Organ upravljanja	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Direktorat za kmetijstvo

Kazalo

1. GLAVNE INFORMACIJE O IZVAJANJU PROGRAMA IN NJEGOVIH PREDNOSTNIH NALOG....11
1.a) Finančni podatki....11
1.b) Splošni kazalniki in kazalniki za posamezne programe ter količinsko opredeljene ciljne vrednosti....11
1.b1) Pregled napredka....11
1.c) Ključne informacije o izvajanju PRP na podlagi podatkov iz a) in b) po prednostnih področjih....16
1.d) Ključne informacije o doseganju mejnikov, določenih v okviru uspešnosti, na podlagi Preglednice F....42
1.e) Drugi posebni elementi programa razvoja podeželja [neobvezno]....45
2. NAPREDEK PRI IZVAJANJU NAČRTA VREDNOTENJA. 46
2.a) Opis kakršnih koli sprememb načrta vrednotenja v okviru programa razvoja podeželja, ki so bile uvedene med letom, in utemeljitve teh sprememb....46
2.b) Opis dejavnosti vrednotenja, ki so se izvajale med letom (v zvezi z oddelkom 3 načrta vrednotenja) 46
2.c) Opis dejavnosti, ki so se izvajale v zvezi z zagotavljanjem in upravljanjem podatkov (v zvezi z oddelkom 4 načrta vrednotenja)....52
2.d) Seznam opravljenih vrednotenj, vključno s povezavami do spletnih mest, kjer so bila objavljena....54
2.e) Povzetek opravljenih vrednotenj, ki se osredotoča na ugotovitve vrednotenj....57
2.f) Opis komunikacijskih dejavnosti, ki so se izvajale v zvezi z obveščanjem javnosti o ugotovitvah vrednotenj (v zvezi z oddelkom 6 načrta vrednotenja)....62
2.g) Opis nadaljnjega spremljanja rezultatov vrednotenja (v zvezi z oddelkom 6 načrta vrednotenja) 65
3. VPRAŠANJA, KI VPLIVAJO NA DELOVANJE PROGRAMA, IN SPREJETI UKREPI 81
3.a) Opis ukrepov, sprejetih za zagotavljanje kakovostnega in uspešnega izvajanja programa....81
3.b) Mehanizmi za kakovost in učinkovito izvajanje 88
4. UKREPI, SPREJETI ZA IZVAJANJE TEHNIČNE POMOČI IN ZAHTEV PROGRAMA GLEDE OBVEŠČANJA JAVNOSTI 90
4.a) Sprejet ukrep in stanje v zvezi z vzpostavitvijo nacionalne mreže za podeželje in izvajanjem njenega akcijskega načrta....90
4.a1) Sprejeti ukrepi in stanje v zvezi z vzpostavitvijo nacionalne mreže za podeželje (struktura upravljanja in podporna enota za mrežo)....90
4.a2) Sprejeti ukrepi v zvezi z izvajanjem akcijskega načrta in njegovo stanje 91
4.b) Ukrepi, sprejeti za obveščanje javnosti o programu (člen 13 Izvedbene uredbe Komisije (EU) št. 808/2014)....93
5. UKREPI, SPREJETI ZA IZPOLNJEVANJE PREDHODNIH POGOJENOSTI....96
5.a) Neizpolnjena merila splošnih predhodnih pogojenosti....96
5.b) Ukrepi, sprejeti za izpolnjevanje veljavnih splošnih predhodnih pogojenosti 97
5.c) Neizpolnjena merila predhodnih pogojenosti, povezanih s prednostno nalogo 99

5.d) Ukrepi, sprejeti za izpolnjevanje veljavnih predhodnih pogojenosti, povezanih s prednostno nalogo 100
5.e) (Neobvezne) dodatne informacije za dopolnitev informacij v preglednici sprejetih ukrepov 102
6. OPIS IZVAJANJA PODPROGRAMOV 103
7. OCENA INFORMACIJ IN NAPREDKA PRI DOSEGANJU CILJEV PROGRAMA 104
7.a) CEQ01-1A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo inovacije, sodelovanje in razvoj baze znanja na podeželskih območjih? 104
7.a1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju 104
7.a2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 104
7.a3) Uporabljene metode 105
7.a4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 106
7.a5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja 107
7.a6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 107
7.a7) Zaključki in priporočila 109
7.b) CEQ02-1B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo krepitev povezav med kmetijstvom, proizvodnjo hrane in gozdarstvom ter raziskavami in inovacijami, tudi zaradi boljšega okoljskega upravljanja in okoljske učinkovitosti? 110
7.b1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju 111
7.b2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 111
7.b3) Uporabljene metode 112
7.b4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 113
7.b5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja 115
7.b6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 115
7.b7) Zaključki in priporočila 116
7.c) CEQ03-1C - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo vseživljenjsko učenje in poklicno usposabljanje v kmetijskem in gozdarskem sektorju? 116
7.c1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju 117
7.c2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 117
7.c3) Uporabljene metode 117
7.c4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 118
7.c5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja 119
7.c6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 119
7.c7) Zaključki in priporočila 120
7.d) CEQ04-2A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP prispevalo k izboljšanju ekonomske uspešnosti, prestrukturiranju in posodabljanju podprtih kmetij, zlasti s povečanjem njihove udeležbe na trgu in kmetijsko diverzifikacijo? 121
7.d1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju 122
7.d2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 122
7.d3) Uporabljene metode 123

7.d4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....126
7.d5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....127
7.d6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....128
7.d7) Zaključki in priporočila....130
7.e) CEQ05-2B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo lažji začetek opravljanja kmetijske dejavnosti ustrezno usposobljenih kmetov, zlasti pa generacijsko pomladitev?....130
7.e1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....131
7.e2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....131
7.e3) Uporabljene metode....131
7.e4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....132
7.e5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....134
7.e6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....134
7.e7) Zaključki in priporočila....135
7.f) CEQ06-3A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo izboljšanje konkurenčnosti podprtih primarnih proizvajalcev z njihovo boljšo vključitvijo v agroživilsko verigo prek shem kakovosti, dodajanje vrednosti kmetijskim proizvodom, promocijo na lokalnih trgih in v kratkih dobavnih verigah, skupinah proizvajalcev in medpanožnih organizacijah?....136
7.f1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....137
7.f2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....137
7.f3) Uporabljene metode....138
7.f4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....140
7.f5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....141
7.f6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....142
7.f7) Zaključki in priporočila....144
7.g) CEQ07-3B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo preprečevanje in obvladovanje tveganja na kmetijah?....144
7.h) CEQ08-4A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo obnovo, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti, vključno z območji Natura 2000 in območji z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami, ter kmetovanja visoke naravne vrednosti in stanja krajin v Evropi?....144
7.h1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....145
7.h2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....145
7.h3) Uporabljene metode....147
7.h4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....150
7.h5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....155
7.h6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....156
7.h7) Zaključki in priporočila....160
7.i) CEQ09-4B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo izboljšanje upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi?....163
7.i1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....164

7.i2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 164
7.i3) Uporabljene metode....166
7.i4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 169
7.i5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....172
7.i6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 172
7.i7) Zaključki in priporočila 176
7.j) CEQ10-4C - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo preprečevanje erozije tal in izboljšanje upravljanja tal?....177
7.j1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....178
7.j2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 178
7.j3) Uporabljene metode....179
7.j4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 182
7.j5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....184
7.j6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 184
7.j7) Zaključki in priporočila 188
7.k) CEQ11-5A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP prispevalo k učinkovitejši rabi vode v kmetijstvu? 188
7.k1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....189
7.k2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 189
7.k3) Uporabljene metode....190
7.k4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....191
7.k5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....192
7.k6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....193
7.k7) Zaključki in priporočila 194
7.l) CEQ12-5B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP prispevalo k učinkovitejši rabi energije v kmetijstvu in pri predelavi hrane?....194
7.l1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....195
7.l2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 195
7.l3) Uporabljene metode....195
7.l4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 197
7.l5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....198
7.l6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 198
7.l7) Zaključki in priporočila 199
7.m) CEQ13-5C - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP prispevalo k ponudbi in uporabi obnovljivih virov energije, stranskih proizvodov, odpadkov, ostankov in drugih neživilskih surovin za namene biogospodarstva?....199
7.m1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....200
7.m2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....200

7.m3) Uporabljene metode....201
7.m4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....202
7.m5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....203
7.m6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....203
7.m7) Zaključki in priporočila....204
7.n) CEQ14-5D - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP prispevalo k zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in amoniaka v kmetijstvu?....204
7.n1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....205
7.n2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....206
7.n3) Uporabljene metode....206
7.n4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....209
7.n5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....210
7.n6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....210
7.n7) Zaključki in priporočila....212
7.o) CEQ15-5E - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo shranjevanje in sekvestracijo ogljika v kmetijstvu in gozdarstvu?....213
7.o1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....214
7.o2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....214
7.o3) Uporabljene metode....214
7.o4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....215
7.o5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....216
7.o6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....216
7.o7) Zaključki in priporočila....217
7.p) CEQ16-6A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo diverzifikacijo, ustanavljanje in razvoj malih podjetij ter ustvarjanje novih delovnih mest?....217
7.p1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....218
7.p2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....218
7.p3) Uporabljene metode....219
7.p4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....221
7.p5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....222
7.p6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....223
7.p7) Zaključki in priporočila....225
7.q) CEQ17-6B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo lokalni razvoj podeželskih območij?....227
7.q1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....228
7.q2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....228
7.q3) Uporabljene metode....229
7.q4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....231
7.q5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....234

7.q6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....234
7.q7) Zaključki in priporočila....236
7.r) CEQ18-6C - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP izboljšalo dostop do informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) na podeželskih območjih ter njihovo uporabo in kakovost?....237
7.r1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju....238
7.r2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....238
7.r3) Uporabljene metode....238
7.r4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....240
7.r5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....240
7.r6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....241
7.r7) Zaključki in priporočila....241
7.s) CEQ19-PE - V kolikšni meri so sinergije med prednostnimi nalogami in prednostnimi področji povečale učinkovitost PRP?....241
7.s1) Sinergije med programi in horizontalni učinek....242
7.s2) Uporabljene metode....242
7.s3) Kvantitativne ugotovitve, ki temeljijo na izračunu sekundarnih prispevkov operacij za prednostna območja....244
7.s4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....244
7.s5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....245
7.s6) Zaključki in priporočila....246
7.t) CEQ20-TA - V kolikšni meri je tehnična pomoč prispevala k uresničevanju ciljev iz člena 59(1) Uredbe (EU) št. 1303/2013 in člena 51(2) Uredbe (EU) št. 1305/2013?....246
7.t1) Podpora za tehnično pomoč (razen nacionalne mreže za podeželje)....247
7.t2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....247
7.t3) Uporabljene metode....248
7.t4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....250
7.t5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....251
7.t6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....251
7.t7) Zaključki in priporočila....252
7.u) CEQ21-RN - V kolikšni meri je nacionalna mreža za podeželje prispevala k uresničevanju ciljev iz člena 54(2) Uredbe (EU) št. 1305/2013?....253
7.u1) Logika ukrepanja nacionalne mreže za podeželje....254
7.u2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje....254
7.u3) Uporabljene metode....256
7.u4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov....257
7.u5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja....259
7.u6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje....259
7.u7) Zaključki in priporočila....261
7.v) PSEQ01-FA - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s prednostnim področjem posameznega programa....262

7.v1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju posameznega programa 263
7.v2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 263
7.v3) Uporabljene metode.....263
7.v4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov.....265
7.v5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja.....265
7.v6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje.....265
7.v7) Zaključki in priporočila 266
7.w) PSEQ02-FA - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s prednostnim področjem posameznega programa.....266
7.w1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju posameznega programa 267
7.w2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje.....267
7.w3) Uporabljene metode.....267
7.w4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov.....268
7.w5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja.....268
7.w6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje.....269
7.w7) Zaključki in priporočila 270
7.x) PSEQ03-FA - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s prednostnim področjem posameznega programa.....270
7.x1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju posameznega programa 271
7.x2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 271
7.x3) Uporabljene metode.....271
7.x4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov.....272
7.x5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja.....272
7.x6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje.....272
7.x7) Zaključki in priporočila 273
7.y) PSEQ04-FA - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s prednostnim področjem posameznega programa.....273
7.y1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju posameznega programa 274
7.y2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 274
7.y3) Uporabljene metode.....274
7.y4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov.....275
7.y5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja.....276
7.y6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje.....276
7.y7) Zaključki in priporočila 278
7.z) PSEQ05-FA - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s prednostnim področjem posameznega programa.....279
7.z1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju posameznega programa 280
7.z2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 280

7.z3) Uporabljene metode 280
7.z4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 281
7.z5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja 282
7.z6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 282
7.z7) Zaključki in priporočila 285
7.aa) PSEQ01-TOPIC - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s temo vrednotenja posameznega programa 285
7.aa1) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 286
7.aa2) Uporabljene metode 286
7.aa3) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 288
7.aa4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja 289
7.aa5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 289
7.aa6) Zaključki in priporočila 290
7.bb) PSEQ02-TOPIC - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s temo vrednotenja posameznega programa 290
7.bb1) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 291
7.bb2) Uporabljene metode 291
7.bb3) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 293
7.bb4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja 294
7.bb5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 294
7.bb6) Zaključki in priporočila 295
7.cc) PSEQ03-TOPIC - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s temo vrednotenja posameznega programa 295
7.cc1) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 296
7.cc2) Uporabljene metode 296
7.cc3) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 298
7.cc4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja 299
7.cc5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 299
7.cc6) Zaključki in priporočila 301
7.dd) PSEQ04-TOPIC - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s temo vrednotenja posameznega programa 302
7.dd1) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 303
7.dd2) Uporabljene metode 303
7.dd3) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 304
7.dd4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja 305
7.dd5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 305
7.dd6) Zaključki in priporočila 307
7.ee) PSEQ05-TOPIC - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s temo vrednotenja posameznega programa 308

7.ee1) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje 309
7.ee2) Uporabljene metode 309
7.ee3) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov 309
7.ee4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja 310
7.ee5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje 310
7.ee6) Zaključki in priporočila 311
8. IZVAJANJE UKREPOV ZA UPOŠTEVANJE NAČEL IZ ČLENOV 5, 7 IN 8 UREDBE (EU) ŠT. 1303/2013 312
8.a) Spodbujanje enakosti moških in žensk ter nediskriminacija (člen 7 Uredbe (EU) št. 1303/2013) 312
8.b) Trajnostni razvoj (člen 8 Uredbe (EU) št. 1303/2013) 313
8.c) Vloga partnerjev iz člena 5 Uredbe (EU) št. 1303/2013 pri izvajanju programa 315
9. DOSEŽENI NAPREDEK PRI ZAGOTAVLJANJU CELOSTNEGA PRISTOPA K UPORABI EKSRP IN DRUGIH FINANČNIH INSTRUMENTOV UNIJE 317
10. POROČILO O IZVAJANJU FINANČNIH INSTRUMENTOV (ČLEN 46 UREDBE (EU) ŠT. 1303/2013) 318
11. ŠIFRANTI SKUPNIH KAZALNIKOV IN KAZALNIKOV ZA POSAMEZNE PROGRAME TER ŠTEVILČNO OVREDNOTENE CILJNE VREDNOSTI 319
Annex II 320
Annex III 326
Dokumenti 329

1. GLAVNE INFORMACIJE O IZVAJANJU PROGRAMA IN NJEGOVIH PREDNOSTNIH NALOG

1.a) Finančni podatki

Glej priložene dokumente

1.b) Splošni kazalniki in kazalniki za posamezne programe ter količinsko opredeljene ciljne vrednosti

1.b1) Pregled napredka

Prednostno področje 1A						
Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
T1: Odstotek izdatkov po členih 14, 15 in 35 Uredbe (EU) št. 1305/2013 v povezavi s celotnimi izdatki za program za razvoj podeželja (prednostno področje 1A)	2014-2016			0,05	1,28	3,91
	2014-2015			0,03	0,77	

Prednostno področje 1B						
Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
T2: Skupno število operacij sodelovanja, podprtih v okviru ukrepa sodelovanja (člen 35 Uredbe (EU) št. 1305/2013) (skupine, mreže/grozdi, pilotni projekti ...) (prednostno področje 1B)	2014-2016					60,00
	2014-2015					

Prednostno področje 1C						
Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
T3: Skupno število usposobljenih udeležencev v skladu s členom 14 Uredbe (EU) št. 1305/2013 (prednostno področje 1C)	2014-2016			10.924,00	10,86	100.600,00
	2014-2015			1.146,00	1,14	

Prednostno področje 2A							
Navedba ciljnega kazalnika		Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
T4: Odstotek kmetijskih gospodarstev s podporo programa za razvoj podeželja za naložbe v prestrukturiranje ali posodabljanje (prednostno področje 2A)		2014-2016	0,14	4,89			2,86
		2014-2015	0,03	1,05	0,03	1,05	
Ukrep	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
M01	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	317.781,68	16,95	146.481,28	7,81	1.875.000,00
M04	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	12.881.120,69	9,78	11.479.167,29	8,72	131.704.554,31
M06	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			0,00	0,00	20.000.000,00
M16	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	8.767.312,50
Skupaj	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	13.198.902,37	8,13	11.625.648,57	7,16	162.346.866,81

Prednostno področje 2B							
Navedba ciljnega kazalnika		Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
T5: Odstotek kmetijskih gospodarstev s poslovnim razvojnim načrtom / naložbami za mlade kmete, podprtimi s programom za razvoj podeželja (prednostno področje 2B)		2014-2016	0,76	22,00			3,45
		2014-2015	0,30	8,69			
Ukrep	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
M01	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	625.000,00
M06	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	20.914.200,00	34,48	0,00	0,00	60.650.000,00
Skupaj	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	20.914.200,00	34,13	0,00	0,00	61.275.000,00

Prednostno področje 3A							
Navedba ciljnega kazalnika		Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
T6: Odstotek kmetijskih gospodarstev, ki prejemajo podporo za sodelovanje v shemah kakovosti, na lokalnih trgih in v kratkih dobavnih verigah ter skupinah/organizacijah proizvajalcev (prednostno področje 3A)		2014-2016					19,12
		2014-2015					
Odstotek živilskopredelovalnih podjetij s podporo programa za razvoj podeželja za naložbe v predelavo/trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov (%)		2014-2016			1,00	10,00	10,00
		2014-2015					
Ukrep	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
M01	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	145.566,68	2,65	3.608,20	0,07	5.500.000,00
M02	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	792.058,18	26,72	275.866,32	9,31	2.964.690,00
M03	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	17.873,52	0,53	17.873,52	0,53	3.400.000,00
M04	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	13.070.250,03	17,48	2.822.027,85	3,77	74.761.261,70
M09	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	2.227.950,00
M14	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	8.577.449,82	26,37	2.524.564,00	7,76	32.533.333,33
M16	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	3.771.750,00
Skupaj	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	22.603.198,23	18,06	5.643.939,89	4,51	125.158.985,03

Prednostna naloga P4							
Navedba ciljnega kazalnika		Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
T12: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal (prednostno področje 4C)		2014-2016			36,03	114,80	31,38
		2014-2015			31,57	100,59	
T10: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja voda (prednostno področje 4B)		2014-2016			34,91	120,82	28,89
		2014-2015			22,27	77,08	
T9: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za podpiranje biotske raznovrstnosti in/ali krajin (prednostno področje 4A)		2014-2016			38,53	116,60	33,05
		2014-2015			33,15	100,32	
Ukrep	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
M01	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	391.561,72	8,70	95.709,82	2,13	4.500.000,00
M02	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	619.325,68	7,94	0,00	0,00	7.803.310,00
M08	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	20.454.400,00
M10	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	86.604.003,18	42,53	53.076.888,90	26,07	203.607.386,67
M11	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	31.280.499,50	47,90	17.593.622,36	26,94	65.300.000,00
M13	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	84.012.049,55	31,59	76.052.383,90	28,60	265.933.333,33
M16	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	5.617.500,00
Skupaj	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	202.907.439,63	35,40	146.818.604,98	25,61	573.215.930,00

Prednostno področje 6A							
Navedba ciljnega kazalnika		Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
T20: Delovna mesta, ustvarjena s podprtimi projekti (prednostno področje 6A)		2014-2016					350,00
		2014-2015					
Ukrep	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
M06	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	31.488,26	0,07	31.488,26	0,07	42.361.333,33
M08	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	7.085.541,13	18,16	1.261.440,61	3,23	39.026.666,67
M16	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	1.905.937,50
Skupaj	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	7.117.029,39	8,54	1.292.928,87	1,55	83.293.937,50

Prednostno področje 6B							
Navedba ciljnega kazalnika		Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
T23: Delovna mesta, ustvarjena s podprtimi projekti (Leader) (prednostno področje 6B)		2014-2016					66,00
		2014-2015					
T22: Odstotek podeželskega prebivalstva, deležnega izboljšanih storitev/infrastrukture (prednostno področje 6B)		2014-2016					0,00
		2014-2015					
T21: Odstotek podeželskega prebivalstva, zajetega v strategijah lokalnega razvoja (prednostno področje 6B)		2014-2016			69,00	105,23	65,57
		2014-2015					
Ukrep	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
M19	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	12.207.136,51	22,87	1.113.470,31	2,09	53.365.613,75
Skupaj	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	12.207.136,51	22,87	1.113.470,31	2,09	53.365.613,75

Prednostno področje 6C							
Navedba ciljnega kazalnika		Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
T24: Odstotek podeželskega prebivalstva, deležnega novih ali izboljšanih storitev/infrastrukture (IKT) (prednostno področje 6C)		2014-2016					1,70
		2014-2015					
Ukrep	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
M07	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	10.000.000,00
Skupaj	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	10.000.000,00

1.c) Ključne informacije o izvajanju PRP na podlagi podatkov iz a) in b) po prednostnih področjih

1 Prednostna naloga P1: Spodbujanje prenosa znanja in inovacij v kmetijstvu, gozdarstvu in na podeželskih območjih

1.1 Prednostno področje 1A: Spodbujanje inovacij, sodelovanja in razvoja baze znanja na podeželskih območjih

K prednostnemu področju 1A prispevajo ukrepi M01-Prenos znanja in dejavnosti informiranja, M02-Službe za svetovanje, službe za pomoč pri upravljanju kmetij in službe za zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah in M16-Sodelovanje.

1.1.1 Ukrep M01: Prenos znanja in dejavnosti informiranja

Ukrep se izvaja v okviru dveh podukrepov M01.1-Podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti in M01.2-Podpora za demonstracijske aktivnosti in ukrepe informiranja.

1.1.1.1 Podukrep M01.1: Podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti

Za podukrep M01.1 je v okviru Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (v nadaljnjem besedilu PRP 2014–2020) na voljo 11.500.000 €. Do konca leta 2016 je bilo odobrenih 7,4 % (854.910,08 €), izplačanih pa 2,1 % (245.799,30 €) razpoložljivih sredstev za ta podukrep.

Do konca leta 2016 je bilo objavljenih dvanajst javnih naročil, za devet od njih so bile podpisane pogodbe z izvajalci. Izplačanih in zaključenih je bilo pet javnih naročil: »Usposabljanje na področju gozdarstva za varno delo v gozdu za leto 2015« v višini 146.481,29 €, »Redno usposabljanje KOPOP za leto 2015« v višini 57.450,23 €, »Usposabljanje za ukrep ekološko kmetovanje za leto 2015« v višini 29.116,53 €, »Usposabljanje za ukrep Dobrobit živali za leto 2015 v višini 3.608,20 € ter javno naročilo »Predhodno usposabljanje KOPOP za leto 2016« v višini 9.143,06 €.

1.1.1.2 Podukrep M01.2: Podpora za demonstracijske aktivnosti in ukrepe informiranja

Za podukrep M01.2 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 1.000.000,00 €. Do konca leta 2016 se podukrep ni izvajal.

1.1.2 Ukrep M02: Službe za svetovanje, službe za pomoč pri upravljanju kmetij in službe za zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah

V okviru tega ukrepa se izvaja en podukrep: M02.1: Podpora za pomoč pri uporabi storitev svetovanja.

1.1.2.1 Podukrep M02.1: Podpora za pomoč pri uporabi storitev svetovanja

Za podukrep M02.1 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 10.768.000,00 €. Do konca leta 2016 je bilo odobrenih 13,1 % (1.411.383,86 €), izplačanih pa 3,7 % (400.927,19 €) razpoložljivih sredstev za ta podukrep.

Do konca leta 2016 je bilo objavljenih šest javnih naročil, in sicer v letu 2014 in 2016 po eno ter v letu 2015 štiri. Izplačana so bila tri javna naročila, in sicer »Izdelava programov dobrobiti živali za leto 2015« v višini 143.536,24 €, »Priprava programov dobrobiti živali na področju prašičereje za leto 2014« v višini 132.330,08 € ter delno izplačilo javnega naročila »Izdelava programov dobrobiti živali za leto 2016« v

višini 125.060,87 €.

1.1.3 Ukrep M16: Sodelovanje

Za ukrep M16 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 20.062.500,00 €. Do konca leta 2016 se ukrep ni izvajal.

1.1.4 Doseganje ciljev programa

Cilj prednostnega področja 1A: Spodbujanje inovacij, sodelovanja in razvoja baze znanja na podeželskih območjih je doseči 3,91 % skupnih načrtovanih javnih izdatkov v okviru izplačil za ukrepe M01, M02 in M16.

Do konca leta 2016 je bilo na tem prednostnem področju dosežena ciljna vrednost sledeča: na ravni odobrenih vlog 0,20 %, izplačanih vlog 0,06 % in zaključenih vlog 0,05 %.

1.2 Prednostno področje 1B: Krepitev povezav med kmetijstvom, proizvodnjo hrane in gozdarstvom ter raziskavami in inovacijami, tudi zaradi boljšega okoljskega upravljanja in okoljske učinkovitosti

K prednostnemu področju 1B prispeva ukrep M16-Sodelovanje.

1.2.1 Ukrep M16: Sodelovanje

Za ukrep M16 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 20.062.500,00 €. V obdobju do konca leta 2016 se ukrep ni izvajal.

1.2.2 Doseganje ciljev programa

Cilj prednostnega področja 1B: Krepitev povezav med kmetijstvom, proizvodnjo hrane in gozdarstvom ter raziskavami in inovacijami, tudi zaradi boljšega okoljskega upravljanja in okoljske učinkovitosti je skupaj podpreti 60 operacij sodelovanja v okviru ukrepa M16. Do konca leta 2016 na tem prednostnem področju ni bilo podprtih operacij sodelovanja, ker se ukrep M16 v tem obdobju ni izvajal.

1.3 Prednostno področje 1C: Krepitev vseživljenjskega učenja in poklicnega usposabljanja v kmetijskem in gozdarskem sektorju

K prednostnemu področju 1C prispeva ukrep M01-Prenos znanja in dejavnosti informiranja.

1.3.1 Ukrep M01: Prenos znanja in dejavnosti informiranja

1.3.1.1 Podukrep M01.1: Podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti

V okviru podukrepa M01.1 je bilo do konca leta 2016 objavljeno dvanajst javnih naročil, za devet od njih so bile tudi podpisane pogodbe z izvajalci. Izplačana in zaključena so bila naslednja javna naročila:

- »Usposabljanje na področju gozdarstva za varno delo v gozdu za leto 2015« v višini 146.481,29

€. V okviru tega javnega naročila se je usposobilo skupaj 1.146 upravičencev v skupni višini 816 ur usposabljanja. Od tega so 404 upravičenci zaključili usposabljanje s področja varnega dela s traktorjem v višini 128 ur usposabljanja in 742 upravičencev s področja varnega dela z motorno žago v višini 688 ur usposabljanja.

- »Redno usposabljanje KOPOP za leto 2015« v višini 57.450,23 €. V okviru tega javnega naročila se je usposobilo skupaj 5.704 upravičencev v skupni višini 160 ur usposabljanja.
- »Usposabljanje za ukrep ekološko kmetovanje za leto 2015« v višini 29.116,53 €. V okviru tega javnega naročila se je usposobilo skupaj 3.154 upravičencev v skupni višini 167 ur usposabljanja.
- »Usposabljanje za ukrep Dobrobit živali za leto 2015« v višini 3.608,20 €. V okviru tega javnega naročila se je usposobilo skupaj 173 upravičencev v skupni višini 16 ur usposabljanja.
- »Predhodno usposabljanje za ukrep kmetijsko-okoljska-podnebna plačila iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014-2020 za leto 2016« v višini 9.143,06 €. V okviru tega javnega naročila se je usposobilo skupaj 747 upravičencev v skupni višini 96 ur usposabljanja.

Skupno je bilo podprtih 10.924 udeležencev.

1.3.1.2 Podukrep M01.2: Podpora za demonstracijske aktivnosti in ukrepe informiranja

Za podukrep M01.2 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 1.000.000,00 €. V obdobju do konca leta 2016 se podukrep ni izvajal.

1.3.2 Doseganje ciljev programa

Cilj prednostnega področja 1C: Krepitev vseživljenjskega učenja in poklicnega usposabljanja v kmetijskem in gozdarskem sektorju je skupaj usposobiti 100.600 udeležencev usposabljanj do leta 2023. Do konca leta 2016 je bilo na tem prednostnem področju glede na odobrene vloge doseženih 28,6 % (28.770 udeležencev) ter glede na izplačane in zaključene vloge 10,8 % (10.924 udeležencev) načrtovanega skupnega števila usposobljenih udeležencev.

2 Prednostna naloga P2: Krepitev sposobnosti preživetja kmetij in konkurenčnosti vseh vrst kmetijstva v vseh regijah ter spodbujanje inovativnih kmetijskih tehnologij in trajnostnega upravljanja gozdov

2.1 Prednostno področje 2A: Izboljšanje ekonomske uspešnosti vseh kmetij ter zagotavljanje lažjega prestrukturiranja in posodabljanja kmetij, zlasti z namenom povečanja njihove udeležbe na trgu in tržne usmerjenosti ter kmetijske diverzifikacije

K prednostnemu področju 2A prispevajo ukrep M01-Prenos znanja in dejavnosti informiranja, podukrep M04.1-Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva, podukrep M04.3-Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva, podukrep M06.3-Pomoč za zagon dejavnosti, namenjena razvoju majhnih kmetij ter ukrep M16-Sodelovanje.

2.1.1 Ukrep M01: Prenos znanja in dejavnosti informiranja

2.1.1.1 Podukrep M01.1: Podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti

Za podukrep M01.1 je v okviru PRP 2014–2020 za prednostno področje 2A na voljo 1.235.000,00 €. Do konca leta 2016 je bilo odobrenih 25,7 % (317.781,68 €) razpoložljivih sredstev, izplačanih pa 11,9 % (146.481,28 €) razpoložljivih sredstev za ta podukrep za to prednostno področje.

V okviru podukrepa M01.1 je bilo v letu 2015 za prednostno področje 2A objavljeno javno naročilo »Usposabljanje na področju gozdarstva za varno delo v gozdu za leto 2015« (vrednost pogodbe z DDV 158.061,36 €). V letu 2016 je bilo objavljeno javno naročilo »Usposabljanje na področju gozdarstva za varno delo v gozdu za leto 2016 PRP 2014–2020« (vrednost pogodbe z DDV 159.720,32 €).

V letu 2015 je bilo izplačano in zaključeno javno naročilo »Usposabljanje na področju gozdarstva za varno delo v gozdu za leto 2015« v višini 146.481,29 €. V okviru tega javnega naročila se je usposobilo skupaj 1.146 upravičencev v skupni višini 816 ur usposabljanja. Od tega so 404 upravičenci zaključili usposabljanje s področja varnega dela s traktorjem v višini 128 ur usposabljanja in 742 upravičencev s področja varnega dela z motorno žago v višini 688 ur usposabljanja.

2.1.1.2 Podukrep M01.2: Podpora za demonstracijske aktivnosti in ukrepe informiranja

Za podukrep M01.2 je v okviru PRP 2014–2020 za prednostno področje 2A na voljo 640.000,00 €. V obdobju do konca leta 2016 se podukrep ni izvajal.

2.1.2 Ukrep M04: Naložbe v osnovna sredstva

V okviru prednostnega področja 2A se izvajata dva podukrepa: M04.1-Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva in M04.3-Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva.

2.1.2.1 Podukrep M04.1: Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva

V programskem obdobju 2014–2020 je podukrepu M04.1 namenjenih 98.633.956,36 €.

V letu 2016 so bili objavljeni prvi javni razpisi tega podukrepa, do konca leta skupaj šest v višini 80,0 mio €. V okviru treh javnih razpisov, ki so bili zaprti do konca leta 2016, je prispelo skupaj 714 vlog. Odločbe so bile izdane le v okviru 1. javnega razpisa (december 2016/januar 2017), do konca leta 2016 je bilo izdanih 73 odločb in odobrenih 1.401.953,40 € sredstev, izplačil še ni bilo. Povprečna višina odobrenih sredstev na vlogo je bila 19.204,84 €. Skupna višina celotnih vrednosti naložb je bila 4.683.325,46 €, t.j. povprečno 64.155,14 € na vlogo.

Glede na status vlagatelja prevladujejo kmetije (79,5 % odobrenih vlog in 19,6 % odobrenih sredstev), sledijo gospodarske družbe (15,1 % odobrenih vlog in 76,2 % odobrenih sredstev), javni zavodi (4,1 % odobrenih vlog in 2,3 % odobrenih sredstev) ter en samostojni podjetnik.

Glede na sektor pridelave je bilo največ vlog s področja poljščin (21,9 % odobrenih vlog in 36,7 % odobrenih sredstev), sledijo vloge s področja mešane proizvodnje s prevladujočo rastlinsko proizvodnjo (15,1 % odobrenih vlog in 5,1 % odobrenih sredstev), mešano proizvodnjo s prevladujočo živalsko proizvodnjo (12,3 % odobrenih vlog in 4,9 % odobrenih sredstev) ter trajni nasadi – sadovnjaki (11,0 % odobrenih vlog in 26,4 % odobrenih sredstev).

Glede na vrsto prevladujoče naložbe je bilo največ vlog za nakup nove kmetijske mehanizacije ter strojne in transportne opreme za prevoz živali in surovin (75,3 % odobrenih vlog in 57,4 % odobrenih sredstev) ter za stroške postavitve oziroma obnove sadovnjakov in oljčnikov vključno s postavitvijo jagodišč (16,4

% odobrenih vlog in 30,6 % odobrenih sredstev).

V skladu s 3(1)(a) členom Uredbe 1310/2013/EU in s 16(1)(a) členom Uredbe 807/2014/EU je Slovenija prenesla del sprejetih obveznosti prejšnjega programskega obdobja in del obveznosti, ki izhajajo iz pozitivno rešenih pritožb, v programsko obdobje 2014–2020 (ukrep 121-Posodabljanje kmetijskih gospodarstev PRP 2007-2013). Do konca leta 2016 je bilo izplačanih 31 vlog v skupni višini 5.678.544,98 €, kar predstavlja 5,8 % razpoložljivih sredstev za ta podukrep.

2.1.2.2 Podukrep M04.3: Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva

V programskem obdobju 2014–2020 je podukrepu M04.3 namenjenih 33.070.597,95 €.

Do konca leta 2016 sta bila objavljena dva javna razpisa. Prvi javni razpis je bil namenjen naložbam v gradnjo in rekonstrukcijo gozdnih cest in gozdnih vlak ter pripravo gozdnih vlak v višini 3,5 mio €. Skupno je prispelo 227 vlog, odločbe še niso bile izdane. Drugi javni razpis je bil namenjen naložbam v izvedbo agromelioracij na komasacijskih območjih v višini 12,0 mio €, do konca leta 2016 še ni bil zaprt.

V skladu s 3(1)(a) členom Uredbe 1310/2013/EU in s 16(1)(a) členom Uredbe 807/2014/EU je Slovenija prenesla del sprejetih obveznosti prejšnjega programskega obdobja in del obveznosti, ki izhajajo iz pozitivno rešenih pritožb, v programsko obdobje 2014–2020 (del ukrepa 122-Izboljšanje gospodarske vrednosti gozdov in ukrep 125-Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem oziroma prilagoditvijo kmetijstva Posodabljanje kmetijskih gospodarstev PRP 2007–2013). Do konca leta 2016 je bilo iz naslova ukrepa 125 izplačanih 33 vlog v skupni višini 5.800.622,31 €, kar predstavlja 17,5 % razpoložljivih sredstev za ta podukrep. Za namen komasacij je bilo izplačano 23 vlog, in sicer dvanajstim občinam v skupni višini 1.397.938 €. Za namen agromelioracij je bilo petim občinam izplačano osem vlog v skupni višini 702.065 €. Za namen namakanja sta bili izplačani dve vlogi za izgradnjo namakalnih sistemov v skupni višini 3.699.666 €. V enem primeru (za namen gradnje, rekonstrukcije in priprave gozdnih cest) je šlo za umik predhodnega vračila sredstev, zato se ta podatek upošteva le na ravni financ.

2.1.3 Ukrep M06: Razvoj kmetij in podjetij

V okviru prednostnega področja 2A se izvaja podukrep: M06.3-Pomoč za zagon dejavnosti, namenjena razvoju majhnih kmetij.

2.1.3.1 Podukrep M06.3-Pomoč za zagon dejavnosti, namenjena razvoju majhnih kmetij

Za podukrep M06.3 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 20.000.000,00 €. V obdobju do konca leta 2016 se podukrep še ni izvajal, saj je bil uveden s potrjeno 2. spremembo PRP 2014–2020 decembra 2016.

2.1.4 Ukrep M16-Sodelovanje

Za ukrep M16 je v okviru PRP 2014–2020 za prednostno področje 2A na voljo 8.767.312,50 €. Do konca leta 2016 se ukrep ni izvajal.

2.1.5 Doseganje ciljev programa

Cilj prednostnega področja 2A: Izboljšanje ekonomske uspešnosti vseh kmetij ter zagotavljanje lažjega prestrukturiranja in posodabljanja kmetij, zlasti z namenom povečanja njihove udeležbe na trgu in tržne usmerjenosti ter kmetijske diverzifikacije, je 2,86 % podprtih KMG s podporo programa razvoja podeželja do konca leta 2023. Do konca leta 2016 je bilo na tem prednostnem področju podprtih 0,14 %

KMG glede na odobrene vloge (98 KMG) ter 0,03 % KMG glede na izplačane in zaključene vloge (25 KMG).

2.2 Prednostno področje 2B: Zagotavljanje lažjega začetka opravljanja kmetijske dejavnosti ustrezno usposobljenim kmetom, zlasti pa generacijske pomladitve

K prednostnemu področju 2B prispevata ukrepa M01-Prenos znanja in dejavnosti informiranja in podukrep M06.1-Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete ukrepa M06-Razvoj kmetij in podjetij.

2.2.1 Ukrep M01: Prenos znanja in dejavnosti informiranja

2.2.1.1 Podukrep M01.1: Podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti

Podukrep na prednostnem področju 2B namenjen usposabljanjem mladih prevzemnikov kmetij.

Za podukrep M01.1 je v okviru PRP 2014–2020 za prednostno področje 2B na voljo 265.000,00 €. V okviru podukrepa M01.1 je bilo v letu 2016 objavljeno eno javno naročilo, in sicer »Usposabljanje za potrebe izvajanja podukrepa M06.1 Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014-2020, za leto 2017«, pogodba z izvajalcem še ni bila podpisana.

2.2.1.2 Podukrep M01.2: Podpora za demonstracijske aktivnosti in ukrepe informiranja

Za podukrep M01.2 je v okviru PRP 2014–2020 za prednostno področje 2B na voljo 360.000,00 €. V obdobju do konca leta 2016 se podukrep ni izvajal.

2.2.2 Ukrep M06: Razvoj kmetij in podjetij

V okviru prednostnega področja 2B se izvaja podukrep M06.1-Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete.

2.2.2.1 Podukrep M06.1: Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete

Za podukrep M06.1 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 60.650.000,00 €. Do konca leta 2016 je bilo odobrenih 34,5 % (20.914.200,00 €), izplačanih pa 10,3 % (6.240.780,00 €) razpoložljivih sredstev za ta podukrep.

Do konca leta 2016 sta bila objavljena dva javna razpisa zaprtega tipa. Prvi je bil objavljen v letu 2015 v višini 12,0 mio €. Skupno je prispelo 256 vlog. Odločbe so bile izdane 21. 12. 2015. V letu 2016 je bila rešena ena pritožba. Višina odobrenih sredstev je bila 8.915.400,00 €, od tega za sklop A (mladi kmetje z zaposlitvijo, oziroma tisti, ki se nameravajo zaposliti v roku 9 mesecev po datumu odločbe o pravici do sredstev) 8.190.000,00 € in za sklop B (ostali mladi kmetje) 725.400,00 €. Prva izplačila upravičencem so potekala v začetku leta 2016, do 31. 12. 2016 je bil izplačan prvi obrok v višini 70 % odobrenih sredstev: 6.240.780,00 €, od tega 622.760,00 € mladim kmetom za sklop A. Drugi obrok (30 % odobrenih sredstev) se izplača po pravilni izvedbi triletnega poslovnega načrta. Do konca leta 2016 je prejelo sredstva vseh 221 mladih prevzemnikov, od tega 182 z zaposlitvijo in 39 ostalih. V letu 2016 je bil objavljen drugi javni razpis v skupni višini 12,0 mio €. Skupno je prispelo 413 vlog. Odločbe so bile izdane 29. 12. 2016, skupaj je bilo odobrenih 330 vlog. Skupna višina odobrenih sredstev je bila

11.998.800,00 €, od tega za sklop A 9.990.000,00 € in za sklop B 2.008.800,00 €.

Na obeh javnih razpisih je bilo skupaj prejetih 669 vlog, od tega 73,3 % na sklopu A in 26,7 % na sklopu B. Od prejetih vlog na sklopu A je bilo odobrenih 81,9 %, na sklopu B pa 83,5 %. Skupaj je bilo odobrenih 82,4 % vlog oz. 20.914.200 € sredstev.

Večina upravičencev (55,5 %) je v starostni skupini 30-40 let. Upravičencev v starostni skupini od 18 do 29 let je 44,5 %, od teh le 13,6 % v starostni skupini do 23 let**.** Povprečna starost upravičenca je 30 let, upravičenke pa 32 let.

Največ upravičencev (27,9 %) je govedorejcev z mlečno proizvodnjo, sledijo govedorejci z mesno proizvodnjo (skupaj 25,4 %) in mešano rastlinsko-živalsko proizvodnjo (12,91 %). Najmanj zastopane panoge pa so: kunčjereja, konjereja, hmeljišča, oljčniki, pridelava medu in čebeljih proizvodov in drugo (pod 1 %).

Izobrazbena struktura upravičencev je zelo dobra. Prevladujejo upravičenci s V. stopnjo izobrazbe (48,5 %), kar pomeni, da imajo zaključeno štiriletno srednjo šolo. Sledijo upravičenci s VI. stopnjo izobrazbe (22,3 %) in s IV. stopnjo izobrazbe (17,4 %). Le 2 % upravičencev ima III. stopnjo izobrazbe. Po trije upravičenci imajo izobrazbo VIII/2. stopnje – doktorat in VIII/1. stopnjo izobrazbe – magisterij.

Dobrih 40 % mladih kmetov (241 upravičencev, kar predstavlja 43,7 %) je v podukrep vstopilo z izobrazbo s področja kmetijstva ali s kmetijstvom povezanih dejavnosti, 309 pa z nekmetijsko izobrazbo, zato so morali oddaji vloge na javni razpis imeti pridobljen certifikat iz nacionalne poklicne kvalifikacije kmetijske ali s kmetijstvom povezanih dejavnosti.

Slaba polovica upravičencev je imelo ob nekmetijski izobrazbi pridobljen certifikat NPK z nazivom živinorejec/živinorejka, sledi poljedelec/poljedelka in vinogradnik/vinogradnica. Po en upravičenec ima certifikat z nazivom ekološki kmetovalec/kmetovalka, odkupovalec/odkupovalka lesa strokovni sodelavec/sodelavka za konjerejo in konjeništvo, zeliščar/zeliščarka in hmeljar/hmeljarka.

2.2.3 Doseganje ciljev programa

Cilj prednostnega področja 2B: Zagotavljanje lažjega začetka opravljanja kmetijske dejavnosti ustrezno usposobljenim kmetom, zlasti pa generacijske pomladitve, je podpreti 3,45 % KMG s poslovnim razvojnim načrtom/naložbami za mlade kmete do leta 2023. Do konca 2016 je bilo na tem prednostnem področju glede na odobrene vloge podprtih 0,76 % KMG in glede na izplačane vloge 0,31 % KMG.

3 Prednostna naloga P3: Spodbujanje organiziranja živilske verige, vključno s predelavo in trženjem kmetijskih proizvodov, dobrobit živali in obvladovanja tveganj v kmetijstvu

3.1 Prednostno področje 3A: Izboljšanje konkurenčnosti primarnih proizvajalcev z njihovo boljšo vključitvijo v agroživilsko verigo prek shem kakovosti, dodajanje vrednosti kmetijskim proizvodom, pa tudi promocija na lokalnih trgih in v kratkih dobavnih verigah, skupinah proizvajalcev in medpanožnih organizacijah

K prednostnemu področju 3A prispevajo podukrep M01.1-Podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti, podukrep M02.1-Podpora za pomoč pri uporabi storitev svetovanja, ukrep M03-Sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila, podukrep M04.2-Podpora za

naložbe v predelavo/trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov, ukrep M09-Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev, ukrep M14-Dobrobit živali ter ukrep M16-Sodelovanje.

3.1.1 Ukrep M01: Prenos znanja in dejavnosti informiranja

3.1.1.1 Podukrep M01.1: Podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti

Podukrep je namenjen usposabljanjem, ki so zahtevana ob vstopu ali v času izvajanja obveznosti ukrepa DŽ.

Za podukrep M01.1 je v okviru PRP 2014–2020 za prednostno področje 3A na voljo 5,5 mio €. Do konca leta 2016 je bilo odobrenih 2,6 % (145.566,68 €) razpoložljivih sredstev in izplačanih 0,07 % razpoložljivih sredstev (3.608,20 €).

V okviru podukrepa M01.1 je bilo v letu 2015 za prednostno področje 3A objavljeno eno javno naročilo »Usposabljanje za ukrep Dobrobit živali za leto 2015« (vrednost pogodbe z DDV 4.798,26 €). V okviru tega javnega naročila se je usposabljalo 173 udeležencev v obsegu 16 ur. V letu 2016 je bilo objavljeno javno naročilo »Usposabljanje za ukrep DŽ za leto 2016« (vrednost pogodbe z DDV 140.768,42 €).

3.1.2 Ukrep M02: Službe za svetovanje, službe za pomoč pri upravljanju kmetij in službe za zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah

3.1.2.1 Podukrep M02.1: Podpora za pomoč pri uporabi storitev svetovanja

Za podukrep M02.1 je v okviru PRP 2014–2020 za prednostno področje 3A na voljo 2.964.690,00 €. Do konca leta 2016 je bilo odobrenih 26,7 % (792.058,18 €), izplačanih pa 13,5 % (400.927,19 €) razpoložljivih sredstev.

V leta 2014 je bilo objavljeno javno naročilo »Priprava programov dobrobiti živali na področju prašičereje za leto 2014« (vrednost pogodbe z DDV 160.919,95 €). V letu 2015 sta bili objavljeni dve javni naročili: »Izdelava programov dobrobiti živali za leto 2015« (vrednost pogodbe z DDV 163.177,68 €) in »Izdelava programov dobrobiti živali za leto 2016« (vrednost pogodbe z DDV 303.318,50 €). V letu 2016 je bilo objavljeno javno naročilo »Priprava programov Dobrobiti živali na področju prašičereje za leto 2017« (vrednost pogodbe z DDV 164.642,05 €).

V letu 2015 je bilo izplačano in zaključeno javno naročilo »Priprava programov dobrobiti živali na področju prašičereje za leto 2014«, ki je bilo objavljeno v letu 2014, v višini 132.330,08 €. V okviru tega javnega naročila je bilo izdelanih 169 programov za skupaj 166 upravičencev. V letih 2015 in 2016 je bilo izplačano in zaključeno javno naročilo »Izdelava programov dobrobiti živali za leto 2015« v višini 143.536,24 €, v okviru katerega je bilo izdelanih 183 programov za skupaj 180 upravičencev. V letu 2016 je bilo delno izplačano javno naročilo »Izdelava programov dobrobiti živali za leto 2016« v višini 125.060,87 €, v okviru katerega je bilo do 31. 12. 2016 skupaj izdelanih 244 programov za skupaj 239 upravičencev. V okviru javnega naročila »Priprava programov Dobrobiti živali na področju prašičereje za leto 2017« pa je bilo do 31. 12. 2016 skupaj izdelano 35 programov za 33 upravičencev.

3.1.3 Ukrep M03: Sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila

Ukrep se izvaja v dveh podukrepih: M03.1-Podpora za novo sodelovanje v shemah kakovosti in M03.2-Podpora za dejavnosti informiranja in promocije, ki jih izvajajo skupine proizvajalcev na notranjem trgu.

3.1.3.1 Podukrep M03.1: Podpora za novo sodelovanje v shemah kakovosti

Za podukrep M03.1 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 2.600.000,00 €. V obdobju do konca leta 2016 je bil objavljen en javni razpis, in sicer »Podpora za novo sodelovanje v shemah kakovosti v letu 2016« v skupni višini 2,6 mio €. Do 31. 12. 2016 je prispelo 86 vlog, odločbe še niso bile izdane.

3.1.3.2 Podukrep M03.2: Podpora za dejavnosti informiranja in promocije, ki jih izvajajo skupine proizvajalcev na notranjem trgu

Za podukrep M03.2 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 800.000,00 €.

V skladu s 3(1)(a) členom Uredbe 1310/2013/EU in s 16(1)(a) členom Uredbe 807/2014/EU je Slovenija prenesla del sprejetih obveznosti prejšnjega programskega obdobja in del obveznosti, ki izhajajo iz pozitivno rešenih pritožb, v programsko obdobje 2014–2020 (ukrep 133-Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja PRP 2007–2013). Do konca leta 2016 je bila izplačana ena vloga v skupni višini 17.873,52 €, kar predstavlja 2,2 % razpoložljivih sredstev za ta podukrep.

3.1.4 Ukrep M04: Naložbe v osnovna sredstva

V okviru prednostnega področja 3A se izvaja podukrep M04.2-Podpora za naložbe v predelavo/trženje/in/ali razvoj kmetijskih proizvodov.

3.1.4.1 Podukrep M04.2: Podpora za naložbe v predelavo/trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov

V programskem obdobju 2014–2020 je podukrepu M04.2 namenjenih 74.761.261,70 € sredstev.

V letu 2016 sta bila objavljena prva dva javna razpisa. Prvi javni razpis v višini 20,0 mio € je bil namenjen majhnim naložbam (sklop A), fizičnim osebam–kmetijam (sklop B) in samostojnim podjetnikom (sklop C). Drugi javni razpis v višini 15,0 mio € je bil namenjen pravnim osebam-velikim podjetjem in do konca leta 2016 še ni bil zaprt.

V okviru 1. javnega razpisa je prispelo 113 vlog in bilo izdanih 68 odločb v skupni višini 10.248.222,18 €, izplačil še ni bilo. Povprečna višina odobrenih sredstev na vlogo je bila 15.709,15 €. Skupna višina celotne vrednosti naložb je 37.805.385,30 €, t.j. povprečno 555.961,55 € na vlogo.

Glede na status vlagatelja prevladujejo gospodarske družbe (41,2 %), sledijo nosilci kmetije, ki se ukvarja s predelavo ali trženjem kmet. proizvodov (25 %) ter nosilci kmetije z dopolnilno dejavnostjo (22,1 %), šest je bilo samostojnih podjetnikov in dve zadrugi. Prav tako so največji delež odobrenih sredstev so dobili zasebni lastniki gozdov posamezniki (72,5 %).

Glede na velikost podjetja prevladujejo mikro podjetja (67,7 %), sledijo majhna podjetja (14,7 %) ter velika podjetja (10,3 %), najmanj (pet) pa je bilo srednje velikih podjetij. Največji delež odobrenih sredstev pa so dobila velika podjetja (42,4 %).

Glede na prevladujočo vrsto dejavnosti je bilo največ odobrenih vlog iz sektorja vino (32,4 %) ter mleko (16,2 %). Največji delež odobrenih sredstev pa so dobile naložbe iz sektorjev goveje meso (26,3 %) in vino (23,7 %).

V skladu s 3(1)(a) členom Uredbe 1310/2013/EU in s 16(1)(a) členom Uredbe 807/2014/EU je Slovenija prenesla del sprejetih obveznosti prejšnjega programskega obdobja in del obveznosti, ki izhajajo iz pozitivno rešenih pritožb, v programsko obdobje 2014–2020 (ukrep 123-Dodajanje vrednosti kmetijskim

in gozdarskim proizvodom PRP 2007–2013). Do konca decembra 2016 je bilo izplačanih 17 vlog v skupni višini 2.822.027,85 €, kar predstavlja 3,8 % razpoložljivih sredstev za ta podukrep.

3.1.5 Ukrep M09: Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev

Za ukrep M09 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 2.227.950,00 € sredstev. V obdobju do konca leta 2016 se ukrep ni izvajal.

3.1.6 Ukrep M14: Dobrobit živali

V programskem obdobju 2014–2020 je ukrepu DŽ namenjenih 32.533.333,33 €.

Od leta 2014 se ukrep DŽ izvaja v prašičereji, od leta 2016 naprej pa tudi v govedoreji. Trajanje obveznosti za ukrep DŽ je eno leto.

V okviru kampanje zbirnih vlog 2015 je bilo izplačanih 169 zahtevkov (kampanja 2014: 155 zahtevkov) za 542 zahtev in 37.445 GVŽ v skupni višini 1.221.923,18 €. Največ zahtevkov je bilo izplačanih za zahtevo za 10 % večjo neovirano talno površino na žival v skupinskih boksih od predpisane za tekače in pitance - 221, od tega 126 za pitance ter 95 za tekače. Za zahtevo za 10 % večjo neovirano talno površino na žival v skupinskih boksih od predpisane za plemenske svinje in plemenske mladice je bilo izplačanih 97 zahtevkov. 94 zahtevkov je bilo izplačanih za zahtevo za dodatno ponudbo voluminozne krme ali krme z visokim deležem vlaknine. V zahtevo za toplotno ugodje je bilo izplačanih 66 zahtevkov, za zahtevo za skupinsko rejo z izpustom za plemenske svinje in plemenske mladice pa 51. Najmanj zahtevkov je bilo za zahtevo za skupinsko rejo z izpustom za pitance, 13.

Največ KMG (68) je podalo eno zahtevo, za vseh šest zahtev pa je podalo zahtevek šest KMG.

Največ zahtevkov je bilo vloženih za pitance in tekače.

V okviru kampanje zbirnih vlog za leto 2016 je v okviru prašičereje 229 KMG izbralo 748 zahtev. Ukrep DŽ za govedorejo uveljavlja 6.832 KMG za 97.430 živali oz. 75.119 GVŽ. Vstop v ukrep z drobnico bo možen od leta 2017 naprej.

3.1.7 Ukrep M16: Sodelovanje

Za ukrep M16 je v okviru PRP 2014–2020 za prednostno področje 3A na voljo 3.771.750,00 € sredstev. V obdobju do konca leta 2016 se ukrep ni izvajal.

3.1.8 Doseganje ciljev programa

Cilj prednostnega področja 3A: Izboljšanje konkurenčnosti primarnih proizvajalcev z njihovo boljšo vključitvijo v agroživilsko verigo prek shem kakovosti, dodajanje vrednosti kmetijskim proizvodom, pa tudi promocija na lokalnih trgih in v kratkih dobavnih verigah, skupinah proizvajalcev in medpanožnih organizacijah je prek shem kakovosti, lokalnih trgov in kratkih dobavnih verig ter skupin/organizacij proizvajalcev, podpreti 1,70 % KMG do leta 2023. Do konca leta 2016 na tem prednostnem področju ni bilo podprto nobeno KMG, ker se ukrepi 3, 9 in 16 do konca leta 2016 niso izvajali.

Načrtovani cilj posebnega ciljnega kazalnika »Odstotek živilskopredelovalnih podjetij s podporo programa za razvoj podeželja za naložbe v predelavo/trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov« je podpreti 10 % živilskopredelovalnih podjetij do leta 2023. Do konca leta 2016 je bilo na ravni

zaključenih vlog v okviru M04.2 podprtih 0,6 % živilskopredelovalnih podjetij v Sloveniji.

4 Prednostna naloga P4: Obnova, ohranjanje in izboljševanje ekosistemov, povezanih s kmetijstvom in gozdarstvom

4.1 Prednostna področja 4A, B in C:

- 4A: Obnova, ohranjanje in povečanje biotske raznovrstnosti, vključno z območji Natura 2000 in območji z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami ter kmetovanja visoke naravne vrednosti in stanja krajin v Evropi;
- 4B: Izboljšanje upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi;
- 4C: Preprečevanje erozije tal in izboljšanje upravljanja tal.

K 4. prednostni nalogi (in vsem trem prednostnim področjem) prispevajo podukrep M01.1-Podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti, podukrep M02.1-Podpora za pomoč pri uporabi storitev svetovanja, podukrep M08.4-Podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov, ukrep M10-Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ukrep M11-Ekološko kmetovanje in ukrep M16-Sodelovanje. Ukrep M13-Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami prispeva le k prednostnemu področju 4A.

4.1.1 Ukrep M01: Prenos znanja in dejavnosti informiranja

4.1.1.1 Podukrep M01.1: Podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti

Za podukrep M01.1 je v okviru PRP 2014–2020 za 4. prednostno nalogo na voljo 4.500.000,00 € sredstev. Do konca leta 2016 je bilo odobrenih 8,7 % (391.561,72 €) razpoložljivih sredstev, izplačanih pa 2,1 % (95.709,82 €) razpoložljivih sredstev.

V okviru podukrepa M01.1 je bilo do konca leta 2016 objavljenih pet javnih naročil, in sicer v letu 2015 štiri javna naročila: »Redno usposabljanje KOPOP za leto 2015« (vrednost pogodbe z DDV 155.705,54 €), »Usposabljanje za ukrep ekološko kmetovanje za leto 2015« (vrednost pogodbe z DDV 55.885,15 €), »Predhodno usposabljanje za ukrep kmetijsko-okoljska-podnebna plačila iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014-2020 za leto 2016« (vrednost pogodbe z DDV 24.156,08 €) ter javno naročilo »Redno usposabljanje KOPOP za leto 2016« (vrednost pogodbe z DDV 99.715,86 €). V letu 2016 je bilo objavljeno javno naročilo »Usposabljanje za ukrep ekološko kmetovanje za leto 2016« (vrednost pogodbe z DDV 56.099,09 €).

Do konca leta 2016 so bila izplačana in zaključena tri javna naročila: »Usposabljanje za ukrep ekološko kmetovanje za leto 2015«, v okviru katerega se je usposabljalo 3.154 udeležencev v višini 167 ur, »Redno usposabljanje KOPOP za leto 2015«, v okviru katerega se je usposabljalo 5.704 udeležencev v višini 160 ur ter »Predhodno usposabljanje za ukrep kmetijsko-okoljska-podnebna plačila iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014-2020 za leto 2016«, v okviru katerega se je usposabljalo 747 udeležencev v višini 96 ur usposabljanja.

Do konca leta 2016 se je v okviru 4. prednostne naloge skupaj usposabljalo 9.605 udeležencev v višini 423 ur usposabljanja.

4.1.2 Ukrep M02: Službe za svetovanje, službe za pomoč pri upravljanju kmetij in službe za

zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah

4.1.2.1 Podukrep M02.1: Podpora za pomoč pri uporabi storitev svetovanja

Za podukrep M02.1 je v okviru PRP 2014–2020 za 4. prednostno nalogo na voljo 7.803.310,00 € sredstev. Do konca leta 2016 je bilo odobrenih 7,9 % (619.325,68 €) razpoložljivih sredstev, medtem ko izplačil še ni bilo.

V okviru podukrepa M02.1 sta bili za 4. prednostno nalogo v letu 2015 objavljeni dve javni naročili: »Izdelava načrta preusmeritve kmetijskega gospodarstva v prakse in metode ekološkega kmetovanja za leti 2015 in 2016« (vrednost pogodbe z DDV 161.679,28 €) ter »Izdelava programov aktivnosti za leti 2016 in 2017« (vrednost pogodbe z DDV 457.646,40 €). V letu 2016 ni bilo objavljenih javnih naročil v okviru te prednostne naloge.

Do konca leta 2016 je bilo v okviru javnega naročila »Izdelava načrta preusmeritve kmetijskega gospodarstva v prakse in metode ekološkega kmetovanja za leti 2015 in 2016« skupaj izdelano 437 načrtov, v okviru javnega naročila »Izdelava programov aktivnosti za leti 2016 in 2017« pa so bili izdelani programi aktivnosti za 947 KMG.

4.1.3 Ukrep M08: Naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje sposobnosti gozdov za preživetje

V okviru 4. prednostne naloge se izvaja podukrep: M08.4-Podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov.

4.1.3.1 Podukrep M08.4-Podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov

Za podukrep M08.4 je v okviru PRP 2014–2020 za 4. prednostno nalogo na voljo 20.454.400,00 € sredstev.

V letu 2016 sta bila objavljena prva dva javna razpisa odprtega tipa. Prvi javni razpis v višini 3,0 mio € je bil namenjen ureditvi gozdnih vlak, potrebnih za izvedbo sanacije gozdov poškodovanih zaradi naravne nesreče žledu med 30. januarjem in 10. februarjem 2014. Drugi javni razpis v višini 700.000 € je bil namenjen delom za odpravo škode in obnovo gozda poškodovanih zaradi naravne nesreče žledu.

Do konca leta 2016 še ni bilo odobrenih in izplačanih sredstev iz tega podukrepa.

4.1.4 Ukrep M10: Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila

Ukrep Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila (v nadaljnjem besedilu: KOPOP) podpira kmetijstvo v njegovi okoljski funkciji in je namenjen spodbujanju nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks, ki so usmerjene v ohranjanje biotske raznovrstnosti in krajine, ustrezno gospodarjenje z vodami in upravljanje s tlemi ter blaženje in prilagajanje kmetovanja podnebnim spremembam. Upravičenci do plačil so KMG, ki se v ukrep vključijo prostovoljno in v obdobju najmanj pet let na svojem kmetijskem gospodarstvu izpolnjujejo predpisane pogoje in zahteve. Ukrep se izvaja prek 19 operacij, v katere se lahko vključi kmetijsko gospodarstvo. Večino od operacij sestavlja nabor obveznih in izbirnih zahtev. Novost v tem programskem obdobju v ukrepu KOPOP je tudi PA (program aktivnosti), ki je predpogoj za vstop v ta ukrep. Namen priprave PA je informirati in pravočasno usposobiti upravičence za izvajanje ukrepa KOPOP. Obenem se v PA definirajo vse aktivnosti in obveznosti, ki se bodo na KMG izvajale iz naslova ukrepa KOPOP. Izdelava PA je za upravičenca brezplačna. Če se upravičenec vključi v KOPOP in ukrep

ekološko kmetovanje, se izdela en PA za oba ukrepa. Podpora se izplačuje v obliki plačila na hektar (ha) ali glavo velike živine (GVŽ), izjemoma pa na kubične metre (m3) porabljenih tekočih organskih gnojil v okviru zahteve »Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak« ali na tekoče metre (m) v okviru operacije Ohranjanje mejic.

Kampanja zbirnih vlog 2015

V programskem obdobju 2014–2020 je ukrepu KOPOP namenjenih 203.607.386,67 € sredstev. Izvajanje ukrepa se spremlja na letni ravni. V letu 2016 je bilo skupaj izplačanih 24.310.572,87 €. Gre za izplačila obveznosti v okviru kampanje zbirnih vlog 2015 in izplačila iz naslova vračil ter pritožb za obveznosti iz preteklega programskega obdobja (- 30.315,30 €).

V okviru kampanje zbirnih vlog 2015 je bilo podprtih 5.523 vlagateljev, ki so izbrali 55 zahtev od 58 možnih. Vstop v zahteve Uporaba metode konfuzije in dezorientacije (VIN_KONF), Pokritost tal čez zimo v vinogradih, kjer medvrstni prostor ni pokrit z negovalno ledino (VIN_MEDV), Varovanje črede s pastirjem (KRA_VARPA) ter Ohranjanje mejnic (KRA_MEJ) v letu 2015 ni bil možen. V okviru zahteve Uporaba protiinsektnih mrež (POZ_FFSM) ni bil izplačan noben zahtevek. Skupno je bilo izplačanih 20.590 zahtevkov za 277.906 ha (bruto površine, kjer je upoštevan vsak vključen hektar za vsako posamezno zahtevo) oz. 65.354 ha (fizični obseg površin oz. neto površine, pri čemer se zemljišče, na katerem se izvaja več zahtev, površina upošteva le enkrat). Vsako kmetijsko gospodarstvo je izvajalo v povprečju 3,7 zahtev.

Število vključenih kmetijskih gospodarstev, obseg površin in izplačanih sredstev za posamezne zahteve KOPOP v letu 2016 je sledeče:

Poljedelstvo in zelenjadarstvo (POZ): Obvezni zahtevi POZ_KOL: Petletni kolobar in POZ_NMIN: Nmin analiza sta se izvajali na 58.867 ha, vključenih je bilo 2.706 KMG ter izplačanih 7.881.381 € (POZ_KOL: 6.566.830 €, POZ_NMIN: 1.314.551 €). V okviru operacije POZ so KMG izbirala med osmimi izbirnimi zahtevami. V okviru POZ_POD: Setev rastlin za podor (zeleno gnojenje) je bilo vključenih 565 KMG in 4.127 ha ter izplačanih 453.638 €. V okviru POZ_ZEL: Ozelenitev njivskih površin je bilo vključenih 903 KMG in 7.701 ha ter izplačanih 861.810 €. V okviru POZ_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak je bilo vključenih 437 KMG in 16.221 ha ter izplačanih 1.514.767 €. V okviru POZ_MEHZ: Uporaba zastirk ali mehansko zatiranje plevelov je bilo vključenih 41 KMG in 392 ha ter izplačanih 34.912 €. V okviru POZ_NEP: Neprezimni posevki je bilo vključenih 38 KMG in 829 ha ter izplačanih 77.331 €. V okviru POZ_KONZ: Konzervirajoča obdelava tal je bilo vključenih 270 KMG in 8.290 ha ter izplačanih 335.810 €. V okviru POZ_FFSV: Uporaba samo fitofarmacevtskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih, je bilo vključenih 549 KMG in 5.876 ha ter izplačanih 155.448 €. V okviru POZ_FFSM: Uporaba protiinsektnih mrež ni bil vložen noben zahtevek.

Hmeljarstvo (HML): Obvezni zahtevi HML_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru in HML_NMIN: Nmin analiza sta se izvajali na 527 ha, vključenih je bilo 34 KMG ter izplačanih 63.501 € (HML_POKT: 51.762 €, HML_NMIN: 11.739 €). V okviru operacije HML so KMG izbirala med tremi izbirnimi zahtevami. V okviru HML_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak je bilo vključenih 26 KMG in 332 ha ter izplačanih 30.683 €. V okviru HML_KOMP: Kompostiranje rastlinskih odpadkov po obiranju hmelja je bilo vključenih 20 KMG in 284 ha ter izplačanih 7.778 €. V okviru HML_BIOV: Uporaba biorazgradljivih vrvic ni bil vložen noben zahtevek.

Sadjarstvo (SAD): Obvezni zahtevi SAD_VABE: Uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov in SAD_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki

pridelavi, sta se izvajali na 936 ha, vključenih je bilo 218 KMG ter izplačanih 179.152 € (SAD_VABE: 133.738 €, SAD_EKGN: 45.414 €). V okviru operacije SAD so KMG izbirala med tremi izbirnimi zahtevami. V okviru SAD_KONF: Uporaba metode konfuzije in dezorientacije je bilo vključenih 28 KMG in 475 ha ter izplačanih 85.027 €. V SAD_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru z negovano ledino je bilo vključenih 38 KMG in 84 ha ter izplačanih 8.997 €. V okviru SAD_MEHZ: Mehansko zatiranje plevelov (pod drevesi) je bilo vključenih 62 KMG in 104 ha ter izplačanih 15.668 €.

Vinogradništvo (VIN): Obvezni zahtevi VIN_VABE: Uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov in VIN_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, sta se izvajali na 2.946 ha, vključenih je bilo 585 KMG ter izplačanih 644.559 € (VIN_VABE: 432.113 €, VIN_EKGN: 212.446 €). V okviru operacije VIN so KMG izbirala med dvema izbirnima zahtevama. V okviru VIN_POKT: Pokritost tal v vinogradih z negovano ledino je bilo vključenih 144 KMG in 515 ha ter izplačanih 54.434 €. V VIN_MEHZ: Mehansko zatiranje plevelov (pod trtami) je bilo vključenih 149 KMG in 375 ha ter izplačanih 62.396 €. Vstop v izbirno zahtevo VIN_KONF: Uporaba metode konfuzije in dezorientacije v letu 2015 ni bil mogoč.

Trajno travinje I (TRZ I): Obvezna zahteva TRZ_I_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika se je izvajala na 1.472 ha, vključenih je bilo 209 KMG in izplačanih 67.986 €. V okviru operacije TRZ I so KMG izbirala med tremi izbirnimi zahtevami. V okviru TRZ_I_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak je bilo vključenih 18 KMG in 216 ha ter izplačanih 8.164 €. V TRZ_I_MRVA: Spravilo mrve s travinja je bilo vključenih 15 KMG in 140 ha ter izplačanih 2.504 €. V okviru TRZ_I_OSIL: Opustitev silaže je bilo vključenih 28 KMG in 128 ha ter izplačanih 5.864 €.

Trajno travinje II (TRZ II): Obvezna zahteva TRZ_II_OSIL: Opustitev silaže se je izvajala na 5.571 ha, vključenih je bilo 757 KMG in izplačanih 241.740 €. V okviru operacije TRZ II so KMG izbirala med dvema izbirnima zahtevama. V okviru TRZ_II_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak je bilo vključenih 29 KMG in 376 ha ter izplačanih 13.903 €. V TRZ_II_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika, je bilo vključenih 135 KMG in 692 ha ter izplačanih 29.670 €.

Posebni traviščni habitati (HAB): Obvezni zahtevi HAB_KOS: Košnja/paša ni dovoljena do 30. 6. in HAB_ORGG: Gnojenje samo z organskimi gnojili v omejeni količini sta se izvajali na 3.200 ha, vključenih je bilo 531 KMG in izplačanih 438.403 € (HAB_KOS: 359.099 €, HAB_ORGG: 79.304 €). V okviru operacije HAB so KMG izbirala med dvema izbirnima zahtevama. V okviru HAB_MRVA: Spravilo mrve s travinja je bilo vključenih 214 KMG in 982 ha ter izplačanih 6.619 €. V HAB_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika, je je bilo vključenih 90 KMG in 568 ha ter izplačanih 22.871 €.

Traviščni habitati metuljev (MET): Obvezni zahtevi MET_KOS: Košnja/paša ni dovoljena med 15. 6. in 15. 9. ter MET_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika) sta se izvajali na 468 ha in 228 ha. Razlog za razliko med površinama je v tem, da so v operacijo MET v letu 2015 lahko vstopili tudi upravičenci, ki na KMG niso imeli GERK, večjih od enega ha, in so zato lahko izvajali samo obvezno zahtevo MET_KOS. V obvezno zahtevo MET_KOS je bilo vključenih 186 KMG, v MET_NPAS pa 79 KMG. Za MET_KOS je bilo izplačanih 91.346 €, za MET_NPAS pa 6.253 €. V okviru operacije MET je le ena izbirna zahteva. V okviru MET_MRVA: Spravilo mrve s travinja je bilo vključenih 45 KMG in 134 ha ter izplačanih 1.005 €.

Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR): Obvezna zahteva VTR_KOS: Košnja ni dovoljena pred 1. 8. se je izvajala na 1.063 ha, vključenih je bilo 177 KMG in izplačanih 163.683 €. V okviru operacije VTR je le ena izbirna zahteva. V okviru VTR_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika, je bilo vključenih 28 KMG in 349 ha ter izplačanih 6.300 €.

Steljniki (STE): Obvezni zahtevi STE_KOS: Košnja/paša ni dovoljena do 25. 8. in STE_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika, sta se izvajali na 14 ha in 11 ha. Razlog za razliko med površinama je v tem, da so v operacijo STE v letu 2015 lahko vstopili tudi upravičenci, ki na KMG niso imeli GERK, večjih od enega ha, in so zato lahko izvajali samo obvezno zahtevo STE_KOS. V obvezni zahtevi operacije STE je bilo vključenih 8 KMG. Za STE_KOS je bilo izplačanih 3.073 €, za STE_NPAS pa 212 €.

Vodni viri (VOD): Obvezni zahtevi VOD_ZEL: Ozelenitev njivskih površin in VOD_FFSV: Uporaba samo fitofarmacevtskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih, sta se izvajali na 27.409 ha in 34.694 ha. Razlog za razliko med površinama je v tem, da se je morala obvezna zahteva VOD_ZEL izvajati na najmanj 30 % njivskih površin na območju Dravske kotline oz. na najmanj 20 % njivskih površin na drugih območjih iz Načrta upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja (v nadaljnjem besedilu: NUV), obvezna zahteva VOD_FFSV pa na vseh njivskih površinah znotraj območij iz NUV. V obvezni zahtevi operacije VOD je bilo vključenih 1.867 KMG, za VOD_ZEL je bilo izplačanih 5.010.133 €, za VOD_FFSV pa 1.505.692 €. V okviru operacije VOD so KMG izbirala med dvema izbirnima zahtevama. V okviru VOD_NEP: Neprezimni medonosni posevki je bilo vključenih 38 KMG in 1.041 ha ter izplačanih 158.876 €. V VOD_POD: Setev rastlin za podor (zeleno gnojenje) je bilo vključenih 752 KMG in 7.498 ha ter izplačanih 1.465.891 €.

Ohranjanje habitatov strmih travnikov (KRA_S50): V operacijo KRA_S50 je bilo vključenih 266 KMG in 350 ha ter izplačanih 75.140 €.

Grbinasti travniki (KRA_GRB): V operacijo KRA_GRB je bilo vključenih 6 KMG in 12 ha ter izplačanih 1.278 €.

Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri: Zahtevi KRA_OGRM: Varovanje črede z visokimi premičnimi varovalnimi elektromrežami in KRA_VARPP: Varovanje črede s pastirskimi psi sta se izvajali na 504 ha in 557 ha. V zahtevo KRA_VARPA: Varovanje črede s pastirjem vstop v letu 2015 ni bil mogoč. V zahtevo KRA_OGRM je bilo vključenih 26 KMG in izplačanih 55.055 €, v zahtevo KRA_VARPP pa 12 KMG in izplačanih 53.460 €.

Planinska paša: V zahtevo KRA_CRED: Paša po čredinkah na planini je bilo vključenih 22 KMG in 871 ha ter izplačanih 54.641 €. V zahtevo KRA_PAST: Planinska paša s pastirjem je bilo vključenih 91 KMG in 4.429 ha ter izplačanih 483.502 €.

Visokodebelni travniški sadovnjaki (KRA_VTSA): V operacijo KRA_VTSA je bilo vključenih 591 KMG in 617 ha ter izplačanih 121.406 €.

Ohranjanje mejic (KRA_MEJ): Vstop v operacijo KRA_MEJ v letu 2015 ni bil mogoč.

Reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje (GEN_PAS): V operacijo GEN_PAS je bilo vključenih 613 KMG s 4.816 GVŽ ter izplačanih 559.508 €.

Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija (GEN_SOR): V operacijo GEN_SOR, ki se je izvajala na 9.467 ha, je bilo vključenih 995 KMG ter izplačanih 1.218.215 €.

Izmed 5.523 KMG, ki so bila vključena v ukrep KOPOP, je bilo 1.204 KMG hkrati vključenih tudi v ukrep EK.

Na sliki 1 je prikazan pregled števila podprtih kmetijskih gospodarstev, podprtih površin ter izplačanih sredstev po zahtevah KOPOP iz PRP 2014–2020 v letu 2016.

Kampanja zbirnih vlog 2016

V okviru kampanje zbirnih vlog za leto 2016 je 6.770 vlagateljev vložilo zahtevke za 58 zahtev. V letu 2016 sta bili na voljo dve novi zahtevi, in sicer Opustitev uporabe insekticidov (VIN_INSK) ter Pridelava semenskega materiala avtohtonih in tradicionalnih kmetijskih rastlin (GEN_SEME). Vstop v zahtevo Ohranjanje mejic (KRA_MEJ) v letu 2016 ni bil možen. V okviru zahteve Uporaba protiinsektnih mrež (POZ_FFSM) ni bil vložen noben zahtevek. Skupno je bilo vloženih 26.798 zahtevkov za 340.873 ha.

Na sliki 2 so podane primerjave posameznih operacij oz. zahtev KOPOP PRP 2014–2020 med letoma 2015 (kampanja zbirnih vlog 2015) in 2016 (kampanja zbirnih vlog 2016). Pri navajanju podatkov za leto 2015 gre za podatke o številu KMG in ha oz. GVŽ glede na izplačana sredstva v letu 2016, za leto 2016 pa za podatke glede na prejete vloge (vložene zahtevke). Podatki primerjave kažejo, da je pri vseh operacijah KOPOP v letu 2016 (glede na prejete vloge za kampanjo zbirnih vlog 2016) večja vključenost površin kot v letu 2015 (glede na izplačana sredstva za kampanjo zbirnih vlog 2015), razen pri operaciji Grbinasti travniki (KRA_GRB).

Poljedelstvo in zelenjadarstvo (POZ): Obvezni zahtevi POZ_KOL: Petletni kolobar in POZ_NMIN: Nmin analiza se izvajata na 62.928 ha, vključenih je 2.900 KMG. Vključenost v izbirne zahteve je sledeče: v okviru POZ_POD: Setev rastlin za podor (zeleno gnojenje) je 685 KMG vložilo zahtevke za 4.965 ha. V okviru POZ_ZEL: Ozelenitev njivskih površin je 968 KMG vložilo zahtevke za 8.938 ha. V okviru POZ_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak je 543 KMG vložilo zahtevke za 19.138 ha. V okviru POZ_MEHZ: Uporaba zastirk ali mehansko zatiranje plevelov je 48 KMG vložilo zahtevke za 457 ha. V okviru POZ_NEP: Neprezimni posevki je 44 KMG vložilo zahtevke za 1.136 ha. V okviru POZ_KONZ: Konzervirajoča obdelava tal je 997 KMG vložilo zahtevke za 24.568 ha. V okviru POZ_FFSV: Uporaba samo fitofarmacevtskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih, je 606 KMG vložilo zahtevke za 7.241 ha. V okviru POZ_FFSM: Uporaba protiinsektnih mrež ni bil vložen noben zahtevek.

Hmeljarstvo (HML): Obvezni zahtevi HML_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru in HML_NMIN: Nmin analiza se izvajata na 619 ha, vključenih je 37 KMG. Vključenost v izbirne zahteve je sledeče: v okviru HML_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak je 26 KMG vložilo zahtevke za 339 ha. V okviru HML_KOMP: Kompostiranje rastlinskih odpadkov po obiranju hmelja je 21 KMG vložilo zahtevke za 310 ha. V okviru HML_BIOV: Uporaba biorazgradljivih vrvic je bil vložen en zahtevek za 7 ha.

Sadjarstvo (SAD): Obvezna zahteva SAD_VABE: Uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov se izvaja na 2.001 ha, vključenih je 469 KMG. S 1. spremembo PRP 2014–2020 je obvezna zahteva SAD_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, postala izbirna zahteva. Vključenost v izbirne zahteve je sledeče: v okviru SAD_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, je 142 KMG vložilo zahtevke za 364 ha. V

okviru SAD_KONF: Uporaba metode konfuzije in dezorientacije je 70 KMG vložilo zahtevke za 816 ha. V SAD_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru z negovano ledino je 357 KMG vložilo zahtevke za 1.511 ha. V okviru SAD_MEHZ: Mehansko zatiranje plevelov (pod drevesi) je 162 KMG vložilo zahtevke za 235 ha.

Vinogradništvo (VIN): Obvezna zahteva VIN_VABE: Uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov se izvaja na 6.451 ha, vključenih je 1.117 KMG. S 1. spremembo PRP 2014–2020 je obvezna zahteva VIN_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, postala izbirna zahteva. Vključenost v izbirne zahteve je sledeče: v okviru VIN_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, je 677 KMG vložilo zahtevke za 3.673 ha. V okviru VIN_POKT: Pokritost tal v vinogradih z negovano ledino je 822 KMG vložilo zahtevke za 4.607 ha. Za VIN_MEHZ: Mehansko zatiranje plevelov (pod trtami) je 327 KMG vložilo zahtevke za 1.099 ha. Za VIN_MEDV: Pokritost tal čez zimo v vinogradih, kjer medvrstni prostor ni pokrit z negovano ledino, je 118 KMG vložilo zahtevke za 271 ha.

Trajno travinje I (TRZ I): Obvezna zahteva TRZ_I_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika, se izvaja na 1.585 ha, vključenih je 227 KMG. V okviru operacije TRZ I so KMG izbirala med tremi izbirnimi zahtevami. V okviru TRZ_I_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak je 21 KMG vložilo zahtevke za 239 ha. V TRZ_I_MRVA: Spravilo mrve s travinja je 15 KMG vložilo zahtevke za 147 ha. V okviru TRZ_I_OSIL: Opustitev silaže je 34 KMG vložilo zahtevke za 162 ha.

Trajno travinje II (TRZ II): Obvezna zahteva TRZ_II_OSIL: Opustitev silaže se izvaja na 6.131 ha, vključenih je 840 KMG. V okviru operacije TRZ II so KMG izbirala med dvema izbirnima zahtevama. V okviru TRZ_II_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak je 29 KMG vložilo zahtevke za 356 ha. V TRZ_II_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika, je 149 KMG vložilo zahtevke za 758 ha.

Posebni traviščni habitati (HAB): Obvezni zahtevi HAB_KOS: Košnja/paša ni dovoljena do 30. 6. in HAB_ORGG: Gnojenje samo z organskimi gnojili v omejeni količini se izvajata na 3.742 ha, vključenih je 651 KMG. V okviru operacije HAB so KMG izbirala med dvema izbirnima zahtevama. V okviru HAB_MRVA: Spravilo mrve s travinja je 241 KMG vložilo zahtevke za 1.075 ha. V HAB_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika, je 114 KMG vložilo zahtevke za 728 ha.

Traviščni habitati metuljev (MET): Obvezna zahteva MET_KOS: Košnja/paša ni dovoljena med 15. 6. in 15. 9. se izvaja na 593 ha, vključenih je 257 KMG, obvezna zahteva MET_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika, pa se izvaja na 381 ha, vključenih je 156 KMG. V okviru izbirne zahteve MET_MRVA: Spravilo mrve s travinja je 55 KMG vložilo zahtevke za 153 ha.

Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR): Obvezna zahteva VTR_KOS: Košnja ni dovoljena pred 1. 8. se izvaja na 1.246 ha, vključenih je 210 KMG. V okviru izbirne zahteve VTR_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika, je 39 KMG vložilo zahtevke za 400 ha.

Steljniki (STE): Obvezna zahteva STE_KOS: Košnja/paša ni dovoljena do 25. 8. se izvaja na 15 ha, vključenih je 8 KMG. Obvezna zahteva STE_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na

travniku površina strnjenega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika, se izvaja na 11 ha, vključenih je 7 KMG.

Vodni viri (VOD): Obvezni zahtevi VOD_ZEL: Ozelenitev njivskih površin in VOD_FFSV: Uporaba samo fitofarmacevtskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih, se izvajata na 29.362 ha in 36.593 ha. V obvezno zahtevo VOD_ZEL je vključenih 1.967 KMG, v VOD_FFSV pa 1.941 KMG. V okviru operacije VOD so KMG izbirala med dvema izbirnima zahtevama. V okviru VOD_NEP: Neprezimni medonosni posevki je 40 KMG vložilo zahtevke za 1.042 ha. V VOD_POD: Setev rastlin za podor (zeleno gnojenje) je 915 KMG vložilo zahtevke za 9.493 ha.

Ohranjanje habitatov strmih travnikov (KRA_S50): V operacijo KRA_S50, ki se izvaja na 385 ha, je vključenih 286 KMG.

Grbinasti travniki (KRA_GRB): V operacijo KRA_GRB, ki se izvaja na 9 ha, je vključenih 5 KMG.

Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri: Zahteva KRA_OGRM: Varovanje črede z visokimi premičnimi varovalnimi elektromrežami se izvaja na 1.078 ha, vključenih je 56 KMG. Zahteva KRA_VARPP: Varovanje črede s pastirskimi psi se izvaja na 675 ha, vključenih je 17 KMG. Zahteva KRA_VARPA: Varovanje črede s pastirjem se izvaja na 170 ha, vključene so 4 KMG.

Planinska paša: Zahteva KRA_CRED: Paša po čredinkah na planini se izvaja na 929 ha, vključenih je 25 KMG. Zahteva KRA_PAST: Planinska paša s pastirjem se izvaja na 4.915 ha, vključenih je 105 KMG.

Visokodebelni travniški sadovnjaki (KRA_VTSA): V operacijo KRA_VTSA, ki se izvaja na 743 ha, je vključenih 694 KMG.

Ohranjanje mejic (KRA_MEJ): Vstop v operacijo KRA_MEJ v letu 2016 ni bil mogoč.

Reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje (GEN_PAS): V operacijo GEN_PAS je vključenih 772 KMG s 6.194 GVŽ.

Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija: V zahtevo GEN_SOR, ki se izvaja na 13.821 ha, je vključenih 1.358 KMG. S 1. spremembo PRP 2014–2020 je bila vključena nova zahteva GEN_SEME: Pridelava semenskega materiala avtohtonih in tradicionalnih sort kmet. rastlin. Vložen je bil en zahtevek za 0,11 ha.

Izmed 6.770 KMG, ki so vključena v ukrep KOPOP, je 1.418 KMG hkrati vključenih tudi v ukrep EK.

4.1.5 Ukrep M11: Ekološko kmetovanje (EK)

V programskem obdobju 2014–2020 je ukrepu EK namenjenih 65.300.000,00 €.

V letu 2016 je bilo izplačanih 7.586.910,18 € sredstev za kampanjo zbirnih vlog 2015, od tega 5.389.117,41 € za ekološko kmetovanje in 2.197.792,77 € za preusmeritev v ekološko kmetovanje. Skupno je bilo podprtih 39.341 ha KZU, od tega 32.116 ha za ekološko kmetovanje in 7.225 ha za preusmeritev v ekološko kmetovanje. V izvajanje je bilo vključenih 2.558 KMG, v preusmeritev pa 1.341 KMG.

Glede na rabo tal je bilo v izvajanje ukrepa EK vključenih največ hektarjev z rabo trajno travinje (32.685 ha oz. 83,1 % vseh vključenih površin) in njivske površine (4.455 ha oz. 11,3 % vseh vključenih površin).

Za trajno travinje je bilo v letu 2016 izplačanih slabih 5 mio € ter za njivske površine slabih 1,5 mio €.

V okviru kampanje zbirnih vlog 2016 je 3.289 vlagateljev (v 2015 3.155 vlagateljev) vložilo zahtevke za 41.933 ha (v letu 2015 39.378 ha). Podatki primerjave med letoma 2016 in 2015 kažejo, da se povečuje tako število vključenih kmetij kot tudi obseg vključenih površin.

4.1.6 Ukrep M13: Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami (OMD)

Ukrep se deli na tri podukrepe:

• Izplačilo nadomestil v gorskih območjih (podukrep M13.1),

• Izplačilo nadomestil za druga območja, ki imajo pomembne naravne omejitve (podukrep M13.2),

• Izplačilo nadomestil za druga območja s posebnimi omejitvami (podukrep M13.3).

V programskem obdobju 2014–2020 je ukrepu OMD namenjenih 265.933.333,33 €.

V letu 2016 so potekala izplačila za preostanek obveznosti za kampanjo zbirnih vlog 2015 kot tudi že večji del izplačil za kampanjo zbirnih vlog 2016.

V okviru kampanje zbirnih vlog 2015 je bilo v letu 2015 podprtih 16.258 KMG in izplačanih 15.502.428 € sredstev za 125.382 ha površin, v letu 2016 pa še preostalih 30.597 KMG in izplačanih 26.086.576,31 € sredstev za 203.233 ha površin; skupno je bilo tako podprtih 46.855 KMG in izplačanih 41.589.004,04 € sredstev za 328.615 ha površin.

V okviru kampanje zbirnih vlog 2016 je zahtevke oddalo 47.303 KMG za 333.677 ha, od tega jih je bilo v zadnji četrtini leta podprtih že 42.444 KMG in izplačanih 34.463.379,86 € sredstev za 268.554 ha površin.

4.1.7 Ukrep M16: Sodelovanje

Za ukrep M16 je v okviru PRP 2014-2020 za 4. prednostno nalogo na voljo 5.617.500,00 € sredstev. V obdobju do konca leta 2016 se ukrep ni izvajal.

4.1.8 Doseganje ciljev programa

Cilj prednostnega področja 4A: Obnova, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti vključno z območji Natura 2000 in območij z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami ter kmetovanja visoke naravne vrednosti in stanja krajin v Evropi je 33,05 % kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za podpiranje biotske raznovrstnosti in/ali krajin. V okviru kampanje zbirnih vlog 2015 je bil delež teh površin 38,53 %.

Cilj prednostnega področja 4B: Izboljšanje upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi je 28,89 % kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja voda. V okviru kampanje zbirnih vlog 2015 je bil delež teh površin 34,91 %.

Cilj prednostnega področja 4C: Preprečevanje erozije tal in izboljšanje upravljanja tal je 31,38 % kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal. V okviru kampanje zbirnih vlog 2015 je bil delež teh površin 36,03 %.

Na sliki 3 so podane posamezne zahteve ukrepa KOPOP po pripadajočih shemah in AECM tipologiji, ki se upoštevajo pri izračunu ciljnih vrednosti za prednostna področja 4A, 4B in 4C. Na sliki 4 je podan izračun vrednosti ciljnih kazalnikov za prednostna področja 4A, 4B in 4C.

5 Prednostna naloga P6: Spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanja revščine in gospodarskega razvoja podeželskih območij

5.1 Prednostno področje 6A: Spodbujanje diverzifikacije, ustanavljanja in razvoja malih podjetij in ustvarjanja novih delovnih mest

K prednostnemu področju 6A prispevajo podukrep M06.4-Podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti, podukrep M08.6-Podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov in ukrep M16-Sodelovanje.

5.1.1 Ukrep M06: Razvoj kmetij in podjetij

5.1.1.1 Podukrep M06.4-Podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti

Za podukrep M06.4 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 42.361.333,33 € sredstev.

V skladu s 3(1)(a) členom Uredbe 1310/2013/EU in s 16(1)(a) členom Uredbe 807/2014/EU je Slovenija prenesla del sprejetih obveznosti prejšnjega programskega obdobja in del obveznosti, ki izhajajo iz pozitivno rešenih pritožb, v programsko obdobje 2014–2020 (ukrep 312-Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij PRP 2007-2013). V letu 2016 je bila izplačana ena vloga v skupni višini 31.488,26 €, kar predstavlja 0,1 % razpoložljivih sredstev za ta podukrep.

5.1.2 Ukrep M08: Naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje sposobnosti gozdov za preživetje

5.1.2.1 Podukrep M08.6-Podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov

V programskem obdobju 2014–2020 je podukrepu 8.6 namenjenih 39.026.666,67 € sredstev.

V letu 2016 sta bila objavljena prva dva javna razpisa. Prvi javni razpis v višini 8,0 mio € je bil namenjen naložbam v nakup nove mehanizacije in opreme za sečnjo in spravilo lesa. Drugi javni razpis v višini 8,0 mio € je bil namenjen naložbam v pred industrijsko predelavo lesa in do konca leta 2016 še ni bil zaprt.

V okviru 1. javnega razpisa je prispelo 319 vlog in bilo izdanih 246 odločb v skupni višini 5.843.705,85 €, izplačil še ni bilo. Povprečna višina odobrenih sredstev na vlogo je bila 23.675,21 €. Skupna višina celotne vrednosti naložb je 17.944.677,00 €, t.j. povprečno 72.945,84 € na vlogo.

Glede na status vlagatelja prevladujejo zasebni lastniki gozdov posamezniki (77,2 %), sledijo zasebni lastniki gozdov s.p. (13,4 %), zasebni lastniki gozdov pravne osebe (8,9 %) ter en nosilec kmetije, ki se ukvarja s predelavo ali trženjem kmetijskih proizvodov. Prav tako so največji delež odobrenih sredstev dobili zasebni lastniki gozdov - posamezniki (57,5 %).

Glede na prevladujočo vrsto naložbe je bilo največ vlog s področja mehanizacije za sečnjo in spravilo lesa (65,9 % odobrenih vlog in 76,7 % odobrenih sredstev), sledijo vloge s področja opreme za sečnjo in spravilo lesa (29,3 % odobrenih vlog in 19,9 % odobrenih sredstev) ter strojne sečnje in spravila lesa (4,9

% odobrenih vlog in 3,4 % odobrenih sredstev).

V skladu s 3(1)(a) členom Uredbe 1310/2013/EU in s 16(1)(a) členom Uredbe 807/2014/EU je Slovenija prenesla del sprejetih obveznosti prejšnjega programskega obdobja in del obveznosti, ki izhajajo iz pozitivno rešenih pritožb v programsko obdobje 2014–2020 (ukrepa 122-Povečanje gospodarske vrednosti gozdov in 123-Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom PRP 2007–2013). Do konca leta 2016 je bilo izplačanih šest vlog v skupni višini 1.261.440,61 € sredstev, kar predstavlja 3,2 % razpoložljivih sredstev za ta podukrep.

5.1.3 Ukrep M16: Sodelovanje

Za ukrep M16 je v okviru PRP 2014–2020 za prednostno področje 6A na voljo 1.905.937,50 € sredstev. V obdobju do konca leta 2016 se ukrep ni izvajal.

5.1.4 Doseganje ciljev programa

Cilj prednostnega področja 6A: Izboljšanje ekonomske uspešnosti vseh kmetij ter zagotavljanje lažjega prestrukturiranja in posodabljanja kmetij, zlasti z namenom povečanja njihove udeležbe na trgu in tržne usmerjenosti ter kmetijske diverzifikacije je 350 delovnih mest, ustvarjenih s podprtimi projekti do leta 2023 (od tega 310 v okviru izvajanja podukrepa M06.4 in 40 v okviru izvajanja podukrepa M08.6). Do konca leta 2016 na tem prednostnem področju ni bilo ustvarjenih delovnih mest.

5.2 Prednostno področje 6B: Pospeševanje lokalnega razvoja podeželskih območij

K prednostnemu področju 6B prispeva ukrep M19-Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost).

5.2.1 Ukrep M19: Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost)

Ukrep LEADER se izvaja prek štirih podukrepov:

- Podukrep M19.1-Pripravljalna podpora
- Podukrep M19.2-Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost
- Podukrep M19.3-Podpora za izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine
- Podukrep M19.4-Podpora za tekoče stroške in stroške animacije

V letu 2015 je bila objavljena Uredba o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014–2020 in objavljen javni poziv za oblikovanje lokalnih partnerstev in pripravo strategij lokalnega razvoja. V letu 2016 sta bili sprejeti prvi spremembi Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja razvoja, ki ga vodi skupnost v programskem obdobju 2014–2020.

Na zaokroženih območjih po Sloveniji so se oblikovala lokalna partnerstva, ki so aktivno pripravljala SLR. Do izteka prvega roka za predložitev SLR, 31. 10. 2015, je bilo predloženih 17 SLR (en LAS je vlogo umaknil), do izteka drugega roka, 31. 1. 2016 je bilo predloženih 19 SLR (dodatno ena SLR, ki je bila v prvem roku umaknjena), do izteka zadnjega roka, 26. 6. 2016 pa sta bili predloženi še 2 SLR. V programskem obdobju 2014–2020 je bilo skupno v obravnavi 37 SLR in LAS. Z vsemi 37 LAS-i je

pokrito območje cele Slovenije. V letu 2015 je bil imenovan Koordinacijski odbor CLLD (9. 4. 2015), ki ga sestavljajo predstavniki Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljnem besedilu: MKGP), Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (v nadaljnem besedilu: SVRK) in ARSKTRP. Koordinacijski odbor CLLD se redno sestaja. Ena od nalog Koordinacijskega odbora CLLD je podati mnenja o potrditvi strategij lokalnega razvoja in izboru lokalnih akcijskih skupin in jih posredovati zadevnim organom upravljanja, odgovornim za posamezni sklad, v potrditev. Odločbo o potrditvi SLR in LAS izda organ upravljanja glavnega sklada. V avgustu 2016 sta bili z odločbo o potrditvi SLR in LAS potrjeni prvi dve lokalni akcijski skupini. Do 31. 12. 2016 je bilo izdanih 37 odločb o potrditvi SLR in LAS, v skupni višini 41.920.441,27 € (EKSRP) ter v okviru podukrepa M19.1 izplačanih 401.662,50 €.

Za ukrep M19 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 53.365.613,75 € sredstev. V okviru podukrepa M19.2 so do konca leta 2016 potekala le izplačila obveznosti iz preteklega programskega obdobja. Skupaj je bilo v okviru podukrepa M19.2 izplačano 711.807,81 € (1,3 % razpoložljivih sredstev) in podprtih 19 projektov v okviru 12 LAS.

Do konca leta 2016 je bilo v okviru podukrepov M19.1 in M19.2 skupaj izplačanih 1.113.470,31 € (2,1 % razpoložljivih sredstev).

Do 31. 12. 2016 so bili predloženi prvi zahtevki za izplačilo podpore za tekoče stroške in stroške animacije v ovkiru podukrepa M19.4. Prav tako je bil v letu 2016 objavljen prvi javni razpis za podukrep M19.3 Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine.

5.2.2 Doseganje ciljev programa

Cilj prednostnega področja 6B: Pospeševanje lokalnega razvoja podeželskih območij je doseči 65,57 % podeželskega prebivalstva, zajetega v strategijah lokalnega razvoja ter ustvariti 66 delovnih mest, ustvarjenih s podprtimi projekti (LEADER) do leta 2023. V obdobju do konca leta 2016 je bilo potrjenih vseh 37 SLR, ki jim je bila tudi izplačana pripravljalna podpora iz naslova podukrepa M19.1, iz naslova podukrepa M19.2 pa so bila izplačila le iz naslova obveznosti iz preteklega programskega obdobja. Cilj prednostnega področja je bil že presežen – do 31. 12. 2016 je bilo vključenih 69 % podeželskega prebivalstva, zajetega v strategijah lokalnega razvoja, delovnih mest, ustvarjenih s podprtimi projekti, pa še ni bilo.

5.3 Prednostno področje 6C: Spodbujanje dostopa do informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) na podeželskih območjih ter njihove uporabe in kakovosti

K prednostnemu področju 6C prispeva ukrep M07-Osnovne storitve in obnova vasi na podeželskih območjih.

5.3.1 Ukrep M07: Osnovne storitve in obnova vasi na podeželskih območjih

V okviru prednostnega področja 6C se izvaja podukrep M07.3-Podpora za širokopasovno infrastrukturo, vključno z njeno vzpostavitvijo, izboljšanjem in razširitvijo, pasivno širokopasovno infrastrukturo ter zagotavljanje dostopa do širokopasovnega interneta in rešitev v zvezi z e-upravo.

5.3.1.1 Podukrep M07.3: Podpora za širokopasovno infrastrukturo, vključno z njeno vzpostavitvijo, izboljšanjem in razširitvijo, pasivno širokopasovno infrastrukturo ter zagotavljanje dostopa do

širokopasovnega interneta in rešitev v zvezi z e-upravo

Za podukrep M07.3 je v okviru PRP 2014–2020 na voljo 10,0 mio € sredstev. V obdobju do konca leta 2016 se ukrep ni izvajal.

5.3.2 Doseganje ciljev programa

Cilj prednostnega področja 6C: Spodbujanje dostopa do informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) na podeželskih območjih ter njihove uporabe in kakovosti je doseči 1,70 % podeželskega prebivalstva, deležnega novih ali izboljšanih storitev/infrastrukture (IKT) do leta 2023. V obdobju do konca leta 2016 se ukrep M07 ni izvajal.

KOPOP ZAHTEVA	ŠT. KMG	PODPRTA POVRŠINA_HA	IZPLAČILO (€)
GEN_PAS	613		559.508,31
GEN_SOR	995	9.467	1.218.214,64
HAB_KOS_1	146	887	165.324,65
HAB_KOS_2	405	2.313	193.774,20
HAB_MRVA	214	982	6.618,52
HAB_NPAS	90	568	22.871,25
HAB_ORGG	531	3.200	79.304,48
HML_BIOV	2	8	1.199,94
HML_KOMP	20	284	7.778,39
HML_NIZI	26	332	30.682,98
HML_NMIN	34	527	11.739,00
HML_POKT	34	527	51.762,31
KRA_CRED	22	871	54.641,36
KRA_GRB	6	12	1.277,56
KRA_OGRM	26	504	55.055,24
KRA_PAST	91	4.429	483.501,81
KRA_S50	266	350	75.140,16
KRA_VARPP	12	557	53.460,18
KRA_VARPPA	0	0	0
KRA_VTSA	591	617	121.406,41
MET_KOS_1	173	415	84.657,36
MET_KOS_2	13	53	6.689,12
MET_MRVA	45	134	1.004,70
MET_NPAS	79	228	6.252,53
POZ_FFSM	0	0	0
POZ_FFSV	549	5.876	155.447,78
POZ_KOL	2.706	58.867	6.566.830,14
POZ_KONZ	270	8.290	335.809,95
POZ_MEHZ	41	392	34.911,64
POZ_NEP	38	829	77.331,19
POZ_NIZI	437	16.221	1.514.767,46
POZ_NMIN	2.706	58.867	1.314.551,19
POZ_POD	565	3.612	453.637,77
POZ_ZEL	903	7.701	861.809,75
SAD_EKGN	218	936	45.414,14
SAD_KONF	28	475	85.027,21
SAD_MEHZ	62	104	15.667,52
SAD_POKT	38	84	8.996,51
SAD_VABE	218	936	133.738,08
STE_KOS_1	8	14	3.072,58
STE_KOS_2	0	0	0
STE_NPAS	5	11	212,25
TRZ_II_NIZI	29	376	13.903,13
TRZ_II_NPAS	135	692	29.670,43
TRZ_II_OSIL	757	5.571	241.740,33
TRZ_I_MRVA	15	140	2.503,82
TRZ_I_NIZI	18	216	8.164,35
TRZ_I_NPAS	209	1.472	67.986,10
TRZ_I_OSIL	28	128	5.864,47
VIN_EKGN_DO_35	472	2.586	179.301,89
VIN_EKGN_NAD_35	113	360	33.144,28
VIN_MEHZ_DO_35	126	346	55.976,33
VIN_MEHZ_NAD_35	23	29	6.419,78
VIN_POKT_DO_35	128	410	38.950,08
VIN_POKT_NAD_35	16	105	15.483,72
VIN_VABE_DO_35	472	2.586	366.262,48
VIN_VABE_NAD_35	113	360	65.850,83
VOD_FFSV	1.848	34.694	1.505.691,98
VOD_NEP	38	1.041	158.876,45
VOD_POD	752	7.498	1.465.891,24
VOD_ZEL	1.867	27.409	5.010.133,25
VTR_KOS_1	91	309	60.226,63
VTR_KOS_2	86	754	103.456,55
VTR_NPAS	28	349	6.299,82
DRUGO (PRP 2007-2013)			-30.315,30
SKUPAJ	**20.590**	**277.906**	**24.310.572,87**

1: Pregled števila podprtih KMG, podprtih površin ter izplačanih sredstev po zahtevah ukrepa KOPOP iz PRP 2014-2020 v letu 2016

PRP 2014–2020 (Kampanja zbirnih vlog 2015)							PRP 2014–2020 (Kampanja zbirnih vlog 2016)			
Operacija KOPOP	**Kratica**	**Višina KOPOP plačila (na ha oz. GVŽ)**	**Št. KMG-MID (31.12.2016)**	**Doseženi ha (leto 2015, 31.12.2016)**	**Leto 2015, skupaj ha (neto)**	**Izplačilo v 2016 (€)**	**Višina KOPOP plačila (na ha oz. GVŽ)**	**Št KMG-MID**	**Doseženi ha (leto 2016)**	**Leto 2016, skupaj ha (neto)**
Poljedelstvo in zelenjadarstvo (POZ)	POZ_KOL	114,78	2.706	58.867	58.867	6.566.830	114,78	2.900	62.928	62.928
	POZ_NMIN	22,62	2.706	58.867		1.314.551	15,77; 22,62	2.900	62.928	
	POZ_NIZI	95,28	437	16.221		1.514.767	95,28	543	19.138	
	POZ_POD	126	565	3.612		453.638	126	685	4.965	
	POZ_FFSM	215,34	0	0		0	215,34	0	0	
	POZ_FFSV	26,52	549	5.876		155.448	26,52	605	7.211	
	POZ_MEHZ	89,46	41	392		34.912	89,46	48	457	
	POZ_KONZ	40,68	270	8.290		335.810	40,68	997	24.568	
	POZ_ZEL	113,88	903	7.701		861.810	113,88	968	8.938	
	POZ_NEP	93,6	38	829		77.331	93,6	44	1.136	
Hmeljarstvo (HML)	HML_POKT	100,8	34	527	527	51.762	100,8	37	619	619
	HML_NMIN	22,86	34	527		11.739	22,86	37	619	
	HML_NIZI	95,34	26	332		30.683	95,34	26	339	
	HML_KOMP	27,6	20	284		7.778	27,6	21	310	
	HML_BIOV	158,1	2	8		1.200	158,1	1	7	
Vodni viri (VOD)	VOD_ZEL	189,8	1.867	27.409	34.694	5.010.133	189,8	1.967	29.362	36.593
	VOD_FFSV	44,2	1.848	34.694		1.505.692	44,2	1.941	36.593	
	VOD_NEP	156	38	1.041		158.876	156	40	1.042	
	VOD_POD	210	752	7.498		1.465.891	210	915	9.493	
Sadjarstvo (SAD)	SAD_VABE	144,96	218	936	936	133.738	144,96	469	2.001	2.001
	SAD_EKGN	69,24	218	936		45.414	69,24	142	364	
	SAD_KONF	180,3	28	475		85.027	180,3	70	816	
	SAD_MEHZ	155,1	62	104		15.668	155,1	162	235	
	SAD_POKT	114,96	38	84		8.997	229,92	357	1.511	
Vinogradništvo (VIN)	VIN_VABE	143,04; 188,10	472; 113	2.586; 360	2.586	366.262; 65.851	143,04; 188,10	1.117	6.451	6.451
	VIN_EKGN	76,8; 96,96	472; 113	2.586; 360		179.302; 33.144	76,8; 96,96	677	3.673	
	VIN_MEHZ	163,44; 227,10	126; 23	346; 29		55.976; 6.420	163,44; 227,10	327	1.099	
	VIN_POKT	105,42; 171,12	128; 16	410; 105		38.950; 15.484	217,45; 278,68; 392,02; 516,66	822	4.607	
	VIN_MEDV*	105,42; 171,12	/	/		/	217,45; 278,68; 392,02; 516,66	118	271	
	VIN_INSK***	/	/	/		/	191,54; 270,74	835	4.999	
Posebni traviščni habitati (HAB)	HAB_KOS	238,2; 157,50	146; 405	887; 2.313	3.200	165.325; 193.774	238,2; 157,5	651	3.742	3.742
	HAB_ORGG	25,6	531	3.200		79.304	25,6	651	3.742	
	HAB_MRVA	7,1	214	982		6.619	7,1	241	1.075	
	HAB_NPAS	42,5	90	568		22.871	67,9	114	728	
Traviščni habitati metuljev (MET)	MET_KOS	238,2; 142,20	173; 13	415; 53	415	84.657; 6.689	329,79; 160,24	257	593	593
	MET_NPAS	28,7	79	228		6.253	54,1	156	381	
	MET_MRVA	8,1	45	134		1.005	8,1	55	153	
Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR)	VTR_KOS	258,4; 158,20	91; 86	309; 754	754	60.227; 103.457	349,99; 223,1	210	1.246	1.246
	VTR_NPAS	20,1	28	349		6.300	45,5	39	400	
Steljniki (STE)	STE_KOS	238,2; 138,00	8; 0	14; 0	14	3.073; 0	329,79; 202,9	8	15	15
	STE_NPAS	20,1	5	11		212	45,5	7	12	
Ohranjanje habitatov strmih travnikov	KRA_S50	217,5	266	350	350	75.140	217,5	286	385	385
Grbinasti travniki	KRA_GRB	144,2	6	12	12	1.278	144,2	5	9	9
Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri	KRA_OGRM	119,9	26	504	1.060	55.055	119,9	56	1.078	1.923
	KRA_VARPA*	112,60		/		/	112,6	4	170	
	KRA_VARPP	107,6	12	557		53.460	107,6	17	675	
Planinska paša	KRA_CRED	64,3	22	871	5.300	54.641	64,3	25	929	5.844
	KRA_PAST	112,6	91	4.429		483.502	112,6	105	4.915	
Visokodebelni travniški sadovnjaki	KRA_VTSA	204,2	591	617	617	121.406	204,2	694	743	743
Reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje	GEN_PAS	116,17	613	4.816 GVŽ	4.816 GVŽ	559.508	193,62; 116,17	772	6.194	6.194
Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija	GEN_SOR	136,38	995	9.467	9.467	1.218.215	136,38	1.358	13.821	13.821
	GEN_SEME	/	/	/	/	/	167,76	1	0,11	
Trajno travinje I (TRZ_I)	TRZ_I_NPAS	50,04	209	1.472	1.472	67.986	50,04	227	1.585	1.585
	TRZ_I_NIZI	38,52	18	216		8.164	38,52	21	239	
	TRZ_I_MRVA	25,26	15	140		2.504	25,26	15	147	
	TRZ_I_OSIL	45,84	28	128		5.864	45,84	34	162	
Trajno travinje II (TRZ_II)	TRZ_II_OSIL	45,84	757	5.571	5.571	241.740	45,84	840	6.131	6.131
	TRZ_II_NPAS	50,04	135	692		29.670	50,04	149	758	
	TRZ_II_NIZI	41,64	29	376		13.903	41,64	29	356	
Ohranjanje mejic (KRA_MEJ)**	KRA_MEJ*	79,90	/	/	/	/	79,90	/	/	/

*V letu 2015 vstop v zahtevo ni bil mogoč
**Vstop bo možen šele v letu 2017
***V letu 2016 povsem nova zahteva

2: Primerjava operacij oz. zahtev KOPOP PRP 2014–2020 med letoma 2015 in 2016

SHEMA	AECM tipologija	ZAHTEVE
gnojenje	Boljše upravljanje, zmanjševanje mineralnih gnojil in pesticidov (vključno z integrirano proizvodnjo)	POZ_NMIN, POZ_POD, POZ_NIZI, HML_NMIN, HML_POKT, HML_NIZI, HML_KOMP, SAD_EKGN, VIN_EKGN, TRZ_I_NIZI, TRZ_II_NIZI, HAB_ORGG,VOD_POD
varstvo rastlin	Boljše upravljanje, zmanjševanje mineralnih gnojil in pesticidov (vključno z integrirano proizvodnjo)	POZ_FFSM, POZ_MEHZ, POZ_FFSV, SAD_VABE, SAD_KONF, SAD_MEHZ, VIN_VABE, VIN_MEHZ, VOD_FFSV
posevki	Talna odeja, tehnike oranja, konzervacijska obdelava, kmetijstvo, usmerjeno v ohranjanje tal	POZ_ZEL, POZ_NEP, VOD_ZEL, VOD_NEP
kolobarjenje	Diverzifikacija kmetijskih rastlin, kolobarjenje	POZ_KOL
obdelava	Talna odeja, tehnike oranja, konzervacijska obdelava, kmetijstvo, usmerjeno v ohranjanje tal	POZ_KONZ, SAD_POKT, VIN_POKT, VIN_MEDV
oskrba	Ustvarjanje, ohranjanje ekoloških značilnosti (npr. robov polj, varnostnih območij, cvetličnih pasov, živih mej, dreves)	KRA_VTSA, KRA_MEJ
planine	Vzdrževanje ornih sistemov in sistemov travinja z visoko naravno vrednostjo (npr. tehnike košnje, ročno delo, puščanje strnišča na ornih površinah), vzpostavitev prakse ekstenzivne paše, pretvorba ornega zemljišča v travinje	KRA_CRED, KRA_PAST
košnja/paša	Vzdrževanje ornih sistemov in sistemov travinja z visoko naravno vrednostjo (npr. tehnike košnje, ročno delo, puščanje strnišča na ornih površinah), vzpostavitev prakse ekstenzivne paše, pretvorba ornega zemljišča v travinje	TRZ_I_NPAS, TRZ_II_NPAS, HAB_KOS, HAB_NPAS, MET_KOS, MET_NPAS, VTR_KOS, VTR_NPAS, STE_KOS, STE_NPAS, KRA_S50, KRA_GRB
genski viri	Drugo	GEN_PAS, GEN_SOR
drugo	Drugo	HML_BIOV, TRZ_I_MRVA, TRZ_I_OSIL, TRZ_II_OSIL, HAB_MRVA, MET_MRVA, KRA_OGRM, KRA_VARPP, KRA_VARPA

3: Seznam zahtev ukrepa KOPOP po pripadajočih shemah in AECM tipologiji (kampanja zbirnih vlog 2015)

	Cilj PRP 2014-2020						Subvencijska kampanja 2015			
SHEMA	ha (fizične površine)	4A	4B	4C	Izplačilo, €	ha (bruto površine)	ha (fizične površine)	4A	4B	4C
gnojenje	50.000	50.000	50.000	50.000	5.210.042,61	95.542	58.867	58.867	58.867	58.867
varstvo rastlin	20.000	20.000	20.000	20.000	2.424.993,61	45.798	34.694	34.694	34.694	34.694
posevki	20.000	20.000	20.000	20.000	6.108.150,64	36.979	27.409	27.409	27.409	27.409
kolobarjenje	50.000	50.000	50.000	50.000	6.566.830,14	58.867	58.867	58.867	58.867	58.867
obdelava	12.000	12.000	12.000	12.000	399.240,26	8.889	8.290	8.290	8.290	8.290
oskrba	2.000	2.000	2.000	2.000	121.406,41	617	617	617	617	617
planine	4.000	4.000		4.000	538.143,17	5.300	4.429	4.429		4.429
košnja/paša	10.000	10.000		10.000	826.911,18	8.425	2.313	2.313		2.313
genski viri	6.000	6.000			1.777.722,95	9.467	9.467	9.467		
drugo	5.000	4.000		1.000	337.131,89	8.023	5.571	5.571		8
SKUPAJ	ha	179.000	154.000	169.000	24.310.572,87	277.906		210.524	188.743	195.4
	NETO EKO POVRŠINE:	20.000	20.000	20.000				21.478	21.478	21.4
	SKUPAJ (M10_KOPOP+M11_EK):	199.000	174.000	189.000				232.002	210.221	216.9
	% od vseh KZU	33,05%	28,89%	31,38%				38,53%	34,91%	36,03
* Opomba: Sheme v preglednici so bile opredeljene za potrebe poročanja Evropski komisiji. Barva pri posamezni shemi opredeljuje posamezne zahteve, ki so vključene v relevantno shemo in se barvno med seboj tudi ujemajo - v shemo 1 so vključene vse zahteve, ki so obarvane oranžno ipd.						Doseganje ciljev za leto 2016 (razlika):		33.002	36.221	27.9
								5,48%	6,01%	4,64

4: Izračun vrednosti ciljnih kazalnikov za prednostna področja 4a, 4b in 4c v Letnem poročilu o izvajanju PRP 2014-2020 za leto 2016

1.d) Ključne informacije o doseganju mejnikov, določenih v okviru uspešnosti, na podlagi Preglednice F

V programskem obdobju 2014–2020 je Organ upravljanja za izvajanje Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020 (v nadaljnjem besedilu: OU) od predlaganih kazalnikov okvira uspešnosti izbral štiri kazalnike za skupne javne izdatke prednostnih nalog (v nadaljnjem besedilu: PN) 2, 3, 4 in 6 ter kazalnik »Prebivalstvo, vključeno v lokalne akcijske skupine (prednostno področje 6B)«.

Ostali alternativni kazalniki so:

- Število kmetijskih gospodarstev s podporo programa za razvoj podeželja za naložbe v prestrukturiranje ali posodabljanje (2A);
- Število podprtih operacij v predelavo in trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov (3A);
- Kmetijske površine podprte v okviru ukrepa M11 (ha) (4ABC);
- Kmetijske površine podprte v okviru ukrepa M13 (ha) (4ABC);
- Število podprtih operacij v okviru naložb v gozdarske tehnologijo ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov (6A).

V okviru 2. spremembe PRP 2014–2020 je bil za podukrep M06.3 uveden nov kazalnik uspešnosti »Število odobrenih operacij za zagon dejavnosti za razvoj majhnih kmetij (2A)«.

Podatki o odobrenih sredstvih za ukrepe M10, M11, M13 in M14 v tem poglavju se razlikujejo od podatkov o odobrenih sredstvih 2014–2016 v poglavju 1.b1, kjer se preglednice samodejno generirajo na podlagi predhodnih polletnih poročil o odobrenih sredstvih PRP 2014–2020. Do razlike prihaja iz razloga, ker OU kot odobrena sredstva upošteva vsa izplačana sredstva iz predhodnih kampanj zbirnih

vlog in odobrena sredstva v tekočem letu. V primeru podatkov v poglavju 1.b1 se namreč upoštevajo ocenjene vrednosti vloženih zahtevkov v okviru kampanje zbirnih vlog. Ker se upošteva le zajem ob vsaki kampanji zbirnih vlog in ne dejanski obračun, so odobrena sredstva v poglavju 1.b1 posledično višja.

Skupni javni izdatki P2 (€)

V PN2 so programirani podukrepi M01.1, M01.2, M04.1, M04.3, M06.1, M06.3, M16.1, M16.2 in M16.5. Ciljna vrednost za leto 2023 je 223.621.866,81 €. Skupni javni izdatki P2 predstavljajo 19 % razpoložljivih javnih sredstev celotnega PRP 2014–2020. Vrednost mejnika za leto 2018 je ocenjena na 15 %.

Do konca leta 2016 je bilo zaključenih in izplačanih operacij v skupni višini 11.625.648,57 €, kar pomeni 5,2 % vrednosti cilja za leto 2023. Na ravni odobrenih operacij je vrednost kazalnika 34.113.102,37 € oz. 15,3 % vrednosti cilja za leto 2023.

Skupni javni izdatki P3 (€)

V PN3 so programirani (pod)ukrepi M01.1, M02.1, M03.1, M03.2, M04.2, M09, M14, M16.1, M16.2 in M16.4. Ciljna vrednost za leto 2023 je 125.158.985,03 €. Skupni javni izdatki P3 predstavljajo 11,3 % razpoložljivih javnih sredstev celotnega PRP 2014–2020. Vrednost mejnika za leto 2018 je ocenjena na 20 %.

Do konca leta 2016 je bilo zaključenih in izplačanih operacij v skupni višini 5.643.939,89 €, kar pomeni 4,5 % vrednosti cilja za leto 2023. Na ravni odobrenih operacij je vrednost kazalnika 22.591.371,41 € oz. 18,1 % vrednosti cilja za leto 2023.

Skupni javni izdatki P4 (€)

V PN4 so programirani podukrepi M01.1, M02.1, M08.4, M10.1, M10.2, M11.1, M11.2, M13.1, M13.2, M13.3, M16.1, M16.2 in M16.5. Ciljna vrednost za leto 2023 je 573.215.930,00 €. Skupni javni izdatki P4 predstavljajo 51,8 % razpoložljivih javnih sredstev celotnega PRP 2014–2020. Vrednost mejnika za leto 2018 je ocenjena na 40 %.

Do konca leta 2016 je bilo zaključenih in izplačanih operacij v skupni višini 146.818.604,98 €, kar pomeni 25,6 % vrednosti cilja za leto 2023. Na ravni odobrenih operacij je vrednost kazalnika 196.352.052,70 € oz. 34,3 % vrednosti cilja za leto 2023.

Skupni javni izdatki P6 (€)

V PN6 so programirani (pod)ukrepi M06.4, M07.3, M08.6, M16.1, M16.2, M16.9 in M19. Ciljna vrednost za leto 2023 je 146.659.551,25 €. Skupni javni izdatki P6 predstavljajo 13,3 % razpoložljivih javnih sredstev celotnega PRP 2014–2020. Vrednost mejnika za leto 2018 je ocenjena na 15 %.

Do konca leta 2016 je bilo zaključenih in izplačanih operacij v skupni višini 2.406.399,18 €, kar pomeni 1,6 % vrednosti cilja za leto 2023. Na ravni odobrenih operacij je vrednost kazalnika 19.324.165,90 € oz. 13,2 % vrednosti cilja za leto 2023.

Prebivalstvo, vključeno v lokalne akcijske skupine (prednostno področje 6B)

Ciljna vrednost za leto 2023 je 1.350.000 prebivalcev, vključenih v lokalne akcijske skupine. Vrednost

mejnika za leto 2018 je ocenjena na 100 %.

Do konca leta 2016 je bilo 1.420.504 prebivalcev, vključenih v lokalne akcijske skupine, kar pomeni 105,2 % vrednosti cilja za leto 2023.

Število kmetijskih gospodarstev s podporo programa za razvoj podeželja za naložbe v prestrukturiranje ali posodabljanje (2A)

Pri tem kazalniku se upoštevajo operacije v okviru podukrepa 4.1. Ciljna vrednost za leto 2023 je 2.071 podprtih kmetijskih gospodarstev v prestrukturiranje ali posodabljanje. Vrednost mejnika za leto 2018 je ocenjena na 20 %, absolutna vrednost mejnika je 414 podprtih kmetijskih gospodarstev v prestrukturiranje ali posodabljanje.

Do konca leta 2016 je bilo podprtih 25 kmetijskih gospodarstev v prestrukturiranje ali posodabljanje, kar pomeni 1,2 % vrednosti cilja za leto 2023. Na ravni odobrenih operacij je vrednost kazalnika 98 oz. 4,7 % vrednosti cilja za leto 2023.

Število odobrenih operacij za zagon dejavnosti za razvoj majhnih kmetij (2A)

Pri tem kazalniku se upoštevajo odobrene operacije v okviru podukrepa M06.3. Ciljna vrednost za leto 2023 je 4.000 odobrenih operacij za zagon dejavnosti za razvoj majhnih kmetij. Vrednost mejnika za leto 2018 je ocenjena na 50 %, absolutna vrednost mejnika je 2.000 odobrenih operacij za zagon dejavnosti za razvoj majhnih kmetij.

Do konca leta 2016 ni bilo odobrenih operacij za zagon dejavnosti za razvoj majhnih kmetij.

Število podprtih operacij v predelavo in trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov (3A)

Pri tem kazalniku se upoštevajo operacije v okviru podukrepa M04.2. Ciljna vrednost za leto 2023 je 323 podprtih operacij v predelavo in trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov. Vrednost mejnika za leto 2018 je ocenjena na 20 %, absolutna vrednost mejnika je 65 podprtih operacij v predelavo in trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov.

Do konca leta 2016 je bilo podprtih 17 operacij v predelavo in trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov, kar pomeni 5,3 % vrednosti cilja za leto 2023. Na ravni odobrenih operacij je vrednost kazalnika 85 oz. 26,3 % vrednosti cilja za leto 2023.

Kmetijske površine podprte v okviru ukrepa ekološko kmetovanje (ha) (4ABC)

Pri tem kazalniku se upoštevajo kmetijske površine podprte v okviru podukrepov M11.1 in M11.2. Ciljna vrednost za leto 2023 je 55.000 ha podprtih kmetijskih površin v okviru ukrepa ekološko kmetovanje. Vrednost mejnika za leto 2018 je ocenjena na 75 %, absolutna vrednost mejnika je 41.250 ha podprtih kmetijskih površin v okviru ukrepa ekološko kmetovanje.

Do konca leta 2016 je bilo podprtih 39.341 ha kmetijskih površin v okviru ukrepa ekološko kmetovanje, kar pomeni 71,5 % vrednosti cilja za leto 2023. Na ravni odobrenih operacij je vrednost kazalnika 41.933 ha € oz. 76,2 % vrednosti cilja za leto 2023.

Kmetijske površine podprte v okviru ukrepa plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami (ha) (4ABC)

Pri tem kazalniku se upoštevajo kmetijske površine podprte v okviru podukrepov M13.1, M13.2 in M13.3. Ciljna vrednost za leto 2023 je 329.800 ha podprtih kmetijskih površin v okviru ukrepa plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami. Vrednost mejnika za leto 2018 je ocenjena na 100 %.

Do konca leta 2016 je bilo podprtih 328.615 ha kmetijskih površin v okviru ukrepa plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami, kar pomeni 99,6 % vrednosti cilja za leto 2023. Na ravni odobrenih operacij je vrednost kazalnika 333.677 ha oz. 101,2 % vrednosti cilja za leto 2023.

Število podprtih operacij v okviru naložb v gozdarske tehnologijo ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov (6A)

Pri tem kazalniku se upoštevajo operacije v okviru podukrepa M8.6. Ciljna vrednost za leto 2023 je 228 podprtih operacij v okviru naložb v gozdarske tehnologijo ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov. Vrednost mejnika za leto 2018 je ocenjena na 35 %, absolutna vrednost mejnika je 80 podprtih operacij v okviru naložb v gozdarske tehnologijo ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov.

Do konca leta 2016 je bilo podprtih 6 operacij v okviru naložb v gozdarske tehnologijo ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov, kar pomeni 2,6 % vrednosti cilja za leto 2023. Na ravni odobrenih operacij je vrednost kazalnika 252 oz. 110,5 % vrednosti cilja za leto 2023.

1.e) Drugi posebni elementi programa razvoja podeželja [neobvezno]

/

2. NAPREDEK PRI IZVAJANJU NAČRTA VREDNOTENJA.

2.a) Opis kakršnih koli sprememb načrta vrednotenja v okviru programa razvoja podeželja, ki so bile uvedene med letom, in utemeljitve teh sprememb

Načrt vrednotenja PRP 2014–2020 je potrdila Komisija februarja 2015 v sklopu PRP 2014–2020, in sicer kot 9. poglavje PRP 2014–2020. Načrt vrednotenja se od potrditve programa ni spreminjal.

2.b) Opis dejavnosti vrednotenja, ki so se izvajale med letom (v zvezi z oddelkom 3 načrta vrednotenja)

V letu 2016 so aktivnosti vrednotenja zajemale:

- naknadno vrednotenje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013;
- vrednotenje »Presoja rezultatov Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020«;
- monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev vrednosti slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine;
- monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih NATURA 2000;
- monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev;
- delavnica »Priprava na poročanje o vrednotenju v okviru letnega poročila o izvajanju, ki se predloži v 2017«;
- Usmerjevalna skupina za vrednotenje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije.

1. Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013

OU je že v letu 2015 začel s pripravo naknadnega vrednotenja PRP 2007–2013 in na podlagi Smernic za naknadno vrednotenje PRP 2007–2013 pripravil projektno nalogo, v kateri je poleg skupnih vprašanj za vrednotenje in zahtev naknadnega vrednotenja opredelil tudi programsko specifična vprašanja za vrednotenje, da bi osvetlili tiste vidike, ki odražajo posebnosti slovenskega PRP 2007–2013 in so od posebnega interesa deležnikov politike podeželja ali niso zajeti v skupnih elementih. Javno naročilo je bilo oddano ponudniku OIKOS, svetovanje za razvoj, d.o.o.. Pogodba z izvajalcem je bila podpisana 19. 1. 2016. Izvajalec vrednotenja je pripravil začetno poročilo, vmesno poročilo, osnutek končnega poročila in končno poročilo. OU je poročilo naknadnega vrednotenja PRP 2007–2013 poslal Komisiji 23. 12. 2016. Končno poročilo je izvajalec vrednotenja dopolnil na podlagi pripomb članov Odbora za spremljanje Programa razvoja podeželje Republike Slovenije. Dopolnjeno poročilo je bilo posredovano Komisiji 27. 1. 2017.

2. Presoja rezultatov Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020

OU je v letu 2016 začel s pripravo vrednotenja »Presoja rezultatov Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020«.

Del Letnega poročila o izvajanju (v nadaljnjem besedilu: LPI) v letu 2017 je tudi poročilo o izvedenem vrednotenju, ki vključuje količinsko opredelitev dosežkov programa, zlasti s presojo kazalnikov rezultata (vključno s komplementarnimi kazalniki rezultata), odgovore na skupna in specifična vprašanja

vrednotenja. Količinska opredelitev in presoja kazalnikov temelji na primarnih in sekundarnih učinkih operacij PRP 2014–2020. Vrednosti kazalnikov rezultata se nanašajo na zaključene operacije. Kjer ni bilo zaključenih operacij, so se presojale tudi odobrene operacije. Vrednotenje zajema izvajanje PRP 2014–2020 od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2016.

Sklep o začetku postopka javnega naročila je bil sprejet 27. 7. 2016. Dne 12. 8. 2016 je bilo objavljeno naročilo na Portalu javnih naročil. V roku za predložitev ponudbe je OU prejel le eno ponudbo. Odločitev o oddaji javnega naročila je bila objavljena 30. 9. 2016. Javno naročilo je bilo oddano ponudniku Deloitte svetovanje d.o.o.. Pogodba z izvajalcem je bila podpisana 2. 11. 2016. Kot najbolj pereča področja vrednotenja so bila s strani naročnika izpostavljena biotska raznovrstnost in LEADER. Organiziranih je bilo več delavnic in sedem fokusnih skupin. Začetno poročilo, osnutek končnega in končno poročilo so bili posredovani socialnim partnerjem, strokovnim službam in članom Odbora za spremljanje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije, ki so imeli možnost podati pripombe.

Poleg 21 skupnih je OU izbral še 15 programsko specifičnih vprašanj za vrednotenje. V SFC2014 je mogoče vnesti le 10 odgovorov na programsko specifična vprašanja. Iz tega razloga v nadaljevanju podajamo povzetke odgovorov na preostalih pet vprašanj:

1. V kolikšni meri so se upravičenci vključevali v ukrepe PRP 2014–2020 Sodelovanje in LEADER (vpliv ukrepov na stanje kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov)?

LEADER:

- Predstavniki lokalnih akcijskih skupin so na fokusni skupini izpostavili tematsko področje Varovanje okolja kot najmanj priljubljenega med že prejetimi prijavljenimi operacijami.
- Predlagamo, da se zaradi nizkega zanimanja za projekte s področja okolja preuči druge možne načine ali orodja za spodbujanje tovrstnih operacij, na primer v obliki ciljnega javnega poziva za spodbujanje varstva okolja in predlogov konkretnih idej s strani LAS.

Sodelovanje:

- Na podlagi odzivov na javni poziv MKGP 'Poziv za izraz interesa za izvajanje projektov v okviru ukrepa Sodelovanje PRP 2014-2020' ugotavljamo, da so cilji, ki so namenjeni varovanju okolja, med prijavljenimi projekti nekoliko manj priljubljeni od povprečja.

2. V kolikšni meri je PRP 2014–2020 spodbujal enakost moških in žensk ter nediskriminacijo?

Ugotavljamo, da PRP ne diskriminira med moškimi in ženskami. Delež žensk, vključenih v PRP, je sicer veliko nižji od deleža moških, kar je pa skladno s povprečnim deležem nosilk KMG v Sloveniji. Ocenjujemo tudi, da PRP ne *spodbuja* enakosti med moškimi in ženskami v kmetijstvu, saj nima ukrepov, ki bi prispevali k večji vključenosti žensk v upravljanje KMG.

3. V kolikšni meri je PRP 2014–2020 spodbujal trajnostni razvoj?

Varovanje okolja in ohranjanje biotske raznovrstnosti: Vključenost kmetijskih zemljišč v ukrepe s potencialno pozitivnim vplivom na obnovo, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti je

zadovoljiva, če jo obravnavamo z vidika doseganja ciljnih vrednosti vključenih površin v izbrane zahteve/operacije oz. razširjenosti površinskih ukrepov (nekoliko manjša je, če se omejimo le na območja HNV, večja pa, če se omejimo na območja OMD).

Učinkovita raba virov: Zaradi nekolikšnega zamika pri izvajanju ukrepov, ki imajo vpliv na prednostno področje 5A in 5B, PRP (še) ni prispeval k učinkovitejši rabi vode in energije v kmetijstvu.

Blažitev podnebnih sprememb: PRP je v omejeni meri prispeval k zmanjševanju emisij TGP in amonijaka v kmetijstvu, vpliv je zlasti prisoten pri načinih kmetovanja (ukrepi M10, M11 in M14), bistveno manj pri naložbah. To je tudi posledica dejstva, da k ciljem prednostnega področja 5D kljub pomenu zmanjševanja emisij na mednarodni ravni (tudi iz kmetijstva), ni ciljno usmerjen noben ukrep. Cilje je posledično težje doseči, saj nimajo »svojih« finančnih sredstev, niti ni mehanizma za sprotno spremljanje in analizo uspešnosti, med samimi upravičenci pa je zaznati tudi pomanjkanje znanja o pomembnosti zmanjševanja emisij TGP in amonijaka v kmetijstvu in o potrebnih aktivnostih, ki bi k tema ciljema prispevale.

Pozitivne vplive PRP na blaženje podnebnih sprememb sta imela ukrepa M10 in M11, in sicer preko zahtev, ki prispevajo k shranjevanju in sekvestraciji ogljika v kmetijstvu; na področju gozdarstva se tovrstni ukrepi še niso izvajali.

Prilagajanje na podnebne spremembe: Ključni ukrep PRP – M10 – ima (omejen) pozitiven vpliv na prilagajanje in blaženje učinkov podnebnih sprememb v kmetijstvu. PRP k tem ciljem prispeva tudi preko ukrepa M11 ter ukrepov M04.1, M04.2 in M04.3. Ugotavljamo, da ima PRP skozi te tri ukrepe, posredno tudi skozi ukrep M01, pomemben vpliv, ki se na področju naložb lahko še poveča.

Inovacije oz. inovativni pristopi, prakse ali postopki: Ocenjujemo, da imajo ukrepi PRP na inovacije omejen vpliv, saj se ključni ukrepi, namenjeni krepitvi povezav me kmetijstvom in raziskavami oz. inovacijami, bodisi niso še izvajali (ukrep M16), bodisi še ni prišlo do izbora ali potrditve operacij (podukrepa M19.2 in M19.3).

4. <u>Kakšen je skupen vpliv izvajanja ukrepov M10 in M11 na biotsko raznovrstnost, vode, tla in podnebne spremembe (prilagajanje in blaženje)?</u>

Vpliv ukrepov 10 in 11 na biotsko raznovrstnost: Vključenost kmetijskih zemljišč v ukrepe s potencialno pozitivnim vplivom na obnovo, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti je zadovoljiva, če jo obravnavamo z vidika doseganja ciljnih vrednosti vključenih površin v izbrane zahteve/operacije oz. razširjenosti površinskih ukrepov (nekoliko manjša je, če se omejimo le na območja HNV, večja pa, če se omejimo na območja OMD).

Vpliv ukrepov 10 in 11 na vode: Razširjenost ukrepov M10 in M11 z vidika prispevka k boljšemu upravljanju voda je zadovoljiva, vendar je z vidika kmetijstva kot celote površinska pokritost nizka (ne le glede na vsa kmetijska zemljišča, temveč tudi v odnosu do vseh vpisanih GERK, kjer bi se ukrepi potencialno lahko izvajali).

Vpliv ukrepov 10 in 11 na tla: Doseg površinskih ukrepov, ki prispevajo k preprečevanju erozije izboljšanemu upravljanju in kakovosti tal, je dober.

Vpliv ukrepov 10 in 11 na podnebne spremembe: Delež KZU (GERK), na katerih se izvajajo EK in

zahteve KOPOP, ki blažijo vplive na podnebne spremembe, v skupni površini KZU v Sloveniji je 25,1% (119.519 ha od 476.862 ha). Ocenjujemo, da je izračunana vrednost relativno visoka, kar je glede na prisotne obvezne zahteve za pričakovati, vendar moč vpliva vsake posamezne zahteve ostaja vprašljiva.

5. V kolikšni meri je ukrepanje v okviru podukrepa M06.1 prispevalo k znižanju stopnje brezposelnosti mladih v starostnem obdobju 18–40 let in v starostnem obdobju 18–29 let?

Na podlagi ankete lahko sklepamo, da je bila okvirno petina mladih nosilcev KMG, vključena v M06.1, pred vstopom vanj brezposelnih – 17 anketirancev od 85 je na s tem povezano vprašanje v anketi odgovorilo pritrdilno. Med podatki o upravičencih ni podatka o zaposlitvenem statusu upravičenca pred vzpostavitvijo kmetije, kar onemogoča merjenje prispevanja PRP k zmanjšanju brezposelnosti mladih. Brezposelnost mladih v Slovenije se je v obdobju med 2013 in 2016 znižala za 28%.

3. Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev vrednosti slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine

Cilj monitoringa splošno razširjenih vrst ptic za določitev vrednosti slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine (v nadaljnjem besedilu: SIPKK) je kontinuirano zagotavljanje podatkov za slovenski indeks ptic kmetijske krajine, ki je metodološko usklajen s PECBMS (Pan-European Common Bird Monitoring Scheme). Namen indeksa ptic kmetijske krajine je spremljanje trendov gibanja populacije ptic kmetijske krajine skozi časovno obdobje, kot enega od osnovnih kazalnikov spreminjanja biotske raznovrstnosti v kmetijski krajini. Za potrebe vrednotenja vplivov izvajanja PRP 2007–2013 na biotsko raznovrstnost pripravlja izbrani izvajalec - Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS - BirdLife Slovenia) monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev vrednosti slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine. Monitoring v Sloveniji poteka od leta 2007.

V letu 2006 je bila izdelana metodologija za izvedbo monitoringa splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine ter nato izveden pilotni popis v letu 2007. Po pilotnem letu je bil popis izveden vsako leto. Popis za določitev SIPKK je standardni transektni popis v dveh pasovih (BIBBY in sod. 1992). Dolžina posameznega transekta je približno 2 km, notranji pas sega 50 metrov bočno na vsako stran transekta, zunanji pas pa od 50 metrov naprej brez omejitve. Popisujejo se pari, približek za registracijo enega para pa je: posamezen osebek (samec ali samica), ločen od drugih osebkov iste vrste; par; teritorialen samec; speljana družina. Popis opravijo izkušeni popisovalci v zložni hoji s hitrostjo približno 1,5 km/h, kar je odvisno tudi od prehodnosti in odprtosti habitata. Oba pasova, notranji in zunanji, imata tudi dodatno kategorijo »v letu«, v primeru večjih jat, kjer starosti ni mogoče opredeliti, ne štejejo se pari, temveč osebki (tipični primer je jata škorcev, v drugi polovici junija). Popis se vedno opravlja v jutranjih urah, do 10. ure zjutraj. Med prvim in drugim popisom mora biti vsaj 14 dni razlike. Vsak popisovalec za izvedbo popisa dobi naslednje obrazce: obrazec za popis vrst, DOF posnetek izbranega kvadrata z vrisanim transektom s 50 m pasom in obrazec ter ključ za popis habitata. Rezultat monitoringa je sestavljeni indeks, ki je sestavljen iz indeksov indikatorskih vrst.

4. Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih NATURA 2000

Dolgoročni cilj je redno pridobivati primerljive podatke o stanju populacij vrst na območjih Natura 2000. Kratkoročni cilj je zagotoviti podatke o prisotnosti populacij vrst ptic v Sloveniji ter na osnovi podatkov

trende v populacijski dinamiki teh ptic.

V gnezditveni sezoni 2016 je bilo popisanih populacij 17 kvalifikacijskih vrst ptic. Popisi so potekali pretežno v skladu z navodili in protokoli (Rubinič, 2004) ali s protokoli, dopolnjenimi v ostalih poročilih monitoringa. Za vsako vrsto so podani rezultati, ki so v diskusiji interpretirani. Posebej je pri vsaki vrsti obravnavana skladnost s popisnim protokolom, ki ga je določil Rubinič (2004) oziroma je bil spremenjen v naslednjih poročilih monitoringa. V letu 2016 je bilo opravljenih 599 terenskih dni.

5. Monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev

Monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev se izvaja v kmetijski krajini. Metulji spadajo med kazalnike stanja biotske raznovrstnosti in s tem stanja okolja. Podatki monitoringa so uporabni zlasti za namene spremljanja uspešnosti upravljanja zemljišč, ki prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in sicer na površinah znotraj območij Natura 2000, na katerih se izvajajo operacije KOPOP. Monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev pripravlja izbrani izvajalec – Center za kartografijo favne in flore, skupaj s podizvajalcem Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani. Monitoring ciljnih vrst metuljev se izvaja redno vsako leto od leta 2008.

Pri izvedbi monitoringa je bilo sledeno že vzpostavljenim monitoringom, metodologiji in rezultatom iz predhodnih raziskav (Verovnik in sod. 2009, 2011, 2015, Zakšek in sod. 2012, 2013). Pri spremljanju stanja ciljnih vrst metuljev se je izhajalo iz treh nivojev monitoringa:

- monitoringa velikosti populacij;
- monitoringa na območju sklenjene razširjenosti ter
- monitoringa na območjih robnih in izoliranih populacij.

Monitoring v letu 2016 se je izvajal za naslednje vrste: lorkovičev rjavček (*Erebia calcaria*), rdeči apolon (*Parnassius apollo*), strašničin (*Phengaris teleius*) in temni mravljiščar (*P. nausithous*), močvirski cekinček (*Lycaena dispar*), gozdni postavnež (*Euphydryas maturna*) in veliki mravljiščar (*Phengaris arion*). Med obravnavanimi vrstami imata specifičen habitat vzdolž linijskih struktur (gozdni rob, cestni usek) rdeči apolon in gozdni postavnež, zato je pri teh dveh vrstah za monitoring velikosti populacij uporabljena metoda transektnega štetja (transektni monitoring). Pri strašničinem mravljiščarju je za monitoring velikosti populacij uporabljena metoda lova in ponovnega ulova (MRR metoda). Druga dva tipa monitoringa (monitoring na območju sklenjene razširjenosti ter monitoring na območjih robnih in izoliranih populacij) sta bila za vse obravnavane vrste izvedena na podoben način v skladu z že določeno metodologijo. V letu 2016 je bilo opravljenih 184 terenskih dni.

6. Delavnica »Priprava na poročanje o vrednotenju v okviru letnega poročila o izvajanju, ki se predloži v 2017«

Osnovni cilj delavnice je bil razprava o presoji rezultatov in odgovarjanju na skupna vprašanja za vrednotenje.

Delavnico je organiziral Evaluation Helpdesk. Delavnice se je udeležilo 12 predstavnikov OU, izvajalca vrednotenja, plačilne agencije in Mreže za podeželje.

Usposabljanje je temeljilo na metodah in materialih, ki jih je posredoval Evaluation Helpdesk. Usposabljanje je bilo sestavljeno od:

- ene predstavitve posebnih izzivov vrednotenja in poročanja v LPI, ki se predloži v letu 2017 v

povezavi z razpravo o stanju v Sloveniji;
- tri interaktivne skupinske vaje: kviz o LPI in posebnostih Slovenije, odgovori na vprašanja;
- razprave o rezultatih kviza in vprašanj.

Delavnico je vodila Julija Marošek, geografska strokovnjakinja Evaluation Helpdesk-a za Slovenijo.

7. Usmerjevalna skupina za vrednotenje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije

Usmerjevalna skupina za vrednotenje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije je bila ustanovljena junija 2015. V letu 2016 je bila narejena sprememba sklepa o imenovanju članov usmerjevalne skupine za vrednotenje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije. Sprememba sklepa je bila potrebna zaradi prenehanja zaposlitve nekaterih članov usmerjevalne skupine.

Usmerjevalna skupina za vrednotenje opravlja naslednje naloge:

- priprava in potrditev letnih oziroma večletnih načrtov vrednotenja;
- vsebinska podpora vrednotenju;
- pravočasno zagotavljanje vsebinskih pojasnil ter podatkov oziroma zagotavljanje dostopa do vseh podatkovnih baz, ključnih za izvedbo vrednotenja;
- koordinacija med organom upravljanja in izvajalci vrednotenja;
- nadzor nad kakovostjo, ustreznostjo, celovitostjo in pravočasnostjo poročil vrednotenj;
- pregled osnutkov poročil, priprava in posredovanje pripomb izvajalcu vrednotenja;
- pregled, ocenjevanje in potrditev ustreznosti končnega poročila;
- poročanje organu upravljanja o poteku vrednotenja;
- spremljanje uporabe rezultatov vrednotenj - follow-up;
- diseminacija rezultatov in priporočil vrednotenj ter primerov dobrih praks;
- druge naloge v okviru vrednotenja, ki so ključne za zagotavljanje nemotenega dela izvajalca vrednotenja in
- druge naloge na zahtevo organa upravljanja.

V letu 2016 sta bila dva sestanka usmerjevalne skupine za vrednotenje. Na prvem sestanku so člani obravnavali poslovnik usmerjevalne skupine in začetno poročilo naknadnega vrednotenja PRP 2007–2013. Na drugem sestanku so člani obravnavali končno poročilo naknadnega vrednotenja PRP 2007–2013. Usmerjevalna skupina je sprejela dvoletni načrt vrednotenja za leti 2016 in 2017, ki natančneje opredeljuje aktivnosti vrednotenja, časovno opredelitev aktivnosti vrednotenja ter okvirne stroške za izvedbo vrednotenja.

8. Spremljanje stanja okolja na podlagi okoljskega poročila PRP 2014–2020 in postopka celovite presoje vplivov na okolje

Spremljanje stanja okolja se bo izvajalo s pomočjo spremljanja kazalnikov CMES v okviru vrednotenja izvajanja PRP 2014–2020 (kazalniki stanja CMES), priprave LPI (ostali kazalniki CMES) in s pomočjo kazalnikov stanja okolja, ki jih spremlja Agencija Republike Slovenije za okolje ter nekaterih drugih parametrov, ki se spremljajo ali evidentirajo na državni ravni. S kazalniki v okviru takega spremljanja stanja bodo zajeti tako vplivi PRP 2014–2020 kot vplivi izvajanja I. stebra Skupne kmetijske politike. Na podlagi okoljskega poročila, bo OU na polovici izvajanja programa opravil kontekstualno analizo možnih vplivov PRP 2014–2020, pri kateri se zlasti analizira način izvajanja posameznih ukrepov in posledice za okolje v praksi. OU mora v letih 2017 in 2019 seznaniti ministrstvo, pristojno za okolje o rezultatih

monitoringa.

2.c) Opis dejavnosti, ki so se izvajale v zvezi z zagotavljanjem in upravljanjem podatkov (v zvezi z oddelkom 4 načrta vrednotenja)

Sistem spremljanja in vrednotenja v okviru PRP 2014–2020 zagotavlja ustrezno podporno okolje, ki izvajalcem vrednotenja služi za kvalitetno in nemoteno izvedbo neodvisnega vrednotenja. Podatke o izvajanju PRP 2014–2020 zagotavljata ARSKTRP in MKGP. Ostale podatke za spremljanje kazalnikov pa zagotavljajo različne institucije.

Statistični urad Republike Slovenije (SURS) zagotavlja pravočasne, časovno in krajevno ter mednarodno primerljive podatke o stanjih in gibanjih na ekonomskem, demografskem, socialnem področju ter na področju okolja in naravnih virov.

Agencija Republike Slovenije za okolje zagotavlja podatkovni vir za širok spekter kmetijsko-okoljskih kazalnikov.

Za spremljanje stanja ohranjenosti narave, zbiranje podatkov o rastlinskih in živalskih vrstah ter njihovih življenjskih prostorih in ekosistemih ter spremljanje biotske raznovrstnosti je odgovoren Zavod RS za varstvo narave.

Kmetijski inštitut Slovenije v svojem delokrogu in z vsakoletnimi objavami publikacij pokriva področje spremljanje splošnega stanja in razvoja kmetijstva ter kmetijske politike, vpet je tudi v sodelovanje v raziskavah vpliva skupne kmetijske politike EU na slovensko kmetijstvo. V okviru prostorskih študij posebno pozornost posveča kmetijstvu na območjih z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo ter vprašanjem, povezanim z okoljem. Podatkovni vir predstavljajo tudi računovodski podatki o dohodkih in poslovanju kmetijskih gospodarstev, ki se jih zbira in spremlja preko mednarodno standardizirane in predpisane metodologije vodenja knjigovodstva na kmetijah (FADN).

Podatkovno osnovo spremljanju in vrednotenju PRP 2014–2020 predstavljajo tudi aktivnosti in rezultati raziskovalnih projektov, ki obravnavajo področje razvoja podeželja.

Ostale podatke za spremljanje in vrednotenje zagotavljata MKGP in ARSKTRP iz svojih evidenc in informacijskih baz oziroma jih pridobita od drugih institucij.

ARSKTRP za namene poročanja, vrednotenja in upravljanja s PRP 2014–2020 zbira in zagotavlja podatke o ukrepih, ki se izvajajo na ARSKTRP. Zbira in zagotavlja podatke na podlagi kazalnikov, določenih v 11. poglavju PRP 2014–2020, podatke o kazalnikih spremljanja in poročanja v okviru LPI PRP 2014–2020 in druge podatke, potrebne za kvalitetno spremljanje in izvajanje PRP 2014–2020. ARSKTRP zbira podatke o prejetih in odobrenih vlogah, prejetih zahtevkih za izplačilo, izvedenih izplačilih in rezultatih izvedenih kontrol (pred izplačilom, v okviru spremljanja, …). ARSKTRP podatke črpa iz zbirnih vlog, vlog na javne razpise, iz zahtevkov za izplačilo in poročil prejemnikov sredstev Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (v nadaljnjem besedilu: EKSRP).

ARSKTRP v programskem obdobju 2014–2020 zagotavlja elektronski vnos vlog, zahtevkov in poročil. Sistem (aplikacija ARSKTRP) omogoča beleženje vseh kontrol, ki so v postopku opravljene s strani pooblaščenih oseb. Izračunavanje količinskih in finančnih vrednosti vlog in zahtevkov je omogočen

aplikacijsko s posledično avtomatično izdajo odločb in generiranjem poročil. Sistem omogoča redno sledenje statusa posamezne vloge od trenutka oddaje do njenega zaključka. Podatki na ravni vlog in projektov, ki so potrebni za pripravo letnih poročil o izvajanju in drugih poročil, različnih analiz in oceno napredka PRP 2014–2020, se zbirajo v okviru računalniških aplikacij ARSKTRP. Te so hkrati tudi vir podatkov za kazalnike učinka, pretežni del ciljnih kazalnikov ter finančne kazalnike PRP 2014–2020.

V skladu z določili 71. člena Uredbe 1305/2013/EU se upravičenci do podpore v okviru ukrepov razvoja podeželja in LAS zavežejo, da bodo OU in/ali imenovanim izvajalcem vrednotenja ali drugim organom, pooblaščenim za opravljanje nalog v njihovem imenu, zagotovili vse informacije, potrebne za omogočanje spremljanja in vrednotenja PRP 2014–2020, zlasti kar zadeva izpolnjevanje opredeljenih ciljev in prednostnih nalog. Zaveze k poročanju upravičencev po zaključku operacije o kazalnikih in drugih potrebnih podatkih so opredeljene v uredbah in javnih razpisih. V primeru podatkov, o katerih mora upravičenec poročati, gre za istovrstne podatke kot so opredeljeni že v prijavnem obrazcu ob oddaji vloge in ne za kakšno novo strukturo podatkov, za katere bi upravičenci potreboval dodatne razlage ali izobraževanja. Na ta način je zagotovljeno spremljanje in merjenje učinkov in rezultatov izvedenih operacij. Upravičenec hkrati zagotavlja, da bodo podatki o naložbi in izhajajoč iz spremljajočih obveznosti (npr. vodenje poslovnih knjig) na voljo še pet let po zaključku projekta.

Podatki za ukrepe 1, 2 in 20 se zagotavljajo na MKGP.

Pomemben vir podatkov za spremljanje in vrednotenje so tudi redno vzpostavljeni monitoringi, ki jih izvajajo različne institucije oziroma organizacije, predvsem na okoljskem področju. Izvajalcu vrednotenja bo omogočen dostop do potrebnih podatkov iz obstoječih baz (MKGP, ARSKTRP). Vse manjkajoče potrebne podatke za aktivnosti vrednotenja bo izvajalec vrednotenja (ob pomoči MKGP) pridobil samostojno. Podatki za vzpostavitev kontrolne skupine bodo lahko izhajali iz podatkov kot so npr. FADN, Popis prebivalstva, Popis kmetijstva ali iz drugih primernih virov.

2.d) Seznam opravljenih vrednotenj, vključno s povezavami do spletnih mest, kjer so bila objavljena

Založnik/Urednik	Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
Avtorji	Kmecl P. & Figelj J.
Naslov	Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine - delno poročilo za leto 2016.
Izvleček	Sestavljeni indeks 29 indikatorskih vrst ptic kmetijske krajine je v letu 2016 znašal 75,4 +/- 2,7, kar je za 3,6% več od leta 2015.
URL	http://www.program-podezelja.si/images/SPLETNA_STRAN_PRP_NOVA/1_PRP_2014-2020/1_4_Spremljanje_in_vrednotenje/4_Monitoringi/ptice/SIPKK_2016_poro%C4%8Dilo_v2.pdf

Založnik/Urednik	OIKOS, svetovanje za razvoj, d. o. o.
Avtorji	Mojca Hrabar in sod.
Naslov	Naknadno vrednotenje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013
Izvleček	Namen naknadnega vrednotenja je analizirati izvajanje programa in podati priporočila za izvajanje Programa razvoja podeželja 2014–2020 ter za načrtovanje politike razvoja podeželja za naslednje programsko obdobje.
URL	https://www.program-podezelja.si/images/SPLETNA_STRAN_PRP_NOVA/2_PRP_2007-2013/2_4_Spremljanje_in_vrednotenje/Vrednotenje/Ex-post_PRP20072013_zakljucno_porocilo_15012017_final_cistopis.pdf

Založnik/Urednik	Deloitte d.o.o.
Avtorji	Polona Čufer Klep in sod.
Naslov	Presoja rezultatov Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014 – 2020

Izvleček	Vrednotenje je del razširjenega letnega poročila o izvajanju, zato je pomembno, da poda zanesljiv pregled dosežkov PRP tako v smislu količinske opredelitve, kot presoje kazalnikov rezultata. Vse to je potrebno predstaviti v obliki odgovorov na skupna in programsko specifična vprašanja za vrednotenje, ki predstavljajo okvir celotnega procesa priprave na vrednotenje.
URL	/

Založnik/Urednik	Center za kartografijo favne in flore
Avtorji	Zakšek, B., R. Verovnik, V. Zakšek, N. Kogovšek, M. Govedič, A. Šalamun, V. Grobelnik & A. Lešnik
Naslov	Monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev v letu 2016
Izvleček	V prvem delnem poročilu o izvajanju projektne naloge Monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev v letih 2016, 2017 in 2018 so predstavljeni rezultati terenskih popisov v letu 2016 za gozdnega postavneža (Euphydryas maturna), lorkovičevega rjavčka (Erebia calcaria), strašničinega mravljiščarja (Phengaris teleius), temnega mravljiščarja (P. nausithous), velikega mravljiščarja (P. arion), rdečega apolona (Parnassius apollo) in močvirskega cekinčka (Lycaena dispar).
URL	http://www.program-podezelja.si/images/SPLETNA_STRAN_PRP_NOVA/1_PRP_2014-2020/1_4_Spremljanje_in_vrednotenje/4_Monitoringi/Monitoring_metulji_2016.pdf

Založnik/Urednik	Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
Avtorji	Denac, K., P. Kmecl, T. Mihelič, L. Božič, T. Jančar, D. Denac, D. Bordjan & J. Figelj
Naslov	Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 v letu 2016
Izvleček	V letu 2016 je bil na območjih Natura 2000 za ptice (SPA) opravljen monitoring 17 izbranih kvalifikacijskih vrst ptic. Nekatere izmed njih, zlasti vrste mozaične kmetijske krajine, so v Sloveniji na robu izumrtja, na primer veliki škurh, črnočeli srakoper in vrtni strnad. Porast je v kmetijski krajini doživela le bela štorklja, ki je svoj areal razširila proti zahodu in jugu Slovenije.
URL	http://www.program-podezelja.si/images/Porocilo_monitoring_2016_corr.pdf

2.e) Povzetek opravljenih vrednotenj, ki se osredotoča na ugotovitve vrednotenj

Presoja rezultatov Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020

PN 1

PRP je pomembno podprl razvoj baze znanja v kmetijstvu in gozdarstvu, medtem ko je bil vpliv na inovacije šibkejši in omejen. Ključen je prispevek ukrepa M01 k vseživljenjskemu učenju in poklicnemu usposabljanju v kmetijskem in gozdarskem sektorju, zlasti na področju EK, gozdarstva, DŽ in KOPOP. Posebej zgovorno je zadovoljstvo udeležencev z njihovo izvedbo in vsebino.

PN 2

Zaradi poznega začetka izvajanja ukrepov PRP še ni prispeval k izboljšanju ekonomske uspešnosti, prestrukturiranju in posodabljanju podprtih kmetij, saj do 31.12.2016 še ni bilo izplačil za investicijske ukrepe, ki prispevajo k tem ciljem (izplačila, ki so se izvajala, so vezana na tranzicijske ukrepe iz prejšnjega programskega obdobja). Je pa program prek podukrepa M06.1 že pomembno prispeval k lažjemu začetku opravljanja dejavnosti. Ukrep je namreč pomemben za generacijsko pomladitev v kmetijstvu.

PN 3

Do 31.12.2016 PRP še ni imel neposrednega vpliva na konkurenčnost primarnih proizvajalcev preko spodbujanja shem kakovosti, promocije na lokalnih trgih ali vključitev v skupine oz. organizacije proizvajalcev. Ugotavljamo, da je PRP k omenjenim ciljem v omejeni meri prispeval posredno, konkretno preko usposabljanj za ekološko kmetijstvo (eno izmed shem kakovosti in možnosti za povezovanje primarnih proizvajalcev) in preko finančne podpore za naložbe v predelavo in trženje kmetijskih proizvodov v okviru podukrepa M04.2. PRP je preko ukrepov M14 ter M01 in M02 že napredoval pri zasledovanju cilja boljših pogojev živali v kmetijstvu.

PN 4

Vključenost kmetijskih zemljišč v ukrepe s potencialno pozitivnim vplivom na obnovo, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti je zadovoljiva, če jo obravnavamo z vidika doseganja ciljnih vrednosti vključenih površin v izbrane zahteve/operacije oz. razširjenosti površinskih ukrepov (nekoliko manjša je, če se omejimo le na območja HNV, večja pa, če se omejimo na območja OMD). Dobra pokritost z okoljevarstvenimi in naravovarstvenimi ukrepi pa še ne pomeni, da so pozitivni učinki na habitatne tipe in vrste, ki te habitate naseljujejo, enakomerni in enako pomembni. Če pogledamo podatke o specifičnih operacijah oz. zahtevah ukrepa KOPOP, ki je ključni ukrep na področju biotske raznovrstnosti, opazimo, da je vključenost v ciljne naravovarstvene operacije zelo nizka (tako v smislu deleža znotraj ukrepa, kot tudi doseganja ciljev Vlade RS v PUN). To je problematično zlasti zato, ker so prav te operacije tiste, pri katerih lahko pričakujemo največji učinek na stanje biotske raznovrstnosti na kmetijskih zemljiščih. Tudi vključenost v ostale aktivnosti s pričakovanim neposrednim učinkom na biotsko raznovrstnost je nizka, med tem ko prevladujejo površine, na katerih se izvajajo ukrepi s pričakovanim posrednim učinkom na stanje biotske raznovrstnosti (zlasti preko spremembe obstoječih kmetijskih praks na področju okoljevarstva). Ne glede na to ugotavljamo, da:

- splošne naravovarstvene operacije, kot sta Trajno travinje I in Trajno travinje II, ne izpodrivajo ciljnih;
- je v obdobju vrednotenja (2014–2016) opazno povečanje prispevka PRP k izboljšanju stanja

habitatov na zemljiščih z zahtevkom, značilnih za ekosisteme kmetijske krajine, ne moremo pa (še) potrditi pozitivnih vplivov na stanje kvalifikacijskih vrst.

Nizek interes za vstop v izbrane zahteve ukrepa KOPOP z neposrednim učinkom na stanje habitatov kot problem izpostavljajo tudi različni monitoringi, ki poudarjajo, da ukrepi PRP (zlasti ciljne naravovarstvene operacije KOPOP) pozitivno prispevajo k obnovi, ohranjanju in okrepitvi biotske raznovrstnosti, a je njihov učinek zaradi premajhnega interesa za vključitev upravičencev omejen. Med upravičenci sicer obstaja visoka stopnja zavedanja glede pomena ohranjanja habitatov in vrst, vendar le-ti ne posedujejo v zadostni meri konkretnih znanj glede tega, za katere vrste gre in kakšni so primerni načini za ohranjanje teh vrst. Prav zato je ključna ustrezna promocija naravovarstvenih operacij in zahtev PRP med upravičenci, zlasti ciljnih naravovarstvenih operacij (operacije »Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov«, »Travišči habitati metuljev«, »Steljniki« in »Posebni travišči habitati«).

Razširjenost ukrepov, ki prispevajo k boljšemu upravljanju voda, je sicer zadovoljiva, a je z vidika kmetijstva kot celote površinska pokritost nižja, potencialen vpliv PRP pa posledično omejen (ne le glede na vsa kmetijska zemljišča, temveč tudi v odnosu do vseh vpisanih GERK, kjer bi se ukrepi potencialno lahko izvajali). To samo po sebi ni problematično, a predstavlja izziv z vidika načina izvajanja PRP. Ukrepi (zlasti KOPOP) namreč niso ozko ciljno usmerjeni (npr. v primeru VTPV na GERK ob nabrežjih rek ali obalah jezer), zato se pomembni vplivi lahko le na račun maksimalne vključenosti v ukrepe (tj. razširjenostjo površinskih ukrepov, ki prispevajo k boljšemu upravljanju voda ter ravnanju z gnojili in pesticidi). Prav pri porabi gnojil in pesticidov so rezultati ankete pokazali, da kmetje zmanjšujejo ali opuščajo uporabo, pri čemer pomembno vlogo zaradi informiranja in prenosa znanja igrata ukrepa usposabljanja in svetovanja.

Doseg površinskih ukrepov, ki prispevajo k preprečevanju erozije in izboljšanemu upravljanju in kakovosti tal, je dober, a k izračunanemu deležu prispeva zlasti ukrep OMD preko ohranjanja kmetijske krajine in preprečevanja zaraščanja. Delež brez upoštevanja OMD je znatno nižji, a vseeno zadovoljiv in primerljiv z ostalimi prednostnimi področji v okviru PN 4. Na prostorski in statistični analizi utemeljenih zaključkov o vplivu PRP sicer ni bilo mogoče oblikovati, zato je v prihodnosti za potrebe vrednotenja smiselno zagotoviti sistematično zbiranje podatkov o vzorcih tal na strani upravičencev. 81,50% vseh izvedenih aktivnosti znotraj ukrepov M10 in M11 sicer prispeva k preprečevanju erozije tal ali izboljšanju upravljanja tal. Z vidika ohranjenosti površin kmetijskih zemljišč z zahtevkom podatki o spremembi rabe kažejo skladnost z ugotovitvami iz pregleda stanja in SWOT analize – zmanjšujejo se neobdelane površine in kmetijska zemljišča v zaraščanju, povečujejo pa se površine sadovnjakov in oljčnikov ter, nasprotno z ugotovitvami pregleda stanja, tudi površine vinogradov.

PN 5

Zaradi poznega začetka izvajanja PRP (še) ni prispeval k učinkovitejši rabi vode in energije v kmetijstvu, prav tako ni bilo vplivov na povečanje ponudbe ali uporabe obnovljivih virov energije, stranskih proizvodov, odpadkov, ostankov in drugih neživilskih surovin. Na podlagi odobrenih vlog je tudi v prihodnje pričakovati sorazmerno nizek vpliv PRP na teh področjih, saj je zanimanja za ukrepe, ki bi tovrstni način kmetovanja spodbujali, malo. Poleg tega zaradi neprogramiranja prednostne naloge ni finančnih zavez k njenemu izvajanju ali vnaprej alociranih sredstev za spodbujanje tovrstnih kmetijskih praks.

V omejeni meri je PRP imel vpliv na zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in amonijaka v kmetijstvu, zlasti pri načinih kmetovanja znotraj ukrepov M10, M11 in M14, bistveno manj pri naložbah.

Ukrepa M10 in M11 imata tudi (sicer omejen) vpliv na blaženje učinkov podnebnih sprememb v kmetijstvu. Izvajanje aktivnosti, ki prispevajo k prilagajanju na podnebne spremembe v okviru omenjenih dveh ukrepov, je relativno razširjeno – bolj kot naložbe, ki zasledujejo ta cilj, ali aktivnosti namenjene samemu blaženju podnebnih sprememb. Hkrati pa iz odgovorov na anketo izhaja, da se večina vključenih v te zahteve tega učinka ne zaveda.

Ukrepa M10 in M11 zaradi posebnih zahtev pri izvajanju kmetijskih praks (npr. kolobar, zeleno gnojenje, ozelenitev, pokritost tal, konzervirajoča obdelava tal itd.) pozitivno vplivata tudi na shranjevanje in sekvestracijo ogljika v kmetijstvu.

PN 6

Pozen začetek izvajanja določenih ukrepov pomeni, da PRP (še) ni imel vplivov na cilje v okviru PN 6. Niso se izvajale aktivnosti, usmerjene v diverzifikacijo, ustanavljanje in razvoj malih podjetij ter ustvarjanje delovnih mest, prav tako še ni bilo izvedenih operacij za lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (pobuda LEADER), ali operacije za izboljšanje dostopa do informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) na podeželskih območjih.

Tehnična pomoč in Mreža za podeželje

TP, skupaj z Mrežo, je pomembno prispevala k uresničevanju ciljev iz člena 59 Uredbe (EU) št. 1303/2013 in člena 51(2) Uredbe (EU) št. 1305/2013. Sistem tehnične pomoči je na OU dobro vzpostavljen, glavni prostor za izboljšavo vidimo v ukrepih za izboljšanje IT sistema in nadaljnjem zmanjševanju administrativnih bremen za upravičence. Posebna pozornost pri vrednotenju je bila namenjena učinkovitosti komunikacijskih orodij Mreže. Izkazalo se je, da člani mreže ta orodja v večini poznajo in ocenjujejo kot uporabna.

Naknadno vrednotenje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013

Administrativni vidiki izvajanja PRP 2007-2013 so se med izvajanjem programa postopno izboljševali. Največji dosežek je bil prehod na elektronske vloge in elektronsko poročanje ter poenostavitev baze podatkov o prejemnikih podpore, ki omogoča enostavno in pregledno spremljanje izvajanja posameznih naložb oz. projektov ter celotnega programa. Večinoma so se tudi zmanjšali zamiki med roki za oddajo vloge, odobritvijo vloge in izplačili. Številne vidike izvajanja pa je možno še izboljšati, vključno s spremljanjem in poročanjem. Pri spremljanju in vrednotenju izvajanja programa je veliko težavo povzročilo šibko poročanje prejemnikov o učinkih podprtih naložb, saj je z delnimi podatki težko oceniti učinke programa.

Izvajanje PRP 2007-2013 je bilo treba večkrat prilagoditi tako zaradi zunanjih kot tudi zaradi notranjih dejavnikov; prilagajanje bi bilo lahko bolj uspešno z natančnejšim spremljanjem potreb ciljnih skupin in njihovega odziva na spremembe. Struktura baz podatkov o prejemnikih sredstev se je med izvajanjem PRP 2007-2013 zelo poenostavila in tako olajšala spremljanje izvajanja naložb, ukrepov in celotnega programa.

1. os:

- Usposobljenost deležnikov v kmetijstvu in gozdarstvu za načrtovanje razvoja je dokaj nizka, obenem pa so kmetijstvo, gozdarstvo in živilskopredelovalna industrija, podvrženi prostemu trgu, ki ponuja številne priložnosti in izzive.

- Ukrepi so nudili podporo širokemu spektru prejemnikov, kar je pomagalo pri ohranjanju dejavnosti večini prejemnikov, manj pa k povečanju konkurenčnosti. Kaže, da je bila podpora ukrepov 1. osi pomembna in uspešna zlasti za srednje velike prejemnike, ki želijo dalje razvijati svojo dejavnost, s podporo tistim z višjo dodano vrednostjo pa se bo povečal tudi učinek dodeljenih sredstev.
- Priprava projektov namakanja je naletela na številne administrativne ovire, vendar so se te med izvajanjem PRP 2007-2013 zmanjševale, saj so postopki pridobivanja vodnih dovoljenj postali bolj pregledni, vzpostavila se je tudi uspešna koordinacija različnih institucij, pristojnih za izdajo potrebnih mnenj, soglasij in odločb. Izvedba projektov je v tem programskem obdobju temeljila na občinah, ki so nekako lažje financirale in koordinirale pripravo in izvedbo projektov. Glede na to, da so pri pobudah za uvedbo namakalnih sistemov težave z zbiranjem soglasij in podpore potencialnih uporabnikov, obstaja tveganje za težave pri rabi namakalnih sistemov v prihodnje.

2. os:

- Ukrepa 211 in 212 sta pripomogla k preprečevanju zaraščanja in zmanjšanju zaraščenosti ter ohranjanju krajine.
- V programskem obdobju 2007-2013 se je izkazalo, da razmerje med višino plačil in zahtevnostjo obveznosti KOP v veliki meri vpliva na odločanje za izbor podukrepov, v katere so vstopali prejemniki.
- Podukrepi III. skupine KOP so se v preteklem programskem obdobju izvajali dokaj razpršeno in zato težje dosegali želene učinke. Majhno sodelovanje v teh podukrepih je tudi posledica relativno nizkih plačil glede na stroge obveznosti, ki niso bila privlačna v primerjavi s plačili podukrepov I. in II. skupine.

3. os:

- Dopolnilne dejavnosti na kmetijah prinašajo dodatne in stabilne prihodke in tako pripomorejo k ekonomski stabilnosti kmetijskega gospodarstva. Za njihovo trajnost in kakovostno delovanje po zaključku financiranja pa so pri večini dopolnilnih dejavnosti (izjema je morda izraba obnovljivih virov energije) potrebne dodatne veščine na področju trženja, zagotavljanja kakovosti, knjigovodstva ipd.
- Možnost diverzifikacije in podjetništva na podeželju je bila pomembna tudi zaradi gospodarske krize, ki je zmanjšala razpoložljivost delovnih mest na splošno.
- PRP 2007-2013 je podporo za diverzifikacijo omejil na določene nekmetijske dejavnosti ter dejavnosti mikropodjetij. S tem se je do neke mere omejilo možnosti podpore in izločilo tudi dejavnosti, ki so zelo nišne in bi lahko bile uspešne, če je zanje povpraševanje ne le v lokalnem, ampak tudi širšem prostoru.
- Ukrepi 3. osi, usmerjeni v zagotavljanje kakovosti življenja, so bili v preteklem programskem obdobju zelo uspešni in so krepili lokalne skupnosti. V PRP 2014-2020 se taki ukrepi ne izvajajo več, možnost za podobne projekte, kot so bili projekti, financirani v okviru ukrepov 322 in 323 bo predvsem v okviru pristopa LEADER in CLLD.

4. os:

- Pristop LEADER se je izvajal prvič, zato je bilo nekaj začetniških težav, vendar se je izvajanje izboljšalo.
- LAS so zelo raznoliki tako po organizaciji kot po ciljih, pristopu in članstvu. LAS so bile dokaj zaprt krog deležnikov, širšemu krogu prebivalcev podeželja pa ni bilo dovolj dobro znano, kako se lahko vključijo in sodelujejo. Taka situacija ni značilna samo za Slovenijo, a ni v duhu pristopa

LEADER, ki naj bi bil odprt za širok krog deležnikov – bodisi z njihovim aktivnim vključevanjem v delovanje LAS bodisi z vedno novimi pristopi k izvajanju aktivnosti, da se vključi čim širši krog prebivalcev podeželja.
- Občine in regionalne razvojne agencije so imele nesorazmerno veliko vlogo kot člani LAS oziroma upravljavci LAS.
- V okviru Lokalnih razvojnih strategij se je izvajalo različno število projektov, večina jih je bila interdisciplinarnih s področja turizma na podeželju, spodbujanja podjetništva ter kmetijstva in zdravja. V preteklem programskem obdobju je bilo precej projektov, ki so bili predvsem infrastrukturne narave.

Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev vrednosti slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine

V okviru monitoringa za določitev Slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine (SIPKK) se popisuje 110 ploskev, ki so razporejene po kmetijski krajini po celi Sloveniji. V letu 2016 je bilo popisanih 83 ploskev. Sestavljeni indeks 29 indikatorskih vrst ptic kmetijske krajine je v letu 2016 znašal 75,4 +/- 2,7, kar je za 3,6% več od leta 2015. Sestavljeni indeks travniških vrst je v letu 2016 znašal 62,5 +/- 4,4, kar je za 0,7% več kot v letu 2015. Trend Slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine je zmerni upad za obdobje 2008–2016, prav tako trend travniških vrst. Trendi populacij 16 od 29 vrst so v upadu, 8 od 29 vrst pa stabilni ali v porastu. Trenutna medletna rast indeksov še ne pomeni tudi obrata trendov. Nedavno objavljena vseevropska študija trendov ptic kmetijske krajine je pokazala, da so kmetijsko okoljska plačila imela do sedaj v Evropi sicer pozitiven učinek, a ne v tolikšni meri, da bi ustavili negativne učinke ostalih dejavnikov; intenzifikacija negativno vpliva na populacije teh ptic, ne glede na njihovo selitveno strategijo (GAMERO in sod. 2016).

Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 v letu 2016

V letu 2016 je bil na območjih Natura 2000 za ptice (SPA) opravljen monitoring 17 izbranih kvalifikacijskih vrst ptic. Nekatere izmed njih, zlasti vrste mozaične kmetijske krajine, so v Sloveniji na robu izumrtja, na primer veliki škurh, črnočeli srakoper in vrtni strnad. Porast je v kmetijski krajini doživela le bela štorklja, ki je svoj areal razširila proti zahodu in jugu Slovenije. V letu 2016 je bilo opravljenih 599 terenskih dni.

Kostanjevko na zadrževalniku Medvedce ogroža naselitev tujerodnega belega amurja, ki se prehranjuje z vodno vegetacijo, v kateri ta raca gnezdi in se z njo hrani. V jesenskem času se zaradi lova na mlakarico zmanjšajo njene pognezditvene jate tudi za dve tretjini, kar je z vidika izpolnjevanja določil Direktive o pticah in Programa upravljanja z območji Natura 2000 za obdobje 2015–2020 nedopustno. Srednjega detla ob Muri in v Krakovskem gozdu ogroža sečnja doba, starih topolov in vrb, ki se odvija v obliki golosekov. Habitat pisane penice na Ljubljanskem barju in ob Muri izginja zaradi sečnje grmišč in napredovalega zaraščanja travnikov v gozd. Zaradi sanacije iglavcev po žledolomu 2014 so se ponekod na SPA Snežnik – Pivka močno poslabšali prehranjevalni in gnezditveni pogoji za triprstega detla. Največjo grožnjo za veliko uharico predstavlja elektrokucija na srednjenapetostnih daljnovodih in vznemirjanje zaradi plezanja v skalnih stenah.

Monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev v letu 2016

V prvem delnem poročilu o izvajanju projektne naloge Monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev v letih 2016, 2017 in 2018 so predstavljeni rezultati terenskih popisov v letu 2016 za gozdnega postavneža (*Euphydryas maturna*), lorkovičevega rjavčka (*Erebia calcaria*), strašničinega mravljiščarja (*Phengaris teleius*), temnega mravljiščarja (*P. nausithous*), velikega mravljiščarja (*P. arion*), rdečega apolona

(*Parnassius apollo*) in močvirskega cekinčka (*Lycaena dispar*). V letu 2016 je bilo opravljenih 184 terenskih dni.

Za lorkovičevega rjavčka, močvirskega cekinčka in gozdnega postavneža je v letu 2016 zaključen monitoring v okviru projektne naloge. Za lorkovičevega rjavčka in močvirskega cekinčka je v letu 2016 monitoring opravljen na vseh predvidenih nivojih in območjih skladno s predvidenim načrtom dolgoročnega monitoringa. Glede na načrt dolgoročnega monitoringa je popis gozdnega postavneža opravljen na dveh območjih sklenjene razširjenosti, kjer je monitoring leta 2015 pokazal slabo stanje populacij.

Za ostale štiri vrste metuljev bo monitoring v okviru projektne naloge nadaljevan še v letih 2017 in2018, zato ocena stanja o teh vrstah ni dokončna.

Na podlagi rezultatov letošnjega monitoringa so podane naslednje ocene:

- Stanje lorkovičevega rjavčka je ugodno, saj je bil le na Soriški planini opazen upad številčnosti na območju izoliranih populacij na južnem obrobju Julijskih Alp.
- Stanje rdečega apolona v Sloveniji je kritično. Na območju sklenjene razširjenosti Trnovskega gozda je vrsta na robu izumrtja.
- Stanje strašničinega mravljiščarja je neugodno.
- Stanje temnega mravljiščarja je neugodno.
- Stanje močvirskega cekinčka je ugodno.
- Potrjeno je kritično stanje populacij gozdnega postavneža na območju sklenjene razširjenosti na Pohorju in Kozjaku.

Potrjeno je kritično stanje populacije velikega mravljiščarja na območju sklenjene razširjenosti v Halozah.

2.f) Opis komunikacijskih dejavnosti, ki so se izvajale v zvezi z obveščanjem javnosti o ugotovitvah vrednotenj (v zvezi z oddelkom 6 načrta vrednotenja)

Navede se sklic na načrt vrednotenja, opišejo se kakršne koli težave pri izvajanju, skupaj s predlaganimi ali uporabljenimi rešitvami.

Datum/Obdobje	30/06/2016
Naslov komunikacijske dejavnosti/dogodka in tema ugotovitev vrednotenj, o katerih se je razpravljalo/ki so bile sporočene	Objava Letnega poročila o izvajanju Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020 za leti 2014 in 2015
Splošni organizator dejavnosti/dogodka	Mreža za podeželje
Uporabljeni informacijski	Objava na spletu (pdf) in posredovanje informacij preko elektronskih novic

kanali/oblika	PRePlet
Vrsta ciljnega občinstva	Splošna javnost in ključni partnerji
Približno število doseženih deležnikov	300
URL	https://www.program-podezelja.si/sl/spremljanje-in-vrednotenje/spremljanje-prp

Datum/Obdobje	01/10/2016 - 31/12/2016
Naslov komunikacijske dejavnosti/dogodka in tema ugotovitev vrednotenj, o katerih se je razpravljalo/ki so bile sporočene	Objava monitoringov: - Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine – poročilo za leto 2016 - Monitoringa populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih natura 2000 v letu 2016 - Monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev v letu 2016
Splošni organizator dejavnosti/dogodka	Mreža za podeželje
Uporabljeni informacijski kanali/oblika	Objava na spletu (pdf) in posredovanje informacij preko elektronskih novic PRePlet
Vrsta ciljnega občinstva	Splošna javnost in ključni partnerji
Približno število doseženih deležnikov	300
URL	https://www.program-podezelja.si/sl/spremljanje-in-vrednotenje/monitoringi

Datum/Obdobje	12/02/2016
Naslov komunikacijske dejavnosti/dogodka in tema ugotovitev vrednotenj, o katerih se je razpravljalo/ki so bile sporočene	Predstavitev rezultatov PRP 2007–2013 (dogodek)
Splošni organizator dejavnosti/dogodka	Mreža za podeželje

Uporabljeni informacijski kanali/oblika	Organizirana je bila predstavitev za splošno javnost in novinarje, organizirana je bil tržnica s predstavitvijo uspešnih projektov, izdana zgibanka, objava na spletni strani, posredovanje informacij o dogodku in dosežkih preko elektronskih novic PRePlet.
Vrsta ciljnega občinstva	Splošna javnost in ključni partnerji
Približno število doseženih deležnikov	700
URL	http://www.program-podezelja.si/sl/infoteka/sporocila-za-javnost/512-12-2-2016-program-razvoja-podezelja-zelo-pomemben-za-razvoj-kmetijskega-zivilskega-in-gozdarskega-sektorja

2.g) Opis nadaljnjega spremljanja rezultatov vrednotenja (v zvezi z oddelkom 6 načrta vrednotenja)

Navede se sklic na načrt vrednotenja, opišejo se kakršne koli težave pri izvajanju, skupaj s predlaganimi ali uporabljenimi rešitvami.

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Sprotno vrednotenje in razširjeno letno poročilo o napredku, ki bosta pripravljena v letih 2017 in 2019, naj zajemata: leta 2017 podrobnejšo analizo izvajanja in vključevanja v ukrepe PRP 2014–2020, leta 2019 pa podrobnejšo analizo učinkov ukrepov PRP 2014–2020 na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe oziroma Natura območja (Omilitveni ukrepi v okviru okoljskega poročila in postopka celovite presoje vplivov na okolje).
Izvedeno nadaljnje spremljanje	OU bo v okviru sprotnih vrednotenj in razširjenih letnih poročil o izvajanju PRP 2014–2020 v letih 2017 in 2019 zagotovil analizo izvajanja in vključevanja v ukrepe PRP 2014–2020 ter v letu 2019 analizo učinkov ukrepov PRP 2014-2020 na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe oziroma Natura območja.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	OU naj sproti na podlagi stopnje doseganja ciljev posameznih podukrepov pretehta morebitne ovire in prilagodi izvajanje operacij in zahtev KOPOP, pri čemer preveri in po potrebi prilagodi tudi višino plačil in omejitve. Prilagoditve so potrebne zaradi morebitnih spremenjenih gospodarskih razmer ter ugotovitev o primernosti zahtev. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	OU sproti spremlja izvajanje ukrepa KOPOP in po potrebi pristopi tudi k spremembam posameznih operacij oz. zahtev v okviru tega ukrepa. Pogoji za izvajanje posameznih operacij oz. zahtev ukrepa KOPOP so se tako že spremenili oz. dopolnili v okviru prve in druge spremembe PRP 2014–2020. OU je ustanovil posebno delovno skupino za travinje, katere naloga je uskladiti naravovarstvena stališča z MOP, drugimi inštitucijami in nevladnimi organizacijami ter po potrebi prilagoditi operacije oz. zahteve ukrepa KOPOP, ki se izvajajo na travinju, kakor tudi pripraviti ustrezne podlage za novo programsko obdobje. V času trajanja obveznosti mora biti sprememb čim manj, saj se v nasprotnem primeru namesto večje vključenosti v ukrep KOPOP pogosto lahko doseže nasprotni učinek.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v	Projekti, ki vsebujejo infrastrukturne vsebine oz. investicije, naj bodo vedno povezani z razvojem mehkih vsebin in/ali modela upravljanja infrastrukture, saj je smiselno zagotoviti njeno upravljanje, uporabo in vzdrževanje. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)

oklepaju navedite vir)	
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Ukrep se izvaja po pristopu »od spodaj navzgor«, kar pomeni, da so prebivalci lokalnega območja aktivno vključeni pri pripravi strategije lokalnega razvoja, katere cilji izhajajo iz potreb in izzivov, ki so bile prepoznane kot ključne. Operacije tako izhajajo iz potreb lokalnega prebivalstva in ter zadovoljujejo potrebe širšega števila prebivalcev. V kolikor gre za investicijske operacije, le te izkazujejo dodano vrednost, hkrati pa vzpostavljajo pogoje za izvajanje nadaljnjih mehkih vsebin (dogodki). Operacije, ki so lahko upravičene v okviru t.i. glavnih ukrepov (kamor sodijo tudi različne investicije) so lahko upravičene le če so predvidene v SLR in jih LAS prepozna kot potrebo za razvoj lokalnega območja. Prav tako mora taka operacija izkazovati dodano vrednost kot je skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov operacije, inovativne značilnosti operacije, integrirani projekt ...
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Zagotoviti je treba podporo naložbam z višjo dodano vrednostjo, v kmetijstvu v sektorje, ki dosegajo višjo tržno vrednost in pri predelavi v proizvode, ki imajo višjo dodano vrednost. Izjema so lahko proizvodi, ki pa so strateško pomembni. Ukrepe treba oblikovati, da bodo primerni tudi za male nosilce. Potrebno je podpirati vzpostavitev povezav med večjimi in manjšimi pridelovalci in predelovalci, tako za predelavo kot tudi za skupne nastope na tržiščih. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Za takšen način se je OU odločil pri M04.2, kjer smo v okviru meril za izbor dodali dodatne točke naložbam iz sektorjev z nizko samooskrbo. Tovrstnega mehanizma nismo vzpostavili pri M04.1, saj je koncept izvajanja razpisov drugačen in je sektorski vpliv le posredno mogoče zaznati. Pri M04.1 zasledujemo horizontalne cilje predvsem s ciljno usmerjenimi razpisi. Javni razpisi pri M04.1 niso neposredno sektorsko naravnani, temveč primarno zasledujemo cilj ekonomske upravičenosti naložbe, ki bo imela pozitiven vpliv na ekonomski razvoj ter na večjo okoljsko učinkovitost. Posebna pozornost je namenjena tudi majhnim kmetijam, saj smo zanje uvedli nov M06.3. S spremembo koncepta prestrukturiranja pri M4.1 smo uvedli podporo za naložbe majhnih kmetij. V okviru M16 pa spodbujamo povezovanje med KMG in pravnimi osebami, s ciljem oblikovanja lokalnega trga. V okviru M03.1 omogočamo, da se sodelujoča KMG "skupinsko certificirajo", pod okriljem pravne osebe, ki jih združuje.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo	Usmeriti promocijo KOPOP v ciljna območja, in sicer tako, da bi bil poudarek na pojasnilu prilagoditev, tehnologij, možnostih izvajanja vseh zahtev, s čimer

obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	bi se zmanjšala osredotočenost na plačila in zmanjšala negotovost glede izvedljivosti vseh zahtev. Kjer so ciljna območja v zavarovanih območjih, naj se v promocijo vključijo tudi uprave zavarovanih območij, saj imajo tesne stike s prebivalci in lahko tako pripomorejo k večji vključenosti v ukrep. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Tematika pomena ohranjanja biotske raznovrstnosti, varovanja vodnih virov, ustreznega gospodarjenja s tlemi in vzdrževanja krajine ter podnebnih sprememb je vključena že v vsakoletna redna usposabljanja za ukrep KOPOP, poleg tega se tovrstne vsebine izpostavljajo tudi ob raznih dogodkih (npr. sejem AGRA). Predvideno je, da bodo aktivnosti, potrebne za učinkovitejše in ciljno izvajanje ukrepa KOPOP, vključene tudi v ukrep Sodelovanje. OU bo preučil še druge možnosti promocije ukrepa KOPOP.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Za ohranjanje gozdnih ekosistemov je bil tako za obdobje 2014-2020 že dosežen dogovor znotraj MKGP, da se bo na nacionalni ravni prednostno izvajalo ukrepe za ohranjanje biotske raznovrstnosti v državnih gozdovih, za ohranjanje nekaterih specifičnih vrst, na katere bi lahko ukrepi PRP negativno vplivali, pa se bodo zagotovila sredstva iz Nacionalne sheme za približno 600 ha (ureditev ekocelic) (Omilitveni ukrepi v okviru okoljskega poročila in postopka celovite presoje vplivov na okolje).
Izvedeno nadaljnje spremljanje	V letu 2016 je bilo za izločitev ekocelic iz proračunskih sredstev namenjenih 26.610,00 €. Z odločbami je bilo izplačanih 9.210,00 € (na območjih NATURA 2000 in drugih območjih). S pogodbami je bilo izplačanih 17.400,00 € (na območjih NATURA 2000), od tega je bilo namenjenih 11.664,00 € za cca 5,8 ha ekocelic brez ukrepanj in 5.736,00 € za puščanje cca 255 m3 stoječe biomase (habitatna drevesa).
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Močno vlogo občin je treba omiliti z aktivnejšim sodelovanjem drugih partnerjev. Sredstva LEADER lahko le dopolnjujejo lokalne vire financiranja s podporo projektom, ki jih oblikujejo lokalni prebivalci. Za vključevanje drugih partnerjev je ključno učinkovito komuniciranje in uporaba bolj vključujočih načinov posredovanja informacij, ki bi bili posebej usmerjeni v ljudi in organizacije, ki še niso vključeni med dosedanje člane LAS oz. sodelujoče v projektih. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Vzpostavitev lokalnega partnerstva in članstvo LAS se zagotavlja na podlagi javno objavljenega poziva, ki ga objavi pobudnik za ustanovitev LAS. Javni poziv za včlanitev mora biti odprt skozi celotno obdobje delovanja LAS. Vse

	LAS so formirane kot pogodbena partnerstva javnih in zasebnih partnerjev. Pri oblikovanju LAS je bilo potrebno upoštevati določbo 3.b točke 32. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki določa, da so LAS sestavljene iz predstavnikov javnih in zasebnih socialno-ekonomskih interesov, v katerih na ravni na ravni odločanja niti javni niti katerakoli druga interesna skupina nima več kot 49% glasovalnih pravic. Prav tako je večji poudarek namenjen animaciji LAS, s čimer se omogoča širšo prepoznavnost LAS.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Za vsak podukrep naj se vzpostavi kontrolna skupina oz. kontrolno območje, na katerem bo možno slediti učinkom izvajanja podukrepov, torej spremljati razliko v stanju ključnih parametrov (npr. kakovosti tal, kakovosti vode, populacij ciljnih rastlinskih ali živalskih vrst) med površinami, vključenimi v posamezen podukrep, in okoliškimi površinami s konvencionalnim kmetovanjem, kar bo dalo podlago za odločanje o morebitnih prilagoditvah izvajanja podukrepov. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	OU bo preučil možnost vzpostavitve kontrolne skupine oz. kontrolnega območja, na katerem bo mogoče slediti učinkom izvajanja posameznih operacij oz. zahtev ukrepa KOPOP. Ta mehanizem naj bi se nato vzpostavil za novo programsko obdobje.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Sprotno vrednotenje in razširjeno letno poročilo o napredku, ki bosta pripravljena v letih 2017, naj vsebujeta podrobnejšo analizo učinkov naložb v osnovna sredstva na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe. Analiza naj temelji na rezultatih analize vplivov naložb v osnovna sredstva v okviru ex-post vrednotenja PRP 2007–2013 in podatkih o vključevanju v ukrep (Omilitveni ukrepi v okviru okoljskega poročila in postopka celovite presoje vplivov na okolje).
Izvedeno nadaljnje spremljanje	OU je v okviru sprotnega vrednotenja in razširjenega letnega poročila o izvajanju PRP 2014–2020 v letu 2017 zagotovil analizo učinkov naložb v osnovna sredstva na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe. V okviru naknadnega vrednotenja PRP 2007–2013 je ugotovljeno, da vpliva PRP 2007–2013 ni mogoče oceniti, saj ni na voljo dovolj podatkov (zlasti o I. stebru SKP). V okviru vrednotenja "Presoja rezultatov PRP 2014–2020" v letu 2017 je prav tako opredeljeno programsko specifično vprašanje o vplivu naložb v osnovna sredstva na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe.
Organ, pristojen za	Organ upravljanja

nadaljnjo obravnavo	

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Ker lahko pride do medsebojnega »izpodrivanja« učinkov in vplivov posameznih operacij ukrepa KOPOP, je potrebno zagotoviti analizo izvajanja in vključevanja v ukrep KOPOP leta 2017 ter podrobnejšo analizo učinkov leta 2019 v okviru sprotnega vrednotenja in razširjenega letnega poročila o napredku (Omilitveni ukrepi v okviru okoljskega poročila in celovite presoje vplivov na okolje).
Izvedeno nadaljnje spremljanje	OU je v okviru vrednotenja in razširjenega letnega poročil o izvajanju PRP 2014–2020 v letu 2017 zagotovil analizo izvajanja in vključevanja v ukrep KOPOP. V letu 2019 v okviru vrednotenja in razširjenega letnega poročil o izvajanju PRP 2014–2020 zagotovil podrobnejšo analizo učinkov vključevanja v ukrep KOPOP.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Smiselno je podporo usmeriti v projekte, ki podpirajo sodelovanje in skupno nastopanje lokalnih akterjev, zlasti iz civilne družbe. S tem bi se izognili financiranju projektov, ki vključujejo ozek, zaprt krog akterjev jih je mogoče financirati iz drugih virov oziroma so del delovanja občin in gospodarskih javnih služb. Sodelovanje projektnih partnerjev v okviru LAS in sodelovanje v projektih sodelovanja z drugimi LAS krepi mreženje in izmenjavo izkušenj. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Izbirni postopek operacij, ki ga izvede LAS mora biti med drugim tudi v skladu z merili za izbor operacij, ki temeljijo na naslednjih načelih: - prispevek k doseganju ciljev SLR, - prispevek k doseganju horizontalnih ciljev, - okoljska trajnost, - socialna vzdržnost, - vključenost partnerjev in - vpliv na območje LAS. Vključenost partnerjev je eno izmed načel/meril, s katerim se spodbuja raznolikost partnerstev pri operaciji.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Za operacijo »Ohranjanje mejic« naj se po prvih 2 letih izvajanja na podlagi števila prejemnikov, ki izvajajo to obveznost, preveri smiselnost omejitve dolžine mejice na vsaj 20 m. V slednjem primeru je treba pogoj zmanjšati. Na usposabljanjih v okviru ukrepa 1 naj se zagotovi tudi informiranje o pravilnem obrezovanju in redčenju mejic (Omilitveni ukrepi v okviru okoljskega poročila in postopka celovite presoje vplivov na okolje).
Izvedeno nadaljnje	Vstop v operacijo »Ohranjanje mejic« bo mogoč šele v okviru kampanje zbirnih

spremljanje	vlog v letu 2017. OU bo v okviru sprotnih vrednotenj in razširjenega letnega poročila o izvajanju PRP 2014-2020 v letu 2019 zagotovil analizo izvajanja operacije »Ohranjanje mejic«. OU bo v okviru izbirnih vsebin rednih letnih usposabljanj za ukrep KOPOP zagotovil informiranje o pravilnem obrezovanju in redčenju mejic.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Enoten in enostaven sistem spremljanja in poročanja, ki bi ga uporabili vsi nosilci projektov, bi LAS omogočil enostavnejše in hitrejše spremljanje izvajanja, predvsem pa učinkov projektov. Tako bi lažje sproti vrednotili, v kolikšni meri dosegajo cilje SLR, pa tudi poročanje OU bi bilo enostavnejše. Predlagamo, da se pripravi enoten sistem spremljanja, sistem spremljanja uspešnosti doseganja ciljev SLR pa se prepusti samim LAS. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Poročila bodo LAS izpolnili in oddali preko informacijskega sistema, s čimer je spremljanje in poročanje poenoteno. UO bo na podlagi smernic EK za vrednotenje LEADER, izkušenj drugih držav članic in v sodelovanju z LAS pripravil enoten sistem spremljanja poročanja in vrednotenja na ravni LAS. V okviru vrednotenja »Presoja rezultatov Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020« so LAS že odgovarjali na enotno zastavljen vprašalnik za samoocenjevanje. OU je pripravil nabor podatkov za izgradnjo aplikacije na AKTRP na ravni posameznega podukrepa LEADER.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Koristno je zagotoviti vključitev dovolj velikega števila upravičencev v FADN, še preden se začnejo vključevati v ukrepe. Na ta način bo zagotovljeno spremljanje stanja pred naložbo in po njej. V vlogah dodati obvezno opredelitev vrednosti kazalnikov, ki jih nameravajo prejemniki doseči v primeru odobritve vloge in v primeru, da bo vloga zavrnjena, saj bi s tem opredelili »kontrolni« podatek, ki bo omogočal uporabo več ekonometričnih metod za vrednotenje učinkov. (Naknadno vrednotenje PRP 7–13)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	V okviru ukrepa M04 PRP 2014–2020 imajo upravičenci obveznost vodenja knjigovodstva pet koledarskih let od datuma zadnjega izplačila sredstev v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi po priporočenem enotnem sedemmestnem kontnem načrtu ali po metodologiji FADN. Upravičenec mora zagotoviti standardno obdelavo podatkov in jih vsako leto do 31. marca poslati standardno obdelane na MKGP. MKGP nima pravnih sredstev, da prisili potencialne prejemnike sredstev v vključevanje v FADN. V prihodnje bo MKGP poskusilo zajeti čim večje število kmetijskih gospodarstev v vodenje knjigovodstva po metodologiji FADN. Upravičenci v okviru ukrepa M04 imajo

	v poslovnih načrtih opredeljene vrednosti kazalnikov, ki jih nameravajo doseči v primeru odobritve vloge (npr. interna stopnja donosnosti, povečanje obsega proizvodnje, …).
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Prejemniki plačil OMD so bili najštevilčnejša skupina prejemnikov PRP 2007–2013, med katerimi so številni kmetovali v za EK ugodnih pogojih. Smiselno je med upravičenci OMD ciljno promovirati sodelovanje v drugih ukrepih PRP, pri čemer je glede na naravne danosti območij OMD pomembna vključitev v KOPOP in EK. Pri ciljni promociji je treba pozornost nameniti tako zahtevam KOPOP kot tudi tehnološkim vidikom, da se bodo upravičenci lažje odločali in načrtovali. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	V RS je kar 75% kmetijskih zemljišč vključenih v OMD. Ker zaradi naravnih omejitev koncentracija KMG ni mogoča v enaki meri, kot se to (lahko) dogaja v ravninskih predelih, je delež KMG, ki so razvrščena v OMD še nekoliko višji in znaša 80%. Analiza ekoloških kmetij, pa kaže, da je delež v OMD še znatno višji (93 %), kar pomeni, da so kmetije v OMD dobro izkoristile ugodne pogoje za ekološko pridelavo in se tudi formalno vključile v nadzorovano EK. Potrebno je poudariti, da so operacije KOPOP zasnovane na analizi stanja voda, tal, biotske raznovrstnosti, blaženja in prilagajanja podnebnim spremembam. Operacije znotraj KOPOP so zasnovane tako, da odgovarjajo na potrebe za izboljšanje teh stanj, ki pa se pogosteje kot v OMD nahajajo na ravninskih predelih Slovenije, ki so za intenzivno kmetovanje bolj primerni in zato lahko predstavljajo za varovanje okolja večje tveganje. Zato vključenost KMG v ukrep KOPOP ne more biti (razen v redkih izjemah) v korelaciji z razvrstitvijo KMG v OMD.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Pri podpori za naložbe v namakanje je smiselno posebej spodbuditi ureditev manjših namakalnih sistemov s pristopom "od spodaj navzgor", pri čemer pa naj se uporabniki dolgoročno zavežejo za sodelovanje pri rabi namakalnih sistemov in vnaprej opredelijo upravljanje. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Pri za naložbah v namakanje vedno mora biti izražen interes s strani končnih uporabnikov, to je kmetov. Kakršen koli drug pristop, kot od spodaj navzgor, ne bi bil uspešen in smiseln.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Poleg rednega spremljanja za potrebe poročanja naj se vsako leto podrobneje vsebinsko pregleda izvajanje določenega dela ukrepov in preveri ustreznost glede značilnosti in usposobljenosti ciljnih skupin ter ciljev PRP 2014-2020. Pri tem se lahko uporabi različne metode, tudi fokusne skupine in ankete, kar bi OU zagotovilo ustrezne povratne informacije, na podlagi katerih bi lahko prilagodil izvajanje programa in tako povečal njegovo uspešnost in učinkovitost. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	OU pripravlja analizo izvajanja po posameznih prednostnih področjih in ukrepih PRP 2014–2020 v obliki preglednic in vsebinskih analiz o doseganju fizičnih kazalnikov na presečne datume 30. 4., 31. 8. in 31. 12. Prav tako OU ima v načrtu vrednotenja PRP 2014–2020 opredeljene glavne naloge vrednotenj v tekočem programskem obdobju. V dvoletnem načrtu vrednotenja PRP 2014–2020 so natančneje opredeljene aktivnosti vrednotenja, časovna opredelitev aktivnosti vrednotenja ter okvirni stroške za izvedbo vrednotenja. Na zahtevo OU, uslužbencev MKGP in različnih inštitucij, se pripravijo tudi sprotne analize ukrepov in celega PRP 2014–2020. Za pridobitev ustreznih povratnih informacij o izvajanju ukrepov OU uporablja ankete (koristniki ukrepov M01 in M02, spletne ankete Mreže, …), sodeluje s socialnimi partnerji, organizira delavnice in predstavitve javnih razpisov.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Strukturo baz podatkov je možno še izboljšati, da se zagotovi enoten način vpisa, preverjanje njihove kakovosti in pravočasna odprava napak. Zagotovi naj se tudi povezljivost podatkov o izvajanju vseh ukrepov, preko naslovov ali koordinat pa tudi z ostalimi bazami, pomembnimi za spremljanje in vrednotenje. Povezljivost baz je pomembna za spremljanje učinkov in vplivov ter za boljše načrtovanje, saj olajšajo primerjavo naložb in stanja različnih parametrov. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	ARSKTRP za vnos podatkov uporablja aplikacijo PRPv1420, kjer je predvideno samodejno preverjanje kakovosti podatkov za preverljiva polja vnosa. Zaradi kadrovskih in časovnih omejitev je bilo v letu 2017 takšnih preveritev manj, ker je potrebno za vsako preveritev izvesti nadgradnjo, ki pa navadno do začetka vnosa še ni izvedena. Kljub vsemu pa se v naslednjih razpisih, če ne pride do sprememb, bodo uporabljale takšne nadgradnje. Celotna aplikacijska podpora tudi omogoča navezavo na zunanje baze podatkov. Trenutno se poleg baz, ki jih vodi MKGP (RKG…) izvaja nadgradnja navezave na bazo Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in na bazo Finančne uprave RS . Ker je vzpostavljanje on-line povezav logistično dokaj zahtevno (in včasih zaradi zahtev lastnikov podatkov tudi nemogoče), je navezava na zunanje baze relativno počasna, vendar ARSKTRP močno olajša in skrajša čas za obdelavo vlog in zahtevkov.

Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Za izboljšanje administrativnih vidikov je treba zagotoviti, da se skrajša rok za izdajo odločb, saj to lahko znatno vpliva na izvedljivost in ekonomsko uspešnost naložb in celotno delovanje prejemnika. Zato naj se nadaljuje z okvirno napovedjo časa objave razpisov, čim prej vnaprej opredeli in objavi obvezna dokazila, in v primeru zamikov pri objavi odločitev o izboru dovoliti možnost prijave na naslednje razpise z uporabo dokumentacije iz predhodne vloge. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Na ARSKTP si prizadevajo skrajšati roke za obdelavo vlog prispelih na javne razpise. To jim je že uspelo v okviru enostavnejših in večkrat že ponavljajočih javnih razpisov. Več težav pa povzročajo javni razpisi, na katere je prispelo večje število vlog, so kompleksnejši glede obsežnosti in zahtevnosti vlog oziroma javni razpisi, kjer se uvajajo novosti, ki zahtevajo tudi nadgradnje obstoječe aplikacijske podpore (npr. kolektivne naložbe). Končno oceno glede uspešnosti skrajšanja rokov potrebnih za izdajo odločb o pravici do sredstev pa bo možno podati na koncu leta 2017. Čas trajanja obdelave vlog je odvisen tudi od obsega dela z vlogami v določenem časovnem obdobju, torej od dinamike objave javnih razpisov.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Za izvajanje KOPOP in doseganje učinkov je koristno povečati osveščenost prejemnikov za ciljne vsebine posameznih operacij. To bi se lahko doseglo z motiviranjem prejemnikov za prostovoljno opazovanje sprememb tako, da bi jih usposobili za opazovanje ključnih znakov uspešnega izvajanja obveznosti ukrepa. S takim pristopom bi obenem lahko pridobili osnovne informacije o povezavi med izvajanjem kmetijske prakse in posledicami za cilje posameznega ukrepa. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	O ciljnih vsebinah ukrepa KOPOP se upravičence osvešča že z raznimi gradivi, objavami na spletni strani in v okviru vsakoletnih rednih usposabljanj, te vsebine pa se izpostavljajo tudi ob raznih dogodkih. Tovrstne aktivnosti prispevajo k boljšemu razumevanju namena in pogojev za njegovo izvajanje. Naravovarstvene operacije so ciljno naravnane na ohranjanje določenih habitatnih tipov in vrst že s pogoji, ki so predpisani za izvajanje teh operacij. Upravičenci, katerih površine ležijo na območjih, kjer se lahko izvajajo naravovarstvene operacije, bodo o ciljnih vsebinah posameznih operacij informirani tudi v okviru obvezne uporabe storitve svetovanja, ki se bo izvedla v sklopu ukrepa M02. V okviru te svetovalne storitve bodo upravičencem predstavljeni relevantni habitatni tipi in vrste, tako da jih bodo v bodoče lahko prepoznavali tudi sami. Na ta način bodo lahko opazovali spremembe oz.

	doseganje ciljev pri izvajanju operacij oz. zahtev z naravovarstveno vsebino.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	V 2007–2013 je le četrtina LAS pridobila izkušnje s projekti sodelovanja. Manjšim LAS primanjkuje izkušenj ter človeških in finančnih virov za takšne projekte. OU lahko pomaga izboljšati usposobljenost in interes LAS za projekte sodelovanja z informiranjem in podporo pri izmenjavi informacij. OU naj poenostavi postopke za pripravo projektov sodelovanja, saj je interesa veliko, projekti pa bi povečali pretok znanja, inovativnost in razvoj dobre prakse. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Projekti sodelovanja LAS se bodo izbirali na podlagi javnih razpisov, ki jih objavi OU, zanje pa je namenjenih 4 mio EUR v celotnem programskem obdobju. S tem se je namensko rezerviralo sredstva za izvajanje projektov sodelovanja, ki so dodatna sredstva za katera se lahko vsi LAS potegujejo in niso vključena v strategije. S tem se LAS spodbuja k izvajanju projektov sodelovanja. OU izvaja predstavitve javnih razpisov na katerih se LAS informira o postopku prijave na javni razpis. Koordinacijski odbor CLLD v sodelovanju z Mrežo za podeželje izvaja in sodeluje pri številnih delavnicah, na katerih se obravnava tematika sodelovanja LAS. V eni izmed naslednjih sprememb PRP 2014–2020 se predvideva sprememba s katero bodo poleg LAS, upravičenci pri izvajanju operacij sodelovanja LAS lahko tudi drugi lokalni akterji. Na ta način bo olajšano zagotavljanje lastne finančne soudeležbe pri operacijah, omogočeni pa bodo dodatni človeški viri z znanjem in izkušnjami.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Podobno kot pri ukrepih 1. osi je treba okrepiti podjetniški način in podjetniške veščine, ki bodo pripomogle h konkurenčnosti upravičencev in uspešnejši diverzifikaciji. Potrebno je zagotoviti večjo usmeritev na vzpostavljanje dolgoročnih podjetniških modelov, ne le na enkratne naložbe. Zato je potrebno izvajati ukrepe tako, da podpirajo celoten podjetniški proces od nastajanja podjetniške ideje, do razvoja modela, investicije, pa vse do trženja. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Svetovanje glede podjetniških veščin ter svetovanje glede diverzifikacije je v RS vključeno v program dela Javne službe kmetijskega svetovanja, ki deluje pod okriljem KGZS in je na voljo vsem KMG ne le tistim, ki se vključujejo v ukrepe PRP 2014–2020. Zaradi preprečevanja dvojnega financiranja teh vsebin dodatno ne moremo izvajati v okviru M02. V okviru usposabljanj M01 so vključene tudi vsebine podjetništva, ekonomike, predelave in trženja kmetijskih proizvodov. V okviru M16 se podpira raznovrstne oblike sodelovanja, s katerimi bo akterjem na podeželskih območjih omogočeno lažje premagovanje ekonomskih, okoljskih

	in drugih omejitev, s katerimi se ti soočajo zaradi razdrobljenosti in nepovezanosti. Ukrep bo zlasti namenjen spodbujanju projektov sodelovanja, ki bodo imeli za cilj doseganje večje produktivnosti in hkrati tudi večje trajnosti na področju kmetijstva. V okviru tega bo poseben poudarek namenjen spodbujanju tehnološkega razvoja ter zmanjševanju negativnih vplivov kmetijstva.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Izmenjava izkušenj in dobre prakse bi lahko znatno povečala uspešnost posameznih podukrepov, zato jo je treba zagotoviti na čim več načinov. Aktivnosti je mogoče izvesti v okviru Mreže in v povezavi z ZRSVN, ZGS, posameznimi deležniki in njihovimi organizacijami, zavarovanimi območji in v okviru aktivnosti KSS. Dodatno možnost predstavljajo projekti v okviru pristopa LEADER, ki bi bili namenjeni izmenjavi izkušenj, izobraževanju in osveščanju na tem področju. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Primeri dobrih praks za ukrep KOPOP bodo objavljeni na spletni strani PRP 2014–2020. Poleg tega so primeri različnih dobrih praks kmetovanja v Sloveniji in tujini že vključeni v vsakoletna redna usposabljanja za ukrep KOPOP. Vsebine teh usposabljanj se bodo dopolnile še s primeri dobrih praks konkretnih kmetijskih gospodarstev, ki so vključena v ukrep KOPOP. OU bo preučil še druge možnosti izmenjave izkušenj med upravičenci, ki so vključeni v ukrep KOPOP.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Oblikovati je treba metodologijo za spremljanje HNV, ki bo bolj robustna in neodvisna od sprememb zajema podatkov. Predlagamo, da vključuje kombiniranje podatkov o dejanski rabi in občasne popise in izhaja iz popisnih ploskev, ki se uporabljajo za spremljanje SIPKK in metuljev, ki se jim dodajo dodatne ploskve, da bo zajeta cela RS. Ob tem naj se OU dogovori z ZRSVN glede možnosti vključevanja ugotovitev popisov habitatnih tipov in terenskih ogledov. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Predstavniki OU so se udeležili več razprav in delavnic, ki jih je organizirala EK na temo HNV. OU je tudi odgovoril na dva vprašalnika EK glede HNV. EK zbira metodologije izračunov kazalnika HNV v vseh državah članicah. OU bo sledil navodilom EK glede izračuna tega kazalnika. Popisne ploskve, ki se uporabljajo za spremljanje indeksa ptic kmetijske krajine in za spremljanje populacij metuljev niso primerne za spremljanje kazalnika HNV. V kolikor EK ne bo oblikovala navodila za izračun kazalnika HNV, bo OU v sodelovanju z ZRSVN in drugimi strokovnimi institucijami, pregledal in posodobil metodologijo izračuna kazalnika HNV.

Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Na živinorejskih kmetijah, kjer se izvaja paša, je treba izdelati pašni načrt, ki bo upošteval značilnosti in naravovarstveno vrednost travnikov in pašnikov (Omilitveni ukrepi v okviru okoljskega poročila in postopka celovite presoje vplivov na okolje).
Izvedeno nadaljnje spremljanje	V Uredbi o ukrepih kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 16/16, 51/16 in 84/16) je v 21. členu določeno, da mora program aktivnosti kmetijskega gospodarstva (KMG) vsebovati tudi podatke o načrtu ureditve pašnika in paše, če KMG v okviru operacije Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri izbere zahteve KRA_OGRM: Varovanje črede z visokimi premičnimi varovalnimi elektromrežami, KRA_VARPA: Varovanje črede ob prisotnosti pastirja ali KRA_VARPP: Varovanje črede s pastirskimi psi. Če se KMG odloči za izvajanje zahtev KRA_CRED: Paša po čredinkah na planini ali KRA_PAST: Planinska paša s pastirjem v okviru operacije Planinska paša, pa morajo biti podatki o načrtu ureditve pašnika in paše vključeni v program akrivnosti KMG – planine.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Treba je okrepiti podjetniški način in podjetniške veščine, ki bodo pripomogle h konkurenčnosti upravičencev (podpora razvoju podjetniških modelov in produktov, pridobivanje podjetniških veščin in podpora za razvoj novih načinov trženja). Potrebno je zagotoviti, da se bodo ukrepi naložb za konkurenčnost povezali z ukrepi za povečanje usposobljenosti in razvoja podjetništva na vseh ravneh, kar bo pripomoglo k dolgoročni uspešnosti in trajnosti naložb. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	V okviru izvajanja podukrepov M04.1, M04.2 in M08 smo okrepili podjetniški pristop upravičencev na več načinov in sicer: - predpisali smo enoten poslovni načrt za vse vrste fizičnih oseb razen s.p. posameznikov (kmetije, kmetije z dopolnilno dejavnostjo, agrarne skupnosti, ipd.), ki vključuje osnovne informacije iz vidika analize dejavnosti in ciljnih trgov, opis konkurence, trženja, proizvodnje in tehnologije ter finančno analizo. Enako velja tudi za pravne osebe in s.p. posameznike, kjer pa je poslovni načrt še bolj podjetniško naravnan; - preko meril za izbor vlog, kjer smo med posameznimi podukrepi poenotili finančna merila za izbor vlog (interna stopnja donosnosti, neto sedanja vrednost, prihodek iz poslovanja vlagatelja, …), s čimer smo zagotovili, da imamo do vseh vlagateljev enak pristop in jih enako obravnavamo; - v okviru

	usposabljanj ukrepa M01 so vključene tudi vsebine podjetništva in trženja.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	V okviru spremljanja stanja ali vrednotenj naj se preveri, ali LEADER in CLLD omogočata dovolj podpore projektom za kakovost življenja, in preveri, ali bi bilo smiselno podpreti take projekte z dodatnimi ukrepi. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	OU v okviru spremljanja pripravlja poglobljene analize izvajanja PRP 2014–2020 trikrat letno. V analizah je podrobneje predstavljeno tudi izvajanje LEADER. Ali bi bilo smiselno podpreti projekte za kakovost življenja z dodatnimi ukrepi bo mogoče presojati v okviru naslednjih vrednotenj.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Zagotoviti je treba redno in kakovostnejše poročanje prejemnikov. Potrebno je zagotoviti kakovostno poročanje vseh prejemnikov v skladu z navodili. Napake pri poročanju je mogoče odpraviti z izvajanjem usposabljanj. Predlagamo tudi uvedbo možnosti kratkega opisnega poročanja, s katerim bi zbrali vsebinske informacije, ki bi bile uporabljene za izboljšanje izvajanja ukrepov. Obveznikom je treba tudi nuditi pomoč in preverjati kakovost njihovih poročil. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Potrebno je zagotoviti, da upravičenci redno in kakovostno poročajo. V ta namen se pripravi elektronski vnosni obrazec. Pri pripravi teh obrazcev sledimo načelu, da vlagatelj poroča le tisto, kar nujno potrebujemo. Podatki, ki se vpisujejo v poročilo, so istovrstni podatki, ki jih je upravičenec že navajal v prijavnem obrazcu, torej je z njimi že seznanjen, zato menimo, da ni potrebe po dodatnih izobraževanjih. Bodo pa upravičencem na voljo navodila za izpolnjevanje elektronskega obrazca. Upravičenci morajo poročati do 31.3. V kolikor poročila ne posredujejo, se jih najprej pisno pozove, da v določenem roku oddajo poročilo. Če kljub pozivu tega ne storijo, sem jim prvo leto kršitve izda pisno opozorilo, če pa kršitev ponavlja, pa sledijo sankcije. ARSKTRP bo zbrane podatke vsako leto obdelala za namen poročanja OU. Prav tako bo preverila tudi izpolnjevanje obveznosti, ki so zahtevana v okviru posameznega podukrepa, in jih morajo upravičenci dosegati po zadnjem izplačilu sredstev.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Bilo bi smiselno, da se v primeru investicij v namakalne sisteme le-te poveže z ukrepom »Sodelovanje«, ki bi pripomogel k razvoju dobrih praks skupne ureditve in upravljanja namakalnega sistema ter ukrepom »Prenos znanja«, kjer bi bil namen okrepiti usposabljanje pridelovalcev, ki že namakajo ter tistih, ki se namakanja lotevajo prvič (Omilitveni ukrepi v okviru okoljskega poročila in postopka celovite presoje vplivov na okolje).
Izvedeno nadaljnje spremljanje	V Sloveniji javnega razpisa za investicije v izgradnjo namakalnih sistemov iz podukrepa 4.3 še nismo izvedli. Prav tako se še ne izvaja ukrep Sodelovanje, saj je predhodno potrebno spremeniti nekatere zakonske podlage, in sicer Zakon o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14 in 32/15). Trenutno tako ni predpogojev, da bi lahko omenjeno priporočilo realizirali. Pričakujemo pa, da bo v okviru zbiranja projektnih vsebin za ukrep Sodelovanje interes za izvedbo projektov, povezanih z učinkovitejšimi načini namakanja.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Sprotno vrednotenje in razširjeno letno poročilo o napredku, ki bosta pripravljena v letih 2017 in 2019, naj zajemata: leta 2017 podrobnejšo analizo izvajanja in vključevanja v ukrepe PRP, povezane z gozdarstvom, leta 2019 pa podrobnejšo analizo učinkov teh ukrepov PRP na gozdne kvalifikacijske vrste in habitatne tipe (Omilitveni ukrepi v okviru okoljskega poročila in postopka celovite presoje vplivov na okolje).
Izvedeno nadaljnje spremljanje	OU bo v okviru sprotnih vrednotenj in razširjenih letnih poročil o izvajanju PRP 2014–2020 v letih 2017 in 2019 zagotovil analizo izvajanja in vključevanja v ukrepe PRP 2014–2020, povezane z gozdarstvom, ter v letu 2019 analizo učinkov ukrepov PRP 2014-2020 na gozdne kvalifikacijske vrste in habitatne tipe.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Podporo za diverzifikacijo podeželskega gospodarstva je smiselno odpreti za vse vrste dejavnosti in kvečjemu s progresivnim točkovanjem podpreti tiste dejavnosti, za katere je večji interes ali potreba. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Upravičenci M064. so fizične osebe, ki imajo registrirano dopolnilno dejavnost na kmetiji in mikropodjetja na podeželju (manj kot 10 zaposlenih, letni promet ne presega 2.000.000 EUR). Za naložbe dodajanja vrednosti lesu, ki niso podprte v okviru podukrepa M08.6, so upravičenci lahko tudi mala podjetja.

	Sedež opravljanja dejavnosti se mora nahajati v naseljih, ki imajo manj kot 5.000 prebivalcev. Upravičene naložbe so tiste naložbe, ki bodo ustvarile pogoje za vzpostavitev zelenih delovnih mest oziroma dodatni vir dohodka na podeželju v povezavi z: - dodajanjem vrednosti lesu, - lokalno samooskrbo, - zelenim turizmom, - naravno in kulturno dediščino ter tradicionalnimi znanji, - socialnim podjetništvom, - socialno-varstvenimi storitvami, - ravnanjem z organskimi odpadki, - pridobivanjem električne in toplotne energije iz obnovljivih virov energije kot so lesna masa, biomasa, gnoj in gnojnica, voda, veter, sonce.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Projekti, izvedeni v okviru 3. osi, so podobni nekaterim projektom izvedenim v okviru LEADER ali pa se nanje navezujejo. LEADER lahko s povezovanjem, sodelovanjem in delovanjem na širšem območju zagotovi naslednji korak uporabe rezultatov projektov in s tem prispeva k trajnosti projektov 3. osi. Zato je smiselno podpreti redno izmenjavo dobrih praks med prejemniki sredstev 3. osi in LAS v obliki usklajenih dogodkov na nacionalni ravni. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Namen podukrepa M19.3 Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine je sofinanciranje stroškov LAS, ki nastanejo pri izvajanju posameznih operacij sodelovanja LAS. Ena izmed podprtih vsebin operacij je tudi izmenjava izkušenj in znanja ter njihova implementacija na območju LAS. V okviru dogodkov, ki jih organizira OU in so namenjeni LAS, so vključeni tudi ogledi dobrih praks.
Organ, pristojen za nadaljnjo obravnavo	Organ upravljanja

Rezultat vrednotenja, relevanten za nadaljnjo obravnavo (opišite ugotovitev in v oklepaju navedite vir)	Promocijo LEADER bi bilo smiselno usmeriti v različne ciljne skupine, ki v preteklem programskem obdobju niso sodelovale. V preteklem obdobju so bile LAS dokaj zaprt krog deležnikov, širšemu krogu prebivalcev podeželja pa ni bilo dovolj dobro znano, kako se lahko vključijo in sodelujejo. V obdobju 2014–2020 bo več pozornosti treba posvetiti animaciji; LAS bodo imeli na voljo sredstva in širše možnosti, da LEADER razširijo na nov krog ljudi, idej in virov. (Naknadno vrednotenje PRP 2007–2013)
Izvedeno nadaljnje spremljanje	Za izvajanje podukrepa M19.4 Podpora za tekoče stroške in stroške animacije lahko LAS nameni do največ 20% finančnega okvira. V okviru posameznega zahtevka morajo stroški animacije predstavljati najmanj 50% nastalih stroškov. Namen določbe je spodbujanje LAS k izvajanju animacije skozi celotno obdobje izvajanje programa.
Organ, pristojen za	Organ upravljanja

nadaljnjo obravnavo	

3. VPRAŠANJA, KI VPLIVAJO NA DELOVANJE PROGRAMA, IN SPREJETI UKREPI

3.a) Opis ukrepov, sprejetih za zagotavljanje kakovostnega in uspešnega izvajanja programa

Organ upravljanja

OU je odgovoren za uspešno, učinkovito in pravilno upravljanje in izvajanje PRP 2014–2020 v skladu s 66. členom Uredbe 1305/2013/EU. Uspešnost in učinkovitost programa je v prvi vrsti zagotovljena preko upravljalske strukture OU. Do imenovanja članov OU je njegove naloge opravljala Projektna skupina »Začasni usmerjevalni odbor« (v nadaljnjem besedilu: ZUO), ki so ga sestavljali predstavniki ključnih sektorjev in služb MKGP ter ARSKTRP. Dne 10. 8. 2016 so bili s Sklepom o imenovanju članov Organa upravljanja za izvajanje Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020 imenovani člani OU.

V letu 2016 so bile organizirane štiri seje ZUO in dve seji OU. Na sejah ZUO so se obravnavale naslednje teme:

- na 18. seji, ki je potekala 2. 2. 2016, se je:
  - člane ZUO seznanilo s predlogom spremembe Sklepa o potrditvi Sistema upravljanja in nadzora za Program razvoja podeželja 2014–2020;
  - člane ZUO seznanilo s predlogom spremembe Sklepa o ustanovitvi Organa upravljanja za izvajanje Programa razvoja podeželja 2014–2020;
  - člane ZUO seznanilo s predlogom Sklepa o imenovanju članov Organa upravljanja za izvajanje Programa razvoja podeželja 2014–2020;
  - člane ZUO seznanilo s predlogom Navodil za delovanje Organa upravljanja za izvajanje Programa razvoja podeželja 2014–2020;
  - obravnavalo poročilo o ugotovljenih kršitvah pri ukrepih PRP 2007–2013;
  - člane ZUO informiralo o pripravi pravnih podlag za izvajanje ukrepov PRP 2014–2020.
- na 19. seji, ki je potekala 12. 5. 2016, se je:
  - potrdila primernost predloga Poročila o napredku v okviru Programa razvoja podeželja Republike Slovenije 2007 – 2013 za leto 2015 in Letnega poročila o izvajanju Programa razvoja podeželja Republike Slovenije 2014 – 2020 za leti 2014 in 2015 za obravnavo na Odboru za spremljanje;
  - preliminarno potrdila primernost predloga meril za izbor operacij v okviru PRP 2014–2020;
  - člane ZUO informiralo glede izvajanja ukrepov PRP 2014–2020 (stanje vlog, zahtevkov, izvajanje kontrol, aplikacija), glede zahtevkov v okviru ukrepov PRP 2007–2013, o pripravi pravnih podlag za izvajanje ukrepov PRP 2014–2020, o objavi javnih razpisov PRP 2014–2020;
  - predstavilo poročilo o izvajanju akcijskega komunikacijskega načrta Mreže za podeželje in poročilo o izvajanju načrta vrednotenja.
- na 20. (dopisni) seji, ki je potekala 19. 5. 2016, sta se potrdila predlog prve spremembe Sklepa o potrditvi Opisa sistema upravljanja in nadzora v okviru Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 ter primernost predloga sprememb Meril za izbor operacij v okviru Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014 – 2020.
- na 21. (dopisni) seji, ki je potekala 2. 8. 2016, se je potrdil predlog Meril za izbor operacij v okviru Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014 – 2020.

Na dveh sejah OU v letu 2016 so se obravnavale naslednje teme:

- na 1. seji, ki je potekala 29. 9. 2016, se je sprejel Poslovnik o izvedbi sej Sveta organa upravljanja

za izvajanje Programa razvoja podeželja 2014–2020, potrdila primernost predloga 2. spremembe Programa razvoja podeželja 2014–2020 in sprememba meril za izbor operacij za nadaljnjo obravnavo na seji Odbora za spremljanje;
- na 2. (dopisni) seji, ki je potekala 9. 11. 2016, sta se potrdila končni predlog druge spremembe Meril za izbor operacij v okviru Programa razvoja podeželja 2014–2020 in Akcijski načrt kadrov v okviru upravljanja in izvajanja PRP 2014–2020.

OU uspešnost in učinkovitost izvajanja PRP 2014–2020 spremlja preko analize izvajanja PRP 2014–2020, ki se pripravi trikrat letno. Na podlagi te analize so sprejeti tudi ustrezni ukrepi za izboljšanje uspešnosti in učinkovitosti izvajanja programa. OU pri upravljanju programa sodeluje z ARSKTRP tako v okviru nalog, ki jih je OU prenesel na ARSKTRP kot tudi glede nalog, ki jih ARSKTRP opravlja kot izvorne naloge plačilne agencije.

OU v letu 2016 ni zaznal večjih težav pri upravljanju in izvajanju programa. Za še uspešnejše in učinkovitejše izvajanje pa je UO pripravil drugo spremembo PRP 2014–2020, katere cilj je bil preoblikovanje nekaterih podukrepov tako, da bi postale bolj zanimive potencialnim upravičencem za izvajanje, kar naj bi prispevalo k večjemu vstopu kmetij v ukrepe ter hitrejše in boljše doseganje ciljev programa. Uvedel se je nov podukrep M06.3-Pomoč za zagon dejavnosti za razvoj majhnih kmetij, spremembe pa so bile pri ukrepu M03-Sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila, ukrepu M04-Naložbe na kmetijskih gospodarstvih, podukrepu M06.1-Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete, podukrepu M08.4-Podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov, pri ukrepu M09-Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev, ukrepu M10-Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila (ukrep KOPOP), ukrepu M11-Ekološko kmetovanje, ukrepu 13-Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami, ukrepu M14-Dobrobit živali, podukrepu M16.2-Podpora za pilotne projekte ter za razvoj novih proizvodov, praks, procesov in tehnologij ter ukrepi M19-Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost).

V letu 2016 so se izvajali naslednji ukrepi:

- Ukrep M01: Prenos znanja in dejavnosti informiranja
- Ukrep M02: Službe za svetovanje, službe za pomoč pri upravljanju kmetij in službe za zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah
- Ukrep M03: Podpora za novo sodelovanje v shemah kakovosti
- Ukrep M04: Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva
    - Podukrep M04.1: Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva
    - Podukrep M04.2: Podpora za naložbe v predelavo/trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov
    - Podukrep M04.3: Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezane z razvojem, posodabljanjem ali prilagajanjem kmetijstva in gozdarstva
- Podukrep M06.1: Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete
- Ukrep M08: Naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje sposobnosti gozdov za preživetje
    - Podukrep M08.4: Podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnim dogodkov
    - M08.6: Podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov
- Ukrep M10: Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila
- Ukrep M11: Ekološko kmetovanje
- Ukrep M13: Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami

- Ukrep M14: Dobrobit živali
- Ukrep M19: Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER

Odbor za spremljanje

Odbor za spremljanje za Program razvoja podeželja Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Odbor za spremljanje) se sestane najmanj enkrat letno ter izvaja pregled nad izvajanjem programa razvoja podeželja in napredkom pri doseganju ciljev. Pri tem upošteva finančne podatke, kazalnike in mejnike iz okvira uspešnosti ni po potrebi rezultate kvalitativnih analiz. Odbor za spremljanje preuči vsa vprašanja, ki vplivajo na delovanje programa, vključno z ugotovitvami pregledov uspešnosti. Odbor za spremljanje se seznani tudi o vseh spremembah programa in, če oceni, da je to primerno, izda mnenje na spremembe programa in ga predlaga Organu upravljanja. Odbor za spremljanje lahko predloži pripombe Organu upravljanja v zvezi z izvajanjem in vrednotenjem programa, vključno z ukrepi za zmanjšanje administrativnega bremena upravičencev.

Odbor za spremljanje se je ustanovil dne 1. 5. 2015, ko je stopil v veljavo Sklep o ustanovitvi, organizaciji, nalogah in imenovanju članov Odbora za spremljanje za Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 30/2015). Člani Odbora za spremljanje so predstavniki ministrstev in vladnih služb, ekonomskih in socialnih partnerjev, nevladnih organizacij, ki delujejo na področju razvoja podeželja, ter lokalnih skupnosti. V Odboru za spremljanje so zastopani tudi organi in organizacije, zadolžene za varovanje okolja in enakost spolov.

Dne 12. 5. 2016 je bil na 87. redni seji Vlade Republike Slovenije sprejet Sklep o spremembi Sklepa o ustanovitvi, organizaciji, nalogah in imenovanju članov Odbora za spremljanje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije spremljanje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije, s katerim se je Odbor za spremljanje povečal še za enega člana. Skupaj je v Odboru za spremljanje tako zastopanih 31 različnih javnih in zasebnih institucij ter organizacij.

V letu 2016 so bile izvedene tri seje Odbora za spremljanje:

- na 5. seji, ki je potekala 6. 6. 2016, je Odbor za spremljanje sprejel spremembe Poslovnika Odbora za spremljanje PRP Republike Slovenije, potrdil predlog Poročila o napredku v okviru PRP Republike Slovenije 2007-2013 za leto 2015, potrdil predloga Letnega poročila o izvajanju PRP Republike Slovenije 2014-2020 za leti 2014 in 2015 ter sprejel mnenje v zvezi z merili za izbor operacij v okviru PRP 2014-2020;
- na 6. seji, ki je potekala 20. 10. 2016, je Odbor za spremljanje potrdil predlog 2. spremembe PRP 2014–2020, sprejel mnenje v zvezi z merili za izbor operacij v okviru PRP 2014–2020 in bil seznanjen z naknadnim vrednotenjem Programa razvoja podeželja 2007–2013;
- na 7. seji, ki je potekala 14. 12. 2016, je Odbor za spremljanje bil seznanjen z ugotovitvami naknadnega vrednotenja Programa razvoja podeželja 2007–2013.

Aktivnosti za začetek izvajanja preostalih ukrepov PRP 2014–2020, ki se v letu 2016 še niso izvajali

V letu 2016 se še niso izvajali oz. so potekala le izplačila obveznosti prejšnjega programskega obdobja in del obveznosti, ki izhajajo iz pozitivno rešenih pritožb, pri (pod)ukrepih: M01.2-Podpora za demonstracijske aktivnosti in ukrepe informiranja, M03.2-Podpora za dejavnosti informiranja in promocije, ki jih izvajajo skupine proizvajalcev na notranjem trgu, M04.3-Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva – namakanje, M06.3-Pomoč za zagon dejavnosti, namenjena razvoju majhnih kmetij (nov podukrep), M06.4-Podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti, M07.3-Podpora za

širokopasovno infrastrukturo, vključno z njeno vzpostavitvijo, izboljšanjem in razširitvijo, pasivno širokopasovno infrastrukturo ter zagotavljanje dostopa do širokopasovnega interneta in rešitev v zvezi z e-upravo, M09-Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev ter M16-Sodelovanje.

V nadaljevanju so opisane opravljene aktivnosti za začetek izvajanja zgoraj naštetih (pod)ukrepov.

1. Podukrep M01.2-Podpora za demonstracijske aktivnosti in ukrepe informiranja

Podukrep M01.2 se v letu 2016 še ni izvajal. Podukrep je prednostno vezan na izvajanje ukrepa M16-Sodelovanje.

Podukrep M01.2 je v izhodišču namenjen prenosu rezultatov ukrepa M16 do ciljnih skupin ukrepa M01. Za izvajanje ukrepa M16 so v pripravi zakonske in druge podlage.

2. Podukrep M03.2: Podpora za dejavnosti informiranja in promocije, ki jih izvajajo skupine proizvajalcev na notranjem trgu

V letu 2016 so v okviru podukrepa M03.2 potekala le izplačila obveznosti prejšnjega programskega obdobja - del obveznosti, ki izhajajo iz pozitivno rešenih pritožb.

Predvidena je sprememba PRP, v kateri bomo predlagali umik podukrepa M03.2 ter prenos razpoložljivih sredstev na podukrep M03.1. Razlog temu je veliko zanimanje na podukrepu M03.1, zaradi česar so potrebna dodatna sredstva, poleg tega pa na področju dejavnosti informiranja in promocije v RS že skozi celotno programsko obdobje potekajo intenzivne aktivnosti, zato ocenjujemo, da dodatne aktivnosti na tem področju niso potrebne.

3. Podukrep M04.3-Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva - namakanje

V letu 2016 so na področju namakanja potekale aktivnosti tako na operaciji Izgradnja namakalnih sistemov, ki so namenjeni več uporabnikom, kot tudi na operaciji Tehnološke posodobitve namakalnih sistemov, ki so namenjeni več uporabnikom.

V aprilu 2016 je bila s spremembo Zakona o kmetijskih zemljiščih uvedena nova delitev namakalnih sistemov. Dosedanjo delitev na male in velike namakalne sisteme je zamenjala delitev glede na lastnino namakalnih sistemov, in sicer na državne, lokalne in zasebne namakalne sisteme. Temu primerno je bilo treba urediti tudi pretvorbo obstoječih namakalnih sistemov. Zato so bile v letu 2016 podpisane pogodbe o ureditvi lastnine namakalnih sistemov. to pa je podlaga za pripravo projektov tehnoloških posodobitev namakalnih sistemov, ki so namenjeni več uporabnikom. Temu primerno je bilo treba spremeniti tudi ostale pravne podlage (PRP, Uredbo o izvajanju ukrepa naložbe v osnovna sredstva in podukrepa podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdarskih proizvodov iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020). Na podlagi navedenega se se aktivno pripravljali projekti tehnoloških posodobitev, ki bodo kandidirali na razpise PRP v letu 2017.

Podobne aktivnosti so se peljale tudi pri Izgradnji namakalnih sistemov, ki so namenjeni več uporabnikom. Po spremembi Zakona o kmetijskih zemljiščih so se spremenili pogoji za pridobivanje odločbe o uvedbi namakanja, ki je pogoj za kandidiranje na javnih razpisih s področja namakanja. Po spremembi nacionalne zakonodaje je sledila tudi sprememba področne zakonodaje na PRP. V drugi polovici leta so se začele izvajati aktivnosti priprave javnega razpisa za Izgradnjo namakalnih sistemov, ki so namenjeni več uporabnikom. Prvi javni razpis je bil objavljen v januarju 2017.

4. Podukrep M06.3-Pomoč za zagon dejavnosti, namenjena razvoju majhnih kmetij

V letu 2016 so potekale intenzivne analize na podlagi katerih smo oblikovali vstopne pogoje in besedilo za spremembo PRP za podukrep M06.3. Potekalo je usklajevanje besedila z EK, nov podukrep M06.3 je bil odobren z 2. spremembo Programa razvoja podeželja 2014–2020 dne 13. 12. 2016.

5. Podukrep M06.4: Podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti

V letu 2016 se podukrep ni izvajal. Razlog je predvsem ta, da se ta podukrep izvaja preko finančnih instrumentov, za katere struktura v Sloveniji trenutno še ni vzpostavljena. Čeprav se podukrep ni izvajal, pa so bile tudi v letu 2016 izvedene številne aktivnosti, ki bodo podlaga za kasnejše izvajanje tega podukrepa. MKGP je v letu 2016 nadaljeval dogovor z Evropsko investicijsko banko (EIB) o možnosti nudenja svetovalnih storitev pri implementaciji finančnih instrumentov in pristopil k pripravi pogodbe za zagotavljanje storitev strukturiranja sklada na področju izvajanja finančnih instrumentov v Sloveniji. Z EIB je bila podpisana pogodba junija 2016. EIB je pripravila poročilo, kjer je bilo ugotovljeno, da je predhodna ocena usklajena z metodologijo, ki sta jo razvili Evropska komisija in Evropska investicijska banka. EIB je v poročilu poudarila, da je pomemben dejavnik, ki ga je treba upoštevati pri izbiri finančnih posrednikov, njihova sposobnost za zagotavljanje sofinanciranja in pridobivanje sredstev iz drugih zasebnih ali javnih virov.

6. Podukrep M07.3: Podpora za širokopasovno infrastrukturo, vključno z njeno vzpostavitvijo, izboljšanjem in razširitvijo, pasivno širokopasovno infrastrukturo ter zagotavljanje dostopa do širokopasovnega interneta in rešitev v zvezi z e-upravo

V letu 2016 se podukrep M07.3-Podpora za širokopasovno infrastrukturo, vključno z njeno vzpostavitvijo, izboljšanjem in razširitvijo, pasivno širokopasovno infrastrukturo ter zagotavljanje dostopa do širokopasovnega interneta in rešitev v zvezi z e-upravo iz Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020 ni izvajal.

Prvi predpogoj za začetek izvajanja tega ukrepa je pogojen z določitvijo območij, kjer ustrezne širokopasovne infrastrukture ni na voljo in hkrati ni tržnega interesa za njeno gradnjo. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljnjem besedilu: MIZŠ) oz. Ministrstvo za javno upravo (v nadaljnjem besedilu: MJU) je v letu 2016 dokončalo mapiranje o stanju širokopasovne infrastrukture v Sloveniji in 20. 5. 2016 ter 21. 10. 2016 objavilo 1. in 2. javni poziv za izkaz tržnega interesa za gradnjo širokopasovnih omrežij, skladno z Načrtom razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020, ki sta se zaključila 5. 9. 2016 in 18. 11. 2016. Po ureditvi in vnosu vseh podatkov mapiranja in tržnega interesa je bil narejen ustrezen seznam območij. Vlada Republike Slovenije se je na 112. redni seji dne 1. 12. 2016 seznanila s Spiskom območij, ki so bele lise v geografskem segmentu goste poseljenosti, nadaljnjimi aktivnostmi na področju testiranja tržnega interesa v geografskem segmentu redke poseljenosti ter izvajanjem in sofinanciranjem investicij iz Načrta razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020. Temu bo sledila razmejitev teh območij med skladoma EKSRP in ESRR ter priprava in sprejem nacionalnih pravnih podlag za izvajanje ukrepov s področja sofinanciranja gradnje širokopasovne infrastrukture ter skupna priglasitev sheme državne pomoči (MKGP in MJU), čemur bo sledila objava javnih razpisov MKGP (sredstva EKSRP) in MJU (sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj - ESRR) za sofinanciranje gradnje širokopasovne infrastrukture z javnimi sredstvi. Prav tako so v letu 2016 potekale aktivnosti za pripravo Strategije Digitalna Slovenija 2020 – Strategija razvoja informacijske družbe do leta 2020 in Načrt razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020, ki ju je Vlada Republike Slovenije sprejela na svoji seji, dne 10. 3. 2016.

7. Ukrep M09: Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev

Za potrebe ukrepa M09 se odvijajo vse potrebne aktivnosti, ki pa so v medsebojni odvisnosti, zlasti s potrebno spremembo Zakona o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14 in 32/15). Sprememba zakona je z vidika ukrepa potrebna zaradi tega, ker so bile v dosedanjem zakonu predvidene zgolj skupine proizvajalcev za proizvode iz shem kakovosti, sedaj pa glede na evropske predpise, natančneje Uredbo 1305/2013/EU, podpora tem skupinam ni omejena le na proizvode iz shem kakovosti. Prav tako se morajo dopolniti členi, s katerimi se vzpostavljajo ustrezne evidence za te skupine. Prav tako je potrebno ta zakon dopolniti v delu, ki se nanaša na vrste javnih razpisov. V dosedanji veljavni verziji tega zakona sta možni obliki javnih razpisov le odprti in zaprti tip javnega razpisa, s predvideno spremembo pa bo možna oblika tudi delno odprti javni razpis, kjer se vloge zbirajo in obravnavajo v intervalih, glede na presečne datume.

Časovno vzporedno je potekala priprava podzakonskih aktov, to so pravilniki za priznavanje organizacij in skupin proizvajalcev, čemur bo sledila tudi uredba in javni razpis za podukrep M09. Pri večini dokumentov s eizvaja pravni pregled in cilj MKGP je, da bi bili vsi omenjeni akti sprejeti do poletja. Predpogoj za to pa je pravočasno sprejetje spremembe že omenjenega Zakona o kmetijstvu, za kar si ministrstvo močno prizadeva.

8. Podukrep M10.2: Podpora za ohranjanje, trajnostno rabo in razvoj genskih virov v kmetijstvu

V letu 2016 se podukrep M10.2 ni izvajal. Čeprav se podukrep ni izvajal, pa so bile letu 2016 izvedene številne aktivnosti v zvezi s pripravo pravne podlage za kasnejše izvajanje tega podukrepa. V ta namen je bila sprejeta Uredba o podukrepu podpore za ohranjanje, trajnostno rabo in razvoj genskih virov v kmetijstvu v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 6/17), ki določa kaj je predmet podpore, upravičence do plačil za ta podukrep, upravičene stroške, višino sredstev in način dodelitve sredstev. Podukrep se bo začel izvajati v letu 2017 v skladu s predpisi, ki urejajo javno naročanje.

9. Ukrep M16: Sodelovanje

V letu 2016 se ukrep še ni izvajal.

V letu 2016 se je pripravljala pravna podlaga znotraj MKGP, ki natančneje določa izvajanje ukrepa M16-Sodelovanje. Uredba je bila sprejeta v aprilu 2017. Besedilo Uredbe o izvajanju ukrepa Sodelovanje iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 je javno dostopen na spletni strani E-demokracija (https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija.html). S sprejetjem Uredbe je vzpostavljena podlaga za objavo prvih javnih razpisov v okviru ukrepa Sodelovanje, in sicer za del, ki se navezuje na podukrep M16.4-Podpora za horizontalno in vertikalno sodelovanje med udeleženci v dobavni verigi za vzpostavitev in razvoj kratkih dobavnih verig in lokalnih trgov ter za promocijske dejavnosti na lokalni ravni, ki so povezane z razvojem kratkih dobavnih verig in lokalnih trgov ter podukrep M16.9-Podpora za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti v dejavnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom, socialnim vključevanjem, kmetijstvom, ki ga podpira skupnost, ter izobraževanjem o okolju in hrani. V nadaljevanju bo objavljen tudi javni razpis.

Izpostaviti je potrebno, da gre za povsem nov ukrep, ki je odprl številna izvedbena vprašanja, predvsem vprašanja v zvezi s tem, kdo lahko kandidira na javni razpis, komu gredo nakazila sredstev itd. Uredba 1305/2013/EU v 35. členu določa, da se mora vzpostaviti partnerstvo najmanj dveh subjektov. V več državah članicah, vključno s Slovenijo, to odpira izvedbena vprašanja, povezana z nakazilom sredstev, kontrolo in sankcijami. Prav tako je izvedba tega ukrepa pogojena s spremembo že prej omenjenega Zakona o kmetijstvu, s katero se vnaša možnost vzpostavitve strokovnih komisij, ki bi pregledovale in ocenjevale vsebino projektov, prispelih v okviru javnega razpisa za ta ukrep. Če te možnosti ni urejene na zakonski ravni, je ni možno vzpostaviti v upravnih postopkih, zato je tudi v tem primeru izvedba ukrepa

pogojena s predhodno spremembo omenjenega zakona. Sočasno MKGP pripravlja vse ustrezne podzakonske akte, med drugim uredbo in pravilnike, kar bo omogočilo polno izvedbo tega ukrepa v letu 2017.

Aktivnosti povezane z uvedbo reforme OMD

Aktivnosti za izvedbo reforme OMD so se je odvijale v letih 2014 in 2015 ter se nadaljevale tudi v letu 2016. Po naročilu MKGP se je v okviru raziskovalnega projekta Ciljnega raziskovalnega programa (v nadaljevanju: CRP) zaključila študija klimatoloških podatkov potrebnih v procesu reforme OMD. V okviru CRP se je zaključila študija standardnega outputa na KMG-MID natančno, kar se bo lahko uporabilo v postopku "fine-tuninga". V okviru strokovne naloge projekt posodobitev pedološke karte je bila narejena študija rastlinam dostopne vode, pri čemer se je pedološko karto dopolnilo s podatki o dodatnih talnih profilih. V letu 2016 smo pridobili podatke o LIDAR snemanju površja. Obdelava podatkov poteka na MKGP, pri čemer se preverjajo prednosti oz. morebitne pomanjkljivosti tako natančnih podatkov za uporabo pri določitvi območij z naravnimi omejitvami na podlagi 8 biofizikalnih kriterijev v okviru reforme OMD. Konec leta 2016 so bili narejeni prvi testni izračuni delimitacije OMD.

Aktivnosti za začetek izvajanja finančnih instrumentov

MKGP je v letu 2016 nadaljeval dogovor z Evropsko investicijsko banko (EIB) o možnosti nudenja svetovalnih storitev pri implementaciji finančnih instrumentov in pristopil k pripravi pogodbe za zagotavljanje storitev strukturiranja sklada na področju izvajanja finančnih instrumentov v Sloveniji. Z EIB je bila podpisana pogodba junija 2016. EIB je pripravila poročilo, kjer je bilo ugotovljeno, da je predhodna ocena usklajena z metodologijo, ki sta jo razvili Evropska komisija in Evropska investicijska banka. EIB je v poročilu poudarila, da je pomemben dejavnik, ki ga je treba upoštevati pri izbiri finančnih posrednikov njihova sposobnost za zagotavljanje sofinanciranja in pridobivanje sredstev iz drugih zasebnih ali javnih virov.

Evropska komisije in Evropska investicijska banka sta MKGP ponudili izvedbo ciljno usmerjenega usposabljanja (»targeted coaching«), ki omogoča individualni pristop k svetovanju pri uveljavljanju finančnih instrumentov v PRP 2014-2020. Na podlagi tega je 15. decembra 2016 s predstavniki Evropske komisije, Evropske investicijske banke, MKGP in Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja potekala, video konferenca. Na video konferenci so predstavniki Evropske komisije in Evropske investicijske banke podali odgovore na vprašanja, ki jih je ministrstvo predhodno posredovalo.

Prav tako so se predstavniki MKGP v letu 2016 udeležili tudi različnih sej organov Evropske komisije, na katerih je bila obravnavana tematika izvajanja finančnih instrumentov ter drugih seminarjev/delavnic na temo finančnih instrumentov, s ciljem pridobiti čim več koristnih informacij o implementaciji in izvajanju finančnih instrumentov.

Aktivnosti povezane z ugotovitvami o stanju biotske raznovrstnosti

Ena od prednostnih nalog EU na področju razvoja podeželja je varovanje narave in okolja. Za ta namen se v letu 2017 v okviru ukrepa KOPOP uvaja izvajanje operacije »Ohranjanje mejic« (KRA_MEJ), v katero se lahko vstopa vse do leta 2020.

Operacija »Ohranjanje mejic« je bila oblikovana v letu 2016 v tesnem sodelovanju med Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) ter Zavodom RS za varstvo narave (ZRSVN), pri pripravi pa je sodelovalo tudi Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) in Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP). V sodelovanju med MKGP in ZRSVN je bila v letu 2016 izdelana tudi grafična evidenca mejic, ki služi za vpis mejic s strani kmetov, in je javno objavljena na

Javnem pregledovalniku grafičnih podatkov (http://rkg.gov.si/GERK/WebViewer/). Grafična evidenca mejic je bila izdelana na podlagi poligonov z vrsto dejanske rabe 1500 – »Drevesa in grmičevje«, ki so zajeti v Evidenci dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, nadalje pa je bila ročno editirana in ažurirana na podlagi letalskih posnetkov.

Operacija »Ohranjanje mejic« je namenjena ohranjanju in vzdrževanju mejic kot enega izmed pomembnih elementov kmetijske kulturne krajine in zakladnico življenja v naravi, pomeni pa ohranjanje obstoječih kmetijskih praks.

Pri izvajanju operacije »Ohranjanje mejic« morajo upravičenci upoštevati, da:

- se plačilo lahko uveljavlja za dolžino mejice najmanj dva metra na blok;
- se dolžina mejice ne sme zmanjšati;
- je treba mejico obrezovati in redčiti vsako drugo leto;
- se mora redčenje mejice izvesti tako, da se ne prekinete zveznosti krošenj oziroma strnjenosti grmičevja;
- se mora vsako leto izvajati na delu dolžine mejice, ki je pripisana bloku KMG;
- se lokacija izvajanja operacije v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja (operacija se lahko vsako leto izvaja na drugem delu iste mejice, s katero so se vključili v to operacijo, pri čemer se prvotna skupna dolžina mejic ne sme spremeniti);
- obtežba z živino ni relevantna:
- skupno vstopno dolžino mejic je treba ohranjati ves čas trajanja obveznosti, pri čemer se skupna ugotovljena dolžina mejic posameznega KMG, ki je vključeno v operacijo, v okviru obstoječe obveznosti lahko zmanjša za največ 10 % glede na vstopno dolžino mejic.

Operacija se izvaja na sedmih območjih Natura 2000, ki jih je v letu 2016 določil Zavod RS za varstvo narave, in se bodo po potrebi dopolnjevala. To so: Dolina Reke, Mura, Drava, Krakovski gozd – Šentjernejsko polje, Ljubljansko barje, Planinsko polje in Dolina Vipave.

V letu 2017 je MKGP pripravilo brošuro »Navodila za izvajanje operacije Ohranjanje mejic v okviru KOPOP«, v kateri je opisan pomen mejic, zakaj jih je vredno ohranjati, opis operacije, evidence o delovnih opravilih, način prijave mejic na zahtevku za izplačilo, sporočanje sprememb stanja mejic ter o navzkrižni skladnosti v povezavi z mejicami. Navodila so objavljena na spletnem mestu Program razvoja podeželja (https://www.program-podezelja.si/sl/), na spletnem naslovu https://www.program-podezelja.si/sl/knjiznica/133-navodila-za-izvajanje-operacije-ohranjanje-mejic-v-okviru-kmetijsko-okoljskih-podnebnih-placil-kopop-2017/file.

3.b) Mehanizmi za kakovost in učinkovito izvajanje

Poenostavljene možnosti obračunavanja stroškov [1], samodejno izračunan približek

	Skupaj finančna sredstva za program razvoja podeželja [EKSRP]	[%] načrtovane pokritosti poenostavljenih možnosti obračunavanja stroškov v celotnih sredstvih programa	[%] dejanskih izdatkov prek poenostavljene možnosti obračunavanja stroškov v skupnih sredstvih programa za

		razvoja podeželja[2]	razvoj podeželja (kumulativno[3]
Posebne metode za posamezni sklad iz člena 67(5)(e) uredbe o skupnih določbah	837.849.803,00	62,37	13,96

[1] Poenostavljene možnosti obračunavanja stroškov so namenjene kot stroški na enoto/pavšalne stopnje/pavšalni zneski iz člena 67(5) uredbe o skupnih določbah, vključno s posebnimi metodami za EKSRP iz člena (e) navedenega člena, kot so pavšalni zneski za nova podjetja, pavšalna plačila organizacijam proizvajalcev ter stroški na enoto površine in na glavo živine.

[2] Samodejno izračunano na podlagi ukrepov 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18 različice programa

[3] Samodejno izračunano na podlagi ukrepov 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18 izjav o izdatkih

Poenostavljene možnosti obračunavanja stroškov, na podlagi posebnih podrobnih podatkov držav članic [neobvezno]

	Skupaj finančna sredstva za program razvoja podeželja [EKSRP]	[%] načrtovane pokritosti poenostavljenih možnosti obračunavanja stroškov v celotnih sredstvih programa razvoja podeželja	[%] dejanskih izdatkov prek poenostavljene možnosti obračunavanja stroškov v skupnih sredstvih programa za razvoj podeželja (kumulativno
Skupaj člena 67(1)(b)(c)(d) + 67(5)(e) uredbe o skupnih določbah	837.849.803,00		
Posebne metode za posamezni sklad iz člena 67(5)(e) uredbe o skupnih določbah	837.849.803,00		

E-upravljanje za upravičence [neobvezno]

	[%] financiranja EKSRP	[%] zadevnih operacij
Vloga za podporo		
Zahtevki za plačilo		
Kontrole in skladnost		
Nadzor in poročanje organa upravljanja/plačilne agencije		

Povprečni roki, v katerih upravičenci prejmejo plačila [neobvezno]

[Dnevi] Kjer je to ustrezno, rok držav članic za plačila upravičencem	[Dnevi] Povprečni čas za plačila upravičencem	Pripombe

4. UKREPI, SPREJETI ZA IZVAJANJE TEHNIČNE POMOČI IN ZAHTEV PROGRAMA GLEDE OBVEŠČANJA JAVNOSTI

4.a) Sprejet ukrep in stanje v zvezi z vzpostavitvijo nacionalne mreže za podeželje in izvajanjem njenega akcijskega načrta

4.a1) Sprejeti ukrepi in stanje v zvezi z vzpostavitvijo nacionalne mreže za podeželje (struktura upravljanja in podporna enota za mrežo)

Nacionalna Mreža za podeželje (v nadaljevanju: Mreža) je bila ustanovljena z javnim pozivom k včlanitvi v Mrežo aprila 2008. Zaradi zagotavljanja kontinuitete delovanja Mreže se v obdobju 2014–2020 Mreža ne vzpostavlja na novo, ampak ohranja svojo strukturo z nekaterimi organizacijskimi spremembami. Izvajanje Akcijskega in komunikacijskega načrta Mreže za obdobje 2014–2020 se je začelo 16. 3. 2015.

Za sodelovanje v aktivnostih Mreže ali zgolj z namenom prejemanja informacij se posamezniki ali organizacije lahko registrirajo v bazo Mreže, ki tako združuje institucije, organizacije, skupine in posameznike, ki delujejo na področju razvoja podeželja, kot tudi partnerstvo iz člena 5 Uredbe 1303/2013/EU.

Članstvo v Mreži je prostovoljno in odprto za vse organizacije in posameznike. Podporna enota in člani Mreže delujejo v smeri širjenja članstva. Člane Mreže se informira o aktivnostih, spodbuja k predlaganju aktivnosti, k podajanju predlogov za izboljšanje delovanja Mreže ter k aktivni participaciji v Mreži (npr. izvajanje določenih aktivnosti itd.). Aktivnosti Mreže so odprte in na voljo tudi posameznikom in organizacijam, ki niso registrirani v bazo Mreže.

Naloge in aktivnosti Mreže izvaja oziroma koordinira podporna enota Mreže v okviru Skupine za podporo upravljanju PRP znotraj OU, ki je odgovoren za vzpostavitev in delovanje Mreže. Glavne naloge Podporne enote Mreže so predvsem priprava gradiv in aktov Mreže, izvajanje aktivnosti določenih v letnih planih Mreže, obveščanje in informiranje partnerjev, potencialnih upravičencev in javnosti, urejanje baze Mreže, aktivnosti v zvezi s spremljanjem in vrednotenjem Mreže, podpora delovanju Usmerjevalne skupine Mreže. Podporna enota Mreže pospešuje oziroma spodbuja proces mreženja in sodelovanja zainteresiranih strani.

Z namenom podajanja usmeritev je bila v okviru PRP 2007–2013 ustanovljena Usmerjevalna skupina Mreže, ki jo je imenoval minister, pristojen za kmetijstvo. Na podlagi pozitivnih izkušenj delovanja te skupine se njeno delo nadaljuje in krepi tudi v okviru PRP 2014–2020. Usmerjevalno skupino Mreže sestavljajo predstavniki organa upravljanja, plačilne agencije, vladnih služb, uradov in zavodov, gospodarskih in socialnih partnerjev, nevladnih organizacij in lokalnih skupnosti, predstavniki LAS ter glede na tematiko in potrebe se na seje usmerjevalne skupine vabi tudi predstavnike drugih organizacij oziroma skupin.

V okviru Mreže se lahko ustanovijo tudi posebne tematske delovne skupine, v katerih sodelujejo reprezentativni predstavniki posameznih tematskih področij. Namen tematskih delovnih skupin je poleg zagotavljanja mreženja in izmenjave izkušenj ter informacij tudi iskanje rešitev na odprta vprašanja, priprava predlogov izboljšav izvajanja PRP 2014–2020 za posamezna področja, zagotavljanje ustreznih analiz za pripravo gradiv in aktov itd.

Nadzor nad delovanjem in izvajanjem nalog Mreže izvajata vodja organa upravljanja in Odbor za spremljanje PRP 2014–2020. Podporna enota Mreže redno poroča o izvedenih aktivnostih.

Posamezne naloge oziroma aktivnosti Mreže se lahko izvajajo v okviru podporne enote Mreže, preko

zunanjih izvajalcev (izbranih preko sistema javnega naročanja) in preko članov Mreže. Izvedbeni vidik aktivnosti oziroma nalog je podrobneje opredeljen v letnem izvedbenem planu Mreže za posamezno leto.

Aktivnosti in naloge se izvajajo v skladu z zahtevami za izvajanje tehnične pomoči, zakonodajnim okvirom EU in Republike Slovenije ter notranjimi akti organa upravljanja.

4.a2) Sprejeti ukrepi v zvezi z izvajanjem akcijskega načrta in njegovo stanje

Mreža za podeželje izvaja aktivnosti na podlagi Akcijskega in komunikacijskega načrta mreže za podeželja za obdobje 2014–2020 in letnih izvedbenih planov mreže za podeželje.

Aktivnosti in naloge Mreže so razdeljene v tri glavne kategorije:

1. Komunikacijske aktivnosti, ki so opisane v poglavju 4.b: Ukrepi, sprejeti za obveščanje javnosti o programu.

2. Aktivnosti usposabljanja, sodelovanja in povezovanja

- V marcu smo skupaj z Ministrstvom za okolje in prostor ter Evropsko delovno skupnostjo za razvoj podeželja in obnovo vasi (ARGE) organizirali mednarodno konferenco Varovanje narave in kmetijstvo, katerega se je udeležilo okoli 100 ljudi. Organizacija tega dogodka je bila pomembna tudi iz vidika predstavitve projektov, ki so bili financirani preko Programa razvoja podeželja, predstavitve Slovenije, izmenjave dobrih praks in izkušenj ter boljšega sodelovanje z drugimi organizacijami. Predstavitve so objavljene na spletni strani: http://www.program-podezelja.si/sl/infoteka/sporocila-za-javnost/531-15-3-2016-mednarodna-konferenca-o-varstvu-narave-in-kmetijstvu.

- Z Evropsko mrežo za razvoj podeželja (ENRD) smo 29. 2. – 1. 3. 2016 organizirali 4. srečanje evropskih mrež za podeželje na Bledu v Sloveniji. Organizirane so bile različne tematske delavnice, predavanja in ogled PRP projektov na terenu. Na dogodku smo izkoristili priložnost in se sestali s sosednjimi državami glede morebitnega skupnega sodelovanja.

- V marcu smo skupaj s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije in Zvezo slovenske podeželske mladine organizirali prvo srečanje mladih prevzemnikov kmetij. V letu 2016 je bil dan poudarek na področju mladih kmetov oziroma prevzemnikov kmetij. Dogodka se je udeležilo veliko mladih kmetov, ki so sodelovali na delavnicah in z izmenjavo mnenj ter izkušenj nabrali nova znanja in poznanstva za morebitno sodelovanje. Pripravil se je zbornik s koristnimi informacijami za mlade prevzemnike kmetij, ki je objavljen na spletni strani:

  http://www.program-podezelja.si/sl/infoteka/sporocila-za-javnost/534-23-3-2016-srecanje-mladih-prevzemnikov-kmetij-2016.

  Sodelovali smo tudi pri pripravi Akcijskega načrta dela z mladimi kmeti 2016–2020.

- V obravnavanem obdobju so bile izvedene predstavitve javnih razpisov PRP za potencialne upravičence, kmetijske svetovalce in INFO točke. Predstavitve so se organizirale tudi na regionalnem nivoju, vse informacije o javnih razpisih pa so objavljene na spletnih straneh programa razvoja podeželja. Z Agencijo RS za kmetijske trge in razvoj podeželja so se organizirale

tudi delavnice za uporabo aplikacij za elektronski vnos vlog. Večino predstavitev potencialnim upravičencem so nato izvedle v informacijsko mrežo vključene INFO točke, zlasti kmetijski svetovalci v okviru Javne kmetijske svetovalne službe KGZS.

Predstavitve javnih razpisov do 31. 12. 2016, ki so jih izvedli predstavniki MKGP, ob podpori Mreže za podeželje:

- Predstavitev javnega razpisa M04.1, M04.2, M04.3: 29.2.2016
- Predstavitev javnega razpisa M08.6: 29.2.2016
- Predstavitev aplikacije za vnos za javnega razpisa M04.1, M04.2: 7.3.2016
- Predstavitev aplikacije za vnos za javnega razpisa M04.3: 11.3.2016
- Predstavitev aplikacije za vnos za javnega razpisa M08.6: 11.3.2016
- Predstavitev javnega razpisa M08.6 vlake: 11.5.2016
- Predstavitev javnega razpisa M08.6 vlake za javnost: 13.5.2016
- Predstavitev javnega razpisa M04.1: 21.6.2016
- Predstavitev javnega razpisa M06.1: 21.6.2016
- Predstavitev javnega razpisa M08.6 Dela za odpravo škode in obnovo gozda: 14.7.2016
- Predstavitev javnega razpisa M08.6 Dela za odpravo škode in obnovo gozda za javnost: 14.7.2016
- Predstavitev JR M04.1 in M08.6: 8.11.2016
- Predstavitev JR M03.1 in označevanje: 1.12.2016

Delavnica za LAS za aplikacijo za vnos zahtevkov: 13.12.2016

- Za lokalne akcijske skupine smo organizirali predstavitev upravičenih stroškov za izvajanje ukrepa o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014–2020. Na predstavitvi smo predstavili vrsto upravičenih stroškov in specifike posameznih skladov, administrativno kontrolo zahtevkov na splošno, administrativno kontrolo zahtevkov za vodenje in izvedbo kontrole na terenu. Pri predstavitvi so sodelovali tudi predstavniki Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja in Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo.

- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, mreža za podeželje, je prejelo pobudo, da se kot soorganizatorji priključimo mednarodnem dogodku Planšarski dnevi 2016. Mednarodni značaj prireditve, vključenost ključnih deležnikov ter vsebinske razprave o izvajanju Protokola o gorskem kmetijstvu v okviru Alpske konvencije so povečale prepoznavnost slovenskega kmetijstva tako doma kot v tujini. Dogodek je bil povezan tudi s PRP 2014–2020 v okviru ukrepa KOPOP, operacija Planinska paša, in ukrepa OMD. Organiziran je bil tudi ogled primera projekta PRP - Mlekarna Planika.

- Sodelovali smo na kmetijsko-živilskem sejmu AGRA v Gornji Radgoni. Izvajali smo številne aktivnosti v zvezi s programom razvoja podeželja. Na razstavnem prostoru je vsak dan potekala mini tržnica s predstavitvijo pridelkov in izdelkov s strani mladih prevzemnikov kmetij, ki so prejeli sredstva v okviru PRP 2014–2020.

Otroci in odrasli so sodelovali pri nagradnih igrah (poznavanje stročnic, poznavanje rastlin, metuljev, ptičev, avtohtonih živali in kmetijskih praks). Na prostoru so bila na voljo različna tiskana gradiva (o ukrepih in področjih PRP) in promocijski material (baloni, majice itd.).

Potekali so različni dogodki:

- okrogla miza: Mladi so prihodnost; so temelj za nujne spremembe v kmetijstvu;

- individualni razgovori mladih kmetov s predstavniki MKGP in ARSKTRP;
- predstavitev ukrepa "Sodelovanje";
- individualno svetovanje: Evidence o delovnih opravilih za KOPOP.

V času trajanja sejma si je bilo mogoče ogledali tudi razstavo in promocijo slovenskih avtohtonih pasem domačih živali, katero je financirala mreža za podeželje. V okviru razstave so bile postavljene tudi stojnice, na katerih so rejci ali predstavniki društev (združenj) ponujali svoje proizvode, pripravljene iz mesa in mleka slovenskih avtohtonih pasem, ki so bile razstavljene na sejmu.

- Sodelovali smo tudi na dogodkih članov usmerjevalne skupine mreže za podeželje, in sicer smo se dne 8. 3. 2016 udeležili letnega posveta Zadružne zveze Slovenije s predstavitveno stojnico, dne 16. 9. 2016 smo soorganizirali dogodek Po Primorsko, na kateri so se predstavile primorske živilsko predelovalne industrije, 9. 9. 2016 smo sodelovali na dogodku Festival LAS, 20. 7. 2016 smo sodelovali pri podpisu Akcijskega načrt dela z mladimi kmeti 2016–2020, 1. 10. 2016 smo sodelovali na dogodku Predstavitev LAS v Ljubljani in 18. 11. 2016 na Tržnici ob dnevu slovenske hrane v Ljubljani.

3. Druge podporne aktivnosti

Ni bilo izvedenih aktivnosti.

4.b) Ukrepi, sprejeti za obveščanje javnosti o programu (člen 13 Izvedbene uredbe Komisije (EU) št. 808/2014)

Za namen obveščanja in informiranja javnosti smo pripravljali in objavljali novice na spletni strani Programa razvoja podeželja o vsebinah s področja razvoja podeželja. Objavljeni so bili tudi terminski načrti javnih razpisov, ki je ena najbolj iskanih informacij na spletni strani. Na spletni strani so objavljene vse aktualne informacije o programu razvoja podeželja, vzpostavljena je tudi knjižnica, ki ravno tako beleži veliko obiskovalcev. Informacije smo objavljali tudi na socialnem omrežju Facebook v okviru profila Mreža za podeželje.

Tedenska priprava elektronskih novic PRePlet je pomembna iz vidika neposrednega aktualnega obveščanja upravičencev in javnosti. Novice za objavo črpamo iz spletnih strani in posredovanih novic članov usmerjevalne skupine mreže za podeželje, drugih organizacij in preko posredovanih informacij s strani članov mreže.

Tekom celotnega leta smo objavili 14 prispevkov v tiskanem mediju Kmečki glas, ki pokriva celotno Slovenijo in naslavlja kmetijsko ciljno skupino. V okviru kampanje oddaje zbirnih vlog smo objavili dva prispevka o vključitvi v ukrepe Ekološko kmetovanje, Dobrobit živali, Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila in Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami. O tej tematiki smo tudi pripravili prispevek na Radio Ognjišče. Kasneje pa smo objavili še prispevke v zvezi z dopolnilnimi dejavnostmi, pomembnostjo vodenja evidenc o delovnih opravilih pri izvajanju ukrepa Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ukrepom Sodelovanje, Prenosom znanja in Svetovanja ter javnim razpisom za mlade prevzemnike kmetij.

V mesecu februarju smo organizirali predstavitev rezultatov izvajanja Programa razvoja podeželja 2007–2013. Svoje izkušnje so predstavili tudi nekateri upravičenci kot primeri izvedenih projektov, ki so bili sofinancirani iz PRP 2007–2013. To so bili mladi prevzemnik kmetije Peter Koren; Boštjan Kozole,

direktor podjetja Evrosad d. o. o.; Anka Lipušček Miklavčič, direktorica Mlekarne Planika d. o. o.; Alojz Kastelic iz ekološke kmetije; Jožef Puhan iz turistične kmetije in Ivica Rant, predsednica Lokalne akcijske skupine loškega pogorja. Govorniki so poudarili pomen evropskih sredstev za njihov razvoj dejavnosti. Za ta namen je bila pripravljena tudi posebna zgibanka z opisom doseženih rezultatov: http://www.program-podezelja.si/sl/infoteka/sporocila-za-javnost/512-12-2-2016-program-razvoja-podezelja-zelo-pomemben-za-razvoj-kmetijskega-zivilskega-in-gozdarskega-sektorja. Istega dne je bila organizirana tudi tržnica pridelovalcev in predelovalcev, ki so bili prejemniki sredstev Programa razvoja podeželja.

Na kmetijsko-živilskem sejmu AGRA smo udeležence informirali o programu razvoja podeželja preko deljenja letakov, nagradnimi igrami (ugibanje stročnic, avtohtonih pasem živali ipd.) in izvajali druge aktivnosti, ki so opisane v zgornjem poglavju. Delili pa smo tudi promocijski material:

- baloni s tiskom slik avtohtonih pasem živali,
- vrečice s avtohtonimi in tradicionalnimi sortami semen,
- majice z logotipom PRP in
- barvice z logotipom PRP.

Sodelovali smo pri iskanju in predlaganju lokacij (prejemnikov sredstev programa razvoja podeželja) za oglede na terenu s strani ministra, pristojnega za kmetijstvo. Tako smo se usmerjali tudi na širitev primerov praks in projektov v okviru Programa razvoja podeželja.

Potencialne upravičence za vstop v ukrep Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila smo obvestili s posebnimi tiskanimi obvestili, ki smo jih poslali preko pošte neposredno na domače naslove, s čimer želimo vzpostaviti neposredno informiranje. Posebej pa smo obvestili tudi tiste, ki so že bili vključeni v ukrep Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila.

V tem obdobju smo pripravili (tudi skupaj s člani usmerjevalne skupine mreže za podeželje) tiskana in spletna gradiva. V tem okviru se je izvedla vsebinska priprava, lektoriranje, oblikovanje in tisk gradiv.

Gradiva (naklada):

- zgibanka Rezultati izvajanja PRP 2007-2013 (800)
- brošura Praktični vodnik za ljudi, ki bogatijo varovana območja in ohranjajo dediščino (spletna izdaja)
- zgibanka Praktični vodnik za ljudi, ki bogatijo varovana območja in ohranjajo dediščino (3.000)
- obvestila KOPOP - Vstop v ukrep KOPOP in EK - za potencialne upravičence (2 strani; 12.220)
- brošura Invazivne rastline k kmetijski krajini (5.000)
- brošura Zadružništvo učinkovit model poslovnega organiziranja (2.000)
- brošura Tehnološka navodila za ekološko pridelavo sadja (e-verzija; spletna izdaja)
- obvestila KOPOP - Spremembe in dopolnitve ukrepov KOPOP in EK - za upravičence (12 strani; 5.730)
- zbornik Srečanje mladih prevzemnikov kmetij (e-verzija; spletna izdaja)
- brošura Priročnik za načrtovanje namakanja (2.000)
- Obvestilo o uveljavljanju primera višje sile po obilnem sneženju in pozebi konec aprila 2016 in o sporočanju sprememb v RKG (290)
- Program aktivnosti KOPOP in EK (1.311)
- označevalni plakati LEADER (pokončni in ležeči; 4.000)
- zgibanka Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete (2.500)
- brošura FADN (2.000)

- obvestilo Aktivnosti in dolžnosti pri izvajanju ukrepa KOPOP in EK (1.311)
- brošura Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri (spletna izdaja)
- koledarčki - prepoved gnojenja (5.500)
- zbornik Inovativni mladi kmet 2016 (1.000)
- brošura Varovanje drobnice pred velikimi zvermi (350)
- zgibanka Rezultati izvajanja PRP v JV Sloveniji (spletna izdaja)

V okviru izdaje publikacije Praktični vodnik za ljudi, ki bogatijo varovana območja in ohranjajo dediščino, se je izvedla tudi predstavitev omenjenega priročnika za javnost. Brošura Zadružništvo učinkovit model poslovnega organiziranja se je prvič razdelila na posvetu zadružnikov v marcu, kjer smo se predstavili tudi s svojo stojnico.

V okviru podporne enote mreže za podeželje se redno sodeluje z Evropsko mrežo za razvoj podeželja v zvezi s posredovanjem primerov praks in projektov, ki so sofinancirani iz programa razvoja podeželja za vključitev v njihovo bazo, in posredujemo ostale podatke in informacije za katere smo zaprošeni.

V okviru podporne enote mreže za podeželje se nudi podpora in pomoč pri reševanju vprašanj za obvezno označevanje sofinanciranih aktivnostih.

Izpostavili bi tudi informiranje o področju delovanja fokusnih skupin v okviru Evropskega inovativnega partnerstva v katerih so člani tudi predstavniki Slovenije. Z zaprosilom za posredovanje informacij, smo le-te objavili v PRePletu in posredovali po elektronskih naslovih.

Za kakovostno informiranje in obveščanje javnosti je pomembno tudi komuniciranje in sodelovanje z INFO točkami in člani usmerjevalne skupine mreže za podeželje. Tako se doseže še večji krog ciljnih skupin, sodelovanje pa poteka na tedenskem nivoju.

5. UKREPI, SPREJETI ZA IZPOLNJEVANJE PREDHODNIH POGOJENOSTI

5.a) Neizpolnjena merila splošnih predhodnih pogojenosti

Splošna predhodna pogojenost	Merilo
G4 - Javna naročila: obstoj ureditve za učinkovito uporabo zakonodaje Unije o javnih naročilih na področju evropskih strukturnih in investicijskih skladov.	G4.a - Ureditev za učinkovito uporabo zakonodaje Unije o javnih naročilih, podprta z ustreznimi mehanizmi.
G4 - Javna naročila: obstoj ureditve za učinkovito uporabo zakonodaje Unije o javnih naročilih na področju evropskih strukturnih in investicijskih skladov.	G4.d - Ureditev za zagotovitev administrativne usposobljenosti za izvajanje in uporabo pravil Unije o javnih naročilih.
G6 - Okoljska zakonodaja v zvezi s presojo vplivov na okolje in strateško okoljsko presojo: obstoj ureditve za učinkovito uporabo okoljske zakonodaje Unije v zvezi s presojo vplivov na okolje in strateško okoljsko presojo.	G6.b - Ureditev za usposabljanje in informiranje osebja, vključenega v izvajanje direktiv EIA in SEA.
G6 - Okoljska zakonodaja v zvezi s presojo vplivov na okolje in strateško okoljsko presojo: obstoj ureditve za učinkovito uporabo okoljske zakonodaje Unije v zvezi s presojo vplivov na okolje in strateško okoljsko presojo.	G6.c - Ureditev, ki zagotavlja zadostno administrativno usposobljenost.

5.b) Ukrepi, sprejeti za izpolnjevanje veljavnih splošnih predhodnih pogojenosti

Splošna predhodna pogojenost	Merilo	Ukrepi, ki se sprejmejo	Rok	Organ, pristojen za izpolnitev	Sprejeti ukrepi	Datum izpolnitve ukrepa	Stališče Komisije	Pripombe
G4	G4.a	Za reševanje glavnih in ponavljajočih se vrst napak pri javnem naročanju bo do konca novembra 2014 pripravljena obsežna analiza praks javnega naročanja, zlasti tistih, ki zadevajo ESI sklade. Posebna svetovalna enota v okviru organa (t.i. »Help desk«), ki je pristojen za javno naročanje (Ministrstvo za finance), že deluje in nudi naročnikom svetovanje tako v fazi priprave razpisnih dokumentacij kot tudi v procesu od objave javnega naročila do njegovega zaključka. Predvidena so sredstva tehnične pomoči iz OP EKP za kadrovsko okrepitev v enoti in njihova redna usposabljanja. Enota bo tesno sodelovala z organi upravljanja za ESI sklade. Vzpostavljena bo ad hoc posvetovalna skupina za področje javnega naročanja, ki bo skrbela za identifikacijo ključnih problemov v postopkih javnega naročanja in oblikovanje predlogov rešitev na sistemski ravni. Sestavljali jo bodo predstavniki institucij, ki imajo ključne vloge v sistemu javnih naročil, sestajala pa se bo po potrebi. (30.11.2014)	30/11/2014	Organi upravljanja za ESI sklade in Ministrstvo za finance		17/11/2015	Pozitivno	Ares(2015)5141398
G4	G4.d	Pripravljen bo poseben program usposabljanj za upravičence in vse organe upravljanja in nadzora. Za krepitev administrativne usposobljenosti bo ključnega pomena	31/12/2014	Ministrstvo za finance		17/11/2015	Pozitivno	Ares(2015)5141398

		usposabljanje upravičencev za pravilno in popolno pripravo razpisne dokumentacije in izvedbo postopka javnega naročila. Hkrati bo ključnega pomena tudi ustrezna kadrovska struktura organov, vključenih v izvajanje, s posebnim poudarkom na usposabljanju skrbnikov pogodb in kontrolorjev.						
G6	G6.b	Pripravil se bo izobraževalni program za vsebine SEA in EIA	31/12/2014	Ministrstvo za okolje in prostor		20/10/2016	Pozitivno	Ares(2016)6026455
G6	G6.c	Izvedba programa za ministrstva, institucije in zunanje izvajalce Slovenija bo pripravila triletni program usposabljanja in sistematične razporeditve, tako da bo Ministrstvo za kmetijstvo in okolje pripravilo triletni akcijski načrt z ukrepi za izboljšanje znanja za resorna ministrstva, organizacije, lokalne skupnosti in okoljske strokovnjake in nevladne organizacije: a.) za uresničitev zahtev SEA in priprave ustrezne ocene, b.) za uresničitev zahtev EIA in priprave ustrezne ocene. Akcijski načrt se pripravlja in usklajuje skupaj z Jaspers,za njegovo izvedbo načrtujemo tudi financiranje skozi tehnično pomoč OP EKP.	30/06/2015	Ministrstvo za okolje in prostor		20/10/2016	Pozitivno	Ares(2016)6026455

5.c) Neizpolnjena merila predhodnih pogojenosti, povezanih s prednostno nalogo

Predhodna pogojenost, povezana s prednostno nalogo	Merilo
P6.1 - Infrastruktura omrežja naslednje generacije: obstoj nacionalnih ali regionalnih načrtov za dostopovna omrežja naslednje generacije, v katerih so upoštevani regionalni ukrepi, da bi se dosegli cilji Unije glede visokohitrostnega internetnega dostopa, s poudarkom na področjih, na katerih trg ne zagotavlja dovolj kakovostne odprte infrastrukture po sprejemljivih cenah v skladu s pravili Unije o konkurenci in državni pomoči, ter da bi se zagotovile dostopne storitve za ranljive skupine	P6.1.a - Oblikovan je nacionalni ali regionalni načrt za omrežja naslednje generacije, ki zajema: načrt za naložbe v infrastrukturo na podlagi ekonomske analize, ki upošteva obstoječe zasebne in javne infrastrukture in načrtovane naložbe;
P6.1 - Infrastruktura omrežja naslednje generacije: obstoj nacionalnih ali regionalnih načrtov za dostopovna omrežja naslednje generacije, v katerih so upoštevani regionalni ukrepi, da bi se dosegli cilji Unije glede visokohitrostnega internetnega dostopa, s poudarkom na področjih, na katerih trg ne zagotavlja dovolj kakovostne odprte infrastrukture po sprejemljivih cenah v skladu s pravili Unije o konkurenci in državni pomoči, ter da bi se zagotovile dostopne storitve za ranljive skupine	P6.1.b - Oblikovan je nacionalni ali regionalni načrt za omrežja naslednje generacije, ki zajema: modele trajnostnih naložb, s katerimi se krepi konkurenca ter zagotavlja dostop do odprtih, cenovno sprejemljivih in kakovostnih infrastrukture in storitev, ki bodo ustrezne tudi v prihodnosti;
P6.1 - Infrastruktura omrežja naslednje generacije: obstoj nacionalnih ali regionalnih načrtov za dostopovna omrežja naslednje generacije, v katerih so upoštevani regionalni ukrepi, da bi se dosegli cilji Unije glede visokohitrostnega internetnega dostopa, s poudarkom na področjih, na katerih trg ne zagotavlja dovolj kakovostne odprte infrastrukture po sprejemljivih cenah v skladu s pravili Unije o konkurenci in državni pomoči, ter da bi se zagotovile dostopne storitve za ranljive skupine	P6.1.c - Oblikovan je nacionalni ali regionalni načrt za omrežja naslednje generacije, ki zajema: ukrepe za spodbujanje zasebnih naložb.

5.d) Ukrepi, sprejeti za izpolnjevanje veljavnih predhodnih pogojenosti, povezanih s prednostno nalogo

Predhodna pogojenost, povezana s prednostno nalogo	Merilo	Ukrepi, ki se sprejmejo	Rok	Organ, pristojen za izpolnitev	Sprejeti ukrepi	Datum izpolnitve ukrepa	Stališče Komisije	Pripombe
P6.1	P6.1.a	Ocena trenutne situacije na področju omrežij naslednje generacije - maj 2014. Priprava osnutka načrta za omrežja naslednje generacije v Sloveniji v skladu s cilji Evropske digitalne agende - maj 2014. Javno posvetovanje z vsemi zainteresiranimi stranmi - od 29. 8. 2014 do 3. 10. 2014 Redakcija nacionalnega načrta za omrežja naslednje generacije v Sloveniji. - od 3. 10. 2014 do 31. 10. 2014 Objava osnutka nacionalnega načrta in javno posvetovanje. – od 15. 12. 2014 do 15. 1. 2015 Postopek odobritve s strani Vlade RS. - 27. 2. 2015	27/02/2015	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport		20/01/2017	Pozitivno	Ares(2017)312144
P6.1	P6.1.b	Ocena trenutne situacije na področju omrežij naslednje generacije - maj 2014. Priprava osnutka načrta za omrežja naslednje generacije v Sloveniji v skladu s cilji Evropske digitalne agende - maj 2014. Javno posvetovanje z vsemi zainteresiranimi stranmi - od 29. 8. 2014 do 3. 10. 2014 Redakcija nacionalnega načrta za omrežja naslednje generacije v Sloveniji. - od 3. 10. 2014 do	27/02/2015	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport		20/01/2017	Pozitivno	Ares(2017)312144

		31. 10. 2014 Objava osnutka nacionalnega načrta in javno posvetovanje. – od 15. 12. 2014 do 15. 1. 2015 Postopek odobritve s strani Vlade RS. - 27. 2. 2015						
P6.1	P6.1.c	Ocena trenutne situacije na področju omrežij naslednje generacije - maj 2014. Priprava osnutka načrta za omrežja naslednje generacije v Sloveniji v skladu s cilji Evropske digitalne agende - maj 2014. Javno posvetovanje z vsemi zainteresiranimi stranmi - od 29. 8. 2014 do 3. 10. 2014 Redakcija nacionalnega načrta za omrežja naslednje generacije v Sloveniji. - od 3. 10. 2014 do 31. 10. 2014 Objava osnutka nacionalnega načrta in javno posvetovanje. – od 15. 12. 2014 do 15. 1. 2015 Postopek odobritve s strani Vlade RS. - 27. 2. 2015	27/02/2015	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport		27/02/2015	Pozitivno	Ares(2017)312144

5.e) (Neobvezne) dodatne informacije za dopolnitev informacij v preglednici sprejetih ukrepov

/

6. OPIS IZVAJANJA PODPROGRAMOV

PRP 2014–2020 ne vsebuje tematskih podprogramov.

7. OCENA INFORMACIJ IN NAPREDKA PRI DOSEGANJU CILJEV PROGRAMA

7.a) CEQ01-1A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo inovacije, sodelovanje in razvoj baze znanja na podeželskih območjih?

7.a1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

V okviru prednostnega področja 1A ni programiranih ukrepov.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 1A:

V okviru intervencijske logike so predvideni številni sekundarni učinki na prednostno področje 1A; (pod)ukrepe, ki naj bi vplivali na to področje, navajamo spodaj skupaj s krajšo obrazložitvijo:

- Ukrep M01 z obema podukrepoma, saj je podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in informiranja ključna za povečanje bazo znanja na podeželju
- M02.1, saj storitve svetovanja pripomorejo k razvoju baze znanja na podeželju
- M04.3, kateri po naravi spodbuja inovacije na podeželju
- M06.1, ki cilja k večji prisotnosti mladih, usposobljenih kmetov med nosilci kmetijskih gospodarstev.
- M06.3, ki od upravičencev v okviru poslovnega načrta zahteva tudi opis dejavnosti za doseganje boljše ekonomske uspešnosti, kar vključuje usposabljanja in svetovanja.
- M10, M11 in M14, v okviru katerih se morajo upravičenci obvezno udeležiti usposabljanj in/ali svetovanj.
- M16.2, ki bodo prispevali k krepitvi inovacij in baze znanj na podeželju
- M16.5, saj ukrep spodbuja inovacije na tem področju
- M16.9, saj vključuje dejavnosti izobraževanja.
- M19.2 in M19.3, ki spodbujata sodelovanje in prenos znanj v okviru lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost.

S ciljem temeljitosti predlagamo dopolnitev seznama sekundarnih učinkov s podukrepom M16.4, saj tudi tovrstno sodelovanje vpliva na sodelovanje na podeželskih območjih.

7.a2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
PRP prispeva h krepitvi baze znanja, sodelovanju in inovacijam na podeželskih območjih		Delež inovativnih naložb izmed vseh naložb PRP
PRP prispeva h krepitvi baze znanja, sodelovanju in inovacijam na podeželskih območjih		Delež udeležencev zadovoljnih z usposabljanji
PRP prispeva h krepitvi baze znanja, sodelovanju in inovacijam na podeželskih območjih		Ključni dejavniki, ki so prispevali k inovacijam, sodelovanju in razvoju baze znanja na podeželju

PRP prispeva h krepitvi baze znanja, sodelovanju in inovacijam na podeželskih območjih		Vrsta in vsebina inovativnih operacij
PRP prispeva h krepitvi baze znanja, sodelovanju in inovacijam na podeželskih območjih		Vrsta in vsebina svetovanj
PRP prispeva h krepitvi baze znanja, sodelovanju in inovacijam na podeželskih območjih		Vrsta in vsebina usposabljanj
Projekti v okviru PRP so inovativni in temeljijo na razvitem znanju	T1: Odstotek izdatkov po členih 14, 15 in 35 Uredbe (EU) št. 1305/2013 v povezavi s celotnimi izdatki za program za razvoj podeželja (prednostno področje 1A)	

7.a3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: analiza podatkov o spremljanju

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za kazalnike stanja in kazalnike učinka je najprimernejša uporaba analize podatkov o spremljanju; bolj napredne (kvantitativne) statistične metode niso potrebne.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Za izračun kazalnikov učinka bomo uporabili podatke o izdatkih za ukrepe M01, M02 in M16. Za izračun drugega kvantitativnega kazalnika – »Delež inovativnih naložb izmed vseh naložb PRP« bomo število naložb, odobrenih do 31.12.2016, ki so imeli označen vpliv na horizontalni cilj »inovacije«, delili s skupnim številom odobrenih naložb PRP.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  V primeru, da do 31.12.2016 ne bi bilo izplačil za ukrepe M01, M02 in M16, bi uporabili kvalitativne metode za ugotovitev potencialnega prispevanja PRP k temu prednostnemu področju.

b) Kvalitativne metode: ankete, fokusna skupina, analiza izvajanja, intervju

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za ugotovitev zadovoljstva posameznikov bomo uporabili ankete, ki dosežejo najširši krog deležnikov in so hkrati časovno nezahtevne. Uporaba metode fokusne skupine in intervjuja temelji na njihovi uporabnosti za pridobivanje globine informacij ter osebnih izkušenj in mnenj.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Za opredelitev kako uporabniki vidijo usposabljanja in svetovanja in njihovo koristnost bomo koristili anketni vprašalnik. Prav tako nas od (čim več) upravičencev zanima, kateri dejavnik je po *njihovem* mnenju najbolj prispeval k razvoju (njihovega) znanja, k sodelovanju in k inovacijam. Uporabljene bodo obstoječe ankete MKGP. Fokusne skupine so se udeležili

predstavniki MKGP in ARSKTRP (nosilcev ukrepov) ter Biotehniške fakultete, KGZS in SURS. Za boljše razumevanje načrtovanih usposabljanj bomo izvedli intervju z nosilko usposabljanj na MKGP. Za nabor inovativnih operacij, na podlagi katerega bomo računali delež inovativnih projektov ter ugotavljali vrsto in vsebino inovativnih operacij, bomo uporabili obstoječo klasifikacijo, uporabljeno pri prijavnih vlogah, tj. ali naložba prispeva k horizontalnemu cilju »inovacije« in, če ja, na kakšen način. Tovrstna opredelitev »inovativnega« projekta se sicer od ukrepa do ukrepa razlikuje, a je to najbolj nepristranski način ocenjevanja inovativnosti, zlasti v luči (pre)kratkih opisov naložb, iz katerih se morebitnega elementa inovativnosti ne da izluščiti.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Glavna izziva anketnih vprašalnikov sta stopnja odzivnosti in nereprezentativnost odgovorov za celotno populacijo, namreč obstaja tveganje, da večji delež vzorca (ali populacije) vprašalnika ne izpolni ali ga izpolni le delno. To vodi do morebitne pristranskosti rezultatov, saj so praviloma tisti, ki na vprašalnike odgovorijo, bolj aktivno vključeni od tistih, ki ne. Za blažitev tveganja nerazumevanja vprašanj bodo vprašanja karseda jasna in navodila za izpolnitev enostavna. Stopnjo odzivnost in s tem večji vzorec, na katerem lahko oblikujemo zaključke, bomo poskušali povečati prek pravočasne priprave in pošiljanja vprašalnikov in prek čim širše distribucije.

7.a4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	646.726,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O11 - Število dni izvedenega usposabljanja	Ne	157,00			MKGP – EVIZO
Skupni kazalnik učinka	O12 - Število udeležencev usposabljanja	Ne	10.924,00			MKGP – EVIZO
Skupni kazalnik učinka	O13 - Število upravičencev, deležnih svetovanja	Ne	346,00			MKGP – EVIZO
Skupni kazalnik učinka	O16 - Število podprtih skupin evropskega partnerstva za inovacije, število podprtih operacij evropskega partnerstva za inovacije in vrsta partnerjev v skupinah evropskega partnerstva za inovacije	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O17 - Število podprtih operacij sodelovanja (razen evropskega partnerstva za inovacije)	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev

Skupni kazalnik učinka	O21 - Število podprtih projektov sodelovanja	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O23 - Enotno število lokalnih akcijskih skupin, vključenih v projekt sodelovanja	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	T1: Odstotek izdatkov po členih 14, 15 in 35 Uredbe (EU) št. 1305/2013 v povezavi s celotnimi izdatki za program za razvoj podeželja (prednostno področje 1A)	Da	0.41%			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov		Ne				
Dodatni kazalnik rezultatov		Ne				
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež udeležencev zadovoljnih z usposabljanji	Da	83.1%			Anketa (MKGP) med udeleženci usposabljanj, intervju
Dodatni kazalnik rezultatov	Vrsta in vsebina usposabljanj	Ne				MKGP – EVIZO, intervju, fokusna skupina. Kvalitativni kazalnik: gledati odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik rezultatov	Vrsta in vsebina svetovanj	Ne				MKGP – EVIZO. Kvalitativni kazalnik: gledati odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik rezultatov	Ključni dejavniki, ki so prispevali k inovacijam, sodelovanju in razvoju baze znanja na podeželju	Ne				Anketa med upravičenci. Kvalitativni kazalnik: gledati odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež inovativnih naložb izmed vseh naložb PRP	Da	9.5%			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Vrsta in vsebina inovativnih operacij	Ne				ARSKTRP – baza upravičencev, fokusna skupina. Kvalitativni kazalnik: gledati odgovor na vprašanje (točka 6.).

7.a5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Pri odgovarjanju na vprašanje za vrednotenje nismo zaznali težav.

7.a6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Ocenjujemo, da je ukrepanje Programa razvoja podeželja pomembno podpiralo razvoj baze znanja, medtem ko je bil vpliv na inovacije manj močen in omejen, neposrednega vpliva na sodelovanje skozi ukrep M16 pa do 31.12.2016 še ni bilo. K tem trem ciljem prispeva tudi Mreža za podeželje, in

sicer preko dejavnosti informiranja, izvajanja usposabljanj, organiziranja mreženj med ključnimi deležniki s tega področja itd.; prispevanje Mreže je obravnavano v skupnem vprašanju za vrednotenje št. 21.

Iz analize stanja Organa upravljanja izhaja, da je ena izmed ključnih ovir za razvoj kmetijstva, gozdarstva in živilstva v Sloveniji prešibek prenos znanja in inovacij. Podobna ugotovitev sledi tudi iz anketnega vprašalnika upravičencem (gledati prilogo A-1), kjer je ne glede na ukrep rdeča nit **potreba po dodatnemu znanju in/ali informiranosti**. Ti dve potrebi se sicer nekoliko razlikujeta – nosilci kmetijskih gospodarstev izražajo drugačne potrebe, kot jih zaznavajo strokovnjaki s tega področja in zapovedujejo usmeritve Evropske unije. Pri slednjih je namreč še posebej pomembno varovanje okolja in preprečevanje oz. blaženje podnebnih sprememb, medtem ko prvi pogosteje izpostavijo potrebo po več znanja na področju ekonomike kmetijskih gospodarstev in trženja ter po bolj konkretnih navodilih glede na tip kmetovanja. Na vprašanje »Kaj po vašem mnenju najbolj prispeva k spodnjim vidikom razvoja podeželja?«, razdeljeno na inovativnost, sodelovanje in razvoj baze znanja (gledati vprašanje Q6 v prilogi A-1), so prav tako anketiranci največkrat navedli usposabljanja kot ključen način za doseg teh ciljev. K razvoju baze znanja po mnenju upravičencev prispevajo tudi usposabljanja in delavnice, medtem ko k dobremu sodelovanju prispevajo formalna struktura za sodelovanje, tržnice in sejmi. Nenazadnje po mnenju respondentov k inovativnosti na podeželju poleg usposabljanj najbolj prispevajo še zavzetost posameznika, dostopnost do informacij, poslovne priložnosti in ogledi dobrih praks.

V letih 2015 in 2016 so potekala obvezna usposabljanja na področju gozdarstva, ekološkega kmetijstva, kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil in dobrobiti živali. Pokrite vsebine navajamo spodaj:

- Gozdarstvo: varno delo s traktorjem in varno delo z motorno žago
- Ekološko kmetijstvo: čebelarjenje, semenarjenje, izpolnjevanje zahtev, varstvo voda in podnebne spremembe, trženje, ogledi dobrih praks
- KOPOP: ohranjanje narave, varovanje voda in tal, podnebne spremembe, sobivanje z velikimi zvermi, izpolnjevanje zahtev
- Dobrobit živali: ravnanje z govedom / prašiči, pašništvo, etologija goveda / prašičev, zdravstveno varstvo prašičev / govedi

V letu 2017 so znova predvidena obvezna usposabljanja za ekološko kmetovanje, dobrobit živali in KOPOP. Upravičencem bodo na voljo tudi izbirna usposabljanja, in sicer za živilsko predelovalno industrijo, mlade kmete in (predvidoma) gozdarje.

Ugotavljamo, da so bili **z do sedaj izvedenimi usposabljanji udeleženci zadovoljni.** Kar 83,1% udeležencev je usposabljanje označilo z oceno 4 ali 5. Najboljšo oceno so tu dobila usposabljanja s področja gozdarstva (99% ocene 4 ali 5), najmanj pa s področja ekološkega kmetijstva (79%). Kar se tiče ustreznosti pokritih vsebin so udeleženci imeli več pripomb, katere obravnavamo v okviru SVV 3. Pri svetovanjih gre za bolj osredotočene vsebine, konkretno oblikovanje poslovnih načrtov.

Do 31.12.2016 OU še ni objavil javnih razpisov za ukrep M16 Sodelovanje. Za boljše razumevanje trga in pričakovanega odziva na načrtovane razpise je bil v drugi polovici leta 2016 objavljen Poziv za izraz interesa za izvajanje projektov v okviru ukrepa Sodelovanje PRP 2014-2020. Odziv je bil zelo pozitiven, saj je bilo prejetih 205 predlogov za projekte (s strani 62 predlagateljev in 1.190 projektnih partnerjev). Največ (76%) projektov zasleduje cilj povečanja produktivnosti v kmetijstvu, sledi povečanje usposobljenosti v kmetijstvu (64%) – tudi tu torej vidimo potrebo po krepitvi baze znanja. (Več v odgovoru na SVV 2.)

V povezavi s tretjim ciljem prednostnega področja, krepitvijo inovacij, ocenjujemo, da se veliko dela na

področju usposabljanj, nekoliko manjši prispevek je opaziti na področju naložb. Do 31.12.2016 je bilo namreč odobrenih 31 naložb, ki naj bi prispevale k horizontalnemu cilju »inovacije«, od tega 2 v podukrepu M04.1 in 29 v okviru podukrepa M04.2. Ker pa nobena izmed 187 odobrenih naložb v okviru M08.6 ni prispevala k temu horizontalnemu cilju, je delež inovativnih naložb izmed vseh odobrenih naložb 9,5%. Ob upoštevanju zgolj naložb v okviru ukrepa M04, je delež višji, in sicer 22%.

Med inovativne operacije so upravičenci prijavili naslednje naložbe:

- Pogodba z raziskovalno skupino
- Vpis v evidenco izvajalcev raziskovalne in razvojne dejavnosti iz področja kmetijstva
- Nakup novih naprav oz. tehnologij, katerih končni rezultat proizvodnega procesa bodo vsaj trije novi proizvodi
- Nakup novih naprav oz. tehnologij, ki imajo ob vložitvi vloge na javni razpis veljavni patent

Dodatno k inovativnim naložbam se spodbuja tudi **inovativne pristope k usposabljanju**, in sicer prek meril za izbiro izvajalca usposabljanja. V tem kontekstu zajemajo inovativni pristopi uporabo avdio in video vsebin, poligone ter (inter)aktivno vključevanje udeležencev. V letu 2017 je eden izmed predvidenih usposabljanj, namenjen živilsko-predelovalni industriji, tudi razvoj novih inovativnih proizvodov.

7.a7) Zaključki in priporočila

7.a7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Na mestu je dober sistem spremljanja zadovoljstva in potreb upravičencev ter oblikovanja vrst oz. vsebin usposabljanj.

Priporočilo:

Za merjenje vpliva usposabljanj je potrebno vnaprej opredeliti kazalnike po tipih in področjih usposabljanj, da se le-ti lahko načrtujejo in spremljajo (npr. pri gozdarstvu je cilj zmanjšanje števila smrtnih nesreč - vpliv se potem meri preko navzkrižne primerjave).

7.a7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

Inovativnost usposabljanj, naložb in drugih projektov PRP zasleduje na več načinov, a na premalo strukturiran, načrtovan način. Posledično ni enotnega razumevanja pojma inovativnosti ali značilnosti inovativnih projektov.

Priporočilo:

Priporočamo opredelitev okvirja za inovativne operacije oz. inovativnost v kmetijstvu in gozdarstvu, ki bo uporabljen v vseh ukrepih PRP. Predlagamo razdelitev definicije na tehnološke inovacije, procesne inovacije in inovacije na področju prenosa znanja.

7.b) CEQ02-1B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo krepitev povezav med kmetijstvom, proizvodnjo hrane in gozdarstvom ter raziskavami in inovacijami, tudi zaradi boljšega okoljskega upravljanja in okoljske učinkovitosti?

7.b1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

V okviru prednostnega področja 1B ni programiranih ukrepov.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 1B:

Intervencijska logika predvideva sekundarne učinke na prednostno področje 1B s strani devetih podukrepov:

- M04.2 v primerih, kjer investicije vključujejo različne oblike sodelovanja med različnimi raziskovalnimi in strokovnimi institucijami ter končnimi uporabniki znanj.
- M16.2, ki prispeva k sodelovanju med inovacijami, na eni strani, in kmetijstvom, proizvodnje hrane in gozdarstvom, na drugi
- M16.5, saj s ciljem blaženja podnebnih sprememb tovrstna podpora spodbuja sodelovanje med inovacijami, na eni strani, in kmetijstvom, proizvodnje hrane in gozdarstvom, na drugi
- M19.2 in M19.3, pri katerih gre za pristop od-spodaj-navzgor ter povezovanje različnih sektorjev na ravni celotnega ukrepa.

Dodatno predlagamo, da se kot sekundarni učinek na PP 1B upošteva tudi ukrep M04.1, saj je eno izmed glavnih meril inovativnosti za kmetijska podjetja prav sklenjena pogodba z raziskovalno skupino (bodisi iz področja kmetijstva bodisi iz drugih področij).

Za ukrepe M10, M11 in M14 ocenjujemo, da na prednostno področje 1B nimajo dovolj močnega sekundarnega učinka, saj usposabljanja pomembno prispevajo k prenosu znanj (PP 1A in PP 1C), ne pa k dvosmernemu, dolgotrajnemu sodelovanju.

7.b2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Vzpostavljeno je dolgoročno sodelovanje med subjekti na področju kmetijstva, proizvodnje hrane in gozdarstva ter institucijami za raziskave in inovacije	T2: Skupno število operacij sodelovanja, podprtih v okviru ukrepa sodelovanja (člen 35 Uredbe (EU) št. 1305/2013) (skupine, mreže/grozdi, pilotni projekti ...) (prednostno področje 1B)	
Vzpostavljeno je dolgoročno sodelovanje med subjekti na področju kmetijstva, proizvodnje hrane in gozdarstva ter institucijami za raziskave in inovacije		Delež projektov sodelovanja, ki izkazujejo trajnost tudi po prenehanju podpore (T+5 let)
Vzpostavljeno je dolgoročno sodelovanje med subjekti na področju kmetijstva, proizvodnje hrane in gozdarstva ter institucijami za raziskave in inovacije		Ključni dejavniki, ki so prispevali k učinkovitem sodelovanju
Vzpostavljeno je dolgoročno sodelovanje med subjekti na področju kmetijstva, proizvodnje hrane in gozdarstva ter institucijami za raziskave in inovacije		Vsebina projektov (razvoj praks / procesov / tehnologij / proizvodov), ki so rezultat sodelovanja med raziskovalno sfero in uporabniki, vključno s predvidenimi rezultati

Vzpostavljeno je dolgoročno sodelovanje med subjekti na področju kmetijstva, proizvodnje hrane in gozdarstva ter institucijami za raziskave in inovacije		Število projektov (razvoj praks / procesov / tehnologij / proizvodov), ki so rezultat sodelovanja med raziskovalno sfero in uporabniki
Vzpostavljeno je dolgoročno sodelovanje med subjekti na področju kmetijstva, proizvodnje hrane in gozdarstva ter institucijami za raziskave in inovacije		Število in vrsta partnerjev, vključenih v projekte sodelovanja
Izvajajo se operacije sodelovanja med kmetijstvom, proizvodnjo hrane in gozdarstvom ter raziskavami in inovacijami, tudi zaradi boljšega okoljskega upravljanja in okoljske učinkovitosti		Delež projektov sodelovanja iz področja okoljskega upravljanja in izvedbe, ki izkazujejo trajnost tudi po prenehanju podpore
Izvajajo se operacije sodelovanja med kmetijstvom, proizvodnjo hrane in gozdarstvom ter raziskavami in inovacijami, tudi zaradi boljšega okoljskega upravljanja in okoljske učinkovitosti		Vsebina projektov sodelovanja na področju okoljskega upravljanja in izvedbe, vključno s predvidenimi rezultati
Izvajajo se operacije sodelovanja med kmetijstvom, proizvodnjo hrane in gozdarstvom ter raziskavami in inovacijami, tudi zaradi boljšega okoljskega upravljanja in okoljske učinkovitosti		Število projektov sodelovanja na področju okoljskega upravljanja in izvedbe

7.b3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: analiza podatkov o spremljanju

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za kazalnike stanja, kazalnike učinka in kvantitativne dodane kazalnike je najprimernejša uporaba analize podatkov o spremljanju; bolj napredne (kvantitativne) statistične metode niso potrebne.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Ciljni kazalnik T2 (kazalnik učinka O3) bomo vzeli neposredno iz baze podatkov upravičencev ARSKTRP, in sicer gre za skupno število upravičencev vseh podukrepov ukrepa M16. Na podoben način bomo pridobili dodatna kazalnika 'Število projektov, ki so rezultat sodelovanja med raziskovalno sfero in uporabniki' (število upravičencev podukrepa M16.2) in 'Število projektov sodelovanja na področju okoljskega upravljanja in izvedbe' (število upravičencev podukrepa M16.5). Za morebitno prispevanje (pod)ukrepov M04.2, M11 in M19 k sodelovanju med kmetijstvom (oz. gozdarstvom ali proizvodnjo hrane) in znanostjo bomo uporabili podatke iz vlog upravičencev; pri navedenih ukrepih namreč tovrstno sodelovanje ni obvezni sestavni element projektov ali pogoj za pridobitev sredstev, tako da prispevanje teh ukrepov ni zagotovljeno. Iz vlog bomo dobili tudi podatke o številu in vrsti partnerjev v projektih sodelovanja in o vsebini projektov sodelovanja. Za njihovo interpretacijo in implikacije bomo koristili kvalitativne raziskovalne metode, konkretno polstrukturirane razgovore.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  V primeru, da do 31.12.2016 ne bo izplačil za ukrepe M16, bomo uporabili kvalitativne metode za ugotovitev potencialnega prispevanja PRP k temu prednostnemu področju.

b) Kvalitativne metode: ankete, fokusna skupina

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za opredelitev najpomembnejših dejavnikov za učinkovito sodelovanje bomo uporabili ankete, ki dosežejo najširši krog deležnikov in so hkrati časovno nezahtevne. Anketni vprašalnik bomo prav tako uporabili za ugotovitev deleža projektov, ki se nadaljujejo tudi po prenehanju pridobivanja finančne podpore iz PRP. Uporaba metode polstrukturiranih razgovorov temelji na njihovi uporabnosti za pridobivanje globine informacij ter osebnih izkušenj in mnenj.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  V okviru širšega anketnega vprašalnika bomo prejemnike podpore PRP vprašali tudi po ključnih dejavnikih, ki so po mnenju udeležencev prispevali k učinkovitemu sodelovanju. V okviru naknadnega vprašalnika, konkretno v petem letu po prejemanju podpore PRP, bomo anketirance vprašali, ali njihov projekt sodelovanja izkazuje trajnost v smislu rezultatov/vplivov in povezav oz. odnosov. Fokusno skupino smo izvedli s strokovnjaki iz Sektorja za podeželje, nosilko ukrepa M16 na MKGP ter predstavniki ARSKTRP, SURS, KGZS in Biotehniške fakultete. Od navedenih strokovnjakov nas je med drugim zanimala interpretacija rezultatov uporabljenih kvantitativnih raziskovalnih metod, mnenje o izvedenih projektih sodelovanja in o (enakomerni) vključenosti udeležencev, komentar na vsebino projektov, in tako dalje.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Glavna izziva anketnih vprašalnikov sta stopnja odzivnosti in nereprezentativnost odgovorov za celotno populacijo, saj so praviloma tisti, ki na vprašalnike odgovorijo, bolj aktivno vključeni od tistih, ki ne. Dodatna šibkost vprašalnikov je tveganje, da vprašani ne razume vprašanja. Za blažitev tveganja nerazumevanja vprašanj bodo vprašanja karseda jasna in navodila za izpolnitev enostavna. Stopnjo odzivnost in s tem večji vzorec, na katerem lahko oblikujemo zaključke, bomo poskušali povečati prek pravočasne priprave in pošiljanja vprašalnikov in prek čim širše distribucije.

7.b4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O3 - Število podprtih ukrepov/operacij	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O16 - Število podprtih skupin evropskega partnerstva za inovacije, število podprtih operacij evropskega partnerstva	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev

	za inovacije in vrsta partnerjev v skupinah evropskega partnerstva za inovacije					
Skupni kazalnik učinka	O17 - Število podprtih operacij sodelovanja (razen evropskega partnerstva za inovacije)	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O21 - Število podprtih projektov sodelovanja	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O23 - Enotno število lokalnih akcijskih skupin, vključenih v projekt sodelovanja	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	T2: Skupno število operacij sodelovanja, podprtih v okviru ukrepa sodelovanja (člen 35 Uredbe (EU) št. 1305/2013) (skupine, mreže/grozdi, pilotni projekti ...) (prednostno področje 1B)	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Število in vrsta partnerjev, vključenih v projekte sodelovanja	Ne	0,00			Fokusna skupina, dokument "Sodelovanje_predlogi na poziv"
Dodatni kazalnik rezultatov		Ne				
Dodatni kazalnik rezultatov	Število projektov (razvoj praks / procesov / tehnologij / proizvodov), ki so rezultat sodelovanja med raziskovalno sfero in uporabniki	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Vsebina projektov (razvoj praks / procesov / tehnologij / proizvodov), ki so rezultat sodelovanja med raziskovalno sfero in uporabniki, vključno s predvidenimi rezultati	Da	0%			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež projektov sodelovanja, ki izkazujejo trajnost tudi po prenehanju podpore (T+5 let)	Da				Anketa (T+5 let). Še ni relevantno.
Dodatni kazalnik rezultatov	Ključni dejavniki, ki so prispevali k učinkovitem sodelovanju	Ne				Anketa med upravičenci. Kvalitativni kazalnik: gledati odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik rezultatov	Število projektov sodelovanja na področju okoljskega upravljanja in izvedbe	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Vsebina projektov sodelovanja na področju okoljskega upravljanja in izvedbe, vključno s predvidenimi rezultati	Da	0%			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež projektov sodelovanja iz področja okoljskega upravljanja in izvedbe, ki izkazujejo trajnost tudi po prenehanju podpore	Da				Anketa (T+5 let). Še ni relevantno.

7.b5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Do 31.12.2016 še ni bilo javnih razpisov za ukrep M16 Sodelovanje, za podukrep M19.3, namenjen sodelovanju med lokalnimi akcijskimi skupinami, pa še niso bili jasni odzivi nanj. V odgovoru na vprašanje za vrednotenje se posledično osredotočimo na kvalitativne ugotovitve, ki sledijo iz fokusne skupine, anketnega vprašalnika ter poziva MKGP za prijavo projektov sodelovanja v okviru ukrepa M16.

Za morebitni sekundarni učinek gledamo podukrep M04.1; iz podatkov za podukrep M04.2 ni razvidno, ali gre pri naložbah za sodelovanje med raziskovalno sfero in uporabniki, medtem ko za podukrep M19.2 še ni potrjenih operacij.

7.b6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Ocenjujemo, da Program razvoja podeželja še ni neposredno podpiral krepitev povezav med kmetijstvom in raziskavami oz. inovacijami, saj se ukrep M16 (Sodelovanje) še ni izvajal, podobno velja za podukrepa M19.2 in M19.3. Na podlagi kvalitativnih analiz sicer ugotavljamo, da je bodoči potencial za ukrep sodelovanja velik, izraženega je bilo namreč že veliko zanimanja s strani ciljne skupine.

Poleg usposabljanj je sodelovanje ena izmed temeljnih metod za prenos znanja v kmetijstvu/o, ki je za razvoj in uspeh kmetijskih gospodarstev ključen (gledati SVV 1). Sem spadajo predvsem različne oblike sodelovanja med raziskovalnimi institucijami ali izobraževalnimi ustanovami ter končnimi uporabniki teh znanj, katere PRP spodbuja zlasti preko ukrepa M16. Skozi podukrep M19.3 (v okviru ukrepa CLLD/LEADER) pa PRP dodatno spodbuja prenos znanj med različnimi lokalnimi akcijskimi skupinami.

Prva javna razpisa za ukrep sodelovanja, konkretno za podukrepa M16.4 in M16.9, sta predvidena v maju 2017; v drugi polovici leta 2017 je predvidena objava javnih razpisov za M16.2 in M16.5. Za namen boljšega razumevanja trga in odziva na načrtovane javne razpisa, je MKGP v avgustu 2016 objavil Poziv za izraz interesa za izvajanje projektov v okviru ukrepa Sodelovanje PRP 2014-2020. Na poziv se je odzvalo 62 predlagateljev, ki skupaj z več kot 1.190 različnimi projektnimi partnerji predlagajo 205 projektov. Na podlagi odziva je med predlagatelji pričakovati predvsem izobraževalne in raziskovalne ustanove, kmetijska in živilsko predelovalna podjetja in lokalne skupnosti, pa tudi posameznike in druge zainteresirane strani. V povprečju se projektne skupine predlagateljev gibljejo med 5 in 6 projektnih partnerjev (skupaj 1.190).

Iz odzivov na poziv sledi, da je za sodelovanje največ zanimanja v sektorju poljedelstva (73 predlaganih projektov), sledita vrtnarstvo in sadjarstvo (65 oz. 62 projektov). Ob pregledu opisa predlaganih projektov vidimo, da je najpogosteje naveden cilj povečanja produktivnosti v kmetijstvu (75,6%), sledi povečanje usposobljenosti v kmetijstvu (63,9%), nato pa ohranjanje kmetovanja na območjih z naravnimi in drugimi proizvodnimi omejitvami (47,3%), povečanje tržne usmerjenosti ter horizontalne in vertikalne povezanosti (41,5%) ter spodbujanje ekološkega kmetijstva in večje ponudbe proizvodov iz shem kakovosti (39,5%). Na področju okoljskega upravljanja in izvedbe so poleg navedenih ciljev tu še prilagoditev zmanjšanje negativnih vplivov kmetijstva na kakovost površinskih in podzemnih voda (31,7% projektov), ohranjanje in/ali izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti na habitatih, vezanih na kmetijsko krajino in kmetijsko biodiverziteto (31,2% projektov), ohranjanje oziroma izboljšanje proizvodnega potenciala tal (25,9%), nekoliko manj je zanimanja za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in amonijaka iz kmetijstva (15,1% projektov) in povečanje rabe OVE v rabi energije in dvig energetske učinkovitosti (7,8%).

Na podlagi teh ciljev lahko pričakujemo **močne sinergije med M16 in drugimi ukrepi**, saj morajo prijavljeni projekti zasledovati cilje preostalih prednostnih področij, s tem pa prispevajo k njihovem dosegu, tudi (in predvsem) na dolgi rok.

7.b7) Zaključki in priporočila

7.c) CEQ03-1C - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo vseživljenjsko učenje in poklicno usposabljanje v kmetijskem in gozdarskem sektorju?

7.c1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

V okviru prednostnega področja 1C ni programiranih ukrepov.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 1C:

V okviru intervencijske logike so predvideni sekundarni učinki na prednostno področje 1A s strani naslednjih ukrepov:

- Ukrep M01, saj je podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in informiranja ključna za spodbujanje vseživljenjskega učenja
- Ukrepa M10 in M11 , saj se morajo upravičenci obvezno udeležiti usposabljanj. Na podlagi iste argumentacije predlagamo uvrstitev ukrepa M14 (Dobrobit živali), v katerem se morajo upravičenci prav tako udeleževati obveznih usposabljanj. M19.2 in M19.3, kjer so predvidene delavnice in izobraževanja v okviru t.i. »mehkih« projektov.

7.c2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Primernost in relevantnost podprtih izobraževanj in usposabljanj za potrebe kmetijskega in gozdarskega sektorja		Delež udeležencev usposabljanj, katerim so bila usposabljanja koristna za nadaljnje delo v kmetijskem ali gozdarskem sektorju
Primernost in relevantnost podprtih izobraževanj in usposabljanj za potrebe kmetijskega in gozdarskega sektorja		Delež udeležencev, ki ocenjujejo, da je nabor usposabljanj ustrezen njihovim potrebam
Število prebivalcev podeželja, ki so zaključili vseživljenjsko učenje in poklicno usposabljanje v kmetijskem in gozdarskem sektorju, se je povečalo	T3: Skupno število usposobljenih udeležencev v skladu s členom 14 Uredbe (EU) št. 1305/2013 (prednostno področje 1C)	

7.c3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: analiza podatkov o spremljanju

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za kazalnike stanja, kazalnike učinka in kvantitativne dodane kazalnike je najprimernejša uporaba analize podatkov o spremljanju; bolj napredne (kvantitativne) statistične metode niso potrebne.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Ciljni kazalnik T3 bomo vzeli neposredno iz baze podatkov upravičencev ARSKTRP in

aplikacije EVIZO, in sicer gre za skupno število udeležencev usposabljanj iz ukrepa M01. Vsebino izvedenih usposabljanj bomo prav tako vzeli iz aplikacije EVIZO (baza MKGP); tu nas zanima predvsem, ali gre za obvezno usposabljanje za udeležence (ukrepa M10 in M11) ali so predmet usposabljanj druge vsebine v PRP.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Ni zaznanih izzivov.

b) Kvalitativne metode: ankete, intervju

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za ugotovitev ocene udeležencev o relevantnosti in primernosti izvedenih usposabljanj bomo uporabili (obstoječe) ankete, ki dosežejo najširši krog deležnikov in so hkrati časovno nezahtevne. Uporaba metode intervjuja razgovorov temelji na njeni uporabnosti za pridobivanje globine informacij ter osebnih izkušenj in mnenj.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Za opredelitev deleža udeležencev, ki ima o koristnosti in relevantnosti izvedenih usposabljanj pozitivno mnenje, bomo koristili anketni vprašalnik. Vprašanji, vezani na to prednostno področje – sicer del obsežnejše ankete upravičencem – bosta odprtega tipa; poleg binarnega odgovora koristno/nekoristno oz. relevantno/nerelevantno, s katerim lažje agregiramo podatke, bo kot obvezen odgovor tudi komentar, zakaj je bilo kakšno usposabljanje (ne)koristno in katere vsebine usposabljanj še pogrešajo.

  Intervju bo izveden z nosilko ukrepa M01 na MKGP, od katere nas zanima predvsem vsebina usposabljanj in primernost glede na identificirane potrebe za kmetijski in gozdarski sektor v Sloveniji. Pri njih bomo preverili tudi interpretacijo rezultatov ankete in samega števila udeležencev usposabljanj.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Glavna izziva anketnih vprašalnikov sta stopnja odzivnosti in nereprezentativnost odgovorov za celotno populacijo, saj so praviloma tisti, ki na vprašalnike odgovorijo, bolj aktivno vključeni od tistih, ki ne. Dodatna šibkost vprašalnikov je tveganje, da vprašani ne razume vprašanja. Za blažitev tveganja nerazumevanja vprašanj bodo vprašanja karseda jasna in navodila za izpolnitev enostavna. Stopnjo odzivnost in s tem večji vzorec, na katerem lahko oblikujemo zaključke, bomo poskušali povečati prek pravočasne priprave in pošiljanja vprašalnikov in prek čim širše distribucije.

7.c4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij

Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	245.799,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O11 - Število dni izvedenega usposabljanja	Ne	157,00			MKGP – EVIZO
Skupni kazalnik učinka	O12 - Število udeležencev usposabljanja	Ne	10.924,00			MKGP – EVIZO
Skupni kazalnik rezultatov	T3: Skupno število usposobljenih udeležencev v skladu s členom 14 Uredbe (EU) št. 1305/2013 (prednostno področje 1C)	Ne	10.924,00			MKGP – EVIZO
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež udeležencev usposabljanj, katerim so bila usposabljanja koristna za nadaljnje delo v kmetijskem ali gozdarskem sektorju	Da	92.9%			Anketa (MKGP) med udeleženci usposabljanj
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež udeležencev, ki ocenjujejo, da je nabor usposabljanj ustrezen njihovim potrebam	Da				Anketa (MKGP) med udeleženci usposabljanj. Gledati točko 6.

7.c5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Za oceno zadovoljstva upravičencev z naborom in vsebino usposabljanj smo uporabili rezultate že izvedenih anket MKGP. Z vprašanjem »Pridobitev potrebnih novih znanj za nadaljnji razvoj kmetije« se je začelo nekoliko kasneje, zaradi česar še ni podatka o koristnosti usposabljanj v okviru ukrepa KOPOP (v delež so upoštevana usposabljanja za ekološko kmetijstvo in dobrobit živali). Vprašanje, vezano na ustreznost nabora vsebin usposabljanj, je bilo v anketnem vprašalniku opisne narave, zaradi česar je tudi naš odgovor opisen in ne vključuje izračuna deleža.

7.c6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Program razvoja podeželja zlasti skozi ukrep M01 pomembno prispeva k vseživljenjskemu učenju in (neformalnemu) poklicnemu usposabljanju v kmetijskem in gozdarskem sektorju. Do 31.12.2016 je podpora temu razvidna iz številnih usposabljanj na področju ekološkega kmetijstva, gozdarstva, dobrobiti živali in KOPOP, še posebej zgovorno je zadovoljstvo udeležencev z njihovo izvedbo in vsebino. Z naborom so sicer udeleženci manj zadovoljni, a mora tu MKGP biti pozorna na zadovoljevanje tako njihovih potreb kot tudi usmeritev RS in EU, zlasti v povezavi z vplivom kmetijstva na okolje in podnebne spremembe.

V letu 2015 in 2016 so se izvajala obvezna usposabljanja s področja EK, dobrobiti živali in KOPOP ter izbirna usposabljanja na področju gozdarstva. Na ravni zaključenih javnih naročil, je bilo število udeležencev usposabljanj je bilo 10.924, od tega se jih je 3.154 udeležilo usposabljanj za ukrep M11, 6.451 za ukrep M10, 173 za ukrep M14 in 1.146 za gozdarstvo[1]. Unikatnih udeležencev (velikost skupine

koristnikov ukrepa M01) je bilo 10.467.

Za leto 2017 je poleg obveznih usposabljanj predvidenih tudi več izbirnih usposabljanj, namenjenih predvsem živilsko-predelovalni industriji, mladim kmetom ter (predvidoma) delavcem v gozdu. Mladi kmetje so na podlagi raziskav namreč veliko bolj dovzetni za pridobivanje novih znanj in vseživljenjsko učenje, medtem ko je zanimanje za tovrstna usposabljanja po mnenju strokovnjakov bistveno nižja med starejšimi nosilci kmetijskih gospodarstev.

Z usposabljanji v splošnem so bili udeleženci relativno zadovoljni (gledati SVV 1), še bolj s koristnostjo vsebin za nadaljnje delo v kmetijskem in gozdarskem sektorju. Na vprašanje »Pridobitev potrebnih novih znanj za nadaljnji razvoj kmetije« je pritrdilno odgovorilo 92,9% udeležencev usposabljanja EK in DŽ (gledati prilogo SVV3-1). Višjo stopnjo zadovoljstva s koristnostjo kot z usposabljanjem v splošnem lahko pripišemo bodisi manjšemu zadovoljstvu z drugimi vidiki usposabljanja, bodisi dejstvu, da je bil za koristnost možen odgovor DA/NE, za oceno usposabljanja v splošnem pa 5-stopenjska lestvica, v kateri so neprepričani udeleženci verjetno lažje odgovorili s srednjo oceno 3.

Manj zadovoljni so nosilci kmetijskih dejavnosti z naborom vsebin usposabljanj. Skoraj vsi (več kot 99%) so v anketnih vprašalniki izrazili željo po dodatnih vsebinah, četudi iz tega ne moremo sklepati, da je taisti delež udeležencev z naborom usposabljanj nezadovoljen. Med potrebami upravičencev EK in KOPOP, na primer, poleg okoljevarstvenih vsebin pogosto najdemo upravljanje kmetij (ekonomika, podjetništvo) in trženje, večkrat so udeleženci izpostavili željo po bolj konkretnih vsebinah, prilagojenih na posamezen sektor kmetijstva. Bolj konkretne vsebine sicer ponujajo KGZS in številne druge institucije (Biotehniška fakulteta, Veterinarska fakulteta, kobilarna Lipica itd.) izven Programa razvoja podeželja, zaradi česar je MKGP pri oblikovanju vsebin za ukrep M01 in upoštevanju izraženih potreb upravičencev izhajal iz vsebin, ki so pomembne oz. potrebne zlasti za izvajanje PPR in jih udeleženci usposabljanj drugje ne morejo dobiti.

[1] Skupni seštevek teh udeležencev je sicer 25.226, saj se je par tisoč upravičencev udeležilo več usposabljanj (prekrivanje zlasti pri ukrepih M10 in M11).

7.c7) Zaključki in priporočila

7.c7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

V splošnem so udeleženci usposabljanj z njihovo vsebino in koristnostjo zelo zadovoljni. Udeleženci usposabljanj so nekoliko manj zadovoljni z naborom usposabljanj; med vsebinami, ki jih pogrešajo, je zaznati tudi take, ki jih organizirajo drugi, tržno usmerjeni, izvajalci.

Priporočilo:

Za boljše ozaveščanje upravičencev PRP o vseh usposabljanjih, ki so za boljše opravljanje kmetijske dejavnosti na voljo, predlagamo da se pri obveščanju PRP (zlasti preko Mreže za podeželje) vključi tudi

preostala, tržno usmerjena, usposabljanja.

7.d) CEQ04-2A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP prispevalo k izboljšanju ekonomske uspešnosti, prestrukturiranju in posodabljanju podprtih kmetij, zlasti s povečanjem njihove udeležbe na trgu in kmetijsko diverzifikacijo?

7.d1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi[1]:

Pod prednostno področje 2A je programiranih naslednjih sedem podukrepov: M01.1, M01.2, M04.1, M04.3, M06.3, M16.2 in M16.5.

Ukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področjih, ki imajo sekundarni učinek na PP 2A:

Intervencijska logika predvideva sekundarni učinek na prednostno področje s strani petih podukrepov, katere skupaj s kratko obrazložitvijo navajamo spodaj:

- M02.1, saj svetovanje pomaga upravičencem pri prestrukturiranju v skladu z okoljskimi zahtevami.
- M06.1, ki bo pripomogel k strukturnem prilagajanju kmetijskih gospodarstev.
- M16.4, saj bo tovrstno sodelovanje pripomoglo k večji udeležbi kmetij na trgu.
- M16.5 v okviru prednostnega področja 4A, saj je prilagajanje okolju pomemben vidik prestrukturiranja, podprtega v okviru tega ukrepa.
- M19.2, saj med podprte operacije LAS sodijo tudi tiste, ki se osredotočajo na lokalne izzive, kot je ustvarjanje novih delovnih mest, razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, itd.

Dodatno vidimo sekundarni učinek na prednostno področje 2A s strani treh ukrepov:

- M03, katerega cilj je kmetijskim gospodarstvom olajšati prehod iz konvencionalnega načina kmetovanja v način kmetovanja, zahtevan za sheme kakovosti, kar ima lahko za posledico tudi strukturno prilagoditev kmetijskih gospodarstev.
- M04.2, ki s podprtimi naložbami prav tako prispeva k vsem ciljem tega prednostnega področja
- M09, saj vključevanje v dobavne verige posredno povečuje ekonomsko uspešnost in produktivnost kmetijskih gospodarstev.

[1] Merilo, povezano z vrednotenjem uporabe finančnih instrumentov, ki so kot vrsta podpore predvideni pri ukrepu M04 (“Upravičenci so uspešno vključevali v ukrepe, ki predvidevajo uporabo finančnih instrumentov”), je obravnavano na enem mestu, in sicer v okviru skupnega vprašanja za vrednotenje št. 16.

7.d2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Kmetijska gospodarstva so diverzificirala svojo (kmetijsko) dejavnost		Delež kmetijskih gospodarstev, ki so zahvaljujoč ukrepom PRP na trg uvedli nove proizvode oz. vrste proizvodov
Kmetijska gospodarstva so diverzificirala svojo (kmetijsko) dejavnost		Sprememba v številu različnih proizvodov, prodanih na trgu (%)

Kmetijska proizvodnja na letno število delovnih enot se je na podprtih kmetijah povečala	R2: Sprememba kmetijske proizvodnje na podprtih kmetijah/letno število delovnih enot (prednostno področje 2A)*	
Kmetijska proizvodnja na letno število delovnih enot se je na podprtih kmetijah povečala		Sprememba v bruto dodani vrednosti kmetijskih gospodarstev kot delež skupne vrednosti proizvodnje
Kmetijska proizvodnja na letno število delovnih enot se je na podprtih kmetijah povečala		Sprememba v ekonomski velikosti in strukturi kmetijskih gospodarstev, prejemnic podpore iz PRP
Kmetijska proizvodnja na letno število delovnih enot se je na podprtih kmetijah povečala		Sprememba v kmetijski proizvodnji majhnih kmetij, vključenih v podukrep 6.3
Kmetijska proizvodnja na letno število delovnih enot se je na podprtih kmetijah povečala		Učinek finančnega vzvoda, merjen kot absolutni znesek sofinanciranja naložb v okviru ukrepa 4.
Kmetije so prestrukturirane	R1 / T4: Odstotek kmetijskih gospodarstev s podporo programa za razvoj podeželja za naložbe v prestrukturiranje ali posodabljanje (prednostno področje 2A)	
Kmetije so prestrukturirane		Sprememba v kmetijski proizvodnji upravičencev ukrepa 16.2
Kmetije so prestrukturirane		Število upravičencev, ki meni, da so usposabljanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k prestrukturiranju njihovih kmetijskih gospodarstev

7.d3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: analiza nasprotnih dejstev, PSM[1]**, ATT metoda**[2]**, DID metoda**[3]**, ANOVA – t-testi, Hi-kvadrat testi**

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Navedene statistične metode omogočajo opredelitev prispevka PRP ter posameznega ukrepa na ekonomsko uspešnost kmetij in njihovo prestrukturiranje, posodobitev ali diverzifikacijo. Uporaba teh metod omogoča tudi izračun posrednih učinkov, kot sta učinek finančnega vzvoda in učinek mrtve teže, ki sta pogosto prisotna pri financiranju naložb – to je, upravičenci so upravičeni največ do 50% zneska vrednosti naložbe, kar pomeni, da morajo naložbo sofinancirati (učinek finančnega vzvoda), obenem pa obstaja verjetnost, da bi investirali v operacijo tudi brez finančne podpore (učinek mrtve teže).

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  S ciljem opredelitve (neto) vpliva ukrepov PRP na produktivnost dela v kmetijstvu (skupni kazalnik rezultata R2) bomo opaženo spremembo v kmetijski proizvodnji kmetijskih gospodarstev razdelili na dve komponenti, in sicer učinek PRP (primarni prispevki v obliki finančne podpore, primarni prispevki v obliki podpore v naravi in sekundarni prispevki) ter učinki druge vrste podpore, kot so prvi steber SKP in drugi evropski in nacionalni skladi, in drugih zunanjih dejavnikov (npr. gibanje cen na trgu). Kalkulacijo učinka PRP bomo izvedli v treh fazah: Faza 1 – izračun primarnega prispevka podukrepov PRP, tj. prispevka ukrepov, programiranih znotraj prednostnega področja 2A (M01.1, M01.2, M04.1, M04.3, M06.3, M16.2 in M16.5); Faza 2 – izračun sekundarnega prispevka ukrepov PRP, tj. prispevka ukrepov,

programiranih v okviru drugih prednostnih področij a z vplivom na to prednostno področje (M01, M02.1, M03.1, M03.2, M04.2, M06.1, M09, M16.4, M16.5 in M19.2); in Faza 3 – ocena posrednih učinkov. Pri tem je potrebno opozoriti, da bodo tudi v naslednji fazi vrednotenja na voljo zgolj ekonomski podatki, in sicer za podukrepa M04.1 in M06.1, zaradi česar primarnih ali sekundarnih učinkov s strani preostalih podukrepov ne bo možno izračunati.

V fazah 1 in 2 se bo uporabila baza podatkov FADN (za družinske kmetije) oz. evidenca AJPES (za kmetijska podjetja)[4] za zajem vzorca prejemnikov finančne podpore (»upravičencev«) v okviru programiranih ukrepov (Faza 1) in ukrepov, ki imajo na prednostno področje sekundarne učinke (Faza 2), ter vzorca neprejemnikov finančne podpore v okviru teh ukrepov (»neupravičencev«[5]). Vsak podukrep opredeljujemo kot ločeno ničelno hipotezo, tako da bodo neupravičenci opredeljeni ločeno glede na (pod)ukrep. Za vsa kmetijska gospodarstva v vzorcu bomo zbrali podatke o kmetijski proizvodnji na delovno enoto (odvisna spremenljivka) ter o tipu kmetovanja, ekonomski velikosti kmetije in velikosti kmetijskih zemljišč (neodvisne spremenljivke). Hipoteze bomo testirali na način, da bomo zagotovili primerljivost (neodvisnih spremenljivk) prejemnikov in neprejemnikov, kar bomo tudi preverili z uporabo PSM. Za skupino upravičencev in za kontrolno skupino bomo izračunali povprečno vrednost R2 pred prejemanjem podpore (glede na podatke iz vloge) in po prejetju podpore[6]). Za izračun vpliva posameznega programiranega in neprogramiranega ukrepa bomo uporabili analizo variance (ANOVA), v okviru katere bomo izvedli več vrst statističnih testov, vključno s Hi-kvadrat testom in t-testom. V primeru visoke variance bo izveden alternativni test, npr. Mann-Whitney U test. Za izračun učinka mrtve teže (Faza 3) bomo izvedli t-test na upravičencih ukrepa M04, prav tako z uporabo kontrolne skupine, ki je primerljiva s skupino upravičencev.

Za učinek finančnega vzvoda, katerega obravnavamo tudi kot ločen kazalnik, bomo uporabili podatke o upravičencih ukrepa M04 iz baze podatkov upravičencev, konkretno gre za razliko med »Celotna vrednost naložbe« in »Odobrena sredstva«. Za izračun kazalnika bomo od skupne vsote naložb upravičencev odšteli finančno podporo iz PRP.

Preostale tri dodatne kazalnike za merjenje ekonomske uspešnosti kmetijskih gospodarstev bomo izračunali s pomočjo ATT metode in DID metode: najprej bomo iz registra FADN oziroma evidence AJPES vzeli podatke o prejemnikih podpore (ekonomska velikost in struktura, bruto dodana vrednost, skupni prihodki, skupni prihodki majhnih kmetij) in za njih pripravili časovno vrsto. Z metodo ATT bomo dobili povprečni letni rezultat (tj. ali ekonomsko velikost ali bruto maržo ali prihodke) prejemnikov, katerega bomo v okviru DID metode primerjali s povprečnim rezultatom neprejemnikov. Pri izračunavanju vpliva podukrepa 6.3. bodo v vzorec neprejemnikov vključene zgolj majhne kmetije za zagotovitev primerljivosti podatkov. Enak pristop bomo uporabili za merjenje spremembe v kmetijski proizvodnji upravičencev ukrepa 16.2.

Za izračun skupnega kazalnika rezultata R1 bomo iz baze podatkov upravičencev vzeli število prejemnikov podpore (kazalnik učinka O4) in številko delili s številom vseh kmetijskih gospodarstev v Sloveniji (podatek SURS).

Za opredelitev prispevka PRP k diverzifikaciji kmetijskih gospodarstev bomo uporabili podatke iz baze upravičencev in podatke FADN oziroma evidence AJPES. Za merjenje deleža kmetijskih gospodarstev, ki so zahvaljujoč ukrepom PRP na trg uvedli nove proizvode, bomo delež kmetijskih gospodarstev, ki so uvedli nov proizvod (obkrožiti DA / NE na prijavnem obrazcu), delili z vsemi kmetijskimi gospodarstvi. Za izračun koliko vrst proizvodov več so kmetijska gospodarstva v povprečju prodala zahvaljujoč PRP bomo uporabili podatke FADN (FADN_TF8) oziroma iz evidence AJPES in sicer z uporabo metode ATT

in nato DID.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Pri izračunu kazalnika R2 obstaja tveganje, da ne bo dovolj velikega vzorca neprejemnikov za izračun statistično pomembnega kazalnika preko analize variance. V tem primeru bomo na prejemnikih izvedli regresijsko analizo.

b) Kvalitativne metode: ankete, fokusna skupina

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za preveritev in interpretacijo rezultatov iz kvantitativnih analiz bomo izvedli fokusno skupino z glavnimi deležniki ter s tem zagotovili večjo verodostojnost in uporabljivost rezultatov. Prispevanje ukrepa M01 k (uspešnemu) prestrukturiranju kmetijskih gospodarstev bomo opredelili prek ankete upravičencev usposabljanj.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Fokusne skupine se je udeležilo 17 strokovnjakov, predstavnikov naslednjih institucij: KGZS, biotehniške fakultete, ARSKTRP, MKGP in SURS Med drugimi bomo poizvedeli, kako ti glavni deležniki interpretirajo rezultate kvantitativnih analiz, kakšne posledice vidijo, in ali se jim zdijo verodostojni glede na uporabljene metode in vrste ter količine podatkov. V okviru širše ankete udeležencem usposabljanj se bo eno izmed vprašanj nanašalo tudi na prispevek na novo pridobljenih znanj ali veščin k uspešnemu prestrukturiranju ali posodabljanju njihovih kmetij (kazalnik 'Število upravičencev, ki meni, da so usposabljanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k prestrukturiranju njihovih kmetij').

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Pri razgovorih obstaja tveganje pristranskosti ali navzkrižja interesov intervjuvancev (npr. vpliv rezultatov kvantitativne analize na obseg ali vsebino njihovega dela). Za blažitev tveganja bomo enaka vprašanja postavili različnim deležnikom.

[1] PSM = Propensity Score Matching *(Ujemanje rezultatov nagnjenosti)*

[2] ATT metoda = Average Treatment Effects on Treated (*Povprečni učinek ukrepa na upravičence)*

[3] DID metoda = Difference in Differences *(Razlika v razliki)*

[4] Evidenca AJPES temelji na izračunu prihodka od poslovanja na podlagi slovenskih računovodskih standardov. Vlagatelji (kmetijska podjetja), ki vodijo računovodstvo skladno s standardi, vodijo podatek o vrednosti prihodka iz poslovanja v izkazu poslovnega izida pod oznako AOP 126. Skupni prihodek iz poslovanja oziroma kosmati donos iz poslovanja se izračuna po naslednji enačbi: Skupni prihodek iz poslovanja = AOP110 + AOP121 + AOP123 + AOP124 + AOP125 oziroma AOP110 – AOP122 + AOP123 + AOP124 + AOP125, pri čemer:

- AOP110 so čisti prihodki od prodaje;
- AOP121 je povečanje vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje;

- AOP122 je zmanjšanje vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje;
- AOP123 so usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve;
- AOP124 so subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije in drugi prihodki, ki so povezani s poslovnimi učinki ter drugi poslovni prihodki;
- AOP125 so drugi poslovni prihodki.

[5] V primeru podatkov FADN je to vzorec neprejemnikov, v primeru podatkov AJPES je to skupina podjetij, ki imajo registrirano kmetijstvo kot glavno dejavnost.

[6] Uporabljena letnica po prejetju podpore odvisna od faze vrednotenja – v letu 2019 se uporabijo podatki na 31.12.2018 ipd. Presečni datum naj bo poenoten zaradi lažje primerjave in zmanjšanje vplivov na proizvodnjo s strani zunanjega okolja (npr. BDP, stopnja zaposlenosti)

7.d4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Calculated gross value out of which Primary contribution	Calculated gross value out of which Secondary contribution, including LEADER/CLLD contribution	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	11.625.648,00					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O2 - Skupne naložbe	Ne	29.855.724,00					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	64,00					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O12 - Število udeležencev usposabljanja	Ne	1.146,00					MKGP - EVIZO
Skupni kazalnik rezultatov	R2: Sprememba kmetijske proizvodnje na podprtih kmetijah/letno število delovnih enot (prednostno področje 2A)*	Ne						ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R2: Sprememba kmetijske proizvodnje na podprtih kmetijah (prednostno področje 2A)*	Ne		0,00			0,00	ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R2: Letno število delovnih enot (prednostno področje 2A)	Ne		0,00			0,00	ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R1 / T4: Odstotek kmetijskih gospodarstev s podporo programa za razvoj podeželja za naložbe	Da	0.1%					ARSKTRP - baza upravičencev, SURS

	v prestrukturiranje ali posodabljanje (prednostno področje 2A)							
Dodatni kazalnik rezultatov	Število upravičencev, ki meni, da so usposabljanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k prestrukturiranju njihovih kmetijskih gospodarstev	Ne	20,00					Anketa upravičencem
Dodatni kazalnik rezultatov	Sprememba v kmetijski proizvodnji upravičencev ukrepa 16.2	Da	0%					ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež kmetijskih gospodarstev, ki so zahvaljujoč ukrepom PRP na trg uvedli nove proizvode oz. vrste proizvodov	Da	60%					ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Učinek finančnega vzvoda, merjen kot absolutni znesek sofinanciranja naložb v okviru ukrepa 4.	Da	72.6%					ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Sprememba v ekonomski velikosti in strukturi kmetijskih gospodarstev, prejemnic podpore iz PRP	Da	0%					ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Sprememba v bruto dodani vrednosti kmetijskih gospodarstev kot delež skupne vrednosti proizvodnje	Da	0%					ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Sprememba v kmetijski proizvodnji majhnih kmetij, vključenih v podukrep 6.3	Da	0%					ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Sprememba v številu različnih proizvodov, prodanih na trgu (%)	Da	0%					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik stanja	C17 - Kmetijska gospodarstva (kmetije) - skupaj (2013) (No)	Ne	70.063,00					SURS, začasni podatki 2016

7.d5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Glavna težava, ki preprečuje možnost celovitega in zanesljivega odgovora na vprašanje za vrednotenje, je število naložb, odobrenih in/ali izplačanih do 31.12.2016. Izplačil (izvzemši obveznosti preteklega programskega obdobja) namreč do presečnega datuma za vrednotenje ni bilo, posledično ne moremo ugotavljati vpliva podpore PRP, ki nastopi v obliki izplačil nepovratnih finančnih sredstev. Ob pomanjkanju finančnih podatkov in podatkov o proizvodnji po naložbi (katere še ni bilo), naslednjih pet kazalnikov ni bilo mogoče izračunati:

- Sprememba kmetijske proizvodnje na podprtih kmetijah / letno število delovnih enot

- Sprememba v ekonomski velikosti in strukturi kmetij, prejemnic podpore iz PRP
- Bruto dodana vrednost kmetijskih gospodarstev kot delež skupne vrednosti proizvodnje
- Sprememba v kmetijski proizvodnji majhnih kmetij, vključenih v podukrep 6.3
- Sprememba v kmetijski proizvodnji upravičencev ukrepa 16.2
- Sprememba v številu različnih proizvodov, prodanih na trgu (%)

Tudi število odobritev naložb (podukrepa M04.1 in M04.3) – do 31.12.2016 je bilo le-teh 73 – je prenizek, da bi zagotovil zanesljivost rezultatov, še posebej, ko se kazalnik nanaša zgolj na en ukrep ali na vrste naložb v okviru tega ukrepa.

Nizko je bilo tudi število anketirancev na anketno vprašanje, vezano na zadovoljstvo z usposabljanji , ki bi morala prispevati k prestrukturiranju kmetij. Teh je bilo namreč 24, ki so pa glede na označene ukrepe verjetno upoštevali programsko obdobje 2007-2013.

Če pri izračunu skupnih kazalnikov rezultata upoštevamo še tranzicijske ukrepe, je izplačil (11.625.648 EUR za 64 upravičencev, od tega malo manj kot polovico za M04.1) še vedno premalo za izračun R2. Kot določajo smernice EK za pripravo vrednotenj (in pripadajoča projektna naloga) bi morala testna skupina na mikro ravni (torej na ravni KMG podobne ekonomske velikosti, KMG s podobnim KZU ipd.) vključevati vsaj 150 KMG, kontrolna skupina pa dva- do trikrat toliko. Posamezna mikro skupina KMG, ki je prejela izplačila za naložbe, potrjene v okviru PRP 20107-2013, je z manj kot 10 bistveno premajhna za izračun skupnega kazalnika rezultata R2, še manj za oblikovanje verodostojnih zaključkov.

7.d6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Zaradi nekolikšnega zamika pri izvajanju ukrepov PRP, vezanih na prednostno področje 2A, ukrepanje v okviru programa razvoja podeželja (še) ni prispevalo k izboljšanju ekonomske uspešnosti, prestrukturiranju in posodabljanju podprtih kmetij. Do presečnega datuma 31.12.2016 namreč še ni bilo izplačil za investicijske ukrepe (z izjemo obveznosti iz preteklega programskega obdobja), ki bi prispevala k tema ciljema (gledati točko 5. zgoraj).

Z namenom opredelitve bodočega ter potencialnega vpliva ukrepanja v okviru PRP na ekonomsko uspešnost, prestrukturiranje in posodabljanje podprtih kmetij se naslanjamo na vsebino in vrsto naložb in operacij, ki so bile odobrene (a ne izplačane) do 31.12.2016 ter na kvalitativne metode, konkretno anketni vprašalnik, razgovore in fokusno skupino. Do 31.12.2016 je bilo izplačanih sicer 64 naložb (od tega 31 za M04.1 in 33 za M04.3) v skupni višini 11.625.648 EUR, a gre za izplačila finančnih obveznosti preteklega programskega obdobja. Te naložbe zaradi drugačnih ciljev, pogojev, opisov (ipd.) podukrepov niso povsem primerljive z odobrenimi naložbami iz programskega obdobja 2014-2020. Kazalniki učinka tako vključujejo tranzicijske ukrepe, (opisen) odgovor na vprašanje za vrednotenje pa ne.

K ekonomski uspešnosti kmetij lahko PRP vpliva prek več ukrepov oz. načinov, in sicer prek sofinanciranja naložb, ki prispevajo k večji kmetijski proizvodnji, posodabljanju ali prestrukturiranju kmetij, večji udeležbi na trgu ali diverzifikaciji proizvodnje, ali prek spodbujanja prenosa znanj v obliki usposabljanj, svetovanj in sodelovanj. K ciljem prednostnega področja prav tako prispevajo ukrep CLLD/LEADER, financiranje stroškov vključitve v sheme kakovosti in finančna podpora pri ustanavljanju in upravljanju skupin oz. organizacij proizvajalcev.

Izmed navedenih ukrepov imajo na upravičenca največji potencialni (oprijemljiv) vpliv naložbe, saj gre za neposredni finančni vložek v kmetijsko gospodarstvo. Vpliv ukrepov LEADER, Sheme kakovosti in

Skupine proizvajalcev ne moremo vrednotiti, saj še ni bilo odobrenih naložb, poleg tega gre pri njih za sekundarne učinke. Vpliv ukrepov prenosa znanja (M01, M02 in M16) je lahko pomemben, a prav tako težje merljiv.

Do 31.12.2016 je bilo odobrenih 141 naložb, od tega 73 v okviru ukrepa M04.1 in 68 v okviru ukrepa M04.2 (sekundarni učinek na PP 2A). Skupna vrednost naložb v okviru programiranega podukrepa M04.1 je 4.683.325 EUR, upoštevajoč še podukrep M04.2 je ta vrednost 42.488.711 EUR; od te vrednosti bodo 30.520.753 EUR, kar predstavlja 72%, kmetijska gospodarstva sofinancirala sama. Povprečni delež sofinanciranih sredstev je nekoliko nižji pri ukrepu M04.1 (66%), kjer gre praviloma za naložbe manjše vrednosti, kot pri ukrepu M04.2 (74%). Ker je stopnja javne podpore odvisna od značilnosti kmetije in naložbe, izračunanega učinka finančnega vzvoda ne moremo kritično ovrednotiti.

Od 68 naložb, ki so bile odobrene v okviru ukrepa M04.2, jih bo 40 (60%) vodilo do uvedbe vsaj enega novega proizvoda, 29 pa do uvedbe vsaj treh novih proizvodov. Največ tovrstnih naložb je bilo prijavljenih s strani kmetijskih gospodarstev, katerih glavna dejavnost je pridelava vina (8) in mleka oz. mlečnih izdelkov (8), sledita predelava prašičjega mesa (5) in pridelava žita ali drugih proizvodov mlinske industrije (4). Velikost KMG (glede na letne prihodke) ni korelirana s prijavo naložbe za uvedbo novih proizvodov. Skoraj vsa kmetijska gospodarstva, ki prejemajo prihodke iz nekmetijskih dejavnosti (14 od 17 oz. 82%), so označila, da bo posledica naložbe vsaj en novi proizvod. Pri upravičencih ukrepa M04.1 podatka o uvedbi novih proizvodov ni. Diverzifikacija kmetijskih proizvodov sicer ne vodi v vsakem primeru na izboljšanje ekonomske uspešnosti kmetijskega gospodarstva, a je praviloma pozitivna, saj lahko prispeva k zmanjševanju tveganj (na primer, slaba letina, nizke cene osnovnih surovin, naravne nesreče itd.), posebej v luči podnebnih sprememb[1]. Poleg tega mora upravičenec ob prijavi vloge predložiti poslovni načrt, s čimer utemeljuje ekonomsko upravičenost naložbe, v tem primeru naložbe, ki vodi do diverzifikacije kmetijskih dejavnosti.

Naložbeni ukrepi so med upravičenci dobro poznani in, po mnenju strokovnjakov iz OU sodeč, lahko pričakujemo velik interes tudi v prihodnje ter polno realizacijo pred zaključkom programskega obdobja. Kljub velikemu zanimanju s strani upravičencev strokovnjaki[2] ocenjujejo, da tovrstne naložbe niso najpomembnejši dejavnik za kmetijsko proizvodnjo in ekonomsko uspešnost KMG, poleg tega se učinek pojavi z zamikom (predvidoma je viden šele v obdobju naknadnega vrednotenja). Večji vpliv kot finančna podpora iz PRP naj bi imelo zunanje okolje. Med pomembne dejavnike v zunanjem okolju spadajo:

- Gospodarska rast (+2,3 % v letu 2016) in povečanje zasebne potrošnje na domačem trgu (+2,3 % v 2016), kar je med drugim posledica višje stopnje zaposlenosti (+1,9 % glede na leto poprej) in povečanja realne bruto plače (+1,8 %) ob skoraj nespremenjeni ravni inflacije (+0,1 %)
- Vremenske razmere (v letu 2016 predvsem pozeba v aprilu, ki je povzročila škodo sadnemu drevju, vinski trti in zgodaj posejanim zelenjadnicam, v letu 2015 je bil v poletnih mesecih primanjkljaj padavin)
- Cene kmetijskih proizvodov drugod po Evropi, predvsem v državah, od koder trgovci v Sloveniji uvažajo hrano in pijačo.

[1] V specifičnih primerih ima lahko diverzifikacija šibak negativen vpliv na podnebne spremembe same, in sicer prek povečanih izpustov CO2 kot posledica večkratnih strojnih prehodov kmetijskih zemljišč, potrebnih zaradi večjega števila različnih kmetijskih kultur.

[2] Ugotovitve sledijo iz razprave na fokusni skupini. Ekipo so sestavljali strokovnjaki s tega področja iz

MKGP, ARSKTRP, SURS, KGZS in Biotehniške fakultete.

7.d7) Zaključki in priporočila

7.d7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

PRP na prednostno področje 2A do 31.12.2016 še ni imel vpliva, saj kmetijska gospodarstva še niso prejela izplačil za prijavljene naložbe (izvzemši izplačil za obveznosti preteklega programskega obdobja).

Priporočilo:

Ker do 31.12.2016 še ni prišlo do izplačil (in posledično ni podatka o stanju po naložbi), nismo uporabili baze podatkov FADN. Vseeno predlagamo preučitev povečanja števila KMG, ki ne prejemajo finančne podpore v okviru ukrepov PRP, ki prispevajo k prednostnemu področju 2A oz. 3A (bodisi primarno bodisi sekundarno), in ki (celostno) vodijo računovodstvo po metodologiji FADN, skladno s priporočilom ex-post vrednotenja. To bo prispevalo k bolj zanesljivim analizam naknadnega vrednotenja na področjih ekonomske uspešnosti in dodane vrednosti KMG, diverzifikacije dejavnosti in pridelanih ali predelanih proizvodov KMG ipd.

7.e) CEQ05-2B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo lažji začetek opravljanja kmetijske dejavnosti ustrezno usposobljenih kmetov, zlasti pa generacijsko pomladitev?

7.e1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

Pod prednostno področje 2B so programirani trije ukrepi, in sicer: M01.1, M01.2 in M06.1.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 2B:

V okviru intervencijske logike ima na prednostno področje 2B sekundarni učinek podukrep M04.1 'Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva', saj finančna podpora pri naložbah pripomore k lažjem zagonu kmetijske dejavnosti.

7.e2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Delež ustrezno usposobljenih mladih kmetov, ki opravljajo kmetijske dejavnosti, se je povečal	R3 / T5: Odstotek kmetijskih gospodarstev s poslovnim razvojnim načrtom / naložbami za mlade kmete, podprtimi s programom za razvoj podeželja (prednostno področje 2B)	
Delež ustrezno usposobljenih mladih kmetov, ki opravljajo kmetijske dejavnosti, se je povečal		Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev - II. stopnja
Delež ustrezno usposobljenih mladih kmetov, ki opravljajo kmetijske dejavnosti, se je povečal		Delež mladih (18-40) udeležencev usposabljanj
Delež ustrezno usposobljenih mladih kmetov, ki opravljajo kmetijske dejavnosti, se je povečal		Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev - III. - IV. stopnja
Delež ustrezno usposobljenih mladih kmetov, ki opravljajo kmetijske dejavnosti, se je povečal		Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev - V. stopnja
Delež ustrezno usposobljenih mladih kmetov, ki opravljajo kmetijske dejavnosti, se je povečal		Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev - VI. stopnja
Delež ustrezno usposobljenih mladih kmetov, ki opravljajo kmetijske dejavnosti, se je povečal		Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev - VII.-VIII. stopnja

7.e3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za vse kvantitativne kazalnike je najprimernejši izračun vrednosti deležev in analiza podatkov o spremljanju.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Gre za preproste izračune kazalnikov in sicer deležev med zgoraj naštetimi podatki:

1. Delež mladih (v starostnem obdobju 18-40 let) udeležencev usposabljanj glede na vse udeležence usposabljanj
2. Delež kmetijskih gospodarstev s poslovnim razvojnim načrtom/naložbami za mlade kmete, podprtimi s PRP glede na vsa kmetijska gospodarstva v Sloveniji – gre za delež upravičencev, vključenih v podukrep M06.1, od vseh kmetijskih gospodarstev v Sloveniji

Za prikaz rezultata kazalnika »Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev« bomo uporabili podatke iz baze upravičencev ARSKTRP. Iz baze ARSKTRP bodo vzeti podatki o starosti upravičenca in izobrazbi upravičenca. Glede na starost upravičenca bomo prikazali stopnjo in vrsto dosežene izobrazbe upravičenca.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve na izzive*

Omejitev pri izračunu kvantitativnih kazalnikov je lahko slaba kvaliteta ali pomanjkljivost podatkov ter težja dostopnost podatkov. Ker je ustrezna usposobljenost sicer pogoj za pridobitev podpore, predvidevamo, da se bo podatek dal pridobiti. Izziv pri prikazu rezultata kazalnika so lahko nepopolni podatki o izobrazbi upravičencev in veliko število različnih vrst izobrazbe. V tem primeru bomo vrste izobrazbe kategorizirali in jih prikazali po smiselnih skupinah izobrazbe.

b) Kvalitativne metode: razgovor

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Za boljše razumevanje zaželenih vsebin usposabljanj s strani ciljne skupine ter načrtov za usposabljanja v letu 2017 bomo izvedli razgovor z nosilko ukrepa na MKGP.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

V okviru razgovora bomo preverili kakšne vsebine usposabljanj so v načrtu za leto 2017 in za kakšne vsebine se zanimajo mladi kmetje.

7.e4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	6.240.780,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	551,00			ARSKTRP - baza upravičencev

Skupni kazalnik učinka	O12 - Število udeležencev usposabljanja	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R3 / T5: Odstotek kmetijskih gospodarstev s poslovnim razvojnim načrtom / naložbami za mlade kmete, podprtimi s programom za razvoj podeželja (prednostno področje 2B)	Da	0.79%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov		Ne				
Dodatni kazalnik rezultatov		Ne				
Dodatni kazalnik rezultatov		Ne				
Dodatni kazalnik rezultatov		Ne				
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev - II. stopnja	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev - VI. stopnja	Da	22.3%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev - III. - IV. stopnja	Da	19.4%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev - V. stopnja	Da	48.5%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja in vrsta izobrazbe mladih prevzemnikov kmetijskih gospodarstev - VII.- VIII. stopnja	Da	9.7%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež mladih (18-40) udeležencev usposabljanj	Da	23%			MKGP - ankete
Skupni kazalnik stanja	C17 - Kmetijska gospodarstva (kmetije) - skupaj (2013) (No)	Ne	70.063,00			SURS, začasni podatki 2016
Dodatni kazalnik stanja	Kmetijska izobrazba upraviteljev kmetijskih gospodarstev - II. stopnja	Da	29%			SURS, 2013
Dodatni kazalnik	Kmetijska izobrazba upraviteljev kmetijskih	Da	39.6%			SURS, 2013

stanja	gospodarstev - III.-IV. stopnja					
Dodatni kazalnik stanja	Kmetijska izobrazba upraviteljev kmetijskih gospodarstev - V. stopnja	Da	19.3%			SURS, 2013
Dodatni kazalnik stanja	Kmetijska izobrazba upraviteljev kmetijskih gospodarstev - VI. - VIII. stopnja	Da	9.4%			SURS, 2013
Dodatni kazalnik stanja	Starostna struktura upraviteljev KMG - 35 - 44 let	Da	12.1%			EUROSTAT, 2013
Dodatni kazalnik stanja	Starostna struktura upraviteljev KMG - 45 - 54 let	Da	23.3%			EUROSTAT, 2013
Dodatni kazalnik stanja	Starostna struktura upraviteljev KMG - 55 - 64 let	Da	27.8%			EUROSTAT, 2013
Dodatni kazalnik stanja	Starostna struktura upraviteljev KMG - Manj kot 35 let	Da	3.7%			EUROSTAT, 2013
Dodatni kazalnik stanja	Starostna struktura upraviteljev KMG - nad 64 let	Da	32.8%			EUROSTAT, 2013

7.e5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Do 31.12.2016 je bilo v okviru ukrepa M06.1 (za programsko obdobje 2014-2020) odobrenih 551 vlog za mlade kmete. Ločenih usposabljanj za mlade kmete do presečnega datuma še ni bilo, so se pa mladi kmetje udeleževali usposabljanj v okviru drugih prednostnih področij, predvsem 4A (usposabljanja KOPOP in ekološkega kmetijstva), a podatka o starosti udeleženci niso navajali, zaradi česar smo za izračun deleža mladih udeležencev usposabljanj uporabili odgovore iz anket na usposabljanja v letu 2016.

7.e6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Program razvoja podeželja prek ukrepa M06.1 podpira lažji začetek opravljanja kmetijske dejavnosti za mlade kmete tako, da s finančno podporo (ali 45.000 EUR ali 18.600 EUR) mladim kmetom pomaga pri vzpostavitvi kmetijskih gospodarstev. Do 31.12.2016 je bilo odobrenih 551 tovrstnih vlog, kar predstavlja 0,79% vseh kmetijskih gospodarstev v Sloveniji in 7,8% kmetijskih gospodarstev, katerih nosilci so mladi kmetje[1]. Prek ukrepa M06.1 bo do konca programskega obdobja glede na razpoložljiva sredstva (60.650.000 EUR, od tega je bilo 34,5% že odobrenih) finančno pomoč za vzpostavitev kmetijske dejavnosti lahko dobilo še cca. 1.100 mladih kmetov[2]. V primeru, da se cilj doseže, bo okvirno 20% mladih kmetov, nosilcev kmetijskega gospodarstva, vzpostavilo kmetijsko dejavnost s pomočjo PRP, kar pa že predstavlja **pomemben prispevek PRP.**

Ukrep M06.1 je pomemben za generacijsko pomladitev v kmetijstvu zlasti, če upoštevamo, da je število nosilcev kmetijskih gospodarstev, ki so mlajši od 40 let, med letoma 2005 in 2013 padlo za petino, delež

mladih izmed vseh nosilcev kmetijskih gospodarstev v Sloveniji pa za 1,8 odstotnih točk z 11,6% v letu 2005 na 9,8% v letu 2013. Delež mladih nosilcev KMG je tako padal kljub pomoči PRP v obdobju 2007-2013. Ena interpretacija ugotovitve je, da gre za učinek mrtve teže (*»deadweight effect«*), tj., da bi ti upravičenci tudi brez finančne pomoči vzpostavili kmetijsko gospodarstvo; po drugi strani je možno, da PRP preprečuje še večji upad deleža mladih nosilcev KMG.

S ciljem generacijske pomladitve se poskuša doseči tudi modernizacijo kmetijske dejavnosti preko bolj ugodne izobrazbene strukture nosilcev kmetijskih gospodarstev, saj imajo mladi kmetje praviloma višjo izobrazbo kot starejši. Med mladimi, katerih vloga je bila odobrena do presečnega datuma, jih ima 177 (32%) VI. stopnjo izobrazbe ali več, skoraj polovica (267 oz. 48,5%) jih ima V. stopnjo izobrazbe. Po drugi strani je imel povprečni nosilec družinske kmetije v Sloveniji leta 2013 opravljeno III.-IV stopnjo izobrazbe, to je nižje oz. srednje poklicno izobraževanje, zgolj 9,4% jih je končalo najmanj VI. stopnjo.

Med cilji tega prednostnega področja je tudi povečanje števila ustrezno usposobljenih mladih nosilcev kmetij tudi preko ukrepa M01 – Prenos znanja in dejavnosti informiranja. Do 31.12.2016 je bilo tako objavljeno javno naročilo za usposabljanja za potrebe izvajanja podukrepa M06.1, usposabljanja se bodo izvajala v letu 2017. Med predvidenimi vsebinami je predvsem veliko poslovno usmerjenih (trženje, ekonomika, sheme kakovosti, povezovanje v skupine proizvajalcev). Mladi kmetje se sicer lahko vključijo tudi v usposabljanja v okviru drugih prednostnih področij. Iz odgovorov na ankete za usposabljanja vidimo, da je bilo teh 23% (25%, če upoštevamo še usposabljanja na področju gozdarstva), a ker gre za obvezna usposabljanja, na podlagi tega deleža ne moremo delati zaključkov o zanimanju mladih za nadgraditev njihovih znanj. Na podlagi razgovora z nosilko ukrepa M01 na MKGP vseeno ugotavljamo, da so mladi kmetje praviloma bolj odprti do pridobivanja novih znanj, kar se ujema z njihovo (v povprečju) višjo pridobljeno izobrazbo.

[1] Vir: Eurostat (2016): Agricultural holdings by age of holder. Gre za grobo oceno, saj so starostne skupine razdeljene po drugačnem ključu; za pridobitev ocene smo skupini mlajših od 35 let prišteli polovico skupine starih med 35 in 44 let.

[2] Ob hipotezi, da se bo finančna pomoč odobravala po enakem razmerju kot do 31.12.2016.

7.e7) Zaključki in priporočila

7.e7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

PRP zasleduje cilj generacijske pomladitve zlasti skozi ukrep M06.1 (Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete). V kakšni meri se ti mladi kmetje vključujejo tudi v druge ukrepe (sinergijski učinki) pa na podlagi razpoložljivih podatkov ni mogoče opredeliti.

Priporočilo:

Dodati starostno skupino kot obvezno polje v prijavno vlogo za vsak ukrep za lažje spremljanja značilnosti te starostne skupine (načini kmetovanja, naložbe itd.). S tem bo OU lahko bolj celostno zasledoval cilj

generacijske pomladitve v kmetijstvu[1].

[1] V primeru, da je podatek o starosti mogoče pridobiti iz drugih virov ali podatkov (npr. EMŠO), dopolnitev prijavne vloge ni potrebna, vseeno z namenom večje preglednosti in lažjega spremljanja generacijske pomladitve v kmetijstvu predlagamo dopolnitev tabel za spremljanje tudi s tem podatkom.

7.f) CEQ06-3A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo izboljšanje konkurenčnosti podprtih primarnih proizvajalcev z njihovo boljšo vključitvijo v agroživilsko verigo prek shem kakovosti, dodajanje vrednosti kmetijskim proizvodom, promocijo na lokalnih trgih in v kratkih dobavnih verigah, skupinah proizvajalcev in medpanožnih organizacijah?

7.f1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi [1]:

Pod prednostno področje 3A je programiranih devet podukrepov: M01.1, M02.1, M03.1 in M03.2, M04.2, M09, M14, M16.2 ter M16.4.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 3A:

Skladno z intervencijsko logiko imajo na prednostno področje 3A sekundarni učinek štirje podukrepi:

- M04.1, saj bo finančna podpora v okviru tega ukrepa namenjena tudi naložbam v pridelavo ekoloških in drugih proizvodov iz shem kakovosti.
- M06.3, saj bo ukrep spodbujal razvoj dopolnilnih dejavnosti, večjo tržno usmerjenost ter projekte, osredotočene na proizvodnjo z višjo dodano vrednostjo.
- M19.2 in M19.3, ki sta med drugim namenjena tudi povezovanju lokalnih proizvajalcev v kratke dobavne verige.

[1] Merilo, povezano z vrednotenjem uporabe finančnih instrumentov, ki so kot vrsta podpore predvideni pri ukrepu M04 (“Upravičenci so uspešno vključevali v ukrepe, ki predvidevajo uporabo finančnih instrumentov”), je obravnavano na enem mestu, in sicer v okviru skupnega vprašanja za vrednotenje št. 16.

7.f2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Promocija na lokalnih trgih		Delež primarnih proizvajalcev prejemnikov podpore iz PRP za promocijo na lokalnih trgih (podukrepa M03.2 in M16.4)
Promocija na lokalnih trgih		Učinkovitost informiranja potrošnikov in promocije proizvodov glede na vrsto aktivnosti
Sheme kakovosti		Razlogi za vključitev v sheme kakovosti
Sheme kakovosti		Delež primarnih proizvajalcev, ki je vpeljalo proizvode iz sheme kakovosti s pomočjo sredstev PRP po vrsti sheme kakovosti
Sodelovanje primarnih proizvajalcev v shemah kratkih dobavnih verig, skupinah proizvajalcev in medpanožnih organizacijah se je povečalo		Delež kmetijskih gospodarstev, vključenih v skupine proizvajalcev ali organizacije proizvajalcev zahvaljujoč podpori PRP
Sodelovanje primarnih proizvajalcev v shemah kratkih dobavnih verig, skupinah proizvajalcev in medpanožnih organizacijah se je povečalo		Prihodek skupin proizvajalcev, podprtih s strani PRP
Sodelovanje primarnih proizvajalcev v shemah		Vpliv skupin in organizacij proizvajalcev na

kratkih dobavnih verig, skupinah proizvajalcev in medpanožnih organizacijah se je povečalo		izboljšanje tržnega položaja primarnih proizvajalcev
Sodelovanje primarnih proizvajalcev v shemah kratkih dobavnih verig, skupinah proizvajalcev in medpanožnih organizacijah se je povečalo		Vpliv skupin in organizacij proizvajalcev na povečanje dobička posameznega KMG (vpliv na prihodke in na stroške)
Sodelovanje primarnih proizvajalcev v shemah kratkih dobavnih verig, skupinah proizvajalcev in medpanožnih organizacijah se je povečalo		Vpliv skupin in organizacij proizvajalcev na povečanje razpoložljivosti osnovnih surovin in količin na trgu
Konkurenčnost podprtih primarnih proizvajalcev se je izboljšala	R4 / T6: Odstotek kmetijskih gospodarstev, ki prejemajo podporo za sodelovanje v shemah kakovosti, na lokalnih trgih in v kratkih dobavnih verigah ter skupinah/organizacijah proizvajalcev (prednostno področje 3A)	
Konkurenčnost podprtih primarnih proizvajalcev se je izboljšala		Sprememba (v %) tržne vrednosti proizvodnje na podprtih kmetijah

7.f3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: analiza nasprotnih dejstev, izračun podatkov o spremljanju

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Analiza nasprotnih dejstev je uporabna metoda za primerjanje tega, kar se je dejansko zgodilo, s tem, kar bi se zgodilo z upravičenci v odsotnosti ukrepanja. Nameravali smo koristiti kvazi-eksperimentalno metodo Difference-in-differences (DID) oz. Razlika v razliki. Za preostale kazalnike napredne statistične metode niso potrebne in zadošča preprost izračun podatkov.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Skupni kazalnik rezultata R4 bomo izračunali kot delež prejemnikov finančne pomoči iz PRP glede na skupno število kmetijskih gospodarstev v Sloveniji. Kot prejemnike za izračun kazalnika R4 obravnavamo število kmetijskih gospodarstev vključenih v (pod)ukrepe M03.1 (kazalnik učinka O4), M09 (kazalnik učinka O9) in M16.4 (prav tako kazalnik učinka O9). Te podatke bomo pridobili iz baze upravičencev ARSKTRP. Za izračun sekundarnih učinkov na R4/T6 bomo uporabili podatke o upravičencih; ti so namreč v prijavni obrazec za ukrepa M04 in M19 morali navesti tudi ali so vključeni v sheme kakovosti hrane.

  DID metodo bomo uporabili za opredelitev razlik med prejemniki podpore iz PRP in neprejemniki z namenom ugotovitve, ali PRP pozitivno vpliva na kmetijsko dejavnost v kontekstu tega prednostnega področja. Časovno vrsto podatkov o upravičencih (po posameznem kazalniku) bomo primerjali s kontrolno skupino tako, da bomo zagotovili primerljivost neodvisnih spremenljivk, to so površina zemljišč, ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev in tip kmetovanja. Tovrstno analizo nasprotnih dejstev bomo uporabili za izračun naslednjih kazalnikov:

  1. Sprememba (v %) kmetijske proizvodnje na podprtih kmetijah *(izračun v okviru prednostnega področja 2A*);
  2. Prihodek skupin proizvajalcev, podprtih s strani PRP

  Pri preostalih kvantitativnih kazalnikih gre za izračun deleža upravičencev od celotne

populacije kmetijskih gospodarstev oz. skupin/organizacij proizvajalcev:

1. Delež kmetijskih gospodarstev, vključenih v skupine proizvajalcev ali organizacije proizvajalcev zahvaljujoč podpori PRP
2. Delež primarnih proizvajalcev, ki je vpeljalo proizvode iz sheme kakovosti s pomočjo sredstev PRP po vrsti sheme kakovosti;
3. Delež primarnih proizvajalcev prejemnikov podpore iz PRP za promocijo na lokalnih trgih (podukrepa M03.2 in M16.4);

Za zgoraj navedene kazalnike bomo računali tudi sekundarne učinke, t.j. učinek neprogramiranih podukrepov v prednostnemu področju 3A (M04.1, M06.3 ali M19.2), in sicer z uporabo podatkov iz vlog.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Kot pri ostalih vprašanjih za vrednotenje tudi tu obstaja tveganje, da ne bo dovolj izplačil oz. upravičencev za izračun kazalnikov. V tem primeru bomo zaključke oblikovali na podlagi kvalitativnih analiz. Večji izziv analize nasprotnih dejstev je tudi zagotoviti dovolj veliko in primerno kontrolno skupino; v primeru, da ne bo dovolj podatkov o neupravičencih (ob predpostavki ustreznega števila izplačil) bomo izvedli analizo časovne vrste.

b) Kvalitativne metode: anketa, fokusna skupina

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Za opredelitev obeh kvalitativnih kazalnikov, ki se nanašata na večjo skupino upravičencev, bomo koristili anketni vprašalnik, saj nas zanimajo izkušnje čim več upravičencev, poleg tega so vprašanja dovolj konkretna, da ne potrebujejo nujno poglobljenih razgovorov. Za preveritev rezultatov iz kvantitativnih analiz bomo izvedli fokusno skupino, saj s to metodo lahko pridobimo bolj globinsko argumentacijo in mnenja posameznikov o zaključkih in njihovih vplivih.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

V anketo upravičencem bomo vključili tudi vprašanja za vse kvalitativne kazalnike v okviru tega vprašanja za vrednotenje. Preverjali bomo razloge za vključitev v sheme kakovosti ter učinkovitost različnih aktivnosti informiranja potrošnikov o lokalnih proizvodih. Pri prvem nas predvsem zanima ali obstajajo nefinančni motivatorji za vključitev v sheme kakovosti, izsledke slednjega pa lahko predstavimo drugim upravičencem kot primere dobrih praks. Vpliv skupin in organizacij proizvajalcev na povečanje dobička posameznega KMG (tako z vidika stroškov kot prihodkov), povečanje razpoložljivosti osnovnih surovin in količin na trgu in izboljšanje tržnega položaja primarnih proizvajalcev (preko povečanja tržne usmerjenosti, koncentracija proizvodnje v določeni panogi in povečanja pogajalske moči) bomo preverjali med upravičenci ukrepa M09.

Za diskusijo o rezultatih kvantitativnih analiz, kot tudi izkušnjah (ovirah, izzivih, dobrih praks) ciljne skupine tega prednostnega področja, smo za fokusno skupino angažirali strokovnjake iz MKGP, ARSKTRP, GZS in KGZS[1].

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Gledati Točko 5. Težave, ki vplivajo na verodostojnost in zanesljivost ugotovitev ocenjevanja.

[1] Na fokusno skupino je bilo povabljenih tudi več predstavnikov ciljne skupine (konkretno, skupin proizvajalcev), a se na povabilo žal niso odzvali.

7.f4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	5.769.001,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O2 - Skupne naložbe	Ne	16.344.939,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	324,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O12 - Število udeležencev usposabljanja	Ne	173,00			MKGP - EVIZO
Skupni kazalnik učinka	O13 - Število upravičencev, deležnih svetovanja	Ne	588,00			MKGP - EVIZO
Skupni kazalnik rezultatov	R4 / T6: Odstotek kmetijskih gospodarstev, ki prejemajo podporo za sodelovanje v shemah kakovosti, na lokalnih trgih in v kratkih dobavnih verigah ter skupinah/organizacijah proizvajalcev (prednostno področje 3A)	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež primarnih proizvajalcev, ki je vpeljalo proizvode iz sheme kakovosti s pomočjo sredstev PRP po vrsti sheme kakovosti	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Razlogi za vključitev v sheme kakovosti	Ne				Anketa med prejemniki, fokusna skupina. Kvalitativen kazalnik - gledati Q9 v prilogi A-1 in odgovor na vprašanje.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež primarnih proizvajalcev prejemnikov podpore iz PRP za promocijo na lokalnih trgih (podukrepa M03.2 in M16.4)	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev

Dodatni kazalnik rezultatov	Učinkovitost informiranja potrošnikov in promocije proizvodov glede na vrsto aktivnosti	Ne				Anketa med upravičenci, fokusna skupina. Kvalitativen kazalnik - gledati Q10 v prilogi A-1 in odgovor na vprašanje.
Dodatni kazalnik rezultatov	Sprememba (v %) tržne vrednosti proizvodnje na podprtih kmetijah	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež kmetijskih gospodarstev, vključenih v skupine proizvajalcev ali organizacije proizvajalcev zahvaljujoč podpori PRP	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Prihodek skupin proizvajalcev, podprtih s strani PRP	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev, AJPES
Dodatni kazalnik rezultatov	Vpliv skupin in organizacij proizvajalcev na povečanje dobička posameznega KMG (vpliv na prihodke in na stroške)	Ne				Anketa med upravičenci, fokusna skupina. Kvalitativen kazalnik - gledati odgovor na vprašanje (točka 6.) spodaj.
Dodatni kazalnik rezultatov	Vpliv skupin in organizacij proizvajalcev na povečanje razpoložljivosti osnovnih surovin in količin na trgu	Ne				Anketa med upravičenci, fokusna skupina. Kvalitativen kazalnik - gledati odgovor na vprašanje (točka 6.) spodaj.
Dodatni kazalnik rezultatov	Vpliv skupin in organizacij proizvajalcev na izboljšanje tržnega položaja primarnih proizvajalcev	Ne				Anketa med upravičenci, fokusna skupina. Kvalitativen kazalnik - gledati odgovor na vprašanje (točka 6.) spodaj.

7.f5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Osrednja težava pri vrednotenju tega področja je nekolikšen zamik pri izvajanju ukrepov, ki so programirani v PP 3A: pri M03, M09 in M16 do presečnega datuma 31.12.2016 še ni bilo nobenih odobrenih vlog. To otežuje izračun skupnega kazalnika rezultata R4, kot tudi številnih drugih kazalnikov. V izračunu za R4 smo posledično upoštevali (zgolj) sekundarne učinke in kvalitativne ugotovitve iz fokusne skupine, medtem ko kvantitativen izračun nekaterih drugih kazalnikov (vezanih predvsem na skupine in organizacije proizvajalcev) ni možen.

Za opredelitev vpliva vključenosti v skupine ali organizacije proizvajalcev na konkurenčnost kmetijskih gospodarstev smo koristili tudi anketni vprašalnik, a je bilo tu respondentov zanemarljivo malo – 7 anketirancev je označilo, da so vključeni v skupino proizvajalcev, od tega jih je 4-5 odgovorilo na s tem povezana vprašanja. Za oblikovanje zaključkov se torej nanašamo (izključno) na fokusno skupino.

Dodatna težava nastopi pri naložbenih ukrepih (M04.1 in M04.2), kjer so vloge (naložbe) do 31.12.2016 sicer že bile odobrene, a še ni bilo izplačil. Posledično ne moremo vzpostaviti stanja pred in po naložbi, kar onemogoča izračun kazalnika »Sprememba (v %) tržne vrednosti proizvodnje na podprtih kmetijah«. Do presečnega datuma je bilo izplačanih 17 naložb (v skupni vrednosti 16.344.939 EUR) iz preteklega programskega obdobja. Število je premajhno za uporabo pri statistični analizi, saj mora testna skupina KMG na mikro ravni (gledati tudi točko 5. v poglavju 4.IV) vsebovati vsaj 150 KMG, kontrolna skupina pa dva- do trikrat toliko.

7.f6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Program razvoja podeželja do 31.12.2016 še ni imel neposrednega vpliva na konkurenčnost primarnih proizvajalcev preko spodbujanja shem kakovosti, promocije na lokalnih trgih ali vključitev v skupine oz. organizacije proizvajalcev. Ugotavljamo, da je PRP k omenjenim ciljem v omejeni meri prispeval posredno, konkretno preko usposabljanj za ekološko kmetijstvo (eno izmed shem kakovosti in možnosti za povezovanje primarnih proizvajalcev) in preko finančne podpore v naložbe v predelavo in trženje kmetijskih proizvodov v okviru ukrepa M04.2. Program razvoja podeželja je preko ukrepov M14 (Dobrobit živali) ter M01 in M02 (usposabljanje in svetovanje na področju dobrobiti živali) do 31.12.2016 že napredoval pri zasledovanju cilja boljših pogojev živali v kmetijstvu.

PRP zasleduje cilj izboljšanja **dobrobiti živali** preko ukrepa M14 ter povezanih (obveznih) usposabljanj in svetovanj v okviru ukrepov M01 in M02. Do 31.12.2016 je bilo podprtih (odobrenih in izplačanih) **324 kmetijskih gospodarstev z 542 zahtevami** in 37.445 glavami živine. V okviru kampanje zbirnih vlog za leto 2016 se je na ukrep prijavilo dodatnih 229 KMG z 748 zahtevki. Obveznih enournih usposabljanj (gre za usposabljanja za prilagoditev oz. izboljšanje reje prašičev) se je leta 2015 udeležilo **173 udeležencev**, leta 2016 pa dodatnih 6.812 v letu 2016. Pri slednjih gre za dvourna usposabljanja na področju prašičereje in enourna usposabljanja na področju govedoreje. Strošek usposabljanj za leto 2015 (a ne za leto 2016) so bili izplačani do 31.12.2016. Do presečnega datuma je bilo dodatno izvedenih 626 svetovanj na področju dobrobiti živali; v ta namen je bilo izplačanih 400.927 EUR sredstev (izplačila za 588 izvedenih svetovanj).

V okviru prednostnega področja 3A PRP predvsem zasleduje cilj boljše tržne organiziranosti in povezovanja kmetijskih gospodarstev, večje vključenosti v sheme kakovosti ter promocije na lokalnih trgih, saj le-ti pozitivno vplivajo na konkurenčnost primarnih proizvajalcev in dodano vrednost njihovih proizvodov. S povečanjem konkurenčnosti (slovenskih) primarnih proizvajalcev se **izboljša njihov ekonomski položaj in odpornost na zunanja tveganja**, obenem pa kratke dobavne verige pomenijo **manjši ogljični odtis** prevoza primarnih proizvodov h končnemu kupcu.

Do presečnega datuma nobeno kmetijsko gospodarstvo ni prejelo podpore za sodelovanje v shemah kakovosti, na lokalnih trgih ali v kratkih dobavnih verigah ter skupinah / organizacijah proizvajalcev v temu programskem obdobju (skupni kazalnik rezultata R4). Razpisov za M16.4 in M09 namreč še ni bilo, odločbe za JR za M03.1 pa še niso bile izdane. Na prednostno področje, predvsem z vidika spodbujanja vključevanja v sheme kakovosti in skupine proizvajalcev, lahko vplivajo tudi usposabljanja s področja ekološkega kmetijstva. Skozi usposabljanja namreč PRP podpira sodelovanje v shemi kakovosti Ekološka proizvodnja, poleg tega nudi platformo za mreženje in morebitno sodelovanje tovrstnih proizvajalcev. Število udeležencev usposabljanj za ekološko kmetovanje (na ravni izplačanih javnih naročil) je bilo 3.154. V obliki svetovanja (ukrep M02) je pomoč pri ekološkem kmetovanju s strani PRP, konkretno v obliki načrta za preusmeritev v ekološko kmetovanje, prejelo 947 kmetijskih gospodarstev, a izplačil tu do presečnega datuma še ni bilo.

Skozi podukrep M04.2 PRP finančno podpira naložbe v predelavo in/ali trženje kmetijskih proizvodov, s čimer se prav tako izboljša konkurenčnost primarnih proizvajalcev. Podprtih kmetijskih gospodarstev je 68, a ker še ni bilo izplačil, kakršnakoli morebitna sprememba v tržni vrednosti proizvodnje na podprtih kmetijah ne more biti rezultat PRP 2014-2020 (gledati točko 5. zgoraj). O spremembi tržne vrednosti proizvodnje na podprtih kmetijah kot rezultat PRP 2014-2020 posledično ne moremo govoriti.

Četudi do 31.12.2016 za ukrep M03.1 še ni bilo odločb, na podlagi pripomb udeležencev fokusne skupine

opazimo visoko zanimanje za pridobitev finančne podpore za vključitev v sheme kakovosti. Kot najpogostejše **razloge za vključitev v sheme kakovosti** so upravičenci v anketi navedli **podporo PRP (47%)**, sledita doseg višje marže na kratki in/ali dolgi rok (25%) in ugled podjetja (16%). Iz fokusne skupine sledijo iste ugotovitve, a strokovnjaki dodajo, da bi se ciljna skupina morala bolj zavedati prednosti shem kakovosti za njihovo pogajalsko moč in (prek tega) cene proizvodov; zanašanje na podporo PRP nosi tveganje za trajnost rezultatov. Sledi tudi, da je ukrepanje na področju shem kakovosti pomembno, saj bi bilo brez finančne podpore, ki jo tu nudi PRP, vključenih veliko manj KMG.

Povezano s shemami kakovosti so tudi organiziranost kmetijskih gospodarstev v skupine proizvajalcev, s čimer prav tako lahko dosežejo višjo pogajalsko moč z dobavitelji oz. odkupovalci. Prvi javni razpis za ukrep M09 je predviden v drugi polovici leta 2017, enako velja za podukrep M16.4, zaradi česar o okrepitvi sodelovanja primarnih proizvajalcev s pomočjo podpore iz PRP še ne moremo govoriti. Iz fokusne skupine sledi, da je **zanimanja za povezovanje v okviru ukrepa M09 (pre)malo**, večji potencial ima ukrep Sodelovanje. Strokovnjaki ocenjujejo, da ima povezovanje v skupine ali organizacije proizvajalcev za primarne proizvajalce številne prednosti, tudi v povezavi z njihovim dobičkom in tržnim položajem. Posamezna kmetijska gospodarstva se namreč lahko osredotočijo na pridelavo oz. predelavo kmetijskih proizvodov, saj za trženje skrbi centralna pisarna. Posledično imajo sami tudi nižje administrativne stroške, se pa pojavijo (administrativni) stroški vodenja pravne osebe skupine proizvajalcev. Dodatno imajo zaradi ekonomije obsega nižje stroške certificiranja za sheme kakovosti in notranje kontrole. Podobno kot pri shemah kakovosti jim vključitev v skupino proizvajalcev lahko zagotovi večje prihodke, saj skupen nastop na trgu pomeni bolj prepoznavno blagovno znamko in jamstvo kakovosti za kupca. Nizko zanimanje navedenim prednostim gre verjetno pripisati nizki ozaveščenosti o teh prednostih ter potrebi po dodatnih, drugačnih kompetencah, predvsem na področju računovodstva, pogajanja ipd.[1] Ocenjujemo, da bi PRP lahko k večjem zanimanju za ukrep M09 in s tem večji tržni povezanosti primarnih proizvajalcev prispeval tudi prek usposabljanj. Le-ta so v letu 2017 predvidena za mlade kmete in za živilsko-predelovalno industrijo.

Cilj ukrepa je sicer vzpostaviti **dolgoročno sodelovanje** med primarnimi proizvajalci v okviru skupine ali organizacije proizvajalcev, a se trajnosti od prijavljenih KMG v tem programskem obdobju ne zahteva več, niti ni vgrajenih mehanizmov za njeno spremljanje. Ugotavljamo tudi, da ukrep nima vgrajenih učinkovitih mehanizmov za spremljanje aktivnosti ter napredka in/ali za kaznovanje morebitnih kršitev. Spremlja se namreč le preko poročil in 5% kontrole na kraju samem.

V povezavi s promocijo na lokalnih trgih prav tako še ni bilo razpisov v okviru podukrepa M16.4, je pa na podlagi preliminarnega povpraševanja zaznati veliko zanimanje za projekte, usmerjene k povečanju tržne usmerjenosti ter horizontalne in vertikalne povezanosti. Upravičence smo v anketnem vprašalniku povprašali o najučinkovitejših načinih promoviranja proizvodov – kot najučinkovitejšega so izbrali sodelovanje na dogodkih (sejmih, tržnicah, oddajah), sledi oglaševanje na prodajnih mestih in po drugih kanalih komunikacije. Odgovorov na vprašanje je bilo sicer zgolj 30, kar je premalo za posplošitev rezultatov na celotno populacijo. K temu je potrebno dodati še skupen nastop na trgu, ki prav tako pozitivno prispeva k učinkovitosti promocije.

[1] Poleg nizke ozaveščenosti obstajajo tudi čisto subjektivni razlogi, kot so premalo pridelka za prodajo na trgu, osebne preference za neposredno prodajo na kmetiji, nezaupanje, ipd. Zadruge sicer tudi opravljajo vlogo povezovanja in odkupa za prodajo na trg, zaradi česar skupine in/ali organizacije proizvajalcev niti niso povsod relevantne.

7.f7) Zaključki in priporočila

7.f7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Program razvoja podeželja do 31.12.2016 še ni imel neposrednega vpliva na konkurenčnost primarnih proizvajalcev preko spodbujanja shem kakovosti, promocije na lokalnih trgih ali vključitev v skupine oz. organizacije proizvajalcev.

Priporočilo:

/

7.f7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

V Sloveniji je trenutno po mnenju strokovnjakov premalo zanimanja med primarnimi proizvajalci za tržno povezovanje, kljub prednostim ki jih prinaša. Razloge vidimo v pomanjkanju zavedanja o prednostih in znanja specifičnih kompetenc, ki bi jih vzpostavitev skupine ali organizacije proizvajalcev zahtevala.

Priporočilo:

MKGP naj v načrtovane javne razpise za mlade kmete vključi tudi poslovodenje skupin proizvajalcev, v okviru obveznih predavanj na področju ekološkega kmetijstva (ukrep M11) pa naj izvajalec usposabljanja omeni tudi možnosti povezovanja v skupine proizvajalcev (z vsemi zahtevami, prednostmi in šibkostmi, ki jih to prinaša).

7.g) CEQ07-3B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo preprečevanje in obvladovanje tveganja na kmetijah?

To vprašanje je označeno kot nerelevantno za to različico letnega poročila o izvajanju

OU se za programiranje prednostnega področja 3B ni odločil, niti v okviru PRP ne izvaja ukrepov, ki bi nanj vplivali. Sredstva za sofinanciranje zavarovalnih premij se bodo zagotavljala iz nacionalnega proračuna.

7.h) CEQ08-4A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo obnovo, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti, vključno z območji Natura 2000 in območji z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami, ter kmetovanja visoke naravne vrednosti in stanja krajin v Evropi?

7.h1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi za kmetijstvo: M01.1, M02.1, M10, M11.1, M11.2, M13.1, M13.2, M13.3, M16.2, M16.5

Primarno programirani ukrepi / podukrepi za gozdarstvo: M08.4

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 4A:

- M04.1 (v okviru PP 2A), saj je ukrep namenjen predvsem spodbujanju prestrukturiranja v smeri *trajnostnega* modela razvoja, katerega del je tudi prilagoditev kmetovanja na okoljsko občutljivih območjih, pomembnih z vidika varovanja naravnih virov.
- M06.3 (v okviru PP 2A), saj bodo za pridobitev finančne podpore prednostno podprte tiste majhne kmetije, ki bodo v poslovnem načrtu izkazale prispevek k skrbi za okolje, npr. preusmeritev v ekološko pridelavo kmetijskih pridelkov, dejavnosti, ki prispevajo k razvoju kmetije v smeri trajnostnega kmetijstva.
- M19.2 (v okviru PP 6B), saj je varstvo okolja in ohranjanje narave eno izmed štirih tematskih področij ukrepanja, ki so ključna pri zasledovanju lokalnih razvojnih potreb.
- M19.3 (v okviru PP6B), saj je predvideno tudi financiranje skupnih okoljskih operacij.

Dodatno vidimo sekundarni učinek na prednostno področje 4A s strani dveh podukrepov:

- M03.1, saj imajo sheme kakovosti v svojih pravilih proizvodnje višje standarde glede varovanja okolja in posredno ter neposredno vplivajo na višjo raven zavedanja o pomenu varovanja okolja. Poseben poudarek bo namenjen ekološkemu kmetovanju, ki ima številne pozitivne učinke na ohranjanje biotske raznovrstnosti, kakovosti tal in voda. Glede na to, da je ekološko kmetovanje načrtovano v okviru PN 4, smo opredelili sekundarni vpliv na to prednostno nalogo.
- M03.2, saj informiranje potrošnikov in promocija proizvodov iz shem kakovosti prispeva k povečanemu obsegu proizvodnje in s tem tudi zavedanja o pomenu varovanja okolja.

7.h2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Biotska raznovrstnost na območjih Natura 2000 na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Delež zemljišč z zahtevkom, vključenih v operacijo HAB, znotraj celotne površine območij posebnih traviščnih habitatov (HAB) , na katerih so vpisani GERK s šifro 1300
Biotska raznovrstnost na območjih Natura 2000 na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Delež zemljišč z zahtevkom, vključenih v operacijo MET, znotraj celotne površine območij traviščnih habitatov metuljev, na katerih so vpisani GERK s šifro 1300
Biotska raznovrstnost na območjih Natura 2000 na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Delež zemljišč z zahtevkom, vključenih v operacijo STE, znotraj celotne površine območij steljnikov, na katerih so vpisani GERK s šifro 1300

Biotska raznovrstnost na območjih Natura 2000 na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Delež zemljišč z zahtevkom, vključenih v operacijo VTR, znotraj celotne površine območij habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, na katerih so vpisani GERK s šifro 1300
Biotska raznovrstnost na območjih Natura 2000 na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Populacija izbranih vrst metuljev in kosca na območjih steljnikov (STE)
Biotska raznovrstnost na območjih Natura 2000 na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Populacija izbranih vrst metuljev na območjih traviščnih habitatov metuljev (MET)
Biotska raznovrstnost na območjih Natura 2000 na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Populacija kosca na območjih habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR)
Biotska raznovrstnost na območjih Natura 2000 na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Populacija rjavega srakoperja, črnočelega srakoperja in velikega skovika na območjih izvajanja operacije »Ohranjanje mejic« na območjih Natura 2000
Biotska raznovrstnost na območjih Natura 2000 na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Stopnja razumevanja pomena območij Natura 2000
Biotska raznovrstnost na območjih visoke naravne vrednosti je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost in/ali krajine, znotraj vseh KZU HNV
Biotska raznovrstnost na območjih visoke naravne vrednosti je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Delež zemljišč z zahtevkom na območjih HNV
Biotska raznovrstnost na območjih visoke naravne vrednosti je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena		Sprememba deleža površin KZU HNV
Izboljšalo se je stanje ohranjenosti kmetijske krajine		% povečanja dolžine mejic s podporo ukrepa M10
Izboljšalo se je stanje ohranjenosti kmetijske krajine		Delež KZU, vključenih v ukrep M13 (v celoti)
Izboljšalo se je stanje ohranjenosti kmetijske krajine		Sprememba deleža kmetijskih zemljišč v zaraščanju znotraj območij z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana	R7 / T9: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za podpiranje biotske raznovrstnosti in/ali krajin (prednostno področje 4A)	
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Delež kmetijskih zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP (bruto površine), po vrsti učinka - ciljne
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Delež kmetijskih zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP (bruto površine), po vrsti učinka - neposredne
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Delež kmetijskih zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP (bruto površine), po vrsti učinka - posredne
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost in/ali krajine (glede na glede na skupno površino kmetijskih zemljišč z zahtevkom)
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so		Delež skupnih javnih izdatkov, ki podpirajo biotsko

bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP, po vrsti učinka - ciljne
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Delež skupnih javnih izdatkov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP, po vrsti učinka - neposredne
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Delež skupnih javnih izdatkov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP, po vrsti učinka - posredne
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Delež upravičencev, ki meni, da so aktivnosti svetovanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k stanju biotske raznovrstnosti
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Delež upravičencev, ki meni, da so aktivnosti usposabljanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k stanju biotske raznovrstnosti
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Delež upravičencev, ki meni, da so operacije sodelovanja pozitivno prispevale k izboljšanju stanja vrst in habitatnih tipov Natura 2000
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Odstotek dosežene ciljne vrednosti površin trajnih travnikov, (HAB), glede na cilje Vlade RS v PUN
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Odstotek dosežene ciljne vrednosti površin trajnih travnikov, (MET), glede na cilje Vlade RS v PUN
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Odstotek dosežene ciljne vrednosti površin trajnih travnikov, (STE), glede na cilje Vlade RS v PUN
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Odstotek dosežene ciljne vrednosti površin trajnih travnikov, (VTR), glede na cilje Vlade RS v PUN
Biotska raznovrstnost na zemljiščih, za katera so bile sklenjene pogodbe, je obnovljena, ohranjena ali povečana		Stanje izbranih kvalifikacijskih vrst, značilnih za ekosisteme kmetijske krajine (travišča)

7.h3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev, prostorska analiza, analiza časovnih vrst

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Pri izračunu kazalnika R7 bomo uporabili enostavno metodo za izračun deležev. Deleži bodo služili kot enostaven prikaz razširjenosti izvajanja relevantnih ukrepov PRP.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Kazalnik R7 bomo izračunali na način, da bomo delili površine, vpisane v izbrane zahteve KOPOP in EK (neto) s površino vseh KZU glede na evidenco dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč.

Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost in/ali krajine bomo izračunali na način, da bomo delili površino podprtih zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v ukrepa M11, M13 (nad

700 mnv) in izbrane zahteve/operacije ukrepa M10, s skupno površino (ha) kmetijskih zemljišč z zahtevkom. Vrednost kazalnika bomo izračunali še parcialno za območja OMD in HNV, tj. na podlagi naslednjih kazalnikov:

- Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost in/ali krajine, znotraj vseh KZU na OMD;
- Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost in/ali krajine, znotraj vseh KZU HNV[1].

Delež kmetijskih zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP (bruto površine), po vrsti učinka, bomo izračunali na način, da bomo za vsako od treh predvidenih vrst vpliva delili bruto površino podprtih zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v izbrane zahteve/operacije ukrepa, s skupno bruto površino (ha) kmetijskih zemljišč z zahtevkom, vključenih v M10. Kazalnik bomo računali ločeno za tri predvidene vrste vpliva:

- Zemljišča, na katerih se izvajajo ciljne naravovarstvene operacije (VTR, MET, STE in HAB) – te operacije se izvajajo na ekološko pomembnih območjih[2], kjer se pojavljajo točno določene kvalifikacijske vrste in habitatni tipi. Operacije k biotski raznovrstnosti prispevajo preko izvajanja kmetijskih praks, prilagojenih ekološkim zahtevam vrst, s čimer ustvarjajo pogoje za njihov nemoten razvojni cikel.
- Zemljišča, na katerih se izvajajo operacije, ki ohranjajo pestrost in mozaičnost kmetijske kulturne krajine (TRZ_I_NPAS, TRZ_I_MRVA, TRZ_I_OSIL, TRZ_II_OSIL, TRZ_II_NPAS, KRA_OGRM, KRA_VARPA, KRA_VARPP, KRA_CRED, KRA_PAST, KRA_S50, KRA_GRB, KRA_VTSA, KRA_MEJ, GEN_SOR, GEN_SEME) – te operacije oz. zahteve prispevajo k biotski raznovrstnosti preko ohranjanja pomembnih in raznolikih struktur oz. življenjskih prostorov kmetijske kulturne krajine ter mozaičnosti krajine, kar pozitivni vpliva na raznolikost ekosistemov in vrst na teh območjih.
- Zemljišča, na katerih se izvajajo operacije z neposrednim okoljskim učinkom in posrednim učinkom na biotsko raznovrstnost (TRZ_II_NIZI, POZ_KOL, POZ_NEP, POZ_ZEL, POZ_FFSV, SAD_EKGN, SAD_KONF, SAD_MEHZ, VIN_EKGN, VIN_MEHZ, VIN_INSK, VIN_MEDV, VOD_ZEL, VOD_FFSV, VOD_NEP) – te operacije oz. zahteve imajo posreden učinek na biotsko raznovrstnost preko izboljšanja vodnih virov. Največji prispevek imajo na vodne vrste, ki jih onesnaževanje iz kmetijstva najbolj prizadene.

Delež skupnih javnih izdatkov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP, po vrsti učinka bomo izračunali na način, da bomo delili skupne javne izdatke za izbrane zahteve/operacije ukrepa M10 delili z vsemi skupnimi javnimi izdatki za ukrep M10. Kazalnik bomo izračunali za vsako od predvidenih vrst vpliva ločeno.

Odstotek dosežene ciljne vrednosti površin trajnih travnikov (VTR, MET, STE in HAB), glede na cilje Vlade RS v PUN bomo izračunali tako, da bomo površino podprtih zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v naravovarstvene operacije VTR, MET, STE in HAB delili s ciljnimi vrednostmi površin trajnih travnikov (VTR, MET, STE in HAB).

Za **preverjanje vpliva ukrepov PRP na stanje biotske raznovrstnosti na območjih Natura 2000** bomo izvedli analizo časovnih vrst podatkov o populacijah in deležih zemljišč z zahtevkom za izbrane ciljne operacije ukrepa M10, namenjene ohranjanju določenih habitatnih tipov in kvalifikacijskih vrst.

Spremembo deleža površin KZU HNV bomo izračunali na podlagi metodologije za določitev površin HNV, ki je bila uporabljena v okviru naknadnega vrednotenja za obdobje 2007-2013 in temelji na

podatkih o dejanski rabi zemljišč. Pri tej metodi se za izračun površin HNV vzame kategorije, za katere je značilna ekstenzivna raba, zaradi katere je tudi biotska raznovrstnost visoka.

Delež zemljišč z zahtevkom na območjih HNV bomo izračunali kot delež območij oz. površin, vključenih v ukrepa M11, M13 (nad 700 mnv) in izbrane zahteve/operacije ukrepa M10, znotraj celotnih površin oz. območij HNV.

Spremembo deleža kmetijskih zemljišč v zaraščanju znotraj območjih z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami bomo izračunali tako, da bomo površino kmetijskih zemljišč v zaraščanju (šifra 1410 Kmetijsko zemljišče v zaraščanju v evidenci dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč) delili s površino OMD (v celoti).

Delež KZU, vključenih v ukrep M13 bomo izračunali na način, da bomo površino podprtih zemljišč (ha), vključenih v ukrep M13 (v celoti) delili s površino KZU na OMD (v celoti).

S pomočjo prostorske analize bomo izračunali spremembo **dolžine mejic** skozi leta v odstotkih.

Sekundarnih vplivov zgoraj navedenih ukrepov/ podukrepov ne moremo preverjati s kvantitativnimi metodami statističnega raziskovanja, saj ni mogoče vzpostaviti dovolj zanesljivih hipotez glede vzročnih zvez med ukrepi in stanjem biotske raznovrstnosti. Za analizo sekundarnih vplivov bomo uporabili kvalitativni pristop.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Poseben izziv predstavlja dejstvo, da so na voljo ustrezno strukturirani podatki le za dve skupini kvalifikacijskih vrst (ptice in metulji), zato je možnost uporabe rezultatov za ugotovitev na oceno biotske raznovrstnosti živalskih in rastlinskih vrst omejena. Rešitev za ta izziv je dopolnitev rezultatov s kvalitativnimi metodami raziskovanja.

b) Kvalitativne metode: teorija sprememb, anketa med upravičenci, fokusna skupina s ključnimi deležniki na področju biotske raznovrstnosti, analiza podatkov o izvajanju ukrepov, intervjuji s predstavniki OU in PA ter strokovnjaki na področju biotske raznovrstnosti

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

S pomočjo teorije sprememb bomo na podlagi opredelitve posameznih ukrepov/operacij/zahtev PRP in rezultatov razpoložljivih monitoringov preverjali vpliv PRP na stanje izbranih kvalifikacijskih vrst.

Anketa med upravičenci bo služila za pridobivanje mnenj prejemnikov sredstev glede vpliva ukrepov PRP na področju biotske raznovrstnosti. Fokusna skupina bo služila kot dopolnilna metoda za verifikacijo ugotovitev kvantitativne analize. Preverjanje sekundarnih učinkov bo utemeljeno na interpretaciji podatkov o izvajanju ukrepov (kazalniki rezultata in učinka) za relevantne operacije, kar bomo dodatno preverili s pomočjo intervjujev s predstavniki OU in PA.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Stanje izbranih kvalifikacijskih vrst, značilnih za ekosisteme kmetijske krajine (travišča) bomo preverjali na podlagi rezultatov monitoringov.

Stopnjo razumevanja pomena območij Natura 2000 bomo preverjali z anketo. Ugotavljali bomo, kakšno je med prejemniki sredstev PRP iz ukrepov M10, M11 in M13 zavedanje glede pomena ohranjanja biotske raznovrstnosti in razumevanje vloge Natura 2000 območij (kazalnik »Razumevanje vloge Natura 2000 območij«). Odgovore bomo primerjali z upravičenci, ki bodo izjavili, da se njihova zemljišča nahajajo na območjih Natura 2000. Vprašanja bodo del splošnega anketnega vprašalnika za prejemnike sredstev PRP.

Z anketo med upravičenci ukrepov M10, M11 in M13 bomo **preverjali tudi prispevek ukrepov M01.1, M02.1 , M16.2 in M16.5 k obnovi, ohranjanju in izboljšanju biotske raznovrstnosti.**

Kvalitativne metode bomo uporabili tudi za oceno **sekundarnih učinkov**, in sicer bomo uporabili podatke o izplačilih za operacije, ki imajo označen prispevek k prednostnemu področju 4A in prispevajo k horizontalnemu cilju »skrb za okolje«, izmed teh pa bomo izločili operacije, katerih upravičenci so bili hkrati tudi upravičenci v ukrepov M11, M13 (nad 700 mnv) in izbranih zahtev/operacij ukrepa M10 (tj. ukrepov, ki so primarno programirani znotraj prednostnega področja 4A).

Rezultate o izvajanju operacij bomo ovrednotili na podlagi **intervjuja** s strokovnjaki na strani OU in PA.

Po opravljeni statistični analizi vpliva ukrepov PRP na stanje biotske raznovrstnosti bomo izvedli **fokusno skupino** s ključnimi deležniki na področju biotske raznovrstnosti. Razpravo na fokusni skupini bomo izkoristili tudi za kvalitativno ovrednotenje sekundarnih vplivov zgoraj navedenih ukrepov in povezanih kazalnikov učinka.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Glede na to, da so vprašanja v anketi namenjena širšemu krogu prejemnikov sredstev PRP, obstaja zlasti tveganje, da bo število anketirancev, katerih zemljišča so vključena v območja Natura 2000, majhno.

[1] KZU glede na vpis v GERK.

[2] Tj. območjih posebnih traviščnih habitatov, traviščnih habitatov metuljev in steljnikov, osrednjih območjih pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, najbolj ranljivih območij znotraj Nature 2000, ki zajemajo vrstno bogata travišča s slabim stanjem ohranjenosti.

7.h4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	24.341.637,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O12 - Število udeležencev usposabljanja	Ne	9.628,00			MKGP - EVIZO. (glej tudi prilogo SVV8-1)

Skupni kazalnik učinka	O13 - Število upravičencev, deležnih svetovanja	Ne	1.384,00			MKGP - EVIZO
Skupni kazalnik učinka	O17 - Število podprtih operacij sodelovanja (razen evropskega partnerstva za inovacije)	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O22 - Število in vrsta predstavnikov projekta	Ne	0,00			AKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	4A Skupna površina (kmetijstvo) (ha) (M19.2)	Ne	0,00			AKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Bruto površina zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v izbrane zahteve/operacije ukrepa M10, po vrsti učinka (ciljne)	Ne	10.215,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Bruto površina zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v izbrane zahteve/operacije ukrepa M10, po vrsti učinka (neposredne)	Ne	24.809,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Bruto površina zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v izbrane zahteve/operacije ukrepa M10, po vrsti učinka (posredne)	Ne	140.800,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Dolžina mejic	Ne	0,00			AKTRP - baza upravičencev; MKGP (GERK)
Dodatni kazalnik učinka	Podprto fizično območje (ha) (tj. površina zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo biotsko raznovrstnost in/ali krajine)	Ne	232.002,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Površina zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v ukrep M13 (v celoti)	Ne	330.045,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Površina zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v ukrepe M10 (izbrane zahteve), M11 (v celoti) in M13 (nad 700nmv))	Ne	152.574,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Skupna bruto površina zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v ukrep M10)	Ne	282.723,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Skupna površina zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v ukrepe M10, M11 in M13)	Ne	378.975,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Skupni javni izdatki (M04.1, M06.3, M03.1 in M03.2 za operacije, ki imajo označen	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev

	prispevek k PP 4A in prispevajo k horizontalnemu cilju »skrb za okolje«, brez operacij, katerih upravičenci so hkrati tudi upravičenci M11, M13 in izbranih operacij M10 (EUR					
Dodatni kazalnik učinka	Skupni javni izdatki (ciljne) (v EUR)	Ne	739.787,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Skupni javni izdatki (neposredne) (v EUR)	Ne	2.410.537,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Skupni javni izdatki (posredne) (v EUR)	Ne	14.694.095,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Skupni javni izdatki (za izbrane zahteve/ operacije ukrepa M10) (v EUR)	Ne	17.844.419,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Višina izplačanih sredstev za prednostno področje 4A (M19.2)	Ne	0,00			AKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Višina izplačil iz podukrepa M19.3 za prednostno področje 4A	Ne	0,00			AKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Število podprtih KMG (M04.1, M06.3, M03.1 in M03.2 za operacije, ki imajo označen prispevek k PP 4A in ki prispevajo k horizontalnemu cilju »skrb za okolje«, brez operacij, katerih so hkrati tudi upravičenci M11, M13 in izbranih operacij ukrepa M10)	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R7 / T9: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za podpiranje biotske raznovrstnosti in/ali krajin (prednostno področje 4A)	Da	38.53%			ARSKTRP - baza upravičencev, MKGP (RABA)
Dodatni kazalnik rezultatov	Stanje izbranih kvalifikacijskih vrst, značilnih za ekosisteme kmetijske krajine (travišča)	Ne				MKGP (monitoringi). Glej odgovor na vprašanje za vrednotenje.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež upravičencev, ki meni, da so aktivnosti usposabljanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k stanju biotske raznovrstnosti	Da				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q31).
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež upravičencev, ki meni, da so aktivnosti svetovanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k stanju biotske raznovrstnosti	Da				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanji Q29 in Q30).
Dodatni kazalnik	Delež kmetijskih zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo	Da	8.78%			ARSKTRP - baza upravičencev

rezultatov	biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP (bruto površine), po vrsti učinka - neposredne					
Dodatni kazalnik rezultatov	Odstotek dosežene ciljne vrednosti površin trajnih travnikov, (STE), glede na cilje Vlade RS v PUN	Da	18.97%			AKTRP - baza upravičencev; Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 – 2020
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost in/ali krajine (glede na glede na skupno površino kmetijskih zemljišč z zahtevkom)	Da	40.26%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež upravičencev, ki meni, da so operacije sodelovanja pozitivno prispevale k izboljšanju stanja vrst in habitatnih tipov Natura 2000	Da				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q32).
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež zemljišč z zahtevkom, vključenih v operacijo MET, znotraj celotne površine območij traviščnih habitatov metuljev, na katerih so vpisani GERK s šifro 1300	Da	9.97%			ARSKTRP - baza upravičencev; RKG (RABA in GERK)
Dodatni kazalnik rezultatov	Populacija kosca na območjih habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR)	Ne				MKGP (monitoringi). Glej prilogo SVV8-2.
Dodatni kazalnik rezultatov	Populacija izbranih vrst metuljev na območjih traviščnih habitatov metuljev (MET)	Ne				MKGP (monitoringi). Glej prilogo SVV8-2.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež zemljišč z zahtevkom, vključenih v operacijo STE, znotraj celotne površine območij steljnikov, na katerih so vpisani GERK s šifro 1300	Da	5.96%			ARSKTRP - baza upravičencev; RKG (RABA in GERK)
Dodatni kazalnik rezultatov	Populacija izbranih vrst metuljev in kosca na območjih steljnikov (STE)	Ne				MKGP (monitoringi). Glej prilogo SVV8-2.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež zemljišč z zahtevkom, vključenih v operacijo HAB, znotraj celotne površine območij posebnih traviščnih habitatov (HAB) , na katerih so vpisani GERK s šifro 1300	Da	6.79%			ARSKTRP - baza upravičencev; MKGP (RABA in GERK)
Dodatni kazalnik rezultatov	Sprememba deleža kmetijskih zemljišč v zaraščanju znotraj območij z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami	Da	0.44%			AKTRP - baza upravičencev; MKGP (GERK)
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež kmetijskih zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP (bruto površine), po vrsti učinka - ciljne	Da	3.61%			ARSKTRP - baza upravičencev

Dodatni kazalnik rezultatov	Delež kmetijskih zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP (bruto površine), po vrsti učinka - posredne	Da	49.8%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Odstotek dosežene ciljne vrednosti površin trajnih travnikov, (VTR), glede na cilje Vlade RS v PUN	Da	35.89%			AKTRP - baza upravičencev; Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 – 2020
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež skupnih javnih izdatkov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP, po vrsti učinka - neposredne	Da	9.9%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež skupnih javnih izdatkov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP, po vrsti učinka - posredne	Da	60.37%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež skupnih javnih izdatkov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP, po vrsti učinka - ciljne	Da	3.04%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Odstotek dosežene ciljne vrednosti površin trajnih travnikov, (MET), glede na cilje Vlade RS v PUN	Da	38.27%			AKTRP - baza upravičencev; Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 – 2020
Dodatni kazalnik rezultatov	Odstotek dosežene ciljne vrednosti površin trajnih travnikov, (HAB), glede na cilje Vlade RS v PUN	Da	17.84%			AKTRP - baza upravičencev; Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 – 2020
Dodatni kazalnik rezultatov	Populacija rjavega srakoperja, črnočelega srakoperja in velikega skovika na območjih izvajanja operacije »Ohranjanje mejic« na območjih Natura 2000	Ne	0,00			MKGP (monitoringi)
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja razumevanja pomena območij Natura 2000	Ne				anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanja Q20-Q28)
Dodatni kazalnik rezultatov	Sprememba deleža površin KZU HNV	Da				MKGP (RABA in GERK); rezultati ex-post vrednotenja. Ni podatka
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež zemljišč z zahtevkom na območjih HNV	Da	52.19%			MKGP (RABA in GERK); AKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik	Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost	Da	25.63%			AKTRP - baza upravičencev;

rezultatov	in/ali krajine, znotraj vseh KZU HNV					MKGP (GERK)
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež KZU, vključenih v ukrep M13 (v celoti)	Da	91%			AKTRP - baza upravičencev; MKGP (GERK)
Dodatni kazalnik rezultatov	% povečanja dolžine mejic s podporo ukrepa M10	Da	0%			AKTRP - baza upravičencev; MKGP (GERK)
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež zemljišč z zahtevkom, vključenih v operacijo VTR, znotraj celotne površine območij habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, na katerih so vpisani GERK s šifro 1300	Da	13.56%			ARSKTRP - baza upravičencev; RKG (RABA in GERK)
Skupni kazalnik stanja	C35 - Indeks ptic kmetijske krajine - skupaj (indeks) (2013) (Index 2000 = 100)	Ne	75,40			MKGP (monitoringi), 2015
Skupni kazalnik stanja	C18 - Kmetijsko zemljišče - skupaj kmetijska zemljišča v uporabi (2013) (ha)	Ne	602.208,00			RKG (RABA)
Dodatni kazalnik stanja	Kmetovanje z visoko naravno vrednostjo (ha)	Ne	448.168,00			RKG (RABA)
Dodatni kazalnik stanja	Območja Natura 2000 (km2)	Ne	7.684,00			http://www.natura2000.si

7.h5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Statističnih metod za analizo vplivov PRP na stanje biotske raznovrstnosti na popisnih ploskvah oz. območjih monitoringov (ptice kmetijske krajine, Natura 2000 vrste in izbrane vrste metuljev), ki jih kot enega možnih načinov za pripravo odgovora na to vprašanje za vrednotenje predvidevajo tudi smernice Evropske komisije, ni bilo mogoče izvesti. Prva ovira izhaja iz dejstva, da ni mogoče vzpostaviti časovne vrste z vidika vključenosti zemljišč v ukrepe (izplačila so bila za tranzicijske ukrepe, kot sta EK in KOP iz obdobja 2007-2013, a ker ukrepi niso neposredno primerljivi, teh podatkov v analizi nismo upoštevali; primerjava bo mogoče šele v naslednjem vrednotenju v letu 2019). Še večjo težavo predstavlja osnovni namen in struktura podatkov monitoringov, ki niso primarno namenjeni vrednotenju PRP, ampak oceni stanja habitatov in vrst glede na uveljavljeno metodologijo. Indeks ptic kmetijske denimo ni uporaben na ravni posamezne ploskve/transekta, zato ni bilo mogoče izvesti statistične analize (DID) z uporabo teh podatkov (odgovor DOPPS, z 9.3.2017). Zaradi kratkega obdobja izvajanja in posledično pomanjkljive časovne vrste za izbrano metodologijo niso bili primerni niti podatki monitoringa izbranih vrst metuljev.

7.h6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Biotska raznovrstnost na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena

Podpora PRP v smislu obnove, ohranjanja in krepitve biotske raznovrstnosti glede na kazalnik R7 presega načrtovano ciljno vrednost kazalnika. Biotsko raznovrstnost in/ali pokrajine je podpiralo 38,53% kmetijskih zemljišč z zahtevkom, kar je 5,48 odstotnih točk več od ciljne vrednosti (33,05%).

Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo biotsko raznovrstnost in/ali krajine, znaša 40,26% vseh zemljišč z zahtevkom. Podatek priča o tem, da se na nezanemarljivem deležu kmetijskih zemljišč z zahtevkom izvajajo habitatom in vrstam naklonjeni ukrepi, a bi za zanesljivejšo interpretacijo podatka potrebovali časovno vrsto.

Delež kmetijskih zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj KOPOP, po vrsti učinka je sledeč:

1. 3,61% površin (in 3,04% izplačil iz ukrepa) predstavljajo zemljišča, na katerih se izvajajo ciljne naravovarstvene operacije. Te operacije se izvajajo na ekološko pomembnih območjih, kjer se pojavljajo določene kvalifikacijske vrste in habitatni tipi, katerih stanje ohranjenosti je neposredno odvisno od ustreznosti izvajanja kmetijske rabe, zato imajo največji pričakovan pozitiven vpliv od vseh operacij znotraj KOPOP. Operacije so usmerjene v travniške habitatne tipe in kvalifikacijske vrste v območjih Natura 2000. Operacije dosegajo pozitivne učinke zlasti preko obveznih zahtev za časovno omejeno košnjo, pa tudi z ukrepi kot so mozaična košnja, prepoved paše, mulčenje ter prepoved ali omejena raba organskih gnojil. Izračun neto površin ciljnih operacij glede na neto površine, kjer se je izvajal KOPOP, kažejo nekoliko boljšo sliko, saj so se ciljne naravovarstvene operacije izvajale na 5.215,79 ha oz. 5,53% zemljišč, kjer se je izvajal KOPOP.
2. 8,78% površin (in 9,90% izplačil iz ukrepa) predstavljajo zemljišča, na katerih se izvajajo operacije, ki ohranjajo pestrost in mozaičnost kmetijske kulturne krajine. Pričakovani neposredni učinek teh zahtev je sicer manjši kot v primeru ciljnih naravovarstvenih operacij, saj gre za splošnejše zahteve, a je njihov pričakovani prostorski doseg večji, ker se lahko izvajajo na širše (ne le znotraj ekološko pomembnih območij). Zahteve v okviru te kategorije vplivov imajo neposreden učinek na ohranjanje kakovosti habitatov in varstvo populacije vrst oz. skrb za ugoden življenjski prostor preko spremembe obstoječih kmetijskih praks ter ohranjanja obstoječih kmetijskih praks.
3. 49,80% površin (in 60,37% izplačil iz ukrepa) predstavljajo zemljišča, na katerih se izvajajo operacije z neposrednim okoljskim učinkom in posrednim učinkom na biotsko raznovrstnost. Učinki temeljijo na pozitivnih okoljevarstvenih učinkih, ki izhajajo iz spremembe obstoječih kmetijskih praks. Pričakovani so pozitivni vplivi na varovanje in izboljšanje vodnih virov, zmanjševanje obremenjevanja okolja z izpusti in preprečevanje izpiranja hranil in aktivnih snovi fitofarmacevtskih sredstev v podzemne vode. Do tako visokega deleža prihaja zlasti na račun zahtev glede kolobarjenja, saj je to najbolj razširjena zahteva znotraj ukrepa.

Analiza bruto površin, za katere so bila izplačana sredstva iz KOPOP kaže, da so površine, kjer se izvajajo operacije z neposrednim učinkom, relativno omejene (skupaj 12% površin oz. 13% izplačil). Po drugi strani močno prevladujejo aktivnosti s posrednim pozitivnim učinkom na biotsko raznovrstnost (skoraj 50% površin in kar 60% izplačil). K temu lahko pripišemo še posredne učinke ukrepa EK. Podatki o vključenosti zemljišč v ukrep EK (bruto površine), ki ima preko okoljevarstvenih učinkov bolj posreden učinek na biotsko raznovrstnost, znaša cca 40.000 ha, kar je več kot skupna izračunana bruto površina operacij z neposrednim učinkom na biotsko raznovrstnost (35.000 ha), pri čemer se ukrepa lahko tudi kombinirata in prekrivata.

V ciljne naravovarstvene operacije (MET, VTR, STE in HAB), pri katerih je zaradi osredotočenosti na

specifične habitatne tipe oz. kvalifikacijske vrste pričakovan največji učinek na biotsko raznovrstnost, je bilo vključenih le 4% bruto površin (kar obsega 3% izplačil). Nižji odstotek je sicer pričakovan, saj se te operacije lahko izvajajo le na t.i. ekološko pomembnih območjih na GERK z vrsto rabe »1300 – trajni travnik«. Ne glede na to pa je analiza pokazala, da so trenutno rezultati slabi tudi če pogledamo deleže skupne površine zemljišč, vključenih v naravovarstvene operacije, glede na cilje Vlade v PUN:

- MET – 1.448 ha oz. 38,27% dosežene ciljne vrednosti;
- VTR – 3.151 ha oz. 35,89% dosežene ciljne vrednosti;
- STE – 77 ha oz. 18,97% dosežene ciljne vrednosti;
- HAB – 19.819 oz. 17,84% dosežene ciljne vrednosti.

Glede na pozen začetek izvajanja ukrepov in dejstvo, da je vstop c ciljne operacije še vedno mogoč, se bodo rezultati v prihodnosti verjetno še izboljševali. Poleg tega vključenost zemljišč v te operacije v absolutnem smislu kaže na nekajkratno povečanje vključenih površin glede na preteklo obdobje.

Vključenost v zemljišč v naravovarstvene (oz. okoljevarstvene) ukrepe je indikator prispevka PRP na stanje habitatov. Pozitivni vplivi na habitate naj bi imeli pozitivne učinke na stanje kvalifikacijskih vrst, ki ekosisteme kmetijske krajine naseljujejo, prav s tem vprašanjem pa se ukvarjajo različni monitoringi na ravni RS. Ključna težava pri uporabi obstoječih monitoringov za vrednotenje vplivov PRP izhaja iz dejstva, da so podatki zbrani in analizirani za druge namene, zato se jih za potrebe tega vrednotenja uporabi le v omejenem obsegu. Podatki o stanju kvalifikacijskih vrst, ki temeljijo na treh ključnih monitoringih, niso strukturirani na način, da bi omogočali statistično analizo (neto) vplivov PRP, saj monitoringi niso izvedeni namensko (tj. za potrebe presoje vplivov PRP). Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine je namenjen analizi trendov na nacionalni ravni, zato podatki niso reprezentativni na mikro/lokalni ravni (tj. ravni popisnih ploskev), kjer bi bilo za potrebe vrednotenja PRP potrebno izločiti številne zunanje vplive, kot so vplivi prvega stebra evropske kmetijske politike, onesnaženost iz nekmetijskih virov, naravne nesreče in katastrofe, podnebne spremembe itd. Monitoring metuljev je po drugi strani zelo ciljno usmerjen na ozko opredeljena območja in vrste, ki jih naseljujejo, in se s problematiko ukrepov PRP sploh ne ukvarja. Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 je namenjen spremljanju ohranjenosti vrst skladno s t.i. Direktivno o habitatih in Direktivo o pticah ter se učinkov oz. vplivov PRP dotika le delno, ko mestoma obravnava ciljne naravovarstvene operacije KOPOP.

Ne glede na navedeno podatki vseh naštetih monitoringov ponujajo določen vpogled v stanje biotske raznovrstnosti, ko gre za kmetijsko krajino, zato se jih lahko uporabi deskriptivno. Presečna ugotovitev vseh treh obravnavanih monitoringov je, da ukrepi PRP (zlasti KOPOP), usmerjeni v ohranjanje habitatov in spodbujanje bolj ekstenzivnega načina kmetovanja, pozitivno prispevajo k obnovi, ohranjanju in okrepitvi biotske raznovrstnosti, kar velja zlasti za ciljne naravovarstvene operacije. Slabšanje stanja habitatov zaradi zaraščanja ali intenzivnega kmetovanja namreč ostaja problematično zlasti pri vrstah, kjer so populacije kritične. Kljub pozitivnim učinkom PRP pa problem predstavlja omejen obseg izvajanja relevantnih ukrepov zaradi premajhnega interesa s strani upravičencev (bodisi zaradi slabega poznavanja ukrepov, bodisi zaradi nezadostne finančne stimulacije).

Indeks ptic kmetijske krajine tako denimo po predhodnem 25% upadu iz 2014 v 2015 kaže znake izboljšanja tega kazalnika stanja, kar je v določeni meri tudi posledica izvajanja ukrepov PRP, a enkratna medletna rast še ne pomeni tudi obrata trendov.

Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 v letu 2016 je pokazal, da:

- operaciji STE in VTR pomembno prispevata k ohranjanju kosca na Ljubljanskem barju, a z vidika

vpisa za kmete nista dovolj privlačni, zato je tudi njuno izvajanje zelo omejeno;
- pozitivnega vpliva izbranih zahtev KOPOP (HAB_KOS, KRA_MEJ, KRA_VTSA) na stanje velikega skovika na Ljubljanskem barju ni bilo mogoče dokazati (tudi zaradi dejstva, da ta vrsta preferira mejice in urbane površine);
- slabo stanje populacije črnočelega srakoperja in slab vpis v operacijo HAB (natančneje zahtevo HAB_KOS - Košnja/paša ni dovoljena do 30.6.) ne omogoča bistvenega izboljšanja stanja te vrste na območjih Natura 2000 za ptice.

Prispevek M01, M02 in M16 smo preverjali s pomočjo ankete. Analiza je pokazala, da upravičenci M10 in M11 na splošno prispevek teh ukrepov k stanju biotske raznovrstnosti ocenjujejo kot pozitiven.

Biotska raznovrstnost na območjih Natura 2000 na zemljiščih z zahtevkom je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena

Analiza izvajanja ciljnih operacij je pokazala, da je vključenost travnikov (GERK s šifro 1300), na katerih je upravičeno izvajanje teh operacij, relativno nizko. Deleži zemljišč z zahtevkom so naslednji: VTR: 13,26%, MET: 9,97%, STE: 5,96%, HAB: 6,79% vseh upravičenih GERK.

Slab vpis v ciljne naravovarstvene operacije kot enega ključnih razlogov za omejen vpliv PRP na izboljšanje habitatov in stanja kvalifikacijskih vrst sicer navaja Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 v letu 2016.

Pri preverjanju vplivov PRP znotraj Natura 2000 območij smo posebno pozornost namenili analizi stopnje razumevanja pomena teh območij. Rezultati analize anketnega vprašalnika so pokazali, da se 94% anketirancev zaveda pomena ohranjanja življenjskega prostora rastlinskih in živalskih vrst, a jih kar 57% meni, da ukrepi oz. operacije, namenjene ohranjanju življenjskega prostora rastlinskih in živalskih vrst, ne dosegajo namena. To kaže na določeno mero skepse upravičencev glede uspešnosti ukrepov.

Rezultati kažejo, da obstaja določena stopnja zavedanja glede pomena ohranjanja habitatov in vrst, vendar upravičenci ne posedujejo v zadostni meri konkretnih znanj glede tega, za katere vrste gre in kakšni so primerni načini za ohranjanje teh vrst.

Med tistimi anketiranci, ki so odgovorili, da se njihova zemljišča nahajajo na območju Natura 2000 jih večina meni, da raba zemljišč v skladu z načeli trajnostnega kmetovanja, ki se spodbujajo na teh zemljiščih, do neke mere omejuje kmetovanje, pri čemer je glavni negativni vpliv izpad dohodka zaradi prepovedi in omejitev pri načinu kmetovanja. Kljub temu opažamo visoko stopnjo zavedanja glede pomena ohranjana biotske raznovrstnosti in pripravljenost na izvajanje aktivnosti za izboljšanje stanja. Problem majhnega vpisa v naravovarstvene operacije tako lahko pojasnimo tudi s premajhno privlačnostjo določenih operacij iz dohodkovnega vidika, glede na zahteve, ki jih vstop v te operacije prinaša.

Biotska raznovrstnost na območjih visoke naravne vrednosti je bila obnovljena, ohranjena in okrepljena

Izračun za 2016 je pokazal, da se na 65,23% območij HNV nahajajo kmetijska zemljišča (glede na GERK). Spremembe obsega površin KZU HNV ni bilo mogoče izračunati, saj podatki iz ex-post vrednotenja niso bili uporabni zaradi neprimerljive metodologije (deleži po letih so presegali 80%, kar kaže na to, da je izračun temeljil na drugačnih predpostavkah, ki pa v poročilu niso opredeljene).

Primerjava obsega površin bo tako možna ob naslednjem vrednotenju v letu 2019.

Na območjih HNV se sicer nahaja kar 52,19% zemljišč z zahtevkom. To pomeni, da se pomemben del površinskih ukrepov izvaja na območjih, kjer je z ustreznimi ukrepi mogoče doseganje večje biološke pestrosti in zaščite ogroženih habitatov na posameznih podeželskih območjih. Rezultat sicer izgleda spodbuden, a ga je potrebno razumeti v luči dveh okoliščin:

a. Široko definiran in močno razširjen ukrep OMD avtomatično povečuje delež vključenih zemljišč.
b. Ohlapna metodologija za izračun območij HNV temelji na prostorski analizi, utemeljeni na evidenci dejanske rabe kmetijskih zemljišč (tj. ortofoto analiz) in ne dejanskemu stanju na terenu. Definicija tako ne upošteva lokalnih/regionalnih specifik in široke raznovrstnosti habitatnih tipov, na razpravi na fokusni skupini pa so bili posledično izraženi pomisleki glede dejanske uporabnosti HNV kot kazalnika za spremljanje naravne vrednosti zemljišč.
c. Površina tistih zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo obnovo, ohranjanje in krepitev biotske raznovrstnosti na območjih visoke naravne vrednosti, je neprimerno nižja, in sicer 25,63%

Izboljšalo se je stanje ohranjenosti kmetijske krajine

Delež kmetijskih zemljišč v zaraščanju znotraj območij z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami se je v obdobju 2013-2016 zmanjšal z 1,64% na 1,19%, oz. za 0,45 %. To je skladno s splošnim trendom upadanja od leta 2014 in kaže na to, da so ukrepi, namenjeni ohranjanju kmetijske krajine uspešni. Pri tem igra ključno vlogo zlasti ukrep OMD, v katerega je vključenih kar 91% upravičenih kmetijskih zemljišč. Ukrep je med upravičenci dobro prepoznan in se izvaja v polni meri.

Merilo za vrednotenje: Sekundarni učinki

Vpliv naložb vrednotimo hipotetično, na podlagi podatkov o odobrenih vlogah, saj izplačil iz ukrepa še ni bilo. Razpoložljivi podatki kažejo, da je bilo do 31.12.2016 73 odobrenih vlog za 73 različnih upravičencev v okviru ukrepa M04.1. Izmed teh jih je 21 takšnih, ki imajo potencialne sekundarne učinke na prednostno področje 4A.

Vrednost kazalnika je nič, če izločimo tiste upravičence, ki so hkrati tudi upravičenci ukrepov M10, M11 in M13, kar pomeni, da sekundarnih učinkov podukrepov M04.1, M06.3, M03.1 in M03.2 za operacije, ki imajo označen prispevek k prednostnemu področju 4A, v obdobju vrednotenja še ni bilo. Iz opisa naložb in opredeljenih stroškov sicer ni jasno razviden vpliv na prednostno področje 4A (tj. ni opredeljena vrsta in način predvidenega vpliva), sklepamo pa lahko, da imajo največje potencialne pozitivne vplive naložbe za nakup nove kmetijske mehanizacije, saj gre pri 20 od 21 naložb za naložbe ekoloških kmetij, med tem ko se preostala naložba nanaša na KMG, ki se nahaja na območju Natura 2000.

7.h7) Zaključki in priporočila

7.h7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Ocena dejanskega vpliva PRP na obnovo, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti na podlagi izbranega pristopa in razpoložljivih podatkov je omejena. Razloga za to sta dva:

1. Horizontalen pristop k vrednotenju PRP na podlagi obravnave ukrepov PRP kot enotnega sloja se je izkazal kot manj primeren, saj stopnja pokritosti z ukrepi po eni strani ne upošteva specifik posameznih habitatov in vrst, po drugi strani pa ne razločuje med ravnmi vpliva med posameznimi ukrepi/ operacijami/ zahtevami. Vse zahteve, povezane z izvajanjem EK in KOPOP, ki smo jih upoštevali pri analizi, namreč ne prispevajo na enak način ali v enaki meri k ohranjanju habitatov in kvalifikacijskih vrst. Predvidena omejitev za vrednotenje vplivov ukrepa OMD (območja nad 700 mnv) se je prav tako izkazala kot delno ustrezna, saj takšen pristop ne upošteva morebitnih pozitivnih vplivov tega ukrepa na nekaterih posebnih območjih, ki so nižje ležeča, a bi njihovo zaraščanje prav tako pomenilo izgubo travniških habitatov (npr. kraška območja, ki obsegajo dobrih 40% ozemlja Slovenije in so pretežno pokrita s travinjem, gorska območja med 500 in 700 mnv itd.). Poleg tega takšen pristop upošteva le potencialen ne pa tudi dejanski vpliv ukrepov na stanje habitatov (utemeljen na terenskemu delu oz. popisu stanja habitatov).
2. Podatke o dejanskem stanju habitatov in vrst sicer vsebujejo trije ključni monitoringi, a je njihova uporaba za potrebe vrednotenja PRP omejena. Podatki niso strukturirani na način, da bi omogočali statistično analizo (neto) vplivov PRP, saj monitoringi niso izvedeni namensko (tj. za potrebe presoje vplivov PRP). Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine je namenjen analizi trendov na nacionalni ravni, zato podatki niso reprezentativni na mikro/lokalni ravni (tj. ravni popisnih ploskev), kjer bi bilo za potrebe vrednotenja PRP potrebno izločiti številne zunanje vplive, kot so vplivi prvega stebra evropske kmetijske politike, onesnaženost iz nekmetijskih virov, naravne nesreče in katastrofe, podnebne spremembe itd. Monitoring metuljev je po drugi strani zelo ciljno usmerjen na ozko opredeljena območja in vrste, ki jih naseljujejo, in se s problematiko ukrepov PRP sploh ne ukvarja. Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 je namenjen spremljanju ohranjenosti vrst skladno s t.i. Direktivno o habitatih in Direktivo o pticah ter se učinkov oz. vplivov PRP dotika le delno, ko mestoma obravnava ciljne naravovarstvene operacije ukrepa KOPOP.

Priporočilo:

Za ugotavljanje dejanskih vplivov prostorskih ukrepov, pri katerih je pričakovan pozitiven vpliv na stanje habitatov in kvalifikacijskih vrst, je potrebno izvesti parcialno analizo na ozko opredeljenih območjih, kjer se ukrepi dejansko izvajajo (bodisi s prilagoditvijo obstoječih monitoringov, bodisi z ločeno študijo). Pri tem gre za kompleksno multivariatno analizo, ki je ni mogoče izvesti v okviru celovitega vrednotenja PRP. Pristop namreč zahteva terensko delo z namenom analize območij ter ocene stanja habitatov in posameznih vrst. Študija mora zajeti daljše časovno obdobje (1 leto), saj je potrebno izločiti vplive slučajnih in enkratnih dogodkov (kot so npr. vplivi človeka, izredni vremenski dogodki ipd.). Pri vzpostavitvi metodologije (pa tudi interpretacije rezultatov) je potrebno upoštevati muldisiciplinaren pristop, ki upošteva specifike posameznih zahtev/operacij/ukrepov. Med specifikami je potrebno jasno opredeliti, katere habitatne tipe/vrste in katera konkretna območja analiza vključuje, kakšen je pričakovani vpliv na specifične vrste (glede na to, ali gre za generaliste ali specialiste), kateri so pričakovani sekundarni vplivi (npr. preko

zmanjšanja uporabe pesticidov na vodne habitatne tipe) ipd. Analiza oz. študija se mora osredotočiti na konkretna območja, kjer se izvajajo tisti ukrepi oz. zahteve, kjer je realno pričakovati pozitivne okoljske vplive. Prav tako je potrebno območja analizirati ločeno glede na raven pričakovanega vpliva (za primer glej kazalnik »Delež kmetijskih zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo biotsko raznovrstnost znotraj ukrepa KOPOP, po vrsti učinka«).

Poleg tega predlagamo, da se v analizi na izbranih območjih posebej preverja še vpliv ukrepa OMD z vidika ohranjanja kmetijske krajine in s tem posebnih travišč nih habitatov na izbranih območjih. Posebna obravnava OMD ukrepa je smotrna zlasti zato, ker je njegove vplive zaradi narave ukrepa in razširjenosti bolj smotrno obravnavati na širših sklenjenih območjih, na katerih se bodo opredelili potencialni pozitivni vplivi.

V kolikor prilagojena metodologija za izračun indeksa ptic kmetijske krajine ne bo dala želenih rezultatov (tj. bolj jasnega odgovora na neposredno povezavo med ukrepi PRP in učinki na biotsko raznovrstnost), naj se razmisli o smiselnosti financiranja izdelave indeksa v okviru PRP. Kot alternativna rešitev se lahko izvede tudi delno vrednotenje prispevka prostorskih ukrepov na biotsko raznovrstnost, kot je predlagano zgoraj.

7.h7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

Analiza je pokazala, da je med upravičenci PRP razširjeno prepričanje, da ukrepi oz. operacije, namenjene ohranjanju življenjskega prostora rastlinskih in živalskih vrst, ne dosegajo namena, kar močno vpliva tudi na interes za vstop v ukrepe (zlasti KOPOP in EK).

Priporočilo:

Potrebno je dvigniti raven zavedanja glede pomena izvajanja ukrepov M10 in M11 in na ta način popularizirati ukrepa. V okviru splošnih (uvodnih) usposabljanj naj se določen del vsebin nameni konkretnim primerom dobre (in slabe) prakse pri izvajanju ukrepov (npr. težave, povezane z izpadom dohodka, trženjem pridelkov, konkretni vplivi na zemljišča in okolje, živalske in rastlinske vrste itd.).

7.h7.c) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 3

Sklepna ugotovitev:

Vključenost v ciljne operacije VTR, MET, STE in HAB je glede na preteklo programsko obdobje sicer kaže znatno izboljšanje, a ostaja nizka (ne le glede na cilje PUN, ampak tudi glede na upravičena območja), kar je problematično, saj so prav te operacije tiste, pri katerih lahko pričakujemo največji vpliv na stanje biotske raznovrstnosti na kmetijskih zemljiščih.

Priporočilo:

MKGP naj dodatno spodbuja vključevanje v ciljne naravovarstvene operacije VTR, MET, STE in HAB na način da ukrepe informiranja in ozaveščanja osredotoči na KMG, ki se nahajajo znotraj upravičenih območij (ciljno promoviranje operacij).

7.h7.d) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 4

Sklepna ugotovitev:

Analiza ukrepov na območjih HNV temelji na ohlapni definiciji teh območij. Opredeljena so namreč na podlagi evidence dejanske rabe kmetijskih zemljišč (tj. ortofoto analiza) in ne analize dejanske vrednosti teh zemljišč z vidika habitatov, vrst in ekosistemov. Definicija tako ne upošteva lokalnih / regionalnih specifik in široke raznovrstnosti habitatnih tipov.

Priporočilo:

MKGP naj pri naslednjem vrednotenju zagotovi z vsemi deležniki s področja varstva narave in okolja usklajeno definicijo HNV (bodisi na podlagi priporočil Evropske komisije, bodisi s pomočjo lokalnih strokovnjakov s tega področja).

7.h7.e) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 5

Sklepna ugotovitev:

Poleg podatkov o zaraščenosti in ohranjanju mejic se za oceno ohranjenosti kmetijske krajine lahko spremljajo tudi specifične operacije/zahteve krepa M10 (KOPOP), namenjene ohranjanju krajinske raznovrstnosti in krajinskih prvin kmetijske krajine.

Priporočilo:

Nabor kazalnikov za spremljanje ohranjenosti krajine naj se razširi z izračunom površin in/ali deležev le-teh znotraj površinskih ukrepov, ki prispevajo k ohranjanju krajinske raznovrstnosti in krajinskih prvin kmetijske krajine. Upoštevajo naj se naslednje površine KOPOP:

- KRA_VTSA - Visokodebelni travniški sadovnjaki;
- KRA_MEJ – Ohranjanje mejic;
- KRA_S50 - Ohranjanje habitatov strmih travnikov;
- KRA_PAST - Planinska paša s pastirjem;
- KRA_ČRED - Paša po čredinkah na planini;
- KRA_GRB - Grbinasti travniki.

7.h7.f) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 6

Sklepna ugotovitev:

Iz podatkov iz vlog je pri naložbenih ukrepih razvidno, na katero prednostno področje imajo naložbe predviden sekundarni vpliv, ni pa razvidna vrsta in način tega vpliva.

Priporočilo:

Obrazci za vloge naj se razširijo z informacijo o tem, kakšna je vrsta in način sekundarnih vplivov na druga prednostna področja (pozitiven, negativen in na kakšen način se ta vpliv izraža).

7.i) CEQ09-4B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo izboljšanje upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi?

7.i1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi[1] za kmetijstvo: M01., M02.1, M10, M11.1, M11.2, M16.2, M16.5.

Primarno programirani ukrepi / podukrepi za gozdarstvo: M08.4[2].

Ukrepi /podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 4B:

- M19.2 (v okviru PP 6B), saj je varstvo okolja in ohranjanje narave eno izmed štirih tematskih področij ukrepanja, ki so ključna pri zasledovanju lokalnih razvojnih potreb.

Dodatno vidimo sekundarni učinek na prednostno področje 4B s strani dveh podukrepov:

- M03.1, saj imajo sheme kakovosti imajo v svojih pravilih proizvodnje višje standarde glede varovanja okolja in posredno ter neposredno vplivajo na višjo raven zavedanja o pomenu varovanja okolja. Poseben poudarek bo namenjen ekološkemu kmetovanju, ki ima številne pozitivne učinke na ohranjanje biotske raznovrstnosti, kakovosti tal in voda. Glede na to, da je ekološko kmetovanje načrtovano v okviru P4, smo opredelili sekundarni vpliv na to prednostno nalogo.
- M03.2, saj informiranje potrošnikov in promocija proizvodov iz shem kakovosti prispeva k povečanemu obsegu proizvodnje in s tem tudi zavedanja o pomenu varovanja okolja.

[1] V analizi smo upoštevali le tiste ukrepe, ki imajo pričakovan pozitiven vpliv na upravljanje voda ter ravnanje z gnojili in pesticidi. Tako smo iz analize izločili ukrep M13 ter M08. Pri ukrepu M13 se lahko vplivi pojavljajo le preko izpolnjevanja zahtev, ki izhajajo iz navzkrižne skladnosti, a je ta vpliv nemogoče izločiti, saj gre na teh zemljiščih za prepletanje z ukrepi iz I. stebra, kjer veljajo enake zahteve. Ukrep M08 smo izločili saj noben od ukrepov s področja gozdarstva ni namenjen ohranjanju gozdnih habitatnih tipov in povezanih kvalifikacijskih vrst.

[2] Ukrep je programiran, a ga ne vrednotimo v okviru tega vprašanja za vrednotenje.

7.i2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Izboljšalo se je ekološko stanje površinskih voda na zemljiščih z zahtevkom		Odstotek vodnih teles površinskih voda, ki ne dosega dobrega stanja zaradi pesticidov (S-metolaklor, terbutilazin, glifosat, v µg/L)
Izboljšalo se je ekološko stanje površinskih voda na zemljiščih z zahtevkom		Vsebnost nitratov v površinskih vodah (µg/L)
Izboljšalo se je ekološko stanje voda na zemljiščih z zahtevkom		Ocena ekološkega stanja (modul trofičnosti) na podlagi fitobentosa in makrofitov (Zelo dobro/ Dobro/ Zmerno/ Slabo/ Zelo slabo)

Izboljšalo se je ekološko stanje voda na zemljiščih z zahtevkom		Skupni fosfor v površinskih vodah (v µg/L)
Izboljšalo se je kemijsko stanje voda na zemljiščih z zahtevkom		Odstotek merilnih mest podzemnih voda, ki presegajo standard kakovosti z vidika onesnaženosti s pesticidi (vsebnost za posamezen pesticid >0,1 µg/l)
Izboljšalo se je kemijsko stanje voda na zemljiščih z zahtevkom		Odstotek merilnih mest podzemnih voda, ki presegajo standard kakovosti z vidika onesnaženosti z nitrati (vsebnost NO3 >50 mg/l)
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi	R8 / T10: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja voda (prednostno področje 4B)	
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Bilanca dušika
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Bilanca fosforja
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Delež KZU na prispevnem območju posameznega vodnega telesa, vključenih v ukrep M11 in izbrane zahteve/operacije ukrepa M10
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Delež kmetijskih površin z intenzivnim kmetijstvom na prispevnem območju posameznega vodnega telesa
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Delež površin, na katerih je v skladu s predpisom, ki ureja evidenco dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, opredeljena skupina dejanske rabe njive in vrtovi, na prispevnem območju posameznega vodnega telesa
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanje voda – glede na skupno površino KZU (GERK upravičena površina)
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanje voda – glede na skupno površino KZU (RABA)
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanje voda – glede na skupno površino kmetijskih zemljišč z zahtevkom (M10, M11 in M13)
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Delež upravičencev, ki meni, da so aktivnosti usposabljanja in svetovanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k zmanjšani uporabi organskih in mineralnih gnojil in pesticidov in stanju vodnih teles površinskih in podzemnih voda
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Delež upravičencev, ki meni, da so operacije sodelovanja pozitivno prispevale zmanjšani uporabi organskih in mineralnih gnojil in pesticidov in stanju vodnih teles površinskih in podzemnih voda
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Uporaba organskih in mineralnih gnojil (N, P2O5, K2O) na ha KZU
Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi		Uporaba pesticidov v kg / ha KZU

7.i3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev, analiza časovne vrste, statistična analiza (Studentov T-test)

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Pri izračunu kazalnika R8 bomo uporabili enostavno metodo za izračun deležev, pri čemer bomo uporabili podatke o izplačilih, statistične podatke s področja kmetijstva in statistične podatke s področja varovanja okolja (ARSO) na nacionalni ravni. Deleži bodo služili kot enostaven prikaz razširjenosti izvajanja relevantnih ukrepov PRP.

Pri analizi ukrepov PRP na kemijsko in ekološko stanje voda se bomo naslonili na analizo časovne vrste, saj le-ta ob predpostavki, da so na voljo dovolj podrobni in zanesljivi podatki, omogoča preveritev vpliva ukrepov na stanje vodnih teles.

Pri analizi porabe organskih in mineralnih gnojil bomo uporabili statistično analizo (Studentov T-test).

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Kazalnik R8 bomo izračunali skladno z metodologijo MKGP.

Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanje voda bomo izračunali na način, da bomo delili površino podprtih zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v ukrep M11 in izbrane operacije ukrepa M10 s skupno površino (ha) kmetijskih zemljišč z zahtevkom. Zaradi umestitve kazalnika v širši kontekst interpretacije, ga bomo izračunali še z uporabo dveh alternativnih denominatorjev, tj. namesto »skupne površine (ha) kmetijskih zemljišč z zahtevkom«, bomo uporabili:

- skupno površino KZU glede na evidenco dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč (RABA) in glede na podatke o o zemljiščih v uporabi KMG (GERK).

Vpliv PRP na kemijsko in ekološko stanje površinskih voda ter kemijsko stanje podzemnih voda bomo analizirali s pomočjo analize časovnih vrst. V analizi bomo uporabili naslednje spremenljivke:

1. Neodvisna spremenljivka:
    - Delež KZU na prispevnem območju posameznega vodnega telesa, vključenih v ukrep M11 in izbrane zahteve/operacije ukrepa M10 (površina KZU, vključenih v ukrepe / površina vseh KZU na prispevnem območju posameznega vodnega telesa)
2. Odvisne spremenljivke:
    - % merilnih mest podzemnih voda, ki presegajo standard kakovosti z vidika onesnaženosti z nitrati (vsebnost NO3 >50 mg/l; vsebnost za posamezen pesticid >0,1 µg/l);
    - Vsebnost nitratov v površinskih vodah (µg/L);
    - % vodnih teles površinskih voda, ki ne dosega dobrega stanja zaradi pesticidov (S-metolaklor, terbutilazin, glifosat, v µg/L);
    - Celotni P v površinskih vodah (v µg/L);
    - Ocena ekološkega stanja (modul trofičnosti) na podlagi fitobentosa in makrofitov (Zelo

dobro/ Dobro/ Zmerno/ Slabo/ Zelo slabo).

Enota analize je prispevno območje posameznega vodnega telesa površinskih oz. podzemnih voda. Za oceno vpliva na vsako od odvisnih spremenljivk bomo poskušali zagotoviti ustrezne panelne podatke, tj. rezultate v daljšem časovnem obdobju po posameznih merilnih mestih (časovna vrsta), pri čemer končno vrednost predstavlja leto 2016. Analiza časovne vrste bo omogočila pregled trendov kemijskega in ekološkega stanja posameznih enot analize, pri čemer bomo posebno pozornost namenili tistim vodnim telesom, na katerih bo izračunan delež KZU, vključenih v navedene ukrepe, večji od 25%.

Pri interpretaciji rezultatov za posamezne enote analize je potrebno upoštevati metodologijo Načrta upravljanja voda. Pri razlagi rezultatov analize bomo za posamezno enoto analize opredelili tudi, ali gre tudi v skladu z NUV za pomembno obremenitev.

Ravnanje z gnojili in hranili v kmetijstvu bomo preverjali na podlagi modela bilance N in P na ravni celotne države. S pomočjo prostorske analize bomo izvedli intersekcijo sloja s podatki o bilanci N in bilanca P s (a) površino KZU, vključenih v ukrep M11 in izbrane operacije M10 in (b) površino vseh KZU v Sloveniji, ki niso vključene v ukrep M11 in izbrane operacije ukrepa M10. Enota analize bodo TTN5 listi. S pomočjo statistične analize (Studentov T-test) bomo primerjali podatke obeh skupin glede na bilanco dušika in fosforja.

Sekundarnih vplivov zgoraj navedenih ukrepov ne moremo preverjati s kvantitativnimi metodami statističnega raziskovanja, saj ni mogoče vzpostaviti dovolj zanesljivih hipotez glede vzročnih zvez med ukrepi in upravljanjem voda. Glede na to, da ne gre za površinske ukrepe, le-teh ni mogoče neposredno povezati z območji monitoringa kakovosti voda.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Obstaja tveganje, da pri izvedbi analize nasprotnih dejstev z uporabo metode DID ne bo mogoče zagotoviti ustrezne časovne vrste za območja vseh merilnih mest. Nekatera merilna mesta in nekateri parametri se namreč spremljajo intervalno (ne vsako leto), med tem ko so letni podatki na voljo le za določena merilna mesta. Manjkajoče podatke bomo poskušali zagotoviti s pomočjo interpolacije.

Podatke o kazalnikih kemijskega in ekološkega stanja površinskih voda ter kemijskega stanja podzemnih voda na prispevnih površinah oz. območjih vodonosnikov bomo zagotovili na podlagi spremljanja na nacionalnih monitoring točkah. Mreža monitoringa je koncipirana za spremljanje stanja na podlagi zahtev Vodne direktive, zato obstaja tveganje, da ne bo mogoče ekstrapolirati vpliva ukrepov PRP na ravni Slovenije. Tveganje bomo ublažili s pomočjo razprave oz. interpretacije rezultatov na fokusni skupini.

Obstaja tveganje, da bodo izračunani vplivi nezanesljivi, saj na stanje meritev vpliva vrsta zunanjih dejavnikov (npr. uporaba kemikalij pri zasneževanju, industrija, izredne vremenske razmere, turizem ipd.). Analiza časovnih vrst za posamezna prispevna oz. problematična območja namreč ne upošteva specifik lokalnih območij, zato obstaja nevarnost poenostavljanja in s tem napačne interpretacije rezultatov. Da bi zadostili zahtevam glede robustnosti in zanesljivosti podatkov, bomo ugotovitve prevrednotili v okviru fokusne skupine (glej spodaj).

b) Kvalitativne metode: anketa med prejemniki, fokusna skupina s ključnimi deležniki na področju upravljanja voda, analiza podatkov o izvajanju ukrepov, intervjuji s predstavniki OU in PA

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Anketa med prejemniki bo služila za pridobivanje informacij o vnosu oz. uporabi gnojil in pesticidov, pa tudi za preverbo mehkih ukrepov, za katere ni mogoče podati kvantitativne ocene. Fokusna skupina bo služila kot dopolnilna metoda za verifikacijo ugotovitev kvantitativne analize. Preverjanje sekundarnih učinkov bo utemeljeno na interpretaciji podatkov o izvajanju ukrepov za relevantne operacije, kar bomo dodatno preverili s pomočjo intervjujev s predstavniki OU in PA.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Ravnanje s pesticidi in gnojili bomo preverjali z anketo med prejemniki ukrepa M11 in izbranih operacij ukrepa M10. Naslovniki bodo tisti nosilci KMG, ki hranijo relevantne podatke o analizi tal in gnojilih načrtih. Vprašanja bomo razdelili v tri sklope, s pomočjo katerih bomo ocenili gibanje naslednjih kazalnikov:

- Uporaba organskih in mineralnih gnojil na ha KZU;
- Uporaba pesticidov na ha KZU.

Rezultate bomo uskladili z rezultati prostorske analize bilance dušika in fosforja kot pokazatelja rabe gnojil in hranil.

Z anketo med upravičenci ukrepov M10 in M11 bomo **preverjali tudi prispevek podukrepov M01.1, M02.1 , M16.2 in M16.5 k izboljšanju upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi.** Oceno bomo podali na podlagi naslednjih kazalnikov:

- Delež upravičencev, ki meni, da so aktivnosti usposabljanja in svetovanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k:
    - zmanjšani uporabi organskih in mineralnih gnojil in pesticidov in
    - stanju vodnih teles površinskih in podzemnih voda.
- Delež upravičencev, ki meni, da so operacije sodelovanja pozitivno prispevale k:
    - zmanjšani uporabi organskih in mineralnih gnojil in pesticidov in
    - stanju vodnih teles površinskih in podzemnih voda.
- O12 - Število udeležencev usposabljanja
- O13 - Število upravičencev, deležnih svetovanja
- O17 - Število podprtih operacij sodelovanja (razen EIP)

Kvalitativne metode bomo uporabili tudi za oceno **sekundarnih učinkov**, in sicer bomo uporabili podatke o izplačilih za operacije, ki imajo označen prispevek k prednostnemu področju 4B in prispevajo k horizontalnemu cilju »skrb za okolje«, izmed teh pa bomo izločili operacije, katerih upravičenci so bili hkrati tudi upravičenci v ukrepov M11, M13 (v celoti) in izbranih operacij ukrepa M10 (tj. ukrepov, ki so primarno programirani znotraj prednostnega področja 4B).

Za podukrepa M03.1 in M03.2 bomo sekundarni vpliv preverjali na podlagi naslednjih kazalnikov:

- število podprtih KMG/upravičencev (kazalnik O4) in
- skupni javni izdatki (€).

V primeru podukrepa M19.2 bomo sekundarni vpliv ovrednotili kot prispevek ukrepa h pPP 4A, ki se meri na podlagi naslednjih kazalnikov:

- 4B Skupna površina (kmetijstvo) (ha) (M19.2);
- Višina izplačanih sredstev za prednostno področje 4B (M19.2).

Rezultate o izvajanju operacij bomo ovrednotili na podlagi **intervjuja** s strokovnjaki na strani OU in PA.

Po opravljeni analizi vpliva ukrepov PRP na stanje voda bomo izvedli **fokusno skupino** s ključnimi deležniki na področju upravljanja voda.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Pri preverjanju uporabe organskih in mineralnih gnojil in pesticidov se naslanjamo na kvalitativno oceno s strani upravičencev, zato je zanesljivost ugotovitev vprašljiva. Da bi zagotovili kritično oceno ugotovitev, bomo rezultate ankete (skupno povprečje) primerjali s splošnimi statističnimi podatki na ravni RS, ki jih zagotavlja SURS.

7.i4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev. M03.1, M03.2
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev. M03.1, M03.2
Skupni kazalnik učinka	O6 - Podprto fizično območje (ha)	Ne	210.221,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O12 - Število udeležencev usposabljanja	Ne	9.628,00			MKGP - EVIZO. (glej tudi prilogo SVV8-1).
Skupni kazalnik učinka	O13 - Število upravičencev, deležnih svetovanja	Ne	437,00			MKGP - EVIZO
Skupni kazalnik učinka	O17 - Število podprtih operacij sodelovanja (razen evropskega partnerstva za inovacije)	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik	4A Skupna površina (kmetijstvo) (ha) (M19.2)	Ne	0,00			AKTRP - baza upravičencev

učinka						
Dodatni kazalnik učinka	Podprto fizično območje (ha) (tj. skupna površina kmetijskih zemljišč z zahtevkom, vključenih v M10, M11 in M13)	Ne	378.975,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Višina izplačanih sredstev za prednostno področje 4A (M19.2)	Ne	0,00			AKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Podprto fizično območje (ha) (tj. površina podprtih zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v ukrep M11 in izbrane zahteve/operacije ukrepa M10)	Ne	110.082,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R8 / T10: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja voda (prednostno področje 4B)	Da	34.91%			ARSKTRP - baza upravičencev; MKGP (RABA)
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež kmetijskih površin z intenzivnim kmetijstvom na prispevnem območju posameznega vodnega telesa	Da				ARSO; MKGP (GERK). Ni podatka.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanje voda – glede na skupno površino kmetijskih zemljišč z zahtevkom (M10, M11 in M13)	Da	29.05%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Uporaba pesticidov v kg / ha KZU	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanja Q41-Q44).
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež upravičencev, ki meni, da so aktivnosti usposabljanja in svetovanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k zmanjšani uporabi organskih in mineralnih gnojil in pesticidov in stanju vodnih teles površinskih in podzemnih voda	Da				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q45).
Dodatni kazalnik rezultatov	Bilanca dušika	Ne				MOP. Ni podatka.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanje voda – glede na skupno površino KZU (GERK upravičena površina)	Da	23.02%			ARSKTRP - baza upravičencev; MKGP (GERK)
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanje voda – glede na skupno površino KZU (RABA)	Da	18.09%			ARSKTRP - baza upravičencev; RKG (RABA)
Dodatni kazalnik rezultatov	Skupni fosfor v površinskih vodah (v µg/L)	Ne				ARSO. Glej prilogo SVV9-2.

Dodatni kazalnik rezultatov	Delež površin, na katerih je v skladu s predpisom, ki ureja evidenco dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, opredeljena skupina dejanske rabe njive in vrtovi, na prispevnem območju posameznega vodnega telesa	Da				ARSO; MKGP (GERK). Glej prilogo SVV9-1.
Dodatni kazalnik rezultatov	Uporaba organskih in mineralnih gnojil (N, P2O5, K2O) na ha KZU	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanja Q39 in Q40).
Dodatni kazalnik rezultatov	Bilanca fosforja	Ne				MOP. Ni podatka.
Dodatni kazalnik rezultatov	Ocena ekološkega stanja (modul trofičnosti) na podlagi fitobentosa in makrofitov (Zelo dobro/ Dobro/ Zmerno/ Slabo/ Zelo slabo)	Ne				ARSO. Glej prilogo SVV9-2.
Dodatni kazalnik rezultatov	Odstotek merilnih mest podzemnih voda, ki presegajo standard kakovosti z vidika onesnaženosti z nitrati (vsebnost NO3 >50 mg/l)	Da				ARSO. Glej prilogo SVV9-2.
Dodatni kazalnik rezultatov	Odstotek vodnih teles površinskih voda, ki ne dosega dobrega stanja zaradi pesticidov (S-metolaklor, terbutilazin, glifosat, v µg/L)	Da				ARSO. Glej prilogo SVV9-2.
Dodatni kazalnik rezultatov	Odstotek merilnih mest podzemnih voda, ki presegajo standard kakovosti z vidika onesnaženosti s pesticidi (vsebnost za posamezen pesticid >0,1 µg/l)	Da				ARSO. Glej prilogo SVV9-2.
Dodatni kazalnik rezultatov	Vsebnost nitratov v površinskih vodah (µg/L)	Ne				ARSO. Glej prilogo SVV9-2.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež KZU na prispevnem območju posameznega vodnega telesa, vključenih v ukrep M11 in izbrane zahteve/operacije ukrepa M10	Da				AKTRP - baza upravičencev; GERK; ARSO. Glej prilogo SVV9-1.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež upravičencev, ki meni, da so operacije sodelovanja pozitivno prispevale zmanjšani uporabi organskih in mineralnih gnojil in pesticidov in stanju vodnih teles površinskih in podzemnih voda	Da				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q46).
Skupni kazalnik stanja	C18 - Kmetijsko zemljišče - skupaj kmetijska zemljišča v uporabi (2013) (ha)	Ne	602.208,00			RKG (RABA)
Dodatni kazalnik stanja	Kakovost vode	Ne				ARSO. Glej prilogo SVV9-2.

7.i5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Pri vrednotenju ravnanja z gnojili v kmetijstvu ni bilo mogoče izvesti načrtovane prostorske analize na podlagi modela bilance dušika in fosforja. Iz pojasnil, ki smo jih 17.2.2017 prejeli iz Kmetijskega inštituta Slovenije (KIS) namreč izhaja, da KIS v okviru strokovnih nalog s področja okolja za Ministrstvo za okolje in prostor na letni ravni izračunava bilančni presežek P in N zgolj na nacionalni ravni. Nacionalni podatki o organski snovi v tleh v obliki uradne baze ne obstajajo. Lahko se jih sicer povzame iz pedološke karte (MKGP), kar pa pomeni, da podatki niso ažurirani in zato neprimerni za potrebe vrednotenja. Podatki o bilančnem presežku dušika in fosforja na lokalni ravni v Sloveniji uradno niso na voljo. Na KIS so sicer za potrebe razvoja modela vodne bilance v okviru poročanja po nitratni direktivi sicer modelsko izdelali bilanco dušika na ravni kmetijskega zemljišča, ki pa ne predstavlja uradne baze podatkov za Slovenijo, saj zaradi pomanjkanja podatkov na ne-GERK kmetijskih zemljiščih ni izračunana za vsa kmetijska zemljišča v Sloveniji, posledično pa ni usklajena z uradnimi nacionalnimi podatki. Zaradi uporaba tovrstnih podatkov za vrednotenje PRP na nacionalni ravni ni primerna. Iz navedenih razlogov se bomo pri vrednotenju naslonili na rezultate kvalitativne analize glede ravnanja s pesticidi in gnojili (anketa med prejemniki).

7.i6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Razširjenost ukrepov (merjena kot delež podprtih zemljišč), ki prispevajo k boljšemu upravljanju voda, je sicer zadovoljiva, a je z vidika kmetijstva kot celote površinska pokritost nižja, potencialen vpliv PRP pa posledično omejen (ne le glede na vsa kmetijska zemljišča, temveč tudi v odnosu do vseh vpisanih GERK, kjer bi se ukrepi potencialno lahko izvajali). To samo po sebi ni problematično, a predstavlja izziv z vidika načina izvajanja PRP. Ukrepi (zlasti KOPOP) namreč niso ozko ciljno usmerjeni (npr. v primeru VTPV na GERK ob nabrežjih rek ali obalah jezer), zato se pomembni vplivi lahko le na račun maksimalne vključenosti v ukrepe (tj. razširjenostjo površinskih ukrepov, ki prispevajo k boljšemu upravljanju voda ter ravnanju z gnojili in pesticidi).

Prav pri porabi gnojil in pesticidov so rezultati ankete pokazali, da kmetje zmanjšujejo/opuščajo uporabo, pri čemer pomembno vlogo igrata ukrepa M01 in M02.

Zaradi kratkega obdobja izvajanja PRP ni bilo mogoče vzpostaviti dovolj dolge časovne vrste, na podlagi katere bi lahko izdelali zanesljive zaključke o trendih z vidika kazalnikov v okviru spremljanja kemijskega in ekološkega stanja voda izbranih vodnih teles. Zanesljivejšo (regresijsko) analizo na ravni posameznih merilnih mest bo mogoče izvesti ob zaključku obdobja financiranja, ko bo na voljo dovolj velika časovna vrsta za vrednotenje vplivov PRP.

Na podlagi razpoložljivih podatkov (še) ni mogoče sklepati o dejanskih vplivih PRP. Kot preliminarno ugotovitev lahko navedemo, da je v primeru VTPodV stanje z vidika nitratne onesnaženosti ni pogojeno z deležem površinskih ukrepov, ki se izvajajo na prispevnem območju in podpirajo izboljšanje upravljanje voda. Dravska kotlina in Murska kotlina imata najvišja deleža vključenih zemljišč (46% in 65%), a podatki o odstotku merilnih mest s povprečnimi vrednostmi, ki presegajo standard kakovosti, ne kaže znakov izboljšanja. Onesnaženost s pesticidi kaže podobno sliko, saj v primeru Dravske kotline prav v obdobju izvajanja PRP prihaja do preseganja vrednoti metolaklora in prometrina. Boljše stanje je v letu 2016 opazno v primeru Murske kotline, ki ima tudi najvišji delež vključenih zemljišč, a na podlagi podatkov o enem letu ni mogoče delati utemeljenih zaključkov. V primeru VTPV opažamo, da na ekološko stanje voda najbolj vpliva intenzivnost kmetijstva, sami ukrepi PRP pa (še) ne kažejo rezultatov.

V obeh primerih razpoložljivi podatki o onesnaženosti s pesticidi ne omogočajo oblikovanja zanesljivih zaključkov glede vplivov PRP.

Merilo za vrednotenje: Izboljšalo se je upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi

Podpora PRP v smislu izboljšanja upravljanja voda, vključno z ravnanjem z gnojili in pesticidi, glede na kazalnik R8 presega načrtovano ciljno vrednost. Izboljšanje upravljanja voda je podpiralo 34,91% kmetijskih zemljišč z zahtevkom, kar je 6,02 odstotnih točk več od ciljne vrednosti (28,89%).

Doseg površinskih ukrepov PRP, ki podpirajo izboljšanje upravljanje voda, merjen kot delež zemljišč z zahtevki znotraj ukrepov M10, M11 in M1), znaša 29,05%. Tovrstne površine z zahtevki sicer predstavljajo 18,09 % vseh kmetijskih zemljišč v Sloveniji (KZU glede na RABA), oziroma 23,03 % kmetijskih zemljišč, na katerih je možno takšne zahtevke uveljavljati (glede na GERK). Podatki kažejo, da je razširjenost ukrepov, ki prispevajo k boljšemu upravljanju voda (merjena kot delež podprtih zemljišč), sicer zadovoljiva, a je z vidika kmetijstva kot celote ta pokritost nižja, potencialen vpliv PRP pa posledično omejen (ne le glede na vsa kmetijska zemljišča, temveč tudi v odnosu do vseh vpisanih GERK, kjer bi se ukrepi potencialno lahko izvajali). Vse navedene podatke bo sicer mogoče kritično ovrednotiti šele ob naslednjem vrednotenju PRP leta 2019, ko bo možna primerjava.

Z vidika vključenosti v ukrep M11 in izbrane zahteve/operacije ukrepa M10 na prispevnih površinah vodnih teles ugotavljamo, da znaša glede na vse GERK na teh vodnih telesih:

- delež KZU z zahtevkom na izbranih vodnih telesih podzemnih voda (VTPodV) med 16,6% in 65,3% (v povprečju 38,8%);
- delež KZU z zahtevkom na izbranih vodnih telesih površinskih voda (VTPV) med 4,5% in 59,5% (v povprečju 20,02%)

Pri tem ima 19 od 67 VTPV in 3 od 4 VTPodV delež GERK, vključenih v ukrepe, večji od 25%.

Deleža kmetijskih površin z intenzivnim kmetijstvom na prispevnem območju posameznega vodnega telesa nismo računali, saj kazalnik temelji na analizi pokrovnosti "*Corine Land Cover*" in je zaradi zastarelosti podatkov neprimeren za potrebe vrednotenja.

Delež površin, na katerih je v skladu s predpisom, ki ureja evidenco dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, opredeljena skupina dejanske rabe njive in vrtovi, na prispevnem območju posameznega vodnega telesa, višji od 18%, izkazuje 25 od 67 VTPV in vsa 4 VTPodV.

Na fokusni skupini je bila sicer podana ugotovitev, da velja nabor vodnih teles vključenih v analizo nekoliko razširiti na vodna telesa, kjer so dodatno prepoznani pomembni vplivi kmetijstva oz. ciljno usmerjeni ukrepi PRP.

Rezultati ankete kažejo, da se poraba organskih in mineralnih gnojil ne povečuje. Večina anketirancev je odgovorila, da ostaja enaka (50%) oz. da se zmanjšuje (44%). N=274. Med upravičenci, ki so odgovorili, da se je poraba spremenila, jih je največ odgovorilo, da je prišlo do zmanjšanja zaradi učinkovitejših tehnik in načinov pridelave (39% anketirancev). Ostali pomembnejši razlogi za spremembo porabe so zlasti osebna odločitev ali prepričanje, sprememba proizvodnje (zmanjšanje ali povečanje) in zmanjšanje zaradi zahtev KOPOP ali EK (42% odgovorov je v kategoriji "Drugo"). N=132.

Glede na odgovore na anketni vprašalnik se pri upravičencih postopno zmanjšuje tudi poraba pesticidov

(60% anketirancev). N=253. Med upravičenci, ki so odgovorili, da se je poraba spremenila, jih je največ odgovorilo, da je prišlo do zmanjšanja zaradi učinkovitejših tehnik in načinov pridelave (48% anketirancev). Ostali pomembnejši razlogi za spremembo porabe so zlasti zmanjševanje zaradi vstopa v ukrep M11 (EK) oz. zahteve KOPOP in opuščanje uporabe zaradi osebnega prepričanja oz. osveščenosti in sprememba porabe zaradi spremembe površin ali proizvodnje (42% odgovorov je v kategoriji "Drugo"). N=151. Velika večina anketirancev (89%) je odgovorila, da ne uporabljajo pripravkov, katerih uporaba je prepovedana na najožjih vodovarstvenih območjih. Med tistimi, ki pripravke uporabljajo, jih polovica porabo zmanjšuje, nihče pa ni odgovoril, da se poraba povečuje. N=291.

K zmanjšani uporabi rastlinskih hranil in FFS pomembno prispevajo tudi ukrepi PRP. Prispevek usposabljanja in svetovanja k (a) zmanjšani uporabi organskih in mineralnih gnojil ter (b) posledičnemu izboljšanju stanja vodnih teles površinskih in podzemnih voda kot pozitiven ocenjuje večina tistih, ki so se tovrstnih aktivnosti udeležili (62,3% oz. 61,6%).

Usposabljanj, ki pripevajo k ohranjanju narave ter izboljšanju upravljanja voda, se je sicer udeležilo 9.628 udeležencev (tudi več iz enega KMG, pri čemer je število različnih oz. unikatnih udeležencev 8.409). Število je precej visoko, potrebno pa ga je razumeti v luči vstopa v ukrepa M10 in M11.

Svetovanja na področju preusmeritve v EK je bilo deležnih 437 upravičencev. Podatkov o upravičencih, deležnih svetovanj v okviru ukrepa M10, ni. Vseh upravičencev ukrepov M10 in M11 je sicer 7.467 (od tega 5.523 v M10 in 3.151 v M11).

Operacije sodelovanja se še niso izvajale.

Pri vrednotenju ravnanja z gnojili v kmetijstvu ni bilo mogoče izvesti načrtovane prostorske analize na podlagi modela bilance N in P. Iz pojasnil, ki smo jih 17.2.2017 prejeli s strani Kmetijskega inštituta Slovenije (KIS) namreč izhaja, da KIS v okviru strokovnih nalog s področja okolja za MOP na letni ravni izračunava bilančni presežek P in N zgolj na nacionalni ravni. Nacionalni podatki o organski snovi v tleh v obliki uradne baze ne obstajajo. Lahko se jih sicer povzame iz pedološke karte (MKGP), kar pa pomeni, da podatki niso ažurirani in zato neprimerni za potrebe vrednotenja.

Merilo za vrednotenje: Izboljšalo se je kemijsko stanje podzemnih voda pod zemljišči z zahtevkom

Zaradi kratkega obdobja izvajanja PRP časovna vrsta ne omogoča zanesljivih zaključkov o trendih na izbranih VTPodV. Regresijo na ravni posameznih merilnih mest bo možno izvesti ob zaključku obdobja financiranja, ko bo na voljo dovolj velika časovna vrsta za vrednotenje vplivov PRP (vsaj 10 zaporednih let).

Ugotavljamo, da z vidika nitratne onesnaženosti najslabše stanje izkazuje Dravska kotlina, kjer je vse od leta 2013 odstotek merilnih mest s povprečnimi vrednostmi, ki presegajo standard kakovosti (>50 mg NO3/l), višji od 30% in to kljub relativno visokemu deležu kmetijskih zemljišč z zahtevkom na prispevni površini (45,52%). Tudi v Murski kotlini, ki ima najvišji delež vključenih zemljišč (65,25%), podatki ne kaže zakov izboljšanja. Po drugi strani pomembnega izboljšanja ni niti v primeru Savinjske kotline, ki ima sicer najnižji delež zemljišč z zahtevkom (16,61%). V Krški kotlini je % merilnih mest s preseženo vrednostjo nizek oz. ničen (v letih 2015 in 2016), delež zemljišč z zahtevkom pa rahlo presega 25 % (natančneje 27,93%). Na tovrstnih razpoložljivih podatkov tako (še) ne moremo sklepati o vplivih PRP, kot preliminarno ugotovitev pa lahko navedemo, da izvajanje ukrepov PRP še ne kaže pozitivnih vplivov na kemijsko stanje podzemnih voda z vidika onesnaženosti z nitrati.

V primeru pesticidov spet najslabše stanje izkazuje Dravska kotlina, saj to vodno telo v vseh opazovanih letih izkazuje merilne postaje s preseženimi mejnimi vrednostmi prometrina, v obdobju 2014-2016 pa tudi metolaklora, pri čemer znaki izboljšanja niso opazni. Boljše stanje je v letu 2016 opazno v primeru Murske kotline, ki ima tudi najvišji delež vključenih zemljišč, a na podlagi podatkov o enem letu ni mogoče delati utemeljenih zaključkov. V primeru ostalih pesticidov se presežene mejne vrednosti pojavljajo le sporadično (izmerjene povprečne vrednosti bentazona, ki presegajo standard kakovosti, v Savinjski, Dravski in Murski kotlini). Najboljše stanje tudi z vidika FFS izkazuje Krška kotlina (če izvzamemo desetil-atrazin, ki je prepovedan, v opazovanem obdobju ni bila izmerjena presežena mejna vrednost FFS). Tudi podatki o pesticidih v podzemnih vodah žal ne omogočajo sklepanja o morebitnih pozitivnih vplivih PRP, se pa zarisujejo določeni pozitivni trendi. Z vidika prihodnje analize bo zanimiva zlasti analiza vodnega telesa Dravska kotlina.

Merilo za vrednotenje: Izboljšalo se je ekološko stanje voda na zemljiščih z zahtevkom

Tudi v primeru VTPV je časovna vrsta pomanjkljiva, in sicer zaradi kratkega obdobja izvajanja PRP in manjkajočih podatkov (meritve se ne izvajajo na vseh merilnih mestih vsako leto in so močno diverzificirani).

Deskriptivno analizo podatkov o ekološkem stanju za VTPV smo izvedli na način, da smo vodna telesa razdelili v štiri skupine:

- vodna telesa kjer je delež zemljišč z zahtevkom večji od 25% in kjer ne obstajajo pomembne obremenitve glede na NUV;
- vodna telesa kjer je delež zemljišč z zahtevkom večji od 25% in kjer obstajajo pomembne obremenitve glede na NUV;
- vodna telesa kjer je delež zemljišč z zahtevkom manjši od 25% in kjer ne obstajajo pomembne obremenitve glede na NUV
- vodna telesa kjer je delež zemljišč z zahtevkom manjši od 25% in kjer obstajajo pomembne obremenitve glede na NUV

Za vsako skupino vodnih teles smo pregledali stanje predhodno postavljenih kazalnikov ekološkega stanja voda, pri čemer smo upoštevali vodna telesa z zelo dobro oceno (v primeru trofičnosti, nitratov in celotnega fosforja) oz. delež vodnih teles, kjer so bile v treh opazovanih letih vsaj enkrat presežene mejne vrednosti (v primeru pesticidov). Osnovna hipoteza analize je, da večji delež zemljišč z zahtevkom pomeni tudi boljše ekološko stanje površinskih voda.

Analiza je pokazala, da izhodiščne hipoteze ne moremo potrditi ali ovreči. Vodnih teles, kjer je na prispevnih površinah več kot 25% zemljišč z zahtevkom a hkrati pomembna obremenitev, izkazujejo najslabše rezultate, med tem ko najboljše izkazujejo vodna telesa brez pomembne obremenitve, ne glede na to, kakšen je delež zemljišč z zahtevkom na prispevnih območjih. Iz navedenega sledi, da na slabše ekološko stanje voda najbolj vpliva intenzivnost kmetijstva na določenem območju, sami ukrepi PRP pa (še) ne kažejo rezultatov izboljšanja na teh območjih. Rezultati temeljijo na pomanjkljivih podatkih, a so hkrati tudi pričakovani. Izvajanje ukrepov M10 in M11 lahko vpliva na stanje vodna telesa šele v daljšem časovnem obdobju, pri čemer je zelo pomembno, kako ciljno se ti ukrepi izvajajo (npr. katere zahteve se izvajajo na priobalnih zemljiščih in katere v zaledju vodnih teles).

Preliminarni rezultati kažejo, da se največji vpliv na izboljšanje upravljanja voda lahko doseže na območjih z večjo intenzivnostjo kmetijstva in hkrati večjo vključenostjo v ukrepe PRP, zato je na teh

območjih v bodoče smiselno podrobno spremljati izvajanje ukrepov in vrednotiti vplive. Bolj zanesljivo vrednotenje vplivov PRP na kakovost voda bo mogoče v poznejšem obdobju, ko bodo na voljo daljše časovne vrste, na podlagi katerih bo mogoče sklepati o določenih vplivih in trendih.

Merilo za vrednotenje: Sekundarni učinki

Podukrepa M03.1, M03.2, za katera so predvideni sekundarni učinki, se nista izvajala. Čeprav se je podukrep M19.2 do presečnega datuma uradno že začel izvajati, do izbora ali potrditve operacij, na podlagi katerih bi lahko podali oceno o sekundarnih učinkih PRP, prav tako še ni prišlo.

Intervjuja s strokovnjaki OU in PA, namenjenega verifikaciji podatkov o izvajanju nismo izvedli, ker so bili prisotni na fokusni skupini. Poleg tega je količina podatkov o izvedenih operacijah tako omejena, da dodatna verifikacija ugotovitev ni bila potrebna.

7.i7) Zaključki in priporočila

7.i7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Obstoječa metodologija v večji meri zajame za analizo relevantna vodna telesa, vseeno pa bi bilo potrebno na podlagi kritične presoje seznam razširiti na nekaj dodatnih vodnih teles, kjer so dodatno prepoznani pomembni vplivi kmetijstva oz. ciljno usmerjeni ukrepi PRP.

Priporočilo:

V nabor VTPodV je ob prihodnjem vrednotenju treba vključiti še Savsko kotlino in Ljubljansko barje. Kljub temu, da je to VT v dobrem kemijskem in količinskem stanju, zaradi intenzivnosti kmetijstva tu lahko pričakujemo pomembnejše vplive PRP.

V nabor VTPV je ob prihodnjem vrednotenju treba vključiti še vodna telesa kjer je več površin, na katerih so načrtovane ciljno usmerjene operacije KOPOP:

- SI1668VT MPVT zadrževalnik Šmartinsko jezero
- SI38VT33 VT Pesnica državna meja – zadrževalnik Perniško jezero
- SI38VT34 MPVT zadrževalnik Perniško jezero
- SI434VT52 MPVT zadrževalnik Gajševsko jezero
- SI4426VT1 VT Kobiljanski potok povirje – državna meja
- SI442VT11 VT Ledava državna meja – zadrževalnik Ledavsko jezero
- SI442VT12 MPVT zadrževalnik Ledavsko jezero
- SI442VT92 VT Ledava mejni odsek

7.i7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

Obstoječi sistem monitoringa kakovosti voda ni namenjen vrednotenju PRP, zato je vrednotenje neposrednih vplivov PRP težavno.

Priporočilo:

Ob naslednjem vmesnem in končnem vrednotenju naj se izvede ciljno usmerjena analiza ekološkega stanja površinskih voda (kot del vrednotenja ali kot ločena projektna naloga). Z namenom stroškovne učinkovitosti se znotraj obstoječe mreže opredeli tista merilna mesta, ki so primerna za vrednotenje učinkov PRP. To pomeni, da se nahajajo na območjih z reprezentativnim deležem zemljišč z zahtevkom (npr. >25%) in ugotovljenimi pomembnimi obremenitvami v skladu z NUV. Po potrebi se lahko predlaga dodatna mesta in podpre monitoring ekološkega stanja, ki bo ciljno vezan na spremljanje učinkov PRP.

7.j) CEQ10-4C - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo preprečevanje erozije tal in izboljšanje upravljanja tal?

7.j1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi za kmetijstvo: M01.1, M02.1 M10, M11.1, M11.2, M13.1, M13.2, M13.3, M16.2, M16.5

Primarno programirani ukrepi / podukrepi za gozdarstvo: M08.4[1]

Ukrepi /podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 4C:

- M19.2 (v okviru PP 6B), saj je varstvo okolja in ohranjanje narave eno izmed štirih tematskih področij ukrepanja, ki so ključna pri zasledovanju lokalnih razvojnih potreb

Dodatno vidimo sekundarni učinek na prednostno področje 4C s strani dveh podukrepov:

- M03.1, saj imajo sheme kakovosti imajo v svojih pravilih proizvodnje višje standarde glede varovanja okolja in posredno ter neposredno vplivajo na višjo raven zavedanja o pomenu varovanja okolja. Poseben poudarek bo namenjen ekološkemu kmetovanju, ki ima številne pozitivne učinke na ohranjanje biotske raznovrstnosti, kakovosti tal in voda. Glede na to, da je ekološko kmetovanje načrtovano v okviru P4, smo opredelili sekundarni vpliv na to prednostno nalogo.
- M03.2, saj informiranje potrošnikov in promocija proizvodov iz shem kakovosti prispeva k povečanemu obsegu proizvodnje in s tem tudi zavedanja o pomenu varovanja okolja.

[1] Ukrep je programiran, a ga ne vrednotimo v okviru tega vprašanja za vrednotenje.

7.j2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Ohranjena je površina kmetijskih zemljišč z zahtevkom		Delež izgubljenih zemljišč z zahtevkom zaradi pozidave
Ohranjena je površina kmetijskih zemljišč z zahtevkom		Spremembe obsega zemljišč z zahtevkom glede na rabo (v ha)
Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal	R10 / T12: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal (prednostno področje 4C)	
Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal		Delež KZU na TTN5 listih, vključenih v ukrepa M11, M13 (v celoti) in izbrane zahteve/operacije ukrepa M10
Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal		Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal (glede na glede na skupno površino kmetijskih zemljišč z zahtevkom)

Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal		Delež upravičencev, ki meni, da so aktivnosti usposabljanja in svetovanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k preprečevanju erozije, izboljšanemu upravljanju tal in posledično večji kakovosti tal
Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal		Delež upravičencev, ki meni, da so operacije sodelovanja pozitivno prispevale k preprečevanju erozije izboljšanemu upravljanju tal in posledično večji kakovosti tal
Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal		Mnenje upravičencev glede stopnje vpliva PRP na izboljšano kakovost tal
Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal		Vsebnost organske snovi v zgornjem horizontu tal za zemljišča brez obdelave (v %)
Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal		Vsebnost organske snovi v zgornjem horizontu tal za zemljišča z intenzivno obdelavo (v %)
Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal		Število KMG, vključenih v aktivnosti za preprečevanje erozije tal ali izboljšanje upravljanja tal, po vrsti aktivnosti

7.j3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev, prostorska analiza podatkov GERK, analiza nasprotnih dejstev (konkretno, DID metoda)

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Pri izračunu kazalnika R10 in kazalnikov, s katerimi merimo delež izgubljenih zemljišč z zahtevkom zaradi pozidave, bomo uporabili enostavno metodo za izračun deležev. Deleži bodo služili kot enostaven prikaz razširjenosti izvajanja relevantnih ukrepov PRP ter prispevka ukrepov k ohranjanju površine KZU.

Kakovost tal, merjeno kot vsebnost organske snovi v zgornjem horizontu, bomo preverjali s pomočjo statistične analize. Primerjali bomo namreč kakovost tal zemljišč z zahtevkom z zemljišči brez zahtevka, pri čemer bomo ločeno primerjali zemljišča z intenzivno rabo ter zemljišča brez obdelave.

Spremembo obsega zemljišč z zahtevkom glede na rabo bomo izračunali s pomočjo prostorske analize podatkov o zemljiščih v uporabi kmetijskih gospodarstev (GERK) za vsa zemljišča z zahtevkom.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Kazalnik R10 bomo izračunali skladno z metodologijo MKGP.

Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal bomo izračunali na način, da bomo delili površino podprtih zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v M11, M13 (v celoti) in izbrane operacije M10 s skupno površino (ha) kmetijskih zemljišč z zahtevkom.

Vpliv PRP na kakovost tal, merjeno kot vsebnost organske snovi v zgornjem horizontu tal, bomo analizirali s pomočjo metode DID. V analizi bomo uporabili naslednje spremenljivke:

- Neodvisna spremenljivka: Delež KZU na TTN5 listih, vključenih v ukrepa M11, M13 (v celoti) in izbrane operacije M10.

- Odvisne spremenljivke: Vsebnost organske snovi v zgornjem horizontu tal za zemljišča z intenzivno obdelavo (v %); Vsebnost organske snovi v zgornjem horizontu tal za zemljišča brez obdelave (v %).

Metoda DID omogoča analizo vpliva na le eno odvisno spremenljivko, zato jo bomo izvedli ločeno za vsako od odvisnih spremenljivk.

Enota analize je območje list TTN5, na katerem je bil odvzet vzorec tal. Za izračun vpliva na vsako od odvisnih spremenljivk bomo poskušali zagotoviti ustrezne panelne podatke, tj. rezultate v daljšem časovnem obdobju po posameznih lokacijah odvzema, pri čemer začetno vrednost predstavlja leto 2013, končno pa leto 2016. Morebitne manjkajoče vrednosti v časovni vrsti bomo pridobili s pomočjo interpolacije.

V kontrolno skupino bomo uvrstili tiste liste TTN5, na katerih se niso izvajali M10, M11 in M13, torej je na teh območjih delež KZU, vključenih v M11, M13 (v celoti), izbrane operacije M10 enak nič. V primeru, da kontrolne skupine na ta način ne bo mogoče vzpostaviti, jo bomo oblikovali na način, da bomo vanjo uvrstili tista območja, na katerih je delež vključenih KZU nižji od 50%.

Spremembo obsega zemljišč z zahtevkom glede na rabo (v ha) bomo izračunali na način, da bomo s pomočjo prostorske podatkovne zbirke o rabi kmetijskih zemljišč pogledali spremembo rabe znotraj skupne površine (ha) kmetijskih zemljišč in gozdov z zahtevkom za naslednje kategorije površin (sprememba v letu 2016 glede na stanje leta 2013): gozd in ostale poraščene površine (2000); travniki (1300-trajni, 1310-intenzivni, 1322-ekstenzivni, 1321-barjanski, 1130- začasni travniki); njive in vrtovi (1100); pozidana in sorodna zemljišča (3000); drugo (4100-barje, 4210-trstičja, 4220-ostala zamočvirjena zemljišča, 5000-suha odprta zemljišča s posebnim rastlinskim pokrovom, 6000-odprta zemljišča brez ali z nepomembnim rastlinskim pokrovom, 7000-voda); vinogradi (1211); zemljišča v zaraščanju (1410); ekstenzivni sadovnjaki (1222); mešana raba zemljišč (1500); intenzivni sadovnjaki (1221); hmeljišča (1160); oljčni nasadi (1230); manj zastopana kmetijska zemljišča (1180-trajne rastline na njivskih površinah, 1190-rastlinjak, 1212-matičnjak, 1240-ostali trajni nasadi, 1420-plantaže gozdnega drevja, 1600-neobdelana kmetijska zemljišča, 1800-kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem)[6]. Rezultate bomo primerjali z ugotovitvami SWOT analize glede problematike krčenja obsega določenih kmetijskih površin.

Delež izgubljenih zemljišč z zahtevkom zaradi pozidave bomo izračunali na podlagi prostorske analize pokrovnosti tal po CLC (*Corine Land Cover*) klasifikaciji (sprememba 2013-2016 oz. za zadnji dve razpoložljivi leti). Izračunali bomo spremenjeno površino pokrovnosti iz njivskih površin in trajnih nasadov (211, 221, 222), pašnikov (231) in mešanih kmetijskih površin (242, 243) v umetne površine (111, 112, 121, 122, 123, 124, 131, 132, 133, 141, 142). Izračunane površine bomo delili s skupno površino (ha) kmetijskih zemljišč in gozdov z zahtevkom.

Sekundarnih vplivov zgoraj navedenih ukrepov/ podukrepov ne moremo preverjati s kvantitativnimi metodami statističnega raziskovanja.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Ključno tveganje je nerazpoložljivost podatkov o kakovosti tal, merjene na podlagi vsebnosti organske snovi v tleh. Glede na metodološko pojasnilo kazalnika [KM17] - »Kakovost tal«, sistematičnega zbiranja podatkov o organski snovi v tleh v Sloveniji ni, prav tako podatki tudi niso prostorsko opredeljeni in jih zato ni mogoče uporabiti s prostorsko analizo za oceno kakovosti tal. V primeru, da statistične analize ne bo mogoče opraviti, bomo kot alternativo izvedli intervjuje s strokovnjaki s področja kakovosti tal na KIS,

na katerem bomo deskriptivno ovrednotili vpliv površinskih ukrepov PRP.

Predlagana metodologija poleg tega v določeni meri posplošuje rezultate. Upošteva sicer specifike zemljišč z intenzivno obdelavo in zemljišč brez obdelave, ne upošteva pa heterogenosti oz. razlik med tipi tal. Za zmanjšanje tveganja napačne interpretacije rezultatov zaradi posploševanja, bomo o izsledkih razpravljali na intervjujih s strokovnjaki.

Delež izgubljenih zemljišč z zahtevkom zaradi pozidave temelji na podatkih ARSO, ki se posodabljajo v večletnih intervalih (praviloma 7-letnih). Trenutno so na voljo podatki za leto 2011. V kolikor novejši podatki ne bodo na voljo, navedenega kazalnika ne bo mogoče izračunati, zato bomo pripravili kvalitativno oceno izgube površin na podlagi intervjuja s strokovnjakom ali GURS.

b) Kvalitativne metode: anketa med prejemniki, analiza podatkov o izvajanju ukrepov, intervjuji s predstavniki OU in PA ter strokovnjaki s področja kakovosti tal

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Anketa med prejemniki bo služila za pridobivanje informacij percepciji prejemnikov sredstev glede vpliva PRP na izboljšanje kakovosti tal, pa tudi za preverbo mehkih ukrepov, za katere ni mogoče podati kvantitativne ocene. Z analizo podatkov o izvajanju bomo preverili število in vrsto aktivnosti, namenjenih preprečevanju erozije tal ali izboljšanju upravljanja tal in pa sekundarni vpliv neprogramiranih ukrepov. Preverjanje sekundarnih učinkov bomo dodatno preverili s pomočjo intervjujev s predstavniki OU in PA.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Z anketo med prejemniki sredstev iz ukrepov M11, M13 (v celoti) in izbranih operacij M10 bomo preverjali mnenje upravičencev glede stopnje vpliva PRP na izboljšano kakovost tal na zemljiščih, ki jih upravljajo, in vplivom ukrepov na izboljšanje kakovosti tal.

Anketa med upravičenci ukrepov M10, M11 in M13 bo služila tudi za preverbo prispevka ukrepov **M01.1, M02.1 , M16.2 in M16.5** k preprečevanju erozije in izboljšanju upravljanja tal.

Število KMG, vključenih v aktivnosti za preprečevanje erozije tal ali izboljšanje upravljanja tal, po vrsti aktivnosti, bomo preverili na podlagi podatkov izplačilih iz ukrepov/podukrepov M11 in izbranih operacij M10. Aktivnost definiramo kot izvajanje določene zahteve (ali kombinacije zahtev) pri končnemu upravičencu.

Kvalitativne metode bomo uporabili tudi za oceno **sekundarnih učinkov**, in sicer bomo uporabili podatke o izplačilih za operacije, ki imajo označen prispevek k PP 4C in prispevajo k horizontalnemu cilju »skrb za okolje«, izmed teh pa bomo izločili operacije, katerih upravičenci so bili hkrati tudi upravičenci v ukrepov M11, M13 (v celoti) in izbranih operacij M10 (tj. ukrepov, ki so primarno programirani znotraj prednostnega področja 4C).

Za podukrepa M03.1 in M03.2 bomo sekundarni vpliv preverjali na podlagi naslednjih kazalnikov:

- število podprtih kmetijskih gospodarstev/upravičencev
- skupni javni izdatki (€).

V primeru podukrepa M19.2 bomo sekundarni vpliv ovrednotili kot prispevek ukrepa h PP 4C, ki se meri

na podlagi naslednjih kazalnikov:

- 4C Skupna površina (kmetijstvo) (ha) (M19.2);
- Višina izplačanih sredstev za prednostno področje 4C (M19.2).

Rezultate o izvajanjih bomo ovrednotili na podlagi **intervjuja** s strokovnjaki na strani OU in PA ter strokovnjaki s področja kakovosti tal s Kemijskega inštituta Slovenije. Posebna pozornost bo namenjena vprašanju možnosti za celovito vrednotenje vpliva PRP na kakovost tal skladno z opombo pri merilu »Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal«.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Pri preverjanju stopnje vpliva PRP na izboljšano kakovost tal se naslanjamo na kvalitativno oceno s strani upravičencev, zato je zanesljivost ugotovitev vprašljiva. Da bi zagotovili kritično oceno ugotovitev, bomo rezultate ankete (skupno povprečje) primerjali s splošnimi statističnimi podatki na ravni RS (kazalnik [KM17] – »Kakovost tal«), ki jih zagotavlja ARSO.

7.j4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev. M03.1 in M03.2
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O6 - Podprto fizično območje (ha)	Ne	216.971,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O12 - Število udeležencev usposabljanja	Ne	9.628,00			MKGP - EVIZO. (glej tudi prilogo SVV8-1).
Skupni kazalnik učinka	O13 - Število upravičencev, deležnih svetovanja	Ne	437,00			MKGP - EVIZO
Skupni kazalnik učinka	O17 - Število podprtih operacij sodelovanja (razen evropskega partnerstva za inovacije)	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	4C Skupna površina (kmetijstvo) (ha) (M19.2)	Ne	0,00			AKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Podprto fizično območje (ha) (tj. dosežena površina zemljišč z zahtevkom, ki podpirajo izboljšanje upravljanja voda)	Ne	378.814,00			ARSKTRP - baza upravičencev

Dodatni kazalnik učinka	Podprto fizično območje (ha) (tj. skupna površina kmetijskih zemljišč z zahtevkom, vključenih v M10, M11 in M13)	Ne	378.975,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Višina izplačanih sredstev za prednostno področje 4C (M19.2)	Ne	0,00			AKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R10 / T12: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal (prednostno področje 4C)	Da	36.03%			ARSKTRP - baza upravičencev, SURS
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal (glede na glede na skupno površino kmetijskih zemljišč z zahtevkom)	Da	99.6%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Spremembe obsega zemljišč z zahtevkom glede na rabo (v ha)	Ne				MKGP (RABA). Glej prilogo SVV10-2.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež izgubljenih zemljišč z zahtevkom zaradi pozidave	Da				Ni podatka.
Dodatni kazalnik rezultatov	Vsebnost organske snovi v zgornjem horizontu tal za zemljišča z intenzivno obdelavo (v %)	Da				Ni podatka.
Dodatni kazalnik rezultatov	Vsebnost organske snovi v zgornjem horizontu tal za zemljišča brez obdelave (v %)	Da				Ni podatka.
Dodatni kazalnik rezultatov	Število KMG, vključenih v aktivnosti za preprečevanje erozije tal ali izboljšanje upravljanja tal, po vrsti aktivnosti	Ne				ARSKTRP - baza upravičencev. Glej prilogo SVV10-1.
Dodatni kazalnik rezultatov	Mnenje upravičencev glede stopnje vpliva PRP na izboljšano kakovost tal	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanji Q50 in Q51).
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež upravičencev, ki meni, da so aktivnosti usposabljanja in svetovanja v okviru PRP, pozitivno prispevala k preprečevanju erozije, izboljšanemu upravljanju tal in posledično večji kakovosti tal	Da	66.5%			Anketa med upravičenci. 66,50% (glej tudi prilogo A-1, vprašanje Q52).
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež upravičencev, ki meni, da so operacije sodelovanja pozitivno prispevale k preprečevanju erozije izboljšanemu upravljanju tal in posledično večji kakovosti tal	Da	64.71%			Anketa med upravičenci. (glej tudi prilogo A-1, vprašanje Q53).
Dodatni	Delež KZU na TTN5 listih,	Da				ARSKTRP - baza upravičencev;

kazalnik rezultatov	vključenih v ukrepa M11, M13 (v celoti) in izbrane zahteve/operacije ukrepa M10					MKGP (GERK). Ni podatka.
Skupni kazalnik stanja	C18 - Kmetijsko zemljišče - skupaj kmetijska zemljišča v uporabi (2013) (ha)	Ne	602.208,00			RKG (RABA)

7.j5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Deleža izgubljenih zemljišč z zahtevkom zaradi pozidave z uporabo analize pokrovnosti tal po CLC ni bilo mogoče izračunati, saj so zadnji razpoložljivi podatki za *Corine Land Cover* za leto 2012. Novejših podatkov ni.

Zaradi zastarelosti in za potrebe vrednotenja neustrezne strukture podatkov o kakovosti tal (kazalnik ARSO KM17) ni bilo mogoče izvesti statistične analize vplivov PRP na kakovost tal, merjeno kot vsebnost organske snovi v zgornjem horizontu tal (DID metoda). Podatkov tudi nismo mogli uporabiti za potrebe verifikacije rezultatov anketnega vprašalnika v delu, ki se nanaša na mnenje upravičencev glede stopnje vpliva PRP na izboljšano kakovost tal.

Za premostitev navedenih težav smo se naslonili na intervju s strokovnjaki MKGP.

7.j6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Doseg površinskih ukrepov, ki prispevajo k preprečevanju erozije izboljšanemu upravljanju in kakovosti tal, je dober, a k visokemu dosegu prispeva zlasti ukrep OMD preko ohranjanja kmetijske krajine in preprečevanja zaraščanja. Delež brez upoštevanja OMD je znatno nižji, a vseeno zadovoljiv in primerljiv z ostalimi prednostnimi področji v okviru PN 4. Na prostorski in statistični analizi utemeljenih zaključkov o vplivu PRP sicer ni bilo mogoče oblikovati, zato je v prihodnosti za potrebe vrednotenja smiselno zagotoviti sistematično zbiranje podatkov o vzorcih tal na strani upravičencev.

Med ciljnimi aktivnostmi, ki v največji meri prispevajo k preprečevanju erozije tal in izboljšanju upravljanja tal in so ob enem tudi najbolj razširjene, lahko sicer izpostavimo POZ_NMIN (Nmin analiza), POZ_KOL (petletni kolobar), EK_TTRAV (ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja za trajno travinje), VOD_FFSV (uporaba samo fitofarmacevtskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih), VOD_ZEL (ozelenitev njivskih površin), EK_NJIV (ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja za njive-poljščine) ter POZ_POD in VOD_POD (setev rastlin za podor – zeleno gnojenje). Sicer kar 81,50% vseh izvedenih aktivnosti znotraj M10 in M11 prispeva k preprečevanju erozije tal ali izboljšanju upravljanja tal.

Mnenja udeležencev glede tega, ali PRP vpliva na izboljšanje kakovost tal so bila močno deljena, pri čemer med pozitivnimi vplivi upravičenci vidijo zlasti nadomeščanje izpada dohodka zaradi zahtevnejših načinov kmetovanja. Precej bolj enotno je mnenje glede prispevka usposabljanj, svetovanja in sodelovanja k preprečevanju erozije, izboljšanemu upravljanju tal in posledično večji kakovosti tal, ki ga anketiranci ocenjujejo ocenjuje zelo pozitivno.

Z vidika ohranjenosti površin kmetijskih zemljišč z zahtevkom podatki o spremembi rabe kažejo skladnost

z ugotovitvami iz pregleda stanja in SWOT analize. Zmanjšujejo se neobdelane površine in kmetijska zemljišča v zaraščanju, povečujejo pa se površine sadovnjakov in oljčnikov ter, nasprotno z ugotovitvami pregleda stanja, tudi površine vinogradov.

Merilo za vrednotenje: Preprečena je erozija tal in izboljšano upravljanje tal ter posledično izboljšana kakovost tal

Podpora PRP v smislu preprečevanja erozije in izboljšanja upravljanja tal glede na kazalnik R10 presega načrtovano ciljno vrednost. Izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal je podpiralo 32,14% kmetijskih zemljišč z zahtevkom, kar je 4,65 odstotnih točk več od ciljne vrednosti (31,38%).

Delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal, s katerim merimo doseg površinskih ukrepov PRP, znaša 99,96%. Rezultat ni presenetljiv, saj so v izračunu upoštevane celotne površine, vključene v ukrep OMD, ki je najbolj razširjen površinski ukrep. Ukrep namreč spodbuja kmetovanje na določenih območjih in na ta način preprečuje zaraščanje ter prispevajo k ohranjanju kmetijske krajine in kmetijskih zemljišč. Vlogo in potencialni prispevek ukrepa smo potrdili tudi na intervjuju, kjer pa smo ugotovili tudi, da je z vidika vrednotenja in neposrednih prispevkov PRP bolj smiselno opazovati M10 in M11. Oba ukrepa namreč bolj ciljno prispevata k boljšemu upravljanju tal preko aktivnosti ohranjanja kakovosti tal, ekstenzivnega kmetovanja in sonaravnih tehnik pridelave. Če izločimo površine, vključene v ukrep OMD, znaša delež površinskih ukrepov, ki podpirajo izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal 29,87%.

Ugotavljamo, da površinski ukrepi v polni meri zasledujejo cilj izboljšanja kakovosti tal, a bi bilo potrebno v prihodnje analizo izvesti ločeno še za površino zemljišč z zahtevkom, vključenih v ukrepa M11 in izbrane zahteve/operacije ukrepa M10, brez ukrepa M13. Na ta način bi namreč preverili tudi doseg bolj ciljno usmerjenih aktivnosti znotraj PRP.

Statistične analize vplivov PRP na kakovost tal, merjeno kot vsebnost organske snovi v zgornjem horizontu tal, s pomočjo DID metode zaradi neustrezne strukture podatkov za potrebe vrednotenja nismo izvedli. Prostorske analize vsebnosti organske snovi v zgornjem horizontu tal za zemljišča z intenzivno obdelavo oz. za zemljišča brez obdelave (odvisni spremenljivki v modelu) ni bilo mogoče izvesti, saj podatki niso prostorsko opredeljeni in dovolj ažurni[1]. Na podlagi intervjuja ugotavljamo, da se stanje kratkoročno ne spreminja bistveno, vseeno pa so podatki za potrebe vrednotenja neustrezni in zastareli. V okviru odvzemov vzorcev in analize tal, ki se izvaja v okviru ukrepa KOPOP, upravičenci sicer zbirajo tudi podatke o vsebnosti organske snovi v tleh. Ti podatki se lahko neposredno uporabijo za preverjanje učinkov PRP na zemljiščih z zahtevkom, a se ne zbirajo na sistematičen način in zaradi različnih metod dela v različnih (sicer akreditiranih) laboratorijih niso povsem primerljivi.

Skupno število KMG, vključenih v aktivnosti za preprečevanje erozije tal ali izboljšanje upravljanja tal, je bilo v obravnavanem obdobju 47.929. Pregled vključenosti po vrsti aktivnosti je pokazal, da se je največ KMG vključevalo v:

- ukrep OMD: skupaj 46.020 KMG
- ukrep EK: skupaj 3.154 KMG
- zahtevo POZ_NMIN (Nmin analiza): skupaj 2.707 KMG
- zahtevo POZ_KOL (petletni kolobar): skupaj 2.706 KMG
- zahtevo VOD_ZEL (ozelenitev njivskih površin): skupaj 1.867 KMG
- zahtevo VOD_FFSV (uporaba samo fitofarmacevtskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih

vodovarstvenih območjih): skupaj 1.848 KMG

Razširjenost ukrepa OMD je pričakovana in ima z vidika ohranjanja kakovosti tal vpliv predvsem preko prispevka k preprečevanju zaraščanja. Celoten ukrep EK smo obravnavali skupaj, saj je v celoti namenjen sonaravnemu kmetovanju, zato je visoko število vključenih KMG prav tako pričakovano. Neposreden prispevek navedenih zahtev KOPOP smo preverili tudi na intervjuju, na podlagi česar lahko zaključimo, da ukrepa M10 in M11 glede na razširjenost zahtev pomembno prispevata k prednostnemu področju 4C. Poleg navedenih zahtev so bile na intervjuju izpostavljene še štiri zahteve, pri katerih je pričakovan pomemben vpliv na kakovost tal, pri čemer dve z vidika razširjenosti (tj. števila aktivnosti) prav tako igrata pomembno vlogo. V okviru zahtev setve rastlin za podor – zeleno gnojenje (POZ_POD in VOD_POD) je bilo namreč vključenih 566 oz. 752 KMG. V okviru preostalih zahtev, povezanih z neprezimnimi medonosnimi posevki (POZ_NEP in VOD_NEP), je bilo število aktivnosti premajhno, da bi lahko govorili o pomembnem vplivu PRP (skupaj le po 38 KMG vključenih v vsako od zahtev).

Mnenja udeležencev glede tega, ali PRP vpliva na izboljšanje kakovost tal so bila močno deljena. Slaba polovica (49%) jih meni, da pozitivno vplivajo, druga polovica (49%) pa, da ne vplivajo. 2% anketirancev meni, da ukrepi negativno vplivajo na kakovost dal.

Med odgovori glede načinov vpliva PRP so anketiranci navajali zlasti aktivnosti, namenjene izboljšanju strukture tal in preprečevanju erozije tal s pomočjo izpolnjevanja zahtev iz ukrepov M10 in M11. Med konkretnimi aktivnostmi so anketiranci najpogosteje navajali zmanjšano obremenitev z onesnaževali (FFS in umetna gnojila, tudi preko uporabe gnojilnih načrtov), zmanjševanje zapleveljenosti in preprečevanje zaraščanja ter izvajanje določenih ukrepov, ki izboljšujejo strukturo in rodovitnost tal (kolobar, košnja, ozelenitev, konzervirajoča obdelava ipd.). Številni anketiranci so vprašanje kakovosti tal in zadevnih ukrepov povezovali tudi z vprašanjem izboljšanja okolja, habitatov in biotske raznovrstnosti, kar kaže na določeno stopnjo zavedanja glede povezanosti različnih ciljev PRP v okviru prednostne naloge 4 ("Obnova, ohranjanje in izboljšanje ekosistemov, povezanih s kmetijstvom in gozdarstvom"). Pomembno je izpostaviti, da kmetje vidijo pomemben prispevek PRP zlasti z vidika dohodkovne komponente, tj. izpada dohodka zaradi stroškovno bolj zahtevnih oblik kmetovanja. Manjši del odgovorov se je nanašal še na negativne vplive PRP na kakovost tal, med katerimi so izpostavili povečano kislost in zbitost tal, povečevanje erozije, prevelik poudarek na podpori velikih kmetij in problematiko ukinjanja določenih subvencij v okviru OMD, kar ima za posledico ponovno povečevanje zaraščanja kmetijskih zemljišč. Na podlagi izsledkov intervjuja ugotavljamo, da obstaja med upravičenci določena stopnja pomanjkanja zavedanja glede namena, ciljev in rezultatov izvajanja teh ukrepov/zahtev, kar v določeni meri pojasnjuje odgovore glede vplivov PRP v smislu izvajanja ukrepov in izplačil, ne pa konkretnih sprememb na zemljiščih (to je posebej očitno pri odgovorih, ki med vplive umeščajo izpad dohodka).

Bolj enotno mnenje so imeli anketiranci, ko so ocenjevali ukrepe usposabljanja, svetovanja in sodelovanja. 66,5% anketirancev, ki so se udeležili usposabljanj ali svetovanj, ocenjuje, da so le-ta pozitivno prispevala k preprečevanju erozije, izboljšanemu upravljanju tal in posledično večji kakovosti tal (N=103).

Usposabljanj, ki pripevajo k preprečevanju erozije tal in izboljšanju upravljanja tal, se je sicer udeležilo 9.628 udeležencev (tudi več iz enega KMG, unikatnih udeležencev je bilo 8.409). Število je precej visoko, potrebno pa ga je razumeti v luči vstopa v ukrepa M10 in M11.

Svetovanja na področju preusmeritve v EK je bilo deležnih 437 upravičencev. Podatkov o upravičencih, deležnih svetovanj v okviru M10, ni. Vseh upravičencev M10 in M11 je sicer 7.467 (od tega 5.523 v M10 in 3.151 v M11).

64,71% anketirancev ocenjuje, da so operacije sodelovanja pozitivno prispevale k preprečevanju erozije izboljšanemu upravljanju tal in posledično večji kakovosti tal. Gre za tiste, ki naj bi se operacij

sodelovanja udeležili, pri čemer se sam ukrep M16 še ni začel izvajati. Rezultat tako lahko razumemo v luči nerazumevanja vsebine ukrepa, saj se izraz »sodelovanje« v okviru PRP lahko razume na številne načine (sodelovanje v okviru Mreže za podeželje, sodelovanje z deležniki, sodelovanje med pridelovalci itd.). Iz analize pregleda predlogov pilotnih projektov v okviru M16.2, ki jo je pripravil MKGP, sicer izhaja, da obstaja določen interes za izvajanje operacij, namenjenih izboljšanju proizvodnega potenciala tal (to je predlagalo 53 anketirancev, pri čemer je na prvem mestu povečanje produktivnosti v kmetijstvu s 155 glasovi).

Merilo za vrednotenje: Ohranjena je površina kmetijskih zemljišč z zahtevkom

Analiza spremembe rabe kmetijskih zemljišč, vključenih v ukrepa M11, M13 (v celoti) in izbrane operacije ukrepa M10, je pokazala naslednji dve ključni ugotovitvi:

1. zmanjšanje površin kmetijskih zemljišč v zaraščanju (-799 ha), neobdelanih kmetijskih zemljišč (-534 ha) in kmetijskih zemljišč, poraslih z gozdnim drevjem (-307 ha) ter
2. povečanje površin ekstenzivnih oz. travniških sadovnjakov (+911 ha).

Druge opazne spremembe so še zmanjšanje njivskih površin (-349 ha) in rahlo povečanje površin vinogradov (+48 ha) in oljčnikov (+43 ha). V relativnem smislu je največja sprememb pri plantažah gozdnega drevja (-91,33%), vendar je zaradi majhne površine ta podatek nebistven. Tudi relativne spremembe pravzaprav kažejo na ključno spremembo v smeri zmanjševanja površin kmetijskih zemljišč v zaraščanju in neobdelanih kmetijskih zemljišč. Na intervjuju je bilo med drugim izpostavljeno, da bi na povečanje površin sadovnjakov in vinogradov vpliva tudi sprememba zahteve »gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi«, ki v okviru operacij »Vinogradništvo« (VIN_EKGN) in Sadjarstvo« (SAD_EKGN) ni več obvezna, kar pomeni, da se je za vstop v operacijo morda odločilo več KMG.

Podatki torej kažejo, da so trendi spremembe rabe na zemljiških z zahtevkom pozitivni in v večji meri skladni z ugotovitvami iz pregleda stanja in SWOT analize. Zmanjšujejo se neobdelane površine in kmetijska zemljišča v zaraščanju, povečujejo pa se površine sadovnjakov in oljčnikov ter, nasprotno z ugotovitvami pregleda stanja, tudi površine vinogradov. Zlasti slednje lahko neposredno povežemo z ukrepi PRP, saj je prva sprememba programa prinesla pomembno vsebinsko spremembo s smeri vključitve upravičenosti stroškov postavitve vinogradov.

Deleža izgubljenih zemljišč z zahtevkom zaradi pozidave z uporabo analize pokrovnosti tal po CLC ni bilo mogoče izračunati, saj so zadnji razpoložljivi podatki za *Corine Land Cover* za leto 2012. V sklepni fazi vrednotenja smo s strani MKGP prejeli metodološko pojasnilo (elektronska pošta z dne 13.4.2017) glede alternativne metode za izračun kazalnika, in sicer na podlagi podatkov RABA. Šifra 3000, ki zajema pozidana in sorodna zemljišča, lahko služi kot podlaga za izračun spremembe na zemljiščih z zahtevkom glede na podatke RABA za leti 2013 in 2016. Kazalnika v tej fazi vrednotenja ne mremo uporabiti, ker so vsa kmetijska zemljišča z zahtevkom dejansko kmetijska. Ob prihodnjih vrednotenjih bo mogoče preverjati izgubljene površine na podlagi zemljišč z zahtevkom v letu 2016.

Merilo za vrednotenje: Sekundarni učinki

Podukrepa M03.1, M03.2, za katera so predvideni sekundarni učinki, se nista izvajala. Čeprav se je podukrep M19.2 do presečnega datuma uradno že začel izvajati, do izbora ali potrditve operacij, na

podlagi katerih bi lahko podali oceno o sekundarnih učinkih PRP, prav tako še ni prišlo.

7.j7) Zaključki in priporočila

7.j7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Ažurni prostorski podatki o vsebnosti organske snovi na kmetijskih zemljiščih z zahtevkom niso na voljo, zato ni mogoče z zanesljivostjo presojati vplivov PRP na preprečevanje erozije tal in izboljšanje upravljanja tal.

Priporočilo:

V okviru ukrepa M10 upravičenci izvajajo analize tal in AKTRP posredujejo podatke o stanju organske snovi na njihovih zemljiščih, a ti podatki niso sistematično zbrani in analizirani. Glede na to, da se lahko s pomočjo tovrstne podatkovne zbirke vzpostavi neposredna podatkovna baza za potrebe spremljanja in vrednotenja PRP na zemljiščih z zahtevkom predlagamo, naj AKTRP vzpostavi sistematičen način zbiranja in elektronske hrambe številčnih podatkov o količini posameznega parametra (K, P in organska snov) na način, ki omogoča prostorsko analizo (tj. s podatkom o lokaciji analize oz. zadevnem GERK). MKGP mora kot pogoj za to vzpostaviti bazo analiz tal za celo Slovenijo, jasno določi pravila za izdelavo analiz tal in poenoti metodologijo in kriterije na področju izdelovanja analiz tal. Pri tem je potrebno upoštevati morebitne pravne omejitve Zakona o kmetijstvu (138. člen določa evidence, ki jih upravlja in vodi MKGP in vsebujejo osebne podatke) ter tveganje za neprimerljivost rezultatov analiz, ki jih izvajajo različni sicer akreditirani laboratoriji, a z uporabo različnih metod.

7.k) CEQ11-5A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP prispevalo k učinkovitejši rabi vode v kmetijstvu?

7.k1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

Slovenija prednostnega področja 5A ni programirala.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 5A:

Intervencijska logika predvideva sekundarne učinke na prednostno področje 5A s strani naslednjih ukrepov oz. podukrepov:

- M01.1, saj so za boljše upravljanje voda ključna usposabljanja in prenos znanj.
- M02.1 – kot odziv na potrebo P9 je eden izmed glavnih poudarkov svetovanja, predvidenega v PRP, zmanjšanje vplivov kmetijstva na kakovost površinskih in podzemnih voda.
- M04.1, saj podukrep med drugim podpira tudi nakup namakalne opreme ter naložbe v namakalne sisteme, v shranjevanje meteorne vode in v ureditev vodnih zbiralnikov.
- M04.3, ki preko financiranja izgradnje in tehnoloških posodobitev namakalnih sistemov za več uporabnikov zasleduje cilj zmanjšanja porabe vode in s tem racionalnejšega upravljanja z vodnimi viri.
- M16.2, saj inovacije, programirane v okviru prednostnega področja 4B, prek izboljšanja upravljanja voda vplivajo tudi na njeno učinkovitejšo rabo v kmetijstvu.
- M19.2, saj je varstvo okolja in ohranjanje narave eno izmed štirih tematskih področij ukrepanja, ki so ključna pri zasledovanju lokalnih razvojnih potreb

Dodatno ima na prednostno področje 5A sekundarni učinek podukrep M04.2, ki podpira tudi naložbe v posodobitev sistemov za varčno uporabo vode, shranjevanje vode in ureditev čistilnih naprav.

7.k2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Raba vode je učinkovitejša	R13: Povečanje učinkovite rabe vode v kmetijstvu pri projektih s podporo programa za razvoj podeželja (prednostno področje 5A)*	
Raba vode je učinkovitejša	R12 / T14: Odstotek namakanega zemljišča, ki bo prešlo na učinkovitejši namakalni sistem (prednostno področje 5A)	
Raba vode je učinkovitejša		Delež KMG, ki prejema finančno podporo v okviru PRP za učinkovitejšo rabo vode
Raba vode je učinkovitejša		Delež kmetijskih gospodarstev (uporabnikov), ki je prešlo na bolj učinkovite namakalne sisteme zahvaljujoč PRP

7.k3) Uporabljene metode

Ker prednostno področje v Sloveniji ni programirano, lahko govorimo zgolj o *sekundarnih* učinkih določenih ukrepov oz. podukrepov, in sicer M01.1, M02.1, M04, M16.2 in M19.2. Sekundarne učinke bomo merili z uporabo podatkov o upravičencih, vključenih v omenjene ukrepe, za katere je bilo označeno, da projekt (oz. naložba, usposabljanje ali svetovanje) prispeva k prednostnemu področju 5A. Za merjenje sekundarnega učinka na PP 5A s strani podukrepov M04.1 in M04.3 bomo koristili kvantitativne raziskovalne metode; za merjenje sekundarnega učinka s strani preostalih ukrepov bomo koristili kvalitativne raziskovalne metode.

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev, regresijska analiza

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za izračun skupnega kazalnika rezultata R12 (ciljni kazalnik T14) in obeh dodatnih kazalnikov je najprimernejši preprosti izračun vrednosti deleža. Za izračun R13 je potrebna regresijska analiza oz. ATT metoda (opisana pod skupnim vprašanjem za vrednotenje št. 4), saj nas zanima vpliv PRP na porabo vode v kmetijskih gospodarstvih (primerjava povprečij skozi čas). Ker ukrep M04 ni programiran, in posledično primerjava med prejemniki in neprejemniki ni možna, ne moremo koristiti DID metode.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  1. R12: Delitev površine zemljišč (v ha), ki bodo zahvaljujoč podukrepom a M04.1 in M04.3 (podpora za naložbe v izgradnjo in tehnološke posodobitve namakalnih sistemov za več uporabnikov) pridobila bolj učinkovit namakalni sistem z vsemi namakanimi zemljišči v Sloveniji (skupni kazalnik stanja C20). Za »večjo učinkovitost namakanja« uporabljamo približek v obliki tehnološko posodobljenega namakalnega sistema, saj le-ta lahko vodi do najmanj 15% nižje porabe vode.
  2. R13: Regresija podatkov o porabi vode kmetijskih gospodarstev za namakanje na tono pridelka, glede na vrsto kmetijskega pridelka. Konkretno bi primerjali porabo vode (m3) na tono pridelka (po vrsti) na kmetijskih gospodarstvih, ki so prejeli finančno podporo v okviru podukrepov M04.1 in M04.3 (podpora za naložbe v izgradnjo in tehnološke posodobitve namakalnih sistemov za več uporabnikov), pred naložbo in po njej.
  3. Dodatni kazalnik »Delež kmetijskih gospodarstev (uporabnikov), ki je prešlo na bolj učinkovite namakalne sisteme zahvaljujoč PRP« bomo izračunali tako, da bomo delili število uporabnikov namakalnih sistemov, za katere so nosilci projektov prejeli finančno podporo v okviru podukrepov M04.1 in M04.3, s skupnim številom kmetijskih gospodarstev v Sloveniji (skupni kazalnik stanja C17).
  4. Za izračun dodatnega kazalnika »Delež KMG, ki prejema finančno podporo v okviru PRP za učinkovitejšo rabo vode« bomo sešteli vse upravičence, vključene v podukrepe M04.1, M04.2 in M04.3 za bolj učinkovito rabo vode. Število bomo delili s številom upravičencev, vključenih v te podukrepe.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Ker prednostno področje ni programirano je tveganje za prenizko število prijav še višje. V tem primeru robustna kalkulacija sekundarnih učinkov na opisan način ne bo mogoča in bomo koristili kvalitativne metode za vrednotenje, opisane spodaj.

b) Kvalitativne metode: ankete, fokusna skupina

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Ker pri ukrepih M01, M02, M16 in M19 govorimo o manj oprijemljivih rezultatih pomoči iz PRP bomo njihov vpliv merili kvalitativno, konkretno prek anket upravičencem, ki so označili, da njihov projekt (ali usposabljanje ali svetovanje) vpliva na prednostno področje 5A. Za interpretacijo rezultatov kvantitativne analize – kot tudi za komentar na potencialen vpliv zgoraj navedenih ukrepov na učinkovito rabo vode v kmetijstvu v primeru prenizkega števila upravičencev – bomo koristili metodo fokusne skupine.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  V anketni vprašalnik bomo vključili vprašanje, vezano na opis komponent, ki prispevajo k večjemu shranjevanju vode ali bolj učinkoviti rabi vode; komponente so lahko vezane na namakanje, na konzervirajočo obdelovalo tal ('*conservation tillage'*), na zastiranje, na ukrepe za krepitev ogljika v tleh, itd. Od strokovnjakov s tega področja nas je v okviru fokusne skupine (prisotni predstavniki MKGP, AKTRP, DRSV, NIB, ARSO, CKFF in KGZS) zanimal opis dejavnikov, ki lahko prispevajo k izgubi vode v namakalnih sistemih, kontekstualizacija vodnega sistema na kmetijstvih, opis težav, povezanih z namakalnimi sistemi, ipd. Prav tako nas zanima potencialno prispevanje navedenih ukrepov k prednostnemu področju 5A.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Pri vprašalniku ne pričakujemo večje nereprezentativnosti odgovorov kot posledico nenaključne populacije anketirancev, ki izpolni vprašalnik (t.i. *selection bias*). Glede na relativno ozko področje pa vendarle obstaja tveganje nereprezentativnosti zaradi premajhnega vzorca vprašanih. V tem primeru se bomo morali zanašati na razgovore s strokovnjaki.

7.k4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Calculated gross value out of which Primary contribution	Calculated gross value out of which Secondary contribution, including LEADER/CLLD contribution	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	4.483.161,00					ARSKTRP - baza upravičencev. Vključena odobrena sredstva naložbenih ukrepov, ki imajo na prednostno področje 5A sekundarni učinek.
Skupni kazalnik učinka	O2 - Skupne naložbe	Ne	13.652.321,00					ARSKTRP - baza upravičencev. Gre za skupni obseg naložb v odobrenih vlogah, ki med drugimi prispevajo k temu prednostnemu področju; sredstva vključujejo tudi druge naložbe

								teh upravičencev, saj vrste naložb niso finančno ločene.
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	8,00					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R13: Povečanje učinkovite rabe vode v kmetijstvu pri projektih s podporo programa za razvoj podeželja (prednostno področje 5A)*	Ne		0,00				ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R12 / T14: Odstotek namakanega zemljišča, ki bo prešlo na učinkovitejši namakalni sistem (prednostno področje 5A)	Da	0%					ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež kmetijskih gospodarstev (uporabnikov), ki je prešlo na bolj učinkovite namakalne sisteme zahvaljujoč PRP	Da	0%					ARSKTRP - baza upravičencev, fokusna skupina
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež KMG, ki prejema finančno podporo v okviru PRP za učinkovitejšo rabo vode	Da	5.7%					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik stanja	C17 - Kmetijska gospodarstva (kmetije) - skupaj (2013) (No)	Ne	70.063,00					SURS, začasni podatki 2016
Skupni kazalnik stanja	C20 - Namakano zemljišče - skupaj (2013) (ha)	Ne	3.175,00					SURS, 2015

7.k5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Ker prednostno področje ni programirano, nima ciljno usmerjenih ukrepov, to je ukrepov, ki bi bili ciljno usmerjeni k bolj učinkoviti rabe vode in temu primerno načrtovana alokacija sredstev iz EKSRP. Naložbe v namakalne sisteme (podukrepa M04.1 in M04.3) in druge naložbe v učinkovitejšo rabo vode (ukrep M04.2), kot tudi usposabljanja, svetovanja in operacije v okviru ukrepa LEADER, usmerjene k ciljem tega PP, so tako predmet razpisov (v primeru M04.3) ali odločitve posameznikov; to je, OU nima zaveze k ciljnem razpisu finančnih sredstev, kot bi jo imel v primeru programiranja tega prednostnega področja in s tem fiksne alokacije sredstev EKSRP. Posledično je težje oceniti pričakovane izdatke in delež vključenih KMG v prihodnje.

Do 31.12.2016 je bilo odobrena 1 naložba za posodobitev namakalnega sistema, kjer pa upravičenec (še) ni navedel površine namakanega zemljišča, ki bo prešlo na učinkovitejši namakalni sistem, niti porabo vode pred in po naložbi. V tej fazi vrednotenja zatorej skupnih kazalnikov rezultata ni možno izračunati.

Dodatna težava zanesljivosti skupnih kazalnikov rezultata, izpostavljena na fokusni skupini, je, da zajameta zgolj poljedelstvo, ne pa, na primer, živinoreje, ki zahteva veliko porabo vode skozi celotno leto.

7.k6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Zaradi poznega začetka izvajanja ukrepov, ki imajo vpliv na prednostno področje 5A, Program razvoja podeželja (še) ni prispeval k učinkovitejši rabi vode v kmetijstvu. Vključenih KMG je bilo do 31.12.2016 (gledano po odobrenih vlogah) 8, a le-ti za svoje naložbe še niso dobili finančnih sredstev (izplačil), posledično pri njih raba vode še ni postala bolj učinkovita.

Slovenija sicer že v osnovi zaradi ugodnih vremenskih razmer in nižje intenzivnosti kmetijstva ni velika porabnica vode, saj z 6.084 ha zemljišč[1], pripravljenih za namakanje, sodi v spodnjo tretjino v EU[2]. Poleg tega so na mestu varovalke proti preveliki porabi vode v kmetijstvu, ki preprečujejo izpraznitev vodnih virov. Ker se pa poleg ciljev učinkovite rabe vode in ustrezne rabo vodnih virov zasleduje tudi odpornost kmetijstev na podnebne spremembe, je potrebno spodbuditi večjo uporabo sistemov namakanja s strani posameznih KMG in boljšo izkoriščenost velikih namakalnih sistemov (VNS)[3]. Le-te je za zmanjšanje škodljivega vpliva na okolje (tako vode kot tudi biotsko raznovrstnost in tla) potrebno tehnološko posodobiti, kar PRP podpira v okviru podukrepov M04.1 in M04.3.

Do 31.12.2016 je bila odobrena ena naložba za posodobitev malih namakalnih sistemov (v skupni vrednosti €6.100, pri čemer je znesek sofinanciranja €2.135). Za izgradnjo namakalnih sistemov z več uporabniki do 31.12.2016 še ni bilo javnih razpisov. Povečanje učinkovitosti rabe vode (kot KZU in količina porabljene vode) iz vloge ni razvidno (gledati točko 5.).

Iz ugotovitev fokusne skupine sledi, da se pričakuje ustrezno veliko zanimanje za načrtovani javni razpis za namakalne sisteme z več uporabniki (podukrep M04.3); kot primer so strokovnjaki izpostavili osem namakalnih sistemov za več uporabnikov v pripravi v Podravju. Od teh namakalnih sistemov je nato odvisno tudi zanimanje posameznih KMG za prijavo naložb v okviru M04.1. Strokovnjaki v povezavi z izgradnjami učinkovitih namakalnih sistemov izpostavijo dve ključni težavi:

1. Pridobitev potrebnih dovoljenj, ki vključujejo vodno dovoljenje, odločbo o uvedbi namakalnega sistema, vodno soglasje, hidrogeološko poročilo, soglasje za gradnjo objekta oz. gradbeno dovoljenje v primeru, da gre za zahtevnejši objekt, uporabno dovoljenje ter pripravljeno presojo vplivov na okolje, praviloma traja okvirno dve leti (velja za podukrep M04.3).
2. V nekaterih občinah namakanje ni predvideno v občinskih prostorskih načrtih in posledično ni dovoljeno.

Prva izpostavljena ovira pomeni, da morajo nosilci projekta začeti z idejno zasnovo in pridobitvijo dovoljenj (okvirno) dve leti pred objavo javnega razpisa za financiranje tovrstnega projekta. Posledično so iz ukrepa izključeni potencialni nosilci projektov, ki nimajo dovolj svojih finančnih sredstev za financiranje objekta, in ki so manj naklonjeni tveganjem (*risk aversity)*. Obenem so pa vključeni (tudi) tisti nosilci projektov, ki bi namakalni sistem izgradili tudi brez finančne pomoči – t.i. učinek mrtve teže, oz. *'deadweight loss effect'*.

V splošnem pa strokovnjaki opažajo in pričakujejo več zanimanja za namakalne sisteme iz vodnih virov (reke, jezera), manj je zanimanja za zadrževalnike, ki imajo manj negativen vpliv na okolje, a so bolj prostorsko in finančno zahtevni.

K učinkovitejši rabi vode v kmetijstvu (a hkrati večji odpornosti kmetijskih gospodarstev na podnebne spremembe) prispevajo tudi okoljski ukrepi (KOPOP in ekološko kmetovanje) ter podukrep M04.2. Pri prvem k učinkovitejši rabi vode prispevajo prakse kot so mulčenje, uporaba zastirke, pašna reja, itd., a ker

gre za zanemarljivo količino prihranjene vode, gledamo za namen cilja prednostnega področja 5A zgolj naložbene ukrepe. Poleg naložbe v posodobitev namakalnega sistema, omenjene zgoraj, so tu še naložbe v »Ureditev ali obnovo objektov in nakup pripadajoče opreme za oskrbo z vodo ter posodobitev sistemov za varčno uporabo vode, shranjevanje vode, ureditev greznic in čistilnih naprav, ureditev lovilcev maščob oziroma naprav za obdelavo odpadnih voda« v okviru podukrepa M04.2. Do 31.12.2016 je bilo odobrenih sedem tovrstnih naložb oz. 5,7% vseh naložb odobrenih do presečnega datuma. Njihova skupna vrednost je €13,65 mio, kar vključuje tudi preostale naložbe znotraj ene prijavne vloge (stroški niso ločeni po ciljih oz. vrstah naložb). Znesek sofinanciranja teh naložb s strani EKSRP in RS znaša €4,5 mio.

Do 31.12.2016 ni bilo izvedenih usposabljanj ali svetovanj, katerih glavna vsebina bi bila učinkovitejša raba vode v kmetijstvu, tudi ni bilo odobrenih operacij s tega področja v okviru ukrepa LEADER (M19.2).

[1] Vir: SURS 2015 – Zemljišča, pripravljena za namakanje, dejansko namakana zemljišča in količina vode porabljene za namakanje, Slovenija, letno

[2] Vir: ARSO 2016 – KM21KM12 'Namakanje kmetijskih zemljišč'

[3] Gledati tudi Program upravljanja velikih namakalnih sistemov za leto 2016 (SKZG)

7.k7) Zaključki in priporočila

7.l) CEQ12-5B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP prispevalo k učinkovitejši rabi energije v kmetijstvu in pri predelavi hrane?

7.l1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

Slovenija prednostnega področja 5B ni programirala.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 5B:

Intervencijska logika predvideva sekundarni učinek na prednostno področje 5B s strani naslednjih štirih ukrepov oz. podukrepov:

- M01.1, saj so za učinkovitejšo rabo energije ključna usposabljanja in prenos znanj.
- M04.1, ki podpira tudi naložbe v povečanje učinkovite rabe energije, na primer nakup energetsko varčnejše opreme.
- M04.2, saj bodo podprte tudi naložbe, namenjene učinkovitejši rabi energije, kot na primer posodobitev energetsko učinkovitih ogrevalnih sistemov.
- M19.2, saj je varstvo okolja in ohranjanje narave eno izmed štirih tematskih področij ukrepanja, ki so ključna pri zasledovanju lokalnih razvojnih potreb.

7.l2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Rabe energije v kmetijstvu in pri predelavi hrane je učinkovitejša	R14: Povečanje učinkovite rabe energije v kmetijstvu in pri predelavi hrane pri projektih s podporo programa za razvoj podeželja (prednostno področje 5B)*	
Rabe energije v kmetijstvu in pri predelavi hrane je učinkovitejša	T15: Skupne naložbe za energetsko učinkovitost (prednostno področje 5B)	
Rabe energije v kmetijstvu in pri predelavi hrane je učinkovitejša		Dejavniki, ki so najbolj vplivali na izboljšanje energetske učinkovitosti
Rabe energije v kmetijstvu in pri predelavi hrane je učinkovitejša		Delež naložb v povečanje učinkovitosti rabe energije zahvaljujoč PRP (ukrepa M04.1 in M04.2)

7.l3) Uporabljene metode

Ker prednostno področje 5B v Sloveniji ni programirano, lahko govorimo zgolj o *sekundarnih* učinkih določenih ukrepov, in sicer podukrepov M01.1, M04.1, M04.2 in M19.2. Sekundarne učinke bomo merili z uporabo podatkov o upravičencih, vključenih v omenjene ukrepe, za katere je bilo označeno, da projekt (oz. naložba, usposabljanje ali svetovanje) prispeva k prednostnemu področju 5B. Za merjenje sekundarnega učinka na PP 5B s strani podukrepov M04.1 in M04.2 bomo koristili kvantitativne raziskovalne metode; za merjenje sekundarnega učinka s strani preostalih dveh ukrepov bomo koristili kvalitativne raziskovalne metode.

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev, regresijska analiza

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za izračun skupnega kazalnika rezultata R14 bomo koristili regresijsko analizo oz. ATT metodo (opisano pod skupnim vprašanjem za vrednotenje št. 4), saj nas zanima vpliv PRP na porabo energije v kmetijskih gospodarstvih (primerjava povprečij skozi čas). Ker podukrepa M04.1 in M04.2 nista programirana, in posledično primerjava med prejemniki in neprejemniki ni možna, ne moremo koristiti DID metode. Za kvantitativni dodatni kazalnik je najprimernejši preprosti izračun vrednosti deleža.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  1. Za izračun kazalnika R14 bomo uporabili podatke o naložbah za povečanje energetske učinkovitosti v okviru podukrepov M04.1 in M04.2 – konkretno bomo primerjali porabo energije (kW) pred naložbo (leto 2015) in po naložbi (leto 2017), razlike sešteli skupaj in delili s številom naložb, da dobimo povprečno izboljšanje v porabi energije na naložbo (*Average Treatment on Treated – ATT).*
  2. Dodatni kazalnik »Delež naložb v povečanje učinkovitosti rabe energije zahvaljujoč PRP« bomo izračunali tako, da bomo delili število prejemnikov finančne podpore za naložbo v izboljšanje energetske učinkovitosti v okviru podukrepov M04.1 in M04.2 s skupnim številom odobrenih naložb (v kmetijstvu) do presečnega datuma.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Ker prednostno področje ni programirano je tveganje za prenizko število prijav še višje. V tem primeru robustna kalkulacija sekundarnih učinkov na opisan način ne bo mogoča in bomo koristili kvalitativne metode za vrednotenje, opisane spodaj.

b) Kvalitativne metode: ankete, fokusna skupina

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Ker pri ukrepih M01 in M19 govorimo o manj oprijemljivih rezultatih pomoči iz PRP bomo njihov vpliv merili kvalitativno, konkretno prek anket upravičencem, ki so označili, da njihov projekt (ali usposabljanje) vpliva na prednostno področje 5B. Anketni vprašalnik bomo tudi koristili za kvalitativni dodatni kazalnik, saj ima le-ta metoda najširši doseg. Za interpretacijo rezultatov kvantitativne analize – kot tudi za komentar na potencialen vpliv zgoraj navedenih ukrepov na učinkovito rabo energije v kmetijstvu in pri pridelavi hrane v primeru prenizkega števila upravičencev – bomo koristili metodo fokusne skupine.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  V anketni vprašalnik bomo vključili vprašanje, vezano na opis komponent projektov, ki prispevajo k bolj učinkoviti rabe energije, in vprašanje, vezane na opis *dejavnikov,* ki po njihovem mnenju najbolj vplivajo na izboljšanje energetske učinkovitosti. Dejavniki so lahko zunanji, na primer sprememba v vremenskih razmerah, ali notranji, kot na primer posodobitev grelnega sistema. Od strokovnjakov (fokusne skupine so se udeležili predstavniki ARSKTRP, MKGP, KGZS, MOP) nas poleg komentarja na rezultate kvantitativnih metod zanima

kontekstualizacija energetske učinkovitosti v kmetijstvu in pri pridelavi hrane, na primer vpliv (ne)predvidenih zunanjih dejavnikov, morebitne pristranskosti rezultatov kot posledica zunanjega izvajanja določenih kmetijskih aktivnosti, ipd.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Pri vprašalniku ne pričakujemo večje nereprezentativnosti odgovorov kot posledico nenaključne populacije anketirancev, ki izpolni vprašalnik (t.i. *selection bias*). Glede na relativno ozko področje pa vendarle obstaja tveganje nereprezentativnosti zaradi premajhnega vzorca vprašanih. V tem primeru se bomo morali zanašati na razgovore s strokovnjaki.

7.l4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Calculated gross value out of which Primary contribution	Calculated gross value out of which Secondary contribution, including LEADER/CLLD contribution	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	4.689.295,00					ARSKTRP - baza upravičencev. Vključena odobrena sredstva naložbenih ukrepov, ki imajo na prednostno področje 5B sekundarni učinek.
Skupni kazalnik učinka	O2 - Skupne naložbe	Ne	14.196.885,00					ARSKTRP - baza upravičencev. Gre za skupni obseg naložb v odobrenih vlogah, ki med drugimi prispevajo k temu prednostnemu področju; sredstva vključujejo tudi druge naložbe teh upravičencev, saj vrste naložb niso finančno ločene.
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	8,00					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R14: Povečanje učinkovite rabe energije v kmetijstvu in pri predelavi hrane pri projektih s podporo programa za razvoj podeželja (prednostno področje 5B)*	Ne		0,00				ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	T15: Skupne naložbe za energetsko učinkovitost (prednostno področje 5B)	Ne	14.196.885,00					ARSKTRP - baza upravičencev. Gre za skupni obseg naložb v odobrenih vlogah, ki med drugimi prispevajo k temu prednostnemu področju; sredstva vključujejo tudi druge naložbe teh upravičencev, saj vrste naložb niso finančno ločene.
Dodatni kazalnik	Delež naložb v povečanje učinkovitosti rabe energije zahvaljujoč PRP (ukrepa	Da	5.7%					ARSKTRP - baza upravičencev, fokusna skupina

rezultatov	M04.1 in M04.2)							
Dodatni kazalnik rezultatov	Dejavniki, ki so najbolj vplivali na izboljšanje energetske učinkovitosti	Ne						Anketa med upravičenci. Kvalitativni kazalnik – gledati Q66 v prilogi A-1 in odgovor na vprašanje.

7.l5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Pri prednostnem področju 5B nastopijo enake težave, povezane z neprogramiranjem področja, kot pri PP 5A (gledati točko 5, SVV 11).

Dodatno prijavitelji k naložbam niso navedli porabe energije pred in po naložbi, kar onemogoča izračun skupnega kazalnika rezultata R14; poraba energije po sicer predmet poročanja, tako da bo uporabljena v prihodnjih vrednotenjih.

Vsota naložb in javnih izdatkov tudi tukaj vključujeta celotno vsoto skupine naložb v okviru ene prijavne vloge, saj prijavitelji finančnih sredstev niso razdelili po ciljih naložbe ali vrsti.

Nenazadnje število podprtih kmetijskih gospodarstev vključuje zgolj tiste, vključene v podukrep M04.2, ne pa tudi tistih, ki so vključeni v M04.1. Pri pregledu baze podatkov o upravičencih smo namreč zaznali težavo alokacije naložb po sekundarnih učinkih. Četudi so prijavitelji lahko navedli prednostno področje, na katerega ima naložba sekundarni učinek, je med le-temi in opisom naložb opaziti nedoslednost. Kot primer, naložbe v male namakalne sisteme (predmet SVV 11) niso imele označene vpliva na prednostno področje 5A, kar lahko razumemo kot nepoznavanje vseh prednostnih področij. Na prednostno področje 5B sicer ni imela nobena naložba označenega sekundarnega učinka, četudi imajo na učinkovitejšo rabo energije lahko vpliv sodobnejša strojna in transportna oprema za prevoz živali in surovin (do presečnega datuma je bilo odobritev tovrstnih naložb kar 55). Ker se pa iz samega naziva naložbe, niti iz drugih postavk v bazi upravičencev, ne da razbrati nedvoumnega vpliva na učinkovito rabo energije, te naložbe niso vključene v obravnavo.

7.l6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Zaradi nekolikšnega zamika pri izvajanju ukrepov, ki imajo vpliv na prednostno področje 5B, Program razvoja podeželja še ni prispeval k učinkovitejši rabi energije v kmetijstvu. Vključenih KMG je bilo do 31.12.2016 (gledano po odobrenih vlogah) 8 (5,7% od vseh odobrenih naložb), a le-ti za svoje naložbe od OU še niso dobili izplačil.

Za opredelitev bodočega in potencialnega vpliva PRP na učinkovito rabo energije v kmetijstvu se naslanjamo na ugotovitve iz fokusne skupine in anketnega vprašalnika.

Na podlagi fokusne skupine ugotavljamo, da je predvsem s strani kmetijskih podjetij pričakovati večje zanimanje za tovrstne naložbe v prihodnje, saj bo ob vse manjši skupni vrednosti finančnih sredstev PRP za financiranje naložb prispevek k horizontalnim ciljem (med njimi tudi k podnebnim spremembam) vedno bolj pomemben. Kmetije, po drugi strani, prednostno zasledujejo druge cilje, to so modernizacija ali prestrukturiranje kmetije, izboljšanje finančne uspešnosti, zavarovanje pred volatilnim zunanjim okoljem ipd., zaradi česar v okviru podukrepa M04.1 ni pričakovati večjega deleža tovrstnih naložb v prihodnje.

Vse upravičence smo v okviru spletnega anketnega vprašalnika povprašali o dejavnikih, ki po njihovem mnenju najbolj vplivajo na izboljšanje energetske učinkovitosti. Od skupaj 215 odgovorov jih je največ veljavnih vezanih na sodobnejšo in energetsko učinkovito mehanizacijo ter učinkovito rabo le-te (32 respondentov oz. 15%). Sledijo uporaba OVE (12%), racionalna raba obstoječe mehanizacije (9%) in znanje ter informiranost (8%). Iz odgovorov sledi, da zavedanje o dejavnikih do neke mere obstaja, na podlagi česar pa ne moremo sklepati o izvajanju tovrstnih ukrepov s strani posameznih KMG.

7.l7) Zaključki in priporočila

7.l7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Za opredelitev prispevanja PRP k učinkovitejši rabi energije sta ključna spremljanje in sprotna analiza. Le-ti sta v okviru M04.1 zaradi (pre)splošnih opisov naložb okrnjeni.

Priporočilo:

Predlagamo, da se pri poročanju od KMG zahtevajo tudi informacije o morebitnem povečanju učinkovitosti rabe energije (kot posledica naložbe, sofinancirane s strani PRP).

7.l7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

Zavedanje o dejavnikih, ki prispevajo k učinkovitejši rabi energije, do neke mere obstaja, na podlagi česar pa ne moremo sklepati o izvajanju tovrstnih ukrepov s strani posameznih KMG.

Priporočilo:

V naslednjem vrednotenju priporočamo, da se v vprašalnik upravičencem vključi vprašanje vezano na izvajanje ukrepov ali aktivnosti, namenjenih učinkoviti rabi energije na kmetijskih gospodarstvih, s strani posameznih KMG.

7.m) CEQ13-5C - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP prispevalo k ponudbi in uporabi obnovljivih virov energije, stranskih proizvodov, odpadkov, ostankov in drugih neživilskih surovin za namene biogospodarstva?

7.m1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

Slovenija prednostnega področja 5C ni programirala.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 5C:

Skladno z intervencijsko logiko naj bi k prednostnemu področju prispevalo osem ukrepov oz. podukrepov. Za enega od njih predlagamo ponovno obravnavo, kot navedeno na dnu seznama.

- M04.1, v okviru katerega so podprte tudi naložbe v spodbujanje ponudbe in uporabe obnovljivih virov energije, na primer naložbe v proizvodnji bioplina z uporabo organskih odpadkov.
- M04.2, saj bodo podprte tudi naložbe, namenjene obnovljivim virom energije in biogospodarstvu.
- M06.4, v okviru katerega so podprte tudi naložbe, namenjene pridobivanju električne in toplotne energije iz obnovljivih virov energije, na primer lesna masa, biomasa, gnoj in gnojnica, voda, veter, sonce.
- M08.6, saj s sečnjo in spravilom nastanejo sortimente, ki se lahko uporabijo kot obnovljiv vir energije.
- M16.5, v okviru katerega bodo podprti projekti, ki bodo prispevali k učinkovitejšemu upravljanju z naravnimi vrednotami.
- M19.2, saj je varstvo okolja in ohranjanje narave eno izmed štirih tematskih področij ukrepanja, ki so ključna pri zasledovanju lokalnih razvojnih potreb.
- M19.3 – V okviru ukrepa je predvideno izvajanje kolektivnih okoljskih operacij.
- M04.3 – Povezava med agromelioracijami na komasacijskih območjih in PP 5C ni jasno razvidna iz opisa ukrepa, zaradi česar predlagamo njegov izvzem iz ukrepov, ki imajo na PP 5C sekundarni učinek.

7.m2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Ponudba obnovljivih virov energije je večja	R15: Energija iz obnovljivih virov, proizvedena s podprtimi projekti (prednostno področje 5C)*	
Ponudba obnovljivih virov energije je večja	T16: Skupne naložbe v proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (prednostno področje 5C)	
Uporaba obnovljivih virov energije je večja		Delež naložb v tehnologije, ki omogočajo porabo energije, pridobljene iz obnovljivih virov, podprte s strani PRP, glede na vrsto obnovljivega vira energije
Uporaba obnovljivih virov energije je večja		Sprememba v rabi obnovljive energije na ha

7.m3) Uporabljene metode

Ker prednostno področje 5C v Sloveniji ni programirano, lahko govorimo zgolj o *sekundarnih* učinkih določenih ukrepov, in sicer podukrepov M04.1, M04.2, M06.4, M08.6, M16.5 in M19.2. Sekundarne učinke bomo merili z uporabo podatkov o upravičencih, vključenih v omenjene ukrepe, za katere je bilo označeno, da projekt (oz. naložba) prispeva k prednostnemu področju 5C oz. tudi druge, če ime naložbe nakazuje določen vpliv na to prednostno področje. Kvantitativne raziskovalne metode bomo koristili za merjenje sekundarnega učinka na PP 5C s strani ukrepov M04 in M06, ki podpirata naložbe v pridobivanje energije za lastno porabo in za prodajo.

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev, ATT metoda

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za izračun skupnega kazalnika rezultata R14 bomo koristili regresijsko analizo oz. ATT metodo, saj nas zanima vpliv PRP na porabo energije v kmetijskih gospodarstvih (primerjava povprečij skozi čas). Ker podukrepi M04.1, M04.2 in M06.4 niso programirani, in posledično primerjava med prejemniki in neprejemniki ni možna, ne moremo koristiti DID metode. Za oba dodatna kazalnika je najprimernejši preprosti izračun vrednosti deleža.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  1. Za izračun skupnega kazalnika rezultata R15 bomo koristili ATT metodo: primerjali bomo proizvodnjo obnovljive energije (pretvorjeno v kg ekvivalenta nafte) pred naložbo in po njej, pri čemer upoštevamo naložbe, vezane na obnovljive vire energije v okviru podukrepov M04.1, M04.2 in M06.4. Rezultate na ravni kmetijskih gospodarstev bomo sešteli in delili s številom obravnavanih kmetijskih gospodarstev, da dobimo povprečno spremembo v proizvodnji obnovljive energije. To povprečje bomo delili s skupno proizvodnjo obnovljive energije v kmetijstvu (skupni kazalnik stanja C43), da dobimo prispevanje PRP k razširjenosti proizvodnje obnovljive energije v kmetijstvu v Sloveniji.
  2. Dodatni kazalnik, vezan na število naložb v obnovljive energije, podprte s strani PRP, bomo izračunali tako, da bomo delili število prejemnikov finančne podpore za naložbo v obnovljive vire energije v okviru podukrepov M04.1, M04.2 in M08.6 s skupnim številom odobrenih naložb do 31.12.2016. Denominator ne bo skupno število KMG v Sloveniji (C17), saj gre za premajhen delež vključenih KMG.
  3. Kazalnik »Sprememba v rabi obnovljive energije na ha« bomo izračunali prek primerjave na eni strani povprečne spremembe v rabi obnovljive energije (kg ekvivalenta nafte) na ha KZU pred in po naložbi in na drugi strani povprečna raba na ha v Sloveniji (skupni kazalnik stanja C44).

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Ker prednostno področje ni programirano je tveganje za prenizko število prijav še višje. V tem primeru robustna kalkulacija sekundarnih učinkov na opisan način ne bo mogoča in bomo koristili kvalitativne metode za vrednotenje, opisane spodaj. Dodatna težava so zastareli podatki za kazalnike stanja, kar onemogoča primerjavo med vzorčno skupino in celotno populacijo na isti datum.

b) Kvalitativne metode: fokusna skupina

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za interpretacijo rezultatov kvantitativne analize – kot tudi za komentar na potencialen vpliv zgoraj navedenih ukrepov na povečanje proizvodnje in uporabe obnovljive energije v primeru prenizkega števila upravičencev – bomo koristili metodo fokusne skupine.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Od strokovnjakov (fokusne skupine so se udeležili MKGP, ARSKTRP, MOP, KGZS) nas poleg komentarja na rezultate kvantitativnih metod zanimajo morebitni negativni učinki obnovljivih virov energije in povezanih tehnologij.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Ni izzivov.

7.m4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Calculated gross value out of which Primary contribution	Calculated gross value out of which Secondary contribution, including LEADER/CLLD contribution	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	1.493.127,00					ARSKTRP - baza upravičencev. Vključena izplačana in odobrena sredstva naložbenih ukrepov, ki imajo na prednostno področje 5C sekundarni učinek.
Skupni kazalnik učinka	O2 - Skupne naložbe	Ne	5.526.423,00					ARSKTRP - baza upravičencev. Gre za skupni obseg naložb v odobrenih vlogah, ki med drugimi prispevajo k temu prednostnemu področju; sredstva vključujejo tudi druge naložbe teh upravičencev, saj vrste naložb niso finančno ločene.
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	5,00					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R15: Energija iz obnovljivih virov, proizvedena s podprtimi projekti (prednostno področje 5C)*	Ne		0,00				ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik	T16: Skupne naložbe v proizvodnjo energije iz	Ne	5.526.423,00					ARSKTRP - baza upravičencev. Gre za skupni obseg naložb v

rezultatov	obnovljivih virov (prednostno področje 5C)							odobrenih vlogah, ki med drugimi prispevajo k temu prednostnemu področju; sredstva vključujejo tudi druge naložbe teh upravičencev, saj vrste naložb niso finančno ločene.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež naložb v tehnologije, ki omogočajo porabo energije, pridobljene iz obnovljivih virov, podprte s strani PRP, glede na vrsto obnovljivega vira energije	Da	1.5%					ARSKTRP - baza upravičencev, fokusna skupina
Dodatni kazalnik rezultatov	Sprememba v rabi obnovljive energije na ha	Da	0%					ARSKTRP - baza upravičencev

7.m5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Pri vrednotenju prednostnega področja 5C se pojavijo podobne težave kot pri prednostnem področju 5B, konkretno:

- Ker ni programirano, prednostno področje 5C nima alociranih finančnih sredstev EKSRP za podporo projektom, naložbam ali operacijam, ki zasledujejo njegov cilj. Posledično se lahko pričakuje nižje zanimanje za tovrstne naložbe, poleg tega jih je težje predvideti.
- Prijavitelji k naložbam v proizvodnjo OVE za lastne namene niso navedli porabe energije pred in po naložbi, kar onemogoča izračun skupnega kazalnika rezultata R15; poraba energije bo tudi tu predmet poročanja, tako da bo uporabljena v prihodnjih vrednotenjih.
- Vsota naložb in javnih izdatkov vključujeta celotno vsoto skupine naložb v okviru ene prijavne vloge, saj prijavitelji finančnih sredstev niso razdelili po ciljih naložbe ali vrsti.

7.m6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Program razvoj podeželja do presečnega datuma 31.12.2016 ni prispeval k povečanju ponudbe ali uporabe obnovljivih virov energij, stranskih proizvodov, odpadkov, ostankov in drugih neživilskih surovin, saj iz tega področja še ni bilo izplačil končnim upravičencem. Sledi obravnava bodočega in potencialnega vpliva PRP na prednostno področje 5C na podlagi odobrenih naložb in ugotovitev iz fokusne skupine.

Do 31.12.2016 je bilo odobrenih pet naložb, ki prispevajo k prednostnemu področju 5C. Poleg naložb v proizvodnjo OVE za lastno porabo, so tu še stroški povezani z reciklažo in uporabo odpadnih surovin ter z zmanjšanjem količine odpadkov in naložbe v obrat za uporabo stranskih proizvodov, ostankov in drugih neživilskih surovin. Skupna vrednost naložb v okviru teh prijavnih vlog je €5,5 mio, vrednost sofinanciranja s strani EKSRP oz. RS pa €1,5 mio. Pri obeh so vključene tudi druge naložbe v okviru relevantnih vlog (gledati točko 5. zgoraj).

Na fokusni skupini so udeleženci izpostavili lesno biomaso in sončne celice kot najbolj priljubljena obnovljiva vira energije med kmetijskimi gospodarstvi. Strokovnjaki so sicer dodali, da med ciljno skupino ne pričakujejo znatno večjega zanimanja za naložbe v OVE v prihodnje, saj ciljna skupina naložbe v OVE ne vidi kot donosno investicijo (naložbe za OVE za prodajo v okviru tega ukrepa niso možne), poleg tega

obstaja več ovir v zunanjem okolju. Slednje vključujejo cene energije na trgu, subvencije, potrebna dovoljenja (okoljevarstveno, gradbeno, uporabno, lokacijsko) in trajanje pridobitve le-teh. Tako kot pri naložbah v velike namakalne sisteme (gledati SVV 11), to tudi tu nosi posledico manjšega dosega ciljne skupine, zlasti tistih potencialnih upravičencev, ki so manj naklonjeni tveganjem. Hkrati so pa vključeni (tudi) tisti nosilci projektov, ki bi v OVE investirali tudi brez finančne pomoči – t.i. učinek mrtve teže, oz. *'deadweight loss effect'*.

7.m7) Zaključki in priporočila

7.m7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Za naložbe v proizvodnjo OVE za lastno porabo je zanimanje relativno nizko. Zaradi visokega tveganja naložb, dolgega postopka pridobitve dovoljenj in nižje donosnosti, se podobno nizek interes s strani ciljne skupine pričakuje tudi v prihodnje.

Priporočilo:

Za lažje ciljanje povečanja obnovljivih virov energij, tudi kot dopolnilne dejavnosti na kmetijah, predlagamo programiranje prednostnega področja 5C.

7.m7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

/

Priporočilo:

Predlagamo vključitev pilotnega projekta za OVE v javni razpis za ukrep M16 (na primer, vzpostavitev bioplinarne), v primeru pomanjkanja vlog s tega področja pa javni razpis, namenjen izključno tem projektom. Tovrstni pilotni projekt bi namreč vodil do prenosa znanja in dobrih praks s tega področja, dodatno pa več partnerjev doseže večjo ekonomijo obsega in s tem potencialno višjo donosnost projekta.

7.n) CEQ14-5D - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP prispevalo k zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in amoniaka v kmetijstvu?

7.n1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

Slovenija prednostnega področja 5D ni programirala.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 5D:

V okviru intervencijske logike so predvideni sekundarni učinki na prednostno področje 5D s strani naslednjih podukrepov:

- M01.1, saj k spodbujanju zmanjšanja emisij toplogrednih plinov in amonijaka prispevajo tudi izobraževanja in usposabljanja s tega področja.
- M02.1, ki predvideva tudi svetovanja iz vsebin podnebnih sprememb.
- M04.1, ki med drugim podpira tudi naložbe v izboljšanje učinkovitosti rabe živinskih gnojil in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in amonijaka (na primer, »gradnja objektov za skladiščenje živinskih gnojil, nakup in postavitev mobilnih objektov in nakup pripadajoče opreme, zatesnitev odprtih lagun za skladiščenje živinskih gnojil, nakup specialne kmetijske mehanizacije za racionalno rabo dušika, gradnja kompostarn, tehnološke posodobitve hlevov in nakup opreme za živinske izločke«[1]).
- M10, ki preko določenih zahtev (npr. POZ_NIZI, HML_NIZI, itd.) spodbuja gnojenje z organskimi gnojili z nižjimi izpusti v zrak in cilja k večji učinkovitosti kroženja dušika v kmetijstvu, s tem pa k zmanjšanju izpustov toplogrednega didušikovega oksida in metana.
- M11, ki zaradi nižje intenzivnosti kmetovanja prispeva k blaženju podnebnih sprememb in prilagajanje nanje. To se odraža predvsem v številnih kmetijskih praksah EK, ki prispevajo k shranjevanju ogljika v tleh in s tem zmanjševanju koncentracije ogljikovega dioksida v atmosferi[2].
- M14, saj se z zagotavljanjem živalim prilagojene reje zmanjšuje tudi pritisk na okolje, na primer z zmanjševanjem gostote naseljenosti živali, ki je značilna za intenzivno rejo.
- M16.5, v okviru katerega bodo podprti projekti, ki bodo prispevali k učinkovitejšemu upravljanju z naravnimi vrednotami.
- M19.2, saj je varstvo okolja in ohranjanje narave eno izmed štirih tematskih področij ukrepanja, ki so ključna pri zasledovanju lokalnih razvojnih potreb.

Predlagamo, da se tudi naslednji trije ukrepi uvrstijo na seznam ukrepov s sekundarnimi učinki na PP5D:

- M04.2, ki podpira tudi naložbe v tehnologije za zmanjšanje izpustov oz. količin nevarnih snovi v okolje.
- M06.4, v okviru katerega bo finančna podpora namenjena dejavnostim, ki vključujejo rabo endogenih potencialov podeželja ter na ta način ustvarjajo temelje za vzpostavitev zelenih delovnih mest. Te dejavnosti so povezane z dodajanjem vrednosti lesu, lokalno samooskrbo in s tem povezanim skrajšanjem transportnih poti, obnovljivimi viri energije kar skupaj prispeva k zmanjšanju ogljičnega odtisa.
- M16.4, ki podpira krajše dobavne verige, ki vplivajo na manjše izpuste.

[1] PRP 2014-2020, 2. Sprememba, str. 307

[2] Ekološka živinoreja ima sicer lahko na enako pridelano količino slabši vpliv na podnebje kot konvencionalna živinoreja

7.n2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Emisije toplogrednih plinov in amoniaka v kmetijstvu so manjše	R18: Zmanjšane emisije metana in dušikovega oksida (prednostno področje 5D)*	
Emisije toplogrednih plinov in amoniaka v kmetijstvu so manjše	R19: Zmanjšane emisije amoniaka (prednostno področje 5D)*	
Emisije toplogrednih plinov in amoniaka v kmetijstvu so manjše	R16 / T17: Odstotek GVŽ, ki jih zadevajo naložbe v upravljanje živine za zmanjševanje emisij TGP in/ali amoniaka (prednostno področje 5D)	
Emisije toplogrednih plinov in amoniaka v kmetijstvu so manjše	R17 / T18: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za zmanjševanje emisij TGP in/ali amoniaka (prednostno področje 5D)	
Emisije toplogrednih plinov in amoniaka v kmetijstvu so manjše		Tipi aktivnosti, ki po mnenju ciljne skupine, pripomorejo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov
Emisije toplogrednih plinov in amoniaka v kmetijstvu so manjše		Tipi podprtih naložb, ki so pripomogle k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov na zemljiščih, ki so vključena v pogodbah o upravljanju

7.n3) Uporabljene metode

Ker prednostno področje 5D v Sloveniji ni programirano, lahko govorimo zgolj o *sekundarnih* učinkih določenih ukrepov, in sicer (pod)ukrepov M01.1, M04.1, M06.4, M10, M11, M14, M16.5 in M19.2. Sekundarne učinke bomo merili z uporabo podatkov o upravičencih, vključenih v omenjene ukrepe, za katere je bilo označeno, da projekt (oz. naložba, operacija ali usposabljanje) prispeva k prednostnemu področju 5D.

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev, DID metoda, ATT metoda

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za pridobitev skupnih kazalnikov rezultata R16 in R17 je dovolj izračun vrednosti deležev. Za izračun R18 in R19 bomo uporabili DID metodo.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  1. R16: delitev števila glav živine, v povezavi z naložbami v živinorejo v luči zmanjševanja emisij toplogrednih plinov in amonijaka okviru podukrepa M04.1, s skupnim številom glav živine v Sloveniji (skupni kazalnik stanja C21).
  2. R17: delitev površine zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za

zmanjševanje emisij TGP in/ali amonijaka s skupno površino kmetijskih zemljišč v Sloveniji (C18). Za pridobitev numeratorja v navedenem deležu bomo sešteli površino kmetijskih zemljišč, vključenih v ukrep M11 (katerega predpogoj je izpolnjevanje zahtev, povezanih tudi z nižjimi izpusti amonijaka in TGP v zrak) s površino kmetijskih zemljišč, vključenih v relevantne zahteve KOPOP[1], ki niso hkrati tudi vključeni v ukrep M11.

3. R18 – uporaba DID metode: iz baze podatkov bomo vzeli kmetije, katerih projekt (ali operacija ali naložba) je bil na prijavnem obrazcu označen, kot da prispeva k prednostnemu področju 5D; te bojo služile kot vzorčna skupina. Kontrolna skupina bodo (velikostno in geografsko) primerljive kmetije, ki k temu prednostnemu področju ne prispevajo. Od obeh skupin se bodo zbrali vsi podatki o živinoreji (glede na vrsto živali) in gnojenju, potrebni za izračun izpustov metana in dušikovega oksida v kmetijstvu: način reje, način zbiranja živinskih gnojil, način skladiščenja gnojevk in gnojnice, način obdelave hlevskega gnoja, izločanje dušika s strani živine, uporaba dušikovih gnojil, itd. Z uporabo metodologije IPCC[2] bomo rezultata preračunali emisije metana in dušikovega oksida za vzorčno in kontrolno skupino v letu 2013 in v letu 2017 (vpliv PRP). Rezultat za obe skupini, ki bo seštevek emisij iz enteralne fermentacije, upravljanja z gnojem, upravljanja s kmetijsko prstjo oz. tlemi in kurjenja kmetijskih odpadkov, bomo nato pretvorili v ekvivalent ogljikovega dioksida na ha in na GVŽ. Razliko v emisijah med 2013 in 2016 za vzorčno skupino bomo primerjali z razliko za kontrolno skupino za opredelitev, ali ukrepi PRP pozitivno prispevajo k zmanjšanju emisij metana in dušikovega oksida.[3]
4. R19 – uporaba DID metode: metoda je enaka metodi za izračun kazalnika R18. Pri kazalniku R19 ne bomo pretvarjali emisij v ekvivalent ogljikovega dioksida, pač pa bomo emisije prikazali kot tone amonijaka na ha in na GVŽ – za obe skupini in za obe obdobji merjenja (2013 in 2017).
5. Delež javnih izdatkov za podporo naložbam, ki so pripomogle k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov na zemljiščih, ki so vključena v pogodbah o upravljanju, znotraj vseh javnih izdatkov za ukrep M04 bomo izračunali na podlagi podatkov o izplačilih, pri čemer bomo upoštevali tiste naložbe, ki bodo kot relevantne opredeljene v okviru kazalnika »Tipi podprtih naložb, ki so pripomogle k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov na zemljiščih, ki so vključene v pogodbah o upravljanju«.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Ker prednostno področje ni programirano je tveganje za prenizko število prijav za finančno podporo v okviru relevantnih operacij ali ukrepov še višje. V tem primeru robustna kalkulacija sekundarnih učinkov na opisan način ne bo mogoča in bomo koristili kvalitativne metode za vrednotenje, opisane spodaj. Robustna kalkulacija prav tako ne bo možna v primeru pomanjkanja podatkov. V primeru, da bodo podatki vzorčnih skupin (ne pa kontrolnih skupin) pri R18 in R19 zadovoljivi, bomo uporabili ATT metodo za izračun povprečne razlike med upravičenci finančne podpore za zniževanje emisij TGP ter to primerjali s povprečnimi emisijami v kmetijstvu (kazalnika ARSO KM14 in KM13 deljeno z C18 oz. C21). Obstaja možnost zadovoljivih podatkov za vzorčno skupino za par ukrepov (na primer M04.1), a ne za preostale; v tem primeru, bomo računali sekundarni učinek teh ukrepov, za katere imamo zadostne podatke, ostale pa ovrednotili kvalitativno.

b) Kvalitativne metode: ankete, analiza izvajanja, fokusna skupina

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Ker pri ukrepih M01, M06, M09, M16 in M19 govorimo o manj oprijemljivih rezultatih pomoči iz PRP bomo njihov vpliv merili kvalitativno, konkretno prek anket upravičencem, ki so označili, da njihov projekt (ali usposabljanje, operacija, naložba) vpliva na prednostno področje 5D. Anketni vprašalnik bomo tudi koristili za kvalitativni dodatni kazalnik, saj ima le-ta metoda najširši doseg. Za interpretacijo rezultatov kvantitativne analize – kot tudi za komentar na potencialen vpliv zgoraj navedenih ukrepov na učinkovito rabo energije v kmetijstvu in pri pridelavi hrane v primeru prenizkega števila upravičencev – bomo koristili metodo fokusne skupine.

  Analizo izvajanja bomo izvedli za pridobitev podatkov o tipih naložb znotraj ukrepov M04.1 in M04.2, in sicer za tiste projekte, za katere je bilo označeno, da prispevajo k prednostnemu področju 5D.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  V anketni vprašalnik bomo vključili vprašanje, vezano na opis aktivnosti, ki po njihovem mnenju pripomorejo ali so pripomogle k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov. Od strokovnjakov (ARSKTRP, ZRSVN, MKGP, MOP, KGZS, CKFF) nas poleg opisa teh aktivnosti zanima tudi interpretacija in kontekstualizacija rezultatov kvantitativnih kazalnikov ter implikacije za morebitne finančne spodbude za zniževanje emisij TGP in amonijaka v okviru PRP v prihodnje. Tipe podprtih naložb, ki so pripomogle k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov na zemljiščih, ki so vključene v pogodbah o upravljanju, bomo opredelili na podlagi podatkov o izvajanju operacij, pri čemer bomo ugotovitve uskladili z nosilcem ukrepa.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Pri vprašalniku ne pričakujemo večje nereprezentativnosti odgovorov kot posledico nenaključne populacije anketirancev, ki izpolni vprašalnik (t.i. *selection bias*). Glede na relativno ozko področje pa vendarle obstaja tveganje nereprezentativnosti zaradi premajhnega vzorca vprašanih. V tem primeru se bomo morali zanašati na ugotovitve fokusne skupine.

[1] POZ_KOL, POZ_NIZI, HML_NIZI, TRZ_I_NIZI, TRZ_II_NIZI, POZ_NMIN, HML_NMIN, POZ_ZEL, VOD_ZEL, POZ_NEP, VOD_NEP, POZ_POD, VOD_POD, SAD_EKGN, VIN_EKGN, POZ_KONZ, VIN_POKT, SAD_POKT, VIN_MEDV, HAB_ORGG, KRA_OGRM, KRA_VARPA, KRA_VARPP, KRA_CRED, KRA_PAST

[2] Vir: IPCC 2006 - Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories, Volume 4: Agriculture, Forestry and Other Land Use

[3] Za konkreten primer postopka DID metode gledati opis metodologije pod skupnim vprašanjem za vrednotenje št. 8

7.n4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Calculated gross value out of which Primary contribution	Calculated gross value out of which Secondary contribution, including LEADER/CLLD contribution	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O2 - Skupne naložbe	Ne	76.472,00					ARSKTRP - baza upravičencev. Gre za skupni obseg naložb v odobrenih vlogah, ki med drugimi prispevajo k temu prednostnemu področju; sredstva vključujejo tudi druge naložbe teh upravičencev, saj vrste naložb niso finančno ločene.
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	6.630,00					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O5 - Skupna površina (ha)	Ne	244.794,00					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R18: Zmanjšane emisije metana in dušikovega oksida (prednostno področje 5D)*	Ne		0,00				ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R19: Zmanjšane emisije amoniaka (prednostno področje 5D)*	Ne		0,00				ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R16 / T17: Odstotek GVŽ, ki jih zadevajo naložbe v upravljanje živine za zmanjševanje emisij TGP in/ali amoniaka (prednostno področje 5D)	Da	0%					ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R17 / T18: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za zmanjševanje emisij TGP in/ali amoniaka (prednostno področje 5D)	Da	25.1%					ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Tipi aktivnosti, ki po mnenju ciljne skupine, pripomorejo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov	Ne						Anketa med upravičenci. Kvalitativni kazalnik – gledati vprašanje Q67 v prilogi A-1 in odgovor na vprašanje.
Dodatni kazalnik rezultatov	Tipi podprtih naložb, ki so pripomogle k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov na zemljiščih, ki so vključena v pogodbah o upravljanju	Ne						ARSKTRP - baza upravičencev, fokusna skupina. Kvalitativni kazalnik – gledati odgovor na vprašanje (točka 6.).
Skupni kazalnik stanja	C18 - Kmetijsko zemljišče - skupaj kmetijska zemljišča v uporabi (2013) (ha)	Ne	476.862,00					SURS, 2015

7.n5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Pri vrednotenju prednostnega področja 5D se pojavijo podobne težave kot pri ostalih področjih prednostne naloge 5, konkretno:

- Ker ni programirano, prednostno področje 5D nima alociranih finančnih sredstev EKSRP za podporo projektom, naložbam ali operacijam, ki zasledujejo njegov cilj. Posledično se lahko pričakuje nižje zanimanje za tovrstne naložbe in operacije oz. zahteve, poleg tega jih je težje predvideti.
- Do 31.12.2016 ni bilo odobrenih naložb v živinorejo za zmanjševanje emisij TGP in/ali amonijaka, kar onemogoča izračun skupnega kazalnika rezultata R16.
- Kmetijska gospodarstva, vključena v ukrepa M11 in M14 ter izbrane zahteve M10, ne poročajo dovolj informacij (o načinu reje, načinu zbiranja živinskih gnojil, načinu skladiščenja gnojevk in gnojnice, načinu obdelave hlevskega gnoja ipd.) za izračun skupnih kazalnikov rezultata R18 in R19, oz. se le-teh ne spremlja na sistematičen način s strani OU.
- Za izračun skupnega kazalnika rezultata R17 smo sešteli GERK-e, na katerih se izvajajo izbrane zahteve KOPOP, ki prispevajo k blaženju podnebnih sprememb, in EK[1]. Ob odsotnosti bolj napredne prostorske analize to predstavlja najboljši približek dejanski velikosti KZU, a z naslednjimi manjšimi metodološkimi pomanjkljivostmi:
    - KMG lahko izvaja različne zahteve na različnih mestih znotraj istega GERK-a[2]
    - Gre za presek stanja na 31.12.2016; morebitni GERK-i, na katerih so se izvajale zahteve v letu 2015 in ne v letu 2016, tako niso vključeni.
- Vsota naložb in javnih izdatkov vključujeta celotno vsoto skupine naložb v okviru ene prijavne vloge, saj prijavitelji finančnih sredstev niso razdelili po ciljih naložbe ali vrsti.

[1] Gre za unikatno število GERK-ov – maksimalna površina (v ha), na kateri se izvaja vsaj ena izmed izbranih zahtev KOPOP ali EK. Primer: na GERKu X se na 1,7 ha veliki površini izvaja POZ_KOL, na 1,7 POZ_NMIN in na 1,5 ha POZ_KONZ. Skupna površina, na kateri se izvaja KOPOP, je 1,7 ha.

[2] V praksi ima velika večina KMG na enem GERK-u zgolj eno operacijo, kar je razvidno iz popolnoma enake površine, namenjene posamezni zahtevi KOPOP. Delež GERK-ov, na katerih je površina posameznih zahtev različna, je 1%.

7.n6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Program razvoja podeželja je v omejeni meri prispeval k zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in amonijaka v kmetijstvu, vpliv je zlasti prisoten pri načinih kmetovanja (ukrepi M10, M11 in M14), bistveno manj pri naložbah.

Cilji prednostnega področja odražajo **širše usmeritve (tudi na mednarodni ravni) k preprečevanju oz. blaženju podnebnih sprememb ter škodljivih zunanjih vplivov na zdravje ljudi in okolja**. Potrebno je celostno zasledovanje omenjenih ciljev – na vseh področjih družbe in gospodarstva, tudi v kmetijstvu.

Kmetijstvo je z 97% daleč največji vir izpustov amonijaka v Sloveniji[1], poleg tega **prispeva tudi k emisijam metana, didušikovega oksida in ogljikovega dioksida**. Največ (43%) izpustov amonijaka v kmetijstvu je zaradi gnojenja z živinskimi gnojili, sledijo izpusti iz hlevov in na paši (32%). Prvi dejavnik prispeva tudi k nastanku didušikovega oksida, medtem ko sta glavna vira metana fermentacija v prebavilih domačih živali in skladiščenje živinskih gnojil[2]. Podatki za Slovenijo kažejo zmanjšanje letnih izpustov metana, didušikovega oksida in amonijaka (z močnimi letnimi variacijami) med leti 1990 in 2015, kar gre pripisati predvsem znižanju samooskrbe s hrano in pa tudi predpisom na področju varovanja voda. Zmanjšanje izpustov TGP v Sloveniji je bilo v tem obdobju nižje od povprečja EU, zmanjšanje izpustov amonijaka pa nekoliko višje od povprečja EU.

Program razvoja podeželja spodbuja zniževanje emisij TGP in amonijaka v kmetijstvu preko ukrepov KOPOP, Dobrobit živali in Ekološko kmetijstvo ter preko naložbenih ukrepov (M04.1 in M04.2). K blaženju podnebnih sprememb preko zniževanja emisij didušikovega oksida prispevajo naslednje aktivnosti oz. zahteve ukrepa KOPOP: petletni kolobar (POZ_KOL), Nmin analiza (POZ_NMIN in HML_NMIN), gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak (POZ_NIZI, HML_NIZI, TRZ_I_NIZI, TRZ_II_NIZI), setev rastlin za podor oz. zeleno gnojenje (POZ_POD in VOD_POD), ozelenitev njivskih površin (POZ_ZEL in VOD_ZEL), neprezimni posevki (POZ_NEP in VOD_NEP), pokritost tal v medvrstnem prostoru (HML_POKT), konzervirajoča obdelava tal (POZ_KONZ), gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi (SAD_EKGN in VIN_EKGN), pokritost tal v medvrstnem prostoru z negovano ledino (SAD_POKT), pokritost tal v vinogradih z negovano ledino (VIN_POKT), pokritost tal preko zime v vinogradih, kjer medvrstni prostor ni pokrit z negovano ledino (VIN_MEDV), gnojenje samo z organskimi gnojili v omejeni količini (HAB_ORGG). K zniževanju emisij metana prispevajo varovanje črede z visokimi premičnimi varovalnimi elektroograjami in elektromrežami (KRA_OGRM), varovanje črede ob prisotnosti pastirja (KRA_VARPA), varovanje črede s pastirskimi psi (KRA_VARPP), paša po čredinkah na planini (KRA_CRED) in planinska paša s pastirjem (KRA_PAST). K zniževanjem emisij TGP in amonijaka na kmetijah prispevata tudi ukrepa Ekološko kmetijstvo (M11) in Dobrobit živali (M14). Skupaj je površin, vključenih v navedene zahteve in ukrepe, 244.794 ha, kar predstavlja 77% celotne bruto površine KZU, vključenih v ukrepe M10 in M11 (za M14 ni podatka o površinah). **Delež KZU** (GERK), na katerih se izvajajo ekološko kmetijstvo in navedene zahteve KOPOP, **v skupni površini KZU v Sloveniji je 25,1%** (119.519 ha od 476.862 ha). Ocenjujemo, da je izračunana vrednost relativno visoka, kar je glede na prisotne obvezne zahteve za pričakovati, vendar moč vpliva vsake posamezne zahteve ostaja vprašljiva.

Število kmetijskih gospodarstev, ki je prejelo izplačilo, vključenih v zgoraj navedene zahteve KOPOP in/ali ukrepa M11 in M14, je **6.629** (gre za unikatna KMG brez podvojitev).

K temu številu lahko prištejemo še eno kmetijsko gospodarstvo, kateremu je bila do 31.12.2016 odobrena naložba v zmanjšanje emisij TGP. Skupna vrednost te (sestavljene) naložbe je 250 tisoč EUR, pri čemer znesek sofinanciranja znaša 76 tisoč EUR. Ker pa ne gre za naložbo v živinorejo za zmanjšanje izpustov TGP/amonijaka (upravičenec je pridelovalec oljčnega olja, brez GVŽ), izračun kazalnika R16 ni mogoč. Če upoštevamo tudi zmanjšanje emisij CO2 (naložbe, namenjene proizvodnji in porabi obnovljivih virov energije ter učinkovitejši rabi energije), je naložb 11 od 68 v okviru ukrepa M04.2, in sicer v skupni (bruto) vrednosti 5.180.962 EUR. V okviru ukrepa M04.1 je bilo do presečnega datuma odobrenih 55 naložb v novo kmetijsko mehanizacijo ter strojno in transportno opremo za prevoz živali in surovin v skupnem znesku 805.111 EUR, a se na podlagi imena naložbe samega ne da razbrati, ali gre za nakup nove opreme z nižjimi izpusti CO2. Upravičene naložbe sicer vključujejo številne naložbe, ki bi prispevale k zmanjšanju emisij v kmetijstvu, kot na primer ureditev objektov za skladiščenje živinskih gnojil, nakup / postavitev mobilnih objektov za skladiščenje živinskih gnojil in nakup pripadajoče opreme, tehnološke posodobitve hlevov, ki zmanjšujejo stres in povečujejo zračenje ter osvetlitev, zatesnitev lagun za skladiščenje živinskih gnojil, ureditev kompostarn, nakup opreme za skladiščenje in transport živinskih izločkov ipd.

Strokovnjaki na fokusni skupini so izpostavili, da je pri oblikovanju zaključkov glede deleža naložb v zmanjšanje izpustov TGP in amonijaka potrebno upoštevati **pomanjkljivost pri časovnem zaporedju objave javnih razpisov ukrepov**. Konkretno so za izvajanje zahteve _NIZI (in s tem pridobitev finančne podpore) v okviru ukrepa M10 kmetje morali sami investirati v določeno mehanizacijo, za katero bi sicer lahko dobili finančno pomoč v okviru ukrepa M04.1, a dve leti prepozno. Na podlagi fokusne skupine dodatno ugotavljamo, da v prihodnje ni pričakovati povečanega interesa za naložbe v zmanjšanje emisij TGP in/ali amonijaka, saj za razliko od naložb v bolj učinkovito rabo energije ta investicija v strogem ekonomskem smislu ne bi bila rentabilna. **Ocenjujemo, da je za spodbujanje tovrstnih naložb in kmetijskih praks ciljna finančna podpora v okviru PRP nujna**.

Ciljno skupino smo v okviru anketnega vprašalnika povprašali o tipih aktivnosti, ki po njihovem mnenju pripomorejo k zmanjšanju emisij TGP in amonijaka. **Anketiranci so (pravilno) najpogosteje identificirali ekološko kmetovanje** kot glavno aktivnost (11%), sledijo uporaba obnovljivih virov energije in racionalnejša uporaba obstoječih strojev (7% anketirancev), nakup nove mehanizacije z manjšimi izpusti in bolj varčno porabo energije (6%) ter opustitev ali zmanjšanje živinoreje, znanje / informiranost in pravilna obdelava gnoja oz. pravilen način gnojenja z gnojevko (vsi trije identificirani med 5% anketirancev). Devet anketirancev (4%) je odgovorilo, da kmetijstvo ni problematičen vir izpustov TGP in amonijaka ali da ni načina za njihovo zmanjšanje. Iz tega ugotavljamo, da je **prenosa znanja s tega področja premalo**, četudi PRP ponuja izbirno usposabljanje z naslovom »KOPOP in podnebne spremembe«.

[1] Vir: ARSO 2015 – Izpusti amonijaka v kmetijstvu (KM13)

[2] Vir: ARSO 2015 - Izpusti metana in didušikovega oksida (KM14)

7.n7) Zaključki in priporočila

7.n7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

K ciljem prednostnega področja 5D kljub pomenu zmanjševanja emisij na mednarodni ravni (tudi iz kmetijstva), ni ciljno usmerjen noben ukrep. Cilje je posledično težje doseči, saj nimajo alociranih finančnih sredstev, niti ni mehanizma za sprotno spremljanje in analizo uspešnosti.

Priporočilo:

Zaradi njegove pomembnosti tudi v širšem kontekstu (gledati točko 6.), priporočamo programiranje prednostnega področja 5D. S tem se skladno s ciljno vrednostjo izdatkov zagotovi izvajanje ukrepov, usmerjenih k zmanjšanju emisij TGP in amonijaka, hkrati pa bolj sistematično, osredotočeno in redno spremljanje ter zasledovanje teh ciljev.

7.n7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

K zmanjšanju emisij TGP in/ali amonijaka v kmetijstvu prispevajo ekološko kmetovanje, ukrep dobrobit živali, 26 zahtev KOPOP ter naložbena ukrepa M04.1 in M04.2. Prvi trije ukrepi so med upravičenci relativno pogosti, medtem ko je zanimanje za tovrstne naložbe (v primerjavi z drugimi vrstami naložb) bistveno manjše.

Priporočilo:

Zaradi njegove pomembnosti tudi v širšem kontekstu (gledati točko 6.), priporočamo programiranje prednostnega področja 5D. S tem se skladno s ciljno vrednostjo izdatkov zagotovi izvajanje ukrepov, usmerjenih k zmanjšanju emisij TGP in amonijaka, hkrati pa bolj sistematično, osredotočeno in redno spremljanje ter zasledovanje teh ciljev.

7.n7.c) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 3

Sklepna ugotovitev:

Iz odgovorov na anketni vprašalnik sledi, da je med kmetijskimi gospodarstvi (še vedno) premalo zavedanja o pomembnosti zmanjševanja emisij TGP in amonijaka v kmetijstvu in o potrebnih aktivnostih, ki bi k tema ciljema prispevale.

Priporočilo:

Z namenom večje ozaveščenosti o pomenu zmanjševanja emisij v kmetijstvu in načinih, kako kmetijska gospodarstva lahko to izvajajo, predlagamo večjo integracijo teh vsebin v (načrtovana) obvezna usposabljanja KOPOP, EK in DŽ.

7.o) CEQ15-5E - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo shranjevanje in sekvestracijo ogljika v kmetijstvu in gozdarstvu?

7.o1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

Slovenija prednostnega področja 5E ni programirala.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 5E:

- M08.4, saj obnova gozdov po naravni nesreči pozitivno vpliva na večje shranjevanje ogljika iz atmosfere v gozdarstvu.
- M10 prispeva k shranjevanju ogljika na področju kmetijstva prek spodbujanja ustreznih načinov obdelave tal, paše, uporabo kolobarja
- M11, saj se pri ekološkem kmetovanju ustvari več organske snovi, zaradi česar je tudi več vezanega ogljika.

7.o2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Stopnja shranjevanja in sekvestracije ogljika v kmetijstvu in gozdarstvu je višja		Tipi aktivnosti, ki so pripomogle k shranjevanju in sekvestraciji ogljika na zemljiščih, ki so vključene v pogodbah o upravljanju
Kmetijska in gozdna zemljišča, za katera so bile sklenjene pogodbe za izboljšano upravljanje za prispevanje k sekvestraciji ogljika	R20 / T19: Odstotek kmetijskih in gozdnih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe za prispevanje k sekvestraciji in shranjevanju ogljika (prednostno področje 5E)	

7.o3) Uporabljene metode

Ker prednostno področje v Sloveniji ni programirano, lahko govorimo zgolj o *sekundarnih* učinkih določenih ukrepov, in sicer (pod)ukrepov M10, M11 in M08.4. Sekundarne učinke bomo merili z uporabo baze podatkov o upravičencih, vključenih v omenjene ukrepe. Za merjenje sekundarnega učinka bomo koristili kvantitativne in kvalitativne raziskovalne metode.

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za izračun skupnega kazalnika rezultata R20 (ciljni kazalnik T19) je najprimernejši preprosti izračun vrednosti deleža.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Izračunali bomo delež površin kmetijskih zemljišč v pogodbah o upravljanju, ki prispevajo k sekvestraciji in shranjevanju ogljika (ha)[1] glede na skupno površino vseh kmetijskih zemljišč

(ha).

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve na izzive*

  Ker prednostno področje ni programirano je tveganje za prenizko število prijav še višje. V tem primeru robustna kalkulacija sekundarnih učinkov na opisan način ne bo mogoča in bomo koristili kvalitativne metode za vrednotenje, opisane spodaj.

b) Kvalitativne metode: fokusna skupina, anketni vprašalnik

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Ker gre pri (pod)ukrepih M10, M11 in M08.4 za manj oprijemljive rezultate pomoči iz PRP bomo njihov vpliv merili kvalitativno, konkretno prek anket upravičencem, ki so označili, da so vključeni v ukrep KOPOP in/ali EK. Za interpretacijo rezultata kvantitativne analize, odgovor na anketni vprašalnik in tudi za komentar na potencialen vpliv zgoraj navedenih ukrepov na učinkovito shranjevanja in sekvestracije ogljika v kmetijstvu in gozdarstvu v primeru prenizkega števila upravičencev, bomo koristili metodo fokusne skupine.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  V anketni vprašalnik bomo vključili vprašanje o mnenju glede zvišanja / znižanja / nespremenjenosti stopnje shranjevanja in sekvestracije ogljika v kmetijstvu in gozdarstvu ter vrste aktivnosti, ki so po mnenju upravičencev pripomogle k shranjevanju in sekvestraciji ogljika na zemljiščih, ki so vključene v pogodbah o upravljanju (npr. pogozdovanje, vzdrževanje gozdov, sekverstacija ogljika trajnimi nasadi in/ali travinjem). Od strokovnjakov (MKGP, ARSKTRP, KGZS, MOP, CKFF) nas zanima komentar na rezultate kvantitativne analize.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Pri vprašalniku ne pričakujemo večje nereprezentativnosti odgovorov kot posledico nenaključne populacije anketirancev, ki izpolni vprašalnik (t.i. *selection bias*). Glede na relativno ozko področje pa vendarle obstaja tveganje nereprezentativnosti zaradi premajhnega vzorca vprašanih. V tem primeru se bomo morali zanašati na razgovore s strokovnjaki.

[1] Ekološko kmetijstvo in zahteve POZ_KOL, POZ_POD, VOD_POD, POZ_NEP, VOD_NEP, POZ_ZEL, VOD_ZEL, HML_POKT, POZ_KONZ, SAD_POKT, VIN_POKT, VIN_MEDV, KRA_CRED in KRA_PAST

7.o4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij

Skupni kazalnik učinka	O5 - Skupna površina (ha)	Ne	160.353,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R20 / T19: Odstotek kmetijskih in gozdnih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe za prispevanje k sekvestraciji in shranjevanju ogljika (prednostno področje 5E)	Da	24.4%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Tipi aktivnosti, ki so pripomogle k shranjevanju in sekvestraciji ogljika na zemljiščih, ki so vključene v pogodbah o upravljanju	Ne				Fokusna skupina, anketa med upravičenci. Kvalitativni kazalnik – gledati vprašanje Q68 v prilogi A-1 in odgovor na vprašanje.

7.o5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Za izračun skupnega kazalnika rezultata R17 smo sešteli GERK-e, na katerih se izvajajo izbrane zahteve KOPOP, ki prispevajo k shranjevanju ogljika v tleh, in EK. Ob odsotnosti bolj napredne prostorske analize to predstavlja najboljši približek dejanski velikosti KZU, a z naslednjimi manjšimi metodološkimi pomanjkljivostmi:

- KMG lahko izvaja različne zahteve na različnih mestih znotraj istega GERK-a[1]
- Gre za presek stanja na 31.12.2016; morebitni GERK-i, na katerih so se izvajale zahteve v letu 2015 in ne v letu 2016, tako niso vključeni.

Pri analizi odgovorov na anketni vprašalnik smo opazili nerazumevanje shranjevanje ogljika in dejavnikov vpliva, zaradi česar je vzorec odgovorov relativno majhen.

[1] V praksi ima velika večina KMG na enem GERK-u zgolj eno operacijo, kar je razvidno iz popolnoma enake površine, namenjene posamezni zahtevi KOPOP. Delež GERK-ov, na katerih je površina posameznih zahtev različna, je 1%.

7.o6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Program razvoja podeželja skozi ukrepa M10 in M11 podpira shranjevanje in sekvestracijo ogljika v kmetijstvu; na področju gozdarstva se tovrstni ukrepi še niso izvajali.

Po mnenju strokovnjakov k shranjevanju ogljika v kmetijstvu prispeva ekološko kmetijstvo in naslednje zahteve KOPOP: petletni kolobar (POZ_KOL), setev rastlin za podor oz. zeleno gnojenje (POZ_POD in VOD_POD), ozelenitev njivskih površin (POZ_ZEL in VOD_ZEL), neprezimni posevki (POZ_NEP in VOD_NEP), pokritost tal v medvrstnem prostoru (HML_POKT), konzervirajoča obdelava tal (POZ_KONZ), pokritost tal v medvrstnem prostoru z negovano ledino (SAD_POKT), pokritost tal v vinogradih z negovano ledino (VIN_POKT), pokritost tal preko zime v vinogradih, kjer medvrstni prostor ni pokrit z negovano ledino (VIN_MEDV) paša po čredinkah na planini (KRA_CRED) in planinska paša s pastirjem (KRA_PAST).

Tudi med odgovori na vprašanje o načinu shranjevanja ogljika v anketnem vprašalniku najdemo največ ekološkega kmetovanja, sledita zaraščanje površin in ozelenitve ter zeleni podor. Splošno je bilo sicer poznavanje načina shranjevanja ogljika v kmetijstvu zelo slabo (skoraj polovica respondentov je odgovorila "ne vem", kar ne vključuje vseh, ki na vprašanje niso odgovorili).

Upoštevajoč zgoraj navedene zahteve je skupna površina KZU (GERK), na katerih se izvajajo zahteve KOPOP in EK za prispevanje k sekvestraciji in shranjevanju ogljika, 116.315 ha, oz. 24,4% vseh KZU v Sloveniji. Delež je pričakovan, saj so tri zahteve izmed zgoraj navedenih (POZ_KOL, VOD_ZEL in HML_POKT) v svojih operacijah obvezne.

7.o7) Zaključki in priporočila

7.p) CEQ16-6A - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo diverzifikacijo, ustanavljanje in razvoj malih podjetij ter ustvarjanje novih delovnih mest?

7.p1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi: M06.4, M08.6, M16.2, M16.9

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 6A:

Skladno z intervencijsko logiko naj bi štirje podukrepi imeli na prednostno področje 6A sekundarni učinek. Z dvema se strinjamo, medtem ko za dva podukrepa predlagamo ponovno obravnavo; podukrepe, skupaj z obrazložitvijo, navajamo spodaj:

- M16.4, saj sodelovanje spodbuja diverzifikacijo preko usmeritve v nekmetijske dejavnosti
- M16.5 je identificiran v intervencijski logiki, a iz opisa ukrepa ne izhaja povezava z diverzifikacijo in ustvarjanjem novih delovnih mest.
- M19.2, ki spodbuja ustvarjanje novih delovnih mest na podeželju
- M19.3 - v okviru ukrepa niso predvidene kolektivne operacije, ki bi prispevale k temu prednostnemu področju, zaradi česar predlagamo odstranitev s seznama sekundarnih učinkov.

7.p2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Upravičenci so uspešno vključevali v ukrepe, ki predvidevajo uporabo finančnih instrumentov		Delež javnih izdatkov izplačanih za naložbe v obliki finančnih instrumentov
Upravičenci so uspešno vključevali v ukrepe, ki predvidevajo uporabo finančnih instrumentov		Delež načrtovanih sredstev EKSRP, namenjenih finančnim instrumentom
Upravičenci so uspešno vključevali v ukrepe, ki predvidevajo uporabo finančnih instrumentov		Delež števila operacij, namenjenih naložbam, podprtih preko finančnih instrumentov
Ustvarjena so bila delovna mesta	R21 / T20: Delovna mesta, ustvarjena s podprtimi projekti (prednostno področje 6A)	
Ustvarjena so bila delovna mesta		Delež ohranjenih novo ustvarjenih delovnih mest po 5 letih
Ustvarjena so bila delovna mesta		Nova delovna mesta po sektorju (npr. gozdarstvo, turizem, druga predelava, itd.)
Ustvarjena so bila mala podjetja		Delež novih malih podjetij v nekmetijskih sektorjih, ustvarjenih s pomočjo PRP
Ustvarjena so bila mala podjetja		Delež ohranjenih novo ustvarjenih malih podjetij po 5 letih
Ustvarjena so bila mala podjetja		Mediana EBITDA marža novo ustvarjenih malih podjetjih po 5 letih
Ustvarjena so bila mala podjetja		Novo ustvarjena podjetja po sektorju
Mala podjetja so diverzificirala svojo gospodarsko dejavnost		Delež KMG, ki so diverzificirala svojo dejavnost s pomočjo ukrepov PRP

Mala podjetja so diverzificirala svojo gospodarsko dejavnost		Delež KMG, ki so nove dejavnosti ohranili po petih letih
Mala podjetja so diverzificirala svojo gospodarsko dejavnost		Vrsta novih dejavnosti obstoječih malih podjetij ali kmetij

7.p3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: analiza nasprotnih dejstev, izračun podatkov o spremljanju

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Analiza nasprotnih dejstev je uporabna metoda za primerjanje tega, kar se je dejansko zgodilo, s tem, kar bi se zgodilo z upravičenci v odsotnosti ukrepanja. Ker pri vrednotenju PRP ni možno namensko vzpostaviti kontrolno skupino, ki bi bila sicer primerljiva s skupino upravičencev a podpore ne bi prejemala, bomo koristili kvazi-eksperimentalno metodo Difference in differences (DID) oz. Razlika v razliki.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Pri kazalnikih učinka gre za izpis oz. seštevanje podatkov iz baze upravičencev ARSKTRP. Skupni kazalnik rezultata R21 bomo vzeli iz baze podatkov upravičencev, in sicer gre za upravičence podukrepov M06.4 in M08.6, ki so morali na prijavnem obrazcu navesti tudi, ali bodo z naložbo ustvarjena nova delovna mesta, na obrazcih za poročanje pa o dejanski realizaciji. Novo ustvarjena delovna mesta bomo razdelili po spolu. Dodatno nas zanima morebitni sekundarni učinek na ustvarjanje novih delovnih mest v nekmetijskem sektorju, in sicer konkretno s strani ukrepa M19. Za bruto učinek na ustvarjanje delovnih mest bomo tako sešteli novo ustvarjena delovna mesta iz podpore podukrepov M06.4, M08.6. in M19.2.

  DID metodo bomo uporabili za opredelitev razlik med prejemniki podpore iz PRP in neprejemniki z namenom ugotovitve, ali program pozitivno vpliva na razvoj podeželja v kontekstu tega skupnega vprašanja za vrednotenje. Časovno vrsto podatkov o upravičencih (po posameznem kazalniku) bomo primerjali s kontrolno skupino tako, da bomo zagotovili primerljivost neodvisnih spremenljivk, to so vrsta dejavnosti in ekonomska velikost podjetij. Takšno analizo nasprotnih dejstev bomo uporabili za izračun naslednjih kazalnikov:

  1. Novo ustvarjena podjetja po sektorju – za opredelitev, ali PRP (nenamerno) spodbuja nekatere nekmetijske dejavnosti na podeželju bolj kot druge;
  2. Nova delovna mesta po sektorju – za ugotovitev kateri sektorji ustvarijo največ delovnih mest zahvaljujoč finančni podpori PRP;
  3. Mediana EBITDA marža novo ustvarjenih malih podjetjih po 5 letih.

  Za opredelitev prispevanja PRP k diverzifikaciji podjetij v nekmetijskih sektorjih bomo koristili podatke iz vlog, kamor so upravičenci morali navesti tudi namen, vrsto, področje in naziv naložbe.

  Pri dveh dodatnih kazalnikih gre za izračun deleža upravičencev od celotne populacije podjetij:

  1. Delež novih malih podjetij v nekmetijskih sektorjih, ustvarjenih s pomočjo PRP;

2. Delež ohranjenih novo ustvarjenih malih podjetij po 5 letih – v času T+5 let bomo primerjali novo ustvarjena podjetja v času T s tistimi, ki imajo v letu T+5 še vedno redne prilive in odlive (vir podatkov AJPES).

Pri stopnji diverzifikacije bomo izračunali delež KMG znotraj celotne populacije KMG s pomočjo kazalnika »Delež KMG, ki so diverzificirali svojo dejavnost s pomočjo podukrepov M06.4, M16.9, M19.2«. Za te KMG bomo na podlagi podatkov iz vlog upravičencev preverili tudi vrste novih dejavnosti malih podjetij ali kmetij, po 5 letih pa se bo preveril tudi delež KMG, ki so nove dejavnosti ohranili po petih letih po prenehanju prejemanja podpore PRP.

Za zgoraj navedene kazalnike bomo računali tudi sekundarne učinke, tj. učinek neprogramiranih podukrepov v prednostnem področju 6A (M16.4 in M19.2), in sicer z uporabo podatkov iz vlog upravičencev.

Za opredelitev prispevanja PRP k večji odprtosti gozdov, tudi tistih na območjih Natura 2000, bomo uporabili dve informaciji iz ARSKTRP baze upravičencev, vzeti iz vlog upravičencev: »Ali je operacija izvedena na območju Natura 2000?« in »Dolžina (tekoči meter) izgradnje in priprave vlake«. Dolžino vlak bomo nato delili s skupno dolžino na ravni celotne Slovenije iz Poročila o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva Kmetijskega inštituta Slovenije.

Stopnjo vključevanja upravičencev v ukrepe, ki predvidevajo uporabo finančnih instrumentov, bomo merili z naslednjimi kazalniki:

1. delež števila operacij, namenjenih naložbam, podprtih preko finančnih instrumentov (delili bomo število operacij za naložbe podprtih preko Finančnih instrumentov znotraj (pod)ukrepov M04, M06.4 in M08 s skupnim številom podprtih operacij za naložbe znotraj (pod)ukrepov M04, M06.4 in M08);
2. delež načrtovanih sredstev EKSRP za naložbe, namenjenih finančnim instrumentom (delili bomo načrtovani okvirni znesek EKSRP, ki prispeva k finančnim instrumentom, s skupnim načrtovanim prispevkom Unije za naložbe znotraj (pod)ukrepov M04, M06.4 in M08);
3. delež javnih izdatkov izplačanih za naložbe v obliki finančnih instrumentov (delili bomo skupne javne izdatke za naložbe, podprte preko finančnih instrumentov znotraj (pod)ukrepov M04, M06.4 in M08 , s skupnimi javnimi izdatki za naložbe znotraj (pod)ukrepov M04, M06.4 in M08).

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Kot pri ostalih vprašanjih za vrednotenje tudi tu obstaja tveganje, da ne bo dovolj izplačil oz. upravičencev za izračun kazalnikov. V tem primeru bomo zaključke oblikovali na podlagi kvalitativnih analiz. Večji izziv analize nasprotnih dejstev je tudi zagotoviti dovolj veliko in primerno kontrolno skupino; v primeru, da ne bo dovolj podatkov o neupravičencih bomo izvedli analizo časovne vrste.

b) Kvalitativne metode: ankete, polstrukturirani razgovori

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Za izračun kazalnika, vezanega na število ohranjenih novih delovnih mest po petih letih, bomo

uporabili ankete; zajem vseh upravičencev podpore zaradi pomanjkanja podatkov o podjetjih po koncu finančne podpore ni možna. Uporaba metode polstrukturiranih razgovorov temelji na njihovi uporabnosti za pridobivanje globine informacij ter osebnih izkušenj in mnenj.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  V anketni vprašalnik, ki bo upravičencem poslan v petem letu po zadnjem izplačilu sredstev iz PRP, bomo vključili vprašanje, vezano na dolgoročno prispevanje PRP k povišanju zaposlenosti na podeželju. Konkretno nas zanima, ali so se delovna mesta, ustvarjena v letu T, ohranila tudi po petih letih po zaključku prejemanja podpore iz PRP (T+5). Vprašanje bo odprtega tipa in bo prosilo anketirance tudi za daljši komentar, zakaj menijo, da so se novo ustvarjena delovna mesta ohranila ali ne. Za diskusijo o rezultatih kvantitativnih analiz bomo angažirali strokovnjake na MKGP, nosilce ukrepov, programiranih v okviru prednostnega področja 6A in nosilce ukrepov, ki imajo na to prednostno področje sekundarne učinke. V okviru razgovorov nameravamo pridobiti sogovorčevo interpretacijo rezultatov, vezanih na prevladujoči sektor novo ustvarjenih podjetij in delovnih mest, na število novih delovnih mest in novo ustvarjenih dejavnosti, in tako dalje.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Glavno tveganje tovrstnega anketnega vprašalnika je nereprezentativnost odgovorov, saj lahko pričakujemo, da bo pri upravičencih, pri katerih so se ohranila novo ustvarjena delovna mesta, verjetnost, da odgovorijo, višja. S tem povezan izziv je tudi verodostojnost odgovorov; četudi neuspeh pri ohranitvi delovnih mest ni kaznovan, obstaja možnost, da se bodo anketiranci počutili ogrožene. Za blažitev navedenih tveganj bomo formulirali čim bolj nevtralno vprašanje.

7.p4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	1.292.929,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O2 - Skupne naložbe	Ne	5.023.289,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O3 - Število podprtih ukrepov/operacij	Ne	6,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	6,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R21 / T20: Delovna mesta, ustvarjena s podprtimi projekti (prednostno področje 6A)	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik	Delež novih malih podjetij v nekmetijskih sektorjih,	Da	0%			ARSKTRP – baza upravičencev;

rezultatov	ustvarjenih s pomočjo PRP					SURS
Dodatni kazalnik rezultatov	Mediana EBITDA marža novo ustvarjenih malih podjetjih po 5 letih	Ne	0,00			Baza podatkov FADN; Anketa; AJPES
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež ohranjenih novo ustvarjenih delovnih mest po 5 letih	Da	0%			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež števila operacij, namenjenih naložbam, podprtih preko finančnih instrumentov	Da	0%			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež načrtovanih sredstev EKSRP, namenjenih finančnim instrumentom	Da	5.9%			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež javnih izdatkov izplačanih za naložbe v obliki finančnih instrumentov	Da	0%			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Novo ustvarjena podjetja po sektorju	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež ohranjenih novo ustvarjenih malih podjetij po 5 letih	Da	0%			Anketa; AJPES
Dodatni kazalnik rezultatov	Nova delovna mesta po sektorju (npr. gozdarstvo, turizem, druga predelava, itd.)	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Vrsta novih dejavnosti obstoječih malih podjetij ali kmetij	Ne	0,00			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež KMG, ki so nove dejavnosti ohranili po petih letih	Da	0%			ARSKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež KMG, ki so diverzificirala svojo dejavnost s pomočjo ukrepov PRP	Da	0%			ARSKTRP – baza upravičencev

7.p5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Težavo predstavljajo nezadostni podatki v bazi upravičencev (npr. v okviru podukrepa M8.6), ki ne vsebujejo podatkov o tem, ali naložbe predstavljajo podporo diverzifikaciji, torej novim dejavnostim, ali zgolj podporo obstoječim dejavnostim. Posledično na podlagi podatkov o naložbah ni mogoče presojati vpliva le-teh na diverzifikacijo, ustanavljanje in razvoj malih podjetij.

7.p6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Zaradi poznega začetka izvajanja ukrepov, ki so programirani v okviru prednostnega področja 6A, stopnje podpore PRP v smislu diverzifikacije, ustanavljanja in razvoja malih podjetij ter ustvarjanja delovnih mest ni bilo mogoče vrednotiti. V okviru podukrepov M06.4, M16.2 ali M16.9 še ni bilo razpisov za programsko obdobje 2014-2020, tako da smo pri vrednotenju lahko uporabili le podatke o odobrenih naložbah v okviru podukrepa M08.6.

V obdobju vrednotenja še ni bilo **ustvarjenih novih malih podjetij** v okviru javnih razpisov PRP 2014-2020. V razpravi v okviru fokusne skupine na področju nekmetijskih dejavnosti je bilo med drugim izpostavljeno dejstvo, da prednostno področje v večji meri zadeva diverzifikacijo obstoječih in ne ustvarjanje novih malih podjetij, zato je pri prihodnjem vrednotenju potrebno ponovno razmisliti o smotrnosti uporabe kazalnikov v okviru merila »Ustanovljena so bila mala podjetja«.

Število **novo ustvarjenih delovnih mest** s podporo ukrepov, programiranih v okviru prednostnega področja 6A[1], je prav tako nič. Analiza baze upravičencev za edini ukrep, v okviru katerega so bile odobrene naložbe (M08.6), je pokazala, da je pričakovano skupno število PDM glede na stanje pred in po naložbah -4. Tu ne gre podatek o dejansko ustvarjenih delovnih mestih (ta bo na voljo šele pri poročanju ob zaključku operacije), vseeno pa na podlagi razpoložljivih podatkov ocenjujemo, da v okviru odobrenih naložb ne gre pričakovati novo ustvarjenih delovnih mest v prihodnosti.

Z vidika potenciala za ustvarjanje delovnih mest po sektorjih (npr. gozdarstvo, turizem, druga predelava, itd.) lahko glede na rezultate naknadnega vrednotenja PRP za obdobje 2007-2013 sklepamo, da bo največ novih delovnih mest ustvarjenih na področju kmečkega turizma[2].

Tudi z vidika **diverzifikacije** še ni možno vrednotenje učinkov, saj se ukrepi še niso izvajali. V okviru fokusne skupine je bilo izpostavljeno, da je za ukrep M16.9 predviden razpis v letu 2017. V okviru ukrepa so načrtovani pilotni projekti sodelovanja s področja nekmetijskih dejavnosti na treh področjih: socialna dejavnost, zdravstveno varstvo in izobraževanje. Upravičeni stroški bodo namenjeni "preobrazbi" kmetije v ta namen (naložbe).

Ukrep M06.4 predvideva podporo novih dejavnostim na kmetijah na področju turizma (verjetno bo glede na razpravo na fokusni skupini največ zanimanja), gostinstva, proizvodnje in prodaje OVE, predelave organskih odpadkov in lesa ter socialnovarstvenih storitev. Prav socialnovarstvene storitve (vrtci, bivalne enote za ostarele in osebe s posebnimi potrebami, medgeneracijski centri) glede na dobre prakse v tujini izkazujejo velik potencial[3]. Žal vidimo dve pomembni oviri:

- Načrtovana podpora zgolj v obliki finančnih instrumentov (tj. brez nepovratnih sredstev) lahko rezultira v manjši privlačnosti ukrepa.
- Relativno rigiden in strog zakonodajni okvir na področju socialnovarstvenih storitev lahko oteži ali upočasni izvajanje tovrstnih operacij. Za področje je sicer pristojen MDDSZ, vprašanje pa se že rešuje v okviru posebne medresorske delovne skupine.

Potencialnih učinkov odobrenih naložb v okviru podukrepa M08.6 v smislu diverzifikacije v nekmetijske dejavnosti ni bilo mogoče vrednotiti. Odobrene naložbe obsegajo nakup mehanizacije in opreme za sečnjo in spravilo lesa, a iz baze upravičencev ni razvidno, ali gre pri teh naložbah za diverzifikacijo KMG, ki doslej niso izvajali gozdarskih dejavnosti, ali le za podporo obstoječim dejavnostim (v okviru podukrepa M08.6 lahko govorimo o diverzifikaciji v sektor gozdarstva le, če gre za nove in ne obstoječe dejavnosti, zato je ta podatek ključen za potrebe vrednotenja).

V obdobju 2007-2013 je bilo največ izplačil PRP za naložbe v diverzifikacijo v nekmetijske dejavnosti

(ukrep 311) in ustanavljanje mikro podjetij (ukrep 312) na področju gostinstva in turizma (255), sledijo obrtne dejavnosti (293), izmed katerih je bilo največ naložb na področju proizvodnje pohištva. V luči širših trendov na področju razvoja turizma v Sloveniji lahko tudi v programskem obdobju 2014-2020 pričakujemo veliko zanimanje za vzpostavitev dejavnosti turizma na kmetijah. Povprečna letna rast (t.i. *compound annual growth rate*) prenočišč na turističnih kmetijah v (najbolj priljubljenemu) mesecu avgustu je bila med letoma 2010 in 2016 9%; skupna rast je bila kar 68-odstotna.

Z vidika diverzifikacije v nekmetijske dejavnosti je bil v okviru fokusne skupine izpostavljen problem pomanjkanja znanja in veščin, ki so potrebne v tem procesu (npr. hotelirska, gostinska, socialna, pa tudi podjetniška znanja). Specifična usposabljanja na tem področju, npr. za delo z ljudmi, v okviru PRP niso načrtovana. To sicer izvajajo posamezni zavodi in zveze samoiniciativno (npr. Zveza turističnih kmetij, KGZS). Specializirani svetovalci v okviru javne službe za dopolnilne dejavnosti obstajajo, a ne v okviru posebnih podpor iz naslova PRP. Ocenjujemo, da v določenih sektorjih oz. segmentih diverzifikacije (trženje, podjetništvo, komuniciranje,…) obstaja pomanjkanje znanja in veščin, ki ga lahko premostijo ciljna usposabljanja, v okviru katerih so zelo pomembni ogledi dobrih praks.

Vključevanja v ukrepe, ki predvidevajo uporabo **finančnih instrumentov** nismo mogli vrednotiti, saj se le-ti še niso izvajali. Na podlagi analize anketnega vprašalnika med upravičenci PRP ugotavljamo, da je stopnja poznavanja povratnih oblik financiranja, torej finančnih instrumentov, med upravičenci zelo nizka (kar 82% jih je odgovorilo, da jih ne poznajo; N=610). Intervju na temo finančnih instrumentov je pokazal, da Organ upravljanja še ne izvaja aktivnosti za promoviranje in povečanje prepoznavnosti finančnih instrumentov znotraj ciljne skupine, saj je prej potrebno opredeliti ciljne skupine, področja financiranja, pogoje ipd. Ne izvajajo se niti aktivnosti splošnega ozaveščanja, kot priprava celotne populacije upravičencev na povratne oblike financiranja v prihodnji finančni perspektivi.

Izvedba finančnih instrumentov znotraj ukrepov, kjer so predvidene nepovratne in povratne oblike financiranja[4], je načrtovana dvofazno: najprej se bodo izvedli razpisi za nepovratna sredstva, nato pa še razpisi za preostanek sredstev, ki so načrtovana v okviru finančnih instrumentov. Izvedba ukrepa M06.4 je skladno s predhodno oceno finančnih instrumentov predvidena le v obliki jamstev[5].

Takšen načrt izvedbe postavlja pod vprašaj dejstvo, da se v okviru sprememb temeljne uredbe, ki opredeljuje skupne določbe za izvajanje skladov ESI (Uredba 1303/2013), načrtuje uvedba t.i. *blendinga*, tj. kombinacije povratnih in nepovratnih sredstev v okviru istih operacij. Udeleženci fokusne skupine so močno podprli uvedbo *blendinga* v okviru ukrepa M06.4, kar pa ima za posledico več sprememb:

- Potrebno je izvesti ponovno oceno finančnih instrumentov (ponovna ex-ante analiza tržnih vrzeli in potreb na področju kmetijstva z upoštevanjem spremenjenih možnosti izvajanja).
- Na podlagi ugotovitev ocene je potrebno prerazporediti sredstva in spremeniti opredelitev ukrepov, da se zagotovi možnost kombinacije povratnih in nepovratnih oblik financiranja znotraj podukrepa M06.4 (in po potrebi drugih ukrepov).

Uvedbo *blendinga* podpirajo tudi rezultati analize anketnega vprašalnika med upravičenci PRP, saj anketiranci največ interesa v smislu izvajanja finančnih instrumentov izkazujejo pri kombinaciji nepovratnih in povratnih sredstev.

Z vidika področij financiranja preko finančnih instrumentov anketiranci kot najbolj primerne ocenjujejo:

- naložbe, povezane z zagonom dejavnosti za razvoj majhnih kmetij,
- naložbe v povečanje učinkovite rabe energije in spodbujanje ponudbe in uporabe obnovljivih virov energije,

- naložbe povezane z zagonom dejavnosti za mlade kmete,
- naložbe v izvajanje tehnoloških izboljšav na kmetijskem gospodarstvu lastniškega kapitala,
- naložbe v ureditev ali izgradnjo novih objektov ter nakup opreme in mehanizacije,
- naložbe za vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti, predvsem turizma.

Delež načrtovanih sredstev EKSRP, namenjenih finančnim instrumentom, znaša 5,9%[6], kar je zelo ambiciozno. Kazalnik kaže na pomembno stopnjo zavedanja glede pomena prilagajanja sistema financiranja na postopen prehod na povratne oblike financiranja tudi na področju kmetijstva in razvoja podeželja. Kljub temu ugotavljamo, da tako velikega obsega načrtovanih sredstev ne spremljajo aktivnosti, potrebne za izvedbo finančnih instrumentov (v času pisanja tega poročila še niso bile znane podrobnosti glede izbora izvajalca finančnih instrumentov, razpisnih pogojev, načina izvedbe, ozaveščanja in informiranja upravičencev itd.).

Sekundarnih učinkov ni bilo, saj se ukrepa M16 in M19 še nista izvajala.

[1] Ciljni kazalnik za ukrep M06.4 je 310 novih delovnih mest, od tega 73 % pri pravnih osebah in 27 % pri fizičnih osebah. Ciljni kazalnik za ukrep M08.6 je 40 novih delovnih mest.

[2] V obdobju 2007-2013 je bilo sicer največ delovnih mest ustvarjenih v obrtnih dejavnostih, za katere pa finančna podpora v programskem obdobju 2014-2020 ni predvidena.

[3] Poleg podukrepa M06.4 bi tovrstne storitve lahko spodbujal tudi ukrep M19.

[4] Gre za podukrepa M04.2 in M08.6 (izvajanje podukrepa M06.4 je predvideno izključno z uporabo finančnih instrumentov).

[5] Vir: SVRK - Predhodna ocena finančnih instrumentov v Sloveniji (povzetek).

[6] To znaša skupaj 49.296.000 EUR.

7.p7) Zaključki in priporočila

7.p7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Za določene vidike izvajanja PRP niso predvidena specializirana svetovanja ali usposabljanja, kar v določeni meri vpliva tudi na interes upravičencev za vstop v relevantne ukrepe (npr. skupine in organizacije, sheme kakovosti, diverzifikacija).

Priporočilo:

Organ upravljanja naj izvede pregled obstoječih usposabljanj in svetovalnih storitev na trgu in na tej osnovi izvajanje aktivnosti v okviru ukrepov M01 in M02 prilagodi tem razmeram in potrebam upravičencem. Pri udeležencih obstoječih usposabljanj, ki so financirana v okviru PRP (zlasti obveznih), naj se preveri interes

za diverzifikacijo v nekmetijske dejavnosti. Posebno pozornost je potrebno nameniti povratnim oblikam financiranja (zlasti v okviru ukrepa M06.4), ki se ga lahko dodano promovira preko brezplačnih usposabljanj.

V kolikor se nabor usposabljanj in svetovanj razširi tudi na področja, ki so programirana v okviru prednostnega področja 6A, je potrebno prilagoditi tudi strukturo PRP na način, da se ukrepa M01 in M02 programirata tudi v okviru tega prednostnega področja.

7.p7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

Relativno rigiden in strog zakonodajni okvir na področju socialnovarstvenih storitev, namenjenih diverzifikaciji v socialnovarstvene storitve lahko onemogoča izvajanje tovrstnih dopolnilnih dejavnosti.

Priporočilo:

Medresorska skupina naj čim prej pripravi predloge za uskladitev predpisov, ki bodo omogočili izvajanje socialnih ali izobraževalnih dejavnosti na kmetijah. MKGP mora pri prihodnjih razpisih nato paziti na pogoj, da se poleg dopolnilne ohrani tudi osnovna dejavnost na kmetiji.

7.p7.c) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 3

Sklepna ugotovitev:

Potencialnih učinkov odobrenih naložb v okviru podukrepa M08.6 v smislu diverzifikacije v nekmetijske dejavnosti ni bilo mogoče vrednotiti, saj iz baze upravičencev ni razvidno, ali gre pri odobrenih naložbah za diverzifikacijo KMG, ki doslej niso izvajali gozdarskih dejavnosti, ali le podporo obstoječim dejavnostim (v okviru podukrepa M08.6 lahko govorimo o diverzifikaciji v sektor gozdarstva le, če gre za nove in ne obstoječe dejavnosti, zato je ta podatek ključen za potrebe vrednotenja).

Priporočilo:

Predlagamo, da se podatkovna zbirka baze upravičencev dopolni s podatkom o tem, ali gre pri naložbah v okviru podukrepa M08.6 za naložbe v diverzifikacijo ali naložbe v obstoječo dejavnost.

7.p7.d) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 4

Sklepna ugotovitev:

Upravičenci slabo poznajo povratne oblike financiranja, kar lahko negativno vpliva na privlačnost ukrepov, ki predvidevajo uporabo finančnih instrumentov. To predstavlja pomembno tveganje zlasti pri naložbah, ki

zadevajo posege v prostor, kjer je pravočasno obveščanje zaradi dolgotrajnih postopkov pridobivanja dovoljenj in soglasij ključno za uspeh razpisov.

Priporočilo:

Organ upravljanja naj čim prej začne upravičence ozaveščati in informirati o možnostih uporabe finančnih instrumentov (to sicer odraža tudi zahteva 16 iz PRP - »Spodbujanje uporabe finančnih instrumentov).

Pravočasno in ciljno usmerjeno obveščanje je potrebno zagotoviti zlasti glede pogojev in zahtev za razpise, ki (lahko) vključujejo posege v prostor. S tem se upravičence opremi z vsemi potrebnimi informacijami za pravočasno pridobivanje dovoljenj in soglasij. Informacija naj se zagotovi vsaj eno leto pred objavo.

7.p7.e) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 5

Sklepna ugotovitev:

Spremembe temeljne uredbe, ki opredeljuje skupne določbe za izvajanje skladov ESI (Uredba 1303/2013), bodo prinesle uvedbo t.i. *blendinga* (tj. kombinacije povratnih in nepovratnih sredstev v okviru istih operacij). To predstavlja ključno spremembo načina izvajanja finančnih instrumentov, ki za enkrat predvidevajo le jamstva. Kombinacija povratnih in nepovratnih sredstev je namreč za upravičence bistveno privlačnejša.

Priporočilo:

Organ upravljanja naj izvede preskus trga, s katerim se ugotovi, ali imajo spremenjene možnosti izvajanja finančnih instrumentov (*blending*) za posledico tudi drugačne potrebe trga. V kolikor preskus trga pokaže potrebo po spremembi predvidenega načina izvajanja finančnih instrumentov, naj Organ upravljanja izvede ponovno (delno) ocenoprouči potrebo po ponovni (delni) oceni finančnih instrumentov na področju kmetijstva in razvoja podeželja (*ex-ante* analiza), s katero se prevrednotijo tržne vrzeli, višina in področja financiranja, pa tudi način izvedbe finančnih instrumentov (zgolj jamstva, ali tudi druge oblike, kot so mikroposojila?). Na podlagi ugotovitev (in morebitne ponovne ocene finančnih instrumentov) naj Organ upravljanja izvede spremembo PRP.

7.q) CEQ17-6B - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP podprlo lokalni razvoj podeželskih območij?

7.q1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

K prednostnemu področju 6B primarno prispeva ukrep M19 'Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost) (člen 35 Uredbe (EU) št. 1303/2013)' z vsemi podukrepi.

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 6B:

K prednostnemu področju bosta sekundarno prispevala tudi naslednja dva podukrepa:

- **M16.4** (v okviru PP 3A), saj preko spodbujanja kratkih dobavnih verig in lokalnih trgov lahko prispeva k lokalnemu razvoju podeželja
- **M16.9**, saj bo prek spodbujanja operacij s področja socialne problematike na podeželju podukrep spodbujal doseganje zastavljenih ciljev razvoja podeželja.

7.q2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Ohranjena je kulturna dediščina na podeželskih območjih		Delež podprtih operacij (LEADER), ki prispevajo k ohranjanju kulturne dediščine na podeželju
Razvoj osnovnih storitev: Izboljšane so storitve in lokalna infrastruktura na podeželju ter dostop do njih		Delež inovativnih operacij LAS od vseh inovativnih operacij v PRP
Razvoj osnovnih storitev: Izboljšane so storitve in lokalna infrastruktura na podeželju ter dostop do njih		Povprečen delež prebivalcev na LAS, ki ima korist od lokalne infrastrukture
Razvoj osnovnih storitev: Izboljšane so storitve in lokalna infrastruktura na podeželju ter dostop do njih		Povprečno število zaključenih operacij (storitev ali infrastruktura) ali iniciativ posamezne LAS / 1000 prebivalcev
Socialna vključenost: Prebivalci podeželja so se udeležili lokalnih iniciativ in so od njih imeli korist	R22 / T21: Odstotek podeželskega prebivalstva, zajetega v strategijah lokalnega razvoja (prednostno področje 6B)	
Socialna vključenost: Prebivalci podeželja so se udeležili lokalnih iniciativ in so od njih imeli korist		Delež površine ki je vključena v območje LAS
Socialna vključenost: Prebivalci podeželja so se udeležili lokalnih iniciativ in so od njih imeli korist		Delež prebivalcev na območju posameznega LAS, ki so zadovoljni z lokalnimi iniciativami
Socialna vključenost: Prebivalci podeželja so se udeležili lokalnih iniciativ in so od njih imeli korist		Delež udeležencev, ki sodijo med ranljive skupine izmed vseh udeležencev
Socialna vključenost: Prebivalci podeželja so se udeležili lokalnih iniciativ in so od njih imeli korist		Delež žensk izmed udeležencev
Socialna vključenost: Prebivalci podeželja so se udeležili lokalnih iniciativ in so od njih imeli korist		Število udeležencev lokalnih iniciativ

Struktura in delovanje LAS sta ustrezna		Povprečna vrednost operacij posameznega LAS
Struktura in delovanje LAS sta ustrezna		Stopnja sodelovanja med LAS
Struktura in delovanje LAS sta ustrezna		Struktura LAS glede na vrsto in število članov
Ustvarjanje delovnih mest: Ustvarjena so bila delovna mesta prek strategij lokalnega razvoja	R24 / T23: Delovna mesta, ustvarjena s podprtimi projekti (Leader) (prednostno področje 6B)	
Ustvarjanje delovnih mest: Ustvarjena so bila delovna mesta prek strategij lokalnega razvoja		Delež novo ustvarjenih delovnih mest v okviru LAS, ki so ohranjena tudi po prenehanju prejemanja podpore PRP (tj. po zaključku operacije) – po petih letih
Ustvarjanje delovnih mest: Ustvarjena so bila delovna mesta prek strategij lokalnega razvoja		Povprečno in mediano število novo ustvarjenih delovnih mest na LAS, upoštevajoč števila prebivalcev
Ustvarjanje delovnih mest: Ustvarjena so bila delovna mesta prek strategij lokalnega razvoja		Število novo ustvarjenih delovnih mest v okviru posameznega LAS, po sektorju podjetja
Varstvo okolja: Dejavnosti/operacije so pozitivno prispevale k varstvu okolja in narave		Delež javnih izdatkov za dejavnosti/operacije LEADER, ki podpirajo biotsko raznovrstnost, boljše upravljanje voda in tal
Varstvo okolja: Dejavnosti/operacije so pozitivno prispevale k varstvu okolja in narave		Mnenje predstavnikov LAS glede prispevka dejavnosti /operacij k varstvu okolja in narave
Varstvo okolja: Dejavnosti/operacije so pozitivno prispevale k varstvu okolja in narave		Delež podprtih dejavnosti /operacij LEADER, ki podpirajo biotsko raznovrstnost, boljše upravljanje voda in tal

7.q3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Za vse programsko specifične kvantitativne kazalnike je najprimernejši izračun vrednosti deležev, pri čemer bomo uporabili podatke o lokalnih akcijskih skupinah in operacijah, ki jih zbira ARSKTRP.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Pri skupnem kazalniku rezultata R24 gre za izpis iz podatkovne baze ARSKTRP, pri čemer se kot novo delovno mesto upošteva njegova definicija iz smernic EU in MKGP. Prav tako iz podatkovne baze LAS dobimo dodatne kazalnike »Število novo ustvarjenih delovnih mest posamezne LAS, po vrsti«, »Število upravičenih operacij (storitev ali infrastruktura) ali iniciativ podprtih s strani SLR glede na vrsto operacije« in »Število udeležencev lokalnih iniciativ«.

Spodaj navajamo kvantitativne kazalnike z načinom njihovega izračuna. Pri vseh kazalnikih, vezanih na operacije, operacije ali dejavnosti, bomo vrednotenje izvajali na ravni zaključenih operacij.

- »Stopnja sodelovanja med LAS« je število lokalnih akcijskih skupin, ki so vključeni tudi v podukrep M19.3 (aktivnosti sodelovanje LAS), od vseh lokalnih akcijskih skupin v Sloveniji.
- »Povprečno in mediano število novo ustvarjenih delovnih mest na LAS«: povprečje dobimo s

seštevanjem števila novo ustvarjenih delovnih mest v posamezni LAS (na 1000 prebivalcev te LAS) in deljenjem tega števila s številom lokalnih akcijskih skupin.

- »Delež novo ustvarjenih delovnih mest v okviru LAS, ki so ohranjeni tudi po prenehanju prejemanja podpore PRP (tj. po zaključku operacije) – po petih letih« bomo dobili z deljenjem ohranjenih delovnih mest v letu T+5 s skupnim številom novo ustvarjenih delovnih mest v letu T. Podatek bomo pridobili iz anketnega vprašalnika.
- »Povprečno število zaključenih operacij (storitev ali infrastruktura) ali iniciativ posamezne LAS / 1000 prebivalcev« dobimo s seštevanjem števila upravičenih operacij oz. iniciativ (storitev ali infrastruktura) na 1000 prebivalcev posamezne lokalne akcijske skupine s 37 (število lokalnih akcijskih skupin).
- »Delež inovativnih operacij LAS od vseh inovativnih operacij v PRP« bomo izračunali tako, da bomo število t. i. inovativnih operacij LAS delili s skupnim številom inovativnih operacij, ki so bile vključene v vsaj en ukrep PRP. Pri tem bomo upoštevali metodologijo za opredelitev inovativnih operacij, kot je opredeljena znotraj skupnega vprašanja za vrednotenje št. 1, saj še ni na voljo enotna metodologija na ravni EU (ta naj bi bila pripravljena v letu 2017).
- Skupni kazalnik rezultata R23 bomo izračunali tako, da bomo iz vlog, v katerih je bilo označeno, da operacija prispeva k prednostnemu področju 6B, vzeli število prebivalcev, ki ima koristi od izboljšanih storitev / infrastrukture. To številko bomo nato delili s skupnim številom podeželskega prebivalstva (C1).
- »Delež podprtih dejavnosti/operacij LEADER, ki podpirajo biotsko raznovrstnost, boljše upravljanje voda in tal« dobimo tako, da delimo število podprtih dejavnosti/operacij v okviru podukrepov 19.2 in 19.3, ki imajo označen sekundarni prispevek na 4ABC ("Ostala prednostna področja, h katerim operacija prispeva (ABC)") s številom podprtih dejavnosti/operacij v okviru podukrepov 19.2 in 19.3 (kazalnik O3).
- »Delež javnih izdatkov za dejavnosti/operacije LEADER, ki podpirajo biotsko raznovrstnost, boljše upravljanje voda in tal« so skupni javni izdatki za dejavnosti/operacije v okviru podukrepov 19.2 in 19.3, ki imajo označen sekundarni prispevek na 4ABC ("Ostala prednostna področja, h katerim operacija prispeva (ABC)"), deljeno s skupnimi javnimi izdatki za dejavnosti/operacije v okviru podukrepov 19.2 in 19.3 (kazalnik O1).
- »Delež žensk izmed udeležencev« dobimo tako, da delimo število udeleženk s skupnim številom udeležencev.
- »Delež udeležencev, ki sodijo med ranljive skupine izmed vseh udeležencev« je število udeležencev, ki spadajo v ranljivo skupino (mladi, ženske, socialno izključeni), deljeno s skupnim številom udeležencev.
- Skupni kazalnik rezultata R22 izračunamo tako, da število prebivalcev, ki živijo na območju LAS, delimo s številom prebivalstva v Sloveniji (C1).
- »Delež površine, ki je vključena v območje LAS « je površina občin, vključenih v LAS, deljeno s skupno površino Slovenije.
- »Delež podprtih operacij (LEADER), ki prispevajo k ohranjanju kulturne dediščine na podeželju« dobimo tako, da število operacij, pri katerih je označeno, da prispevajo k ohranjanju kulturne dediščine na podeželju, delimo s skupnim številom operacij v okviru LEADER.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Pri izračunu vrednosti deležev v primeru zadostnih podatkov ne vidimo izzivov. V primeru, da do presečnega datuma 31.12.2016 še ne bo podprtih operacij, se bomo naslonili na kvalitativne ugotovitve.

b) Kvalitativne metode: fokusna skupina, samo-evalvacija, anketni vprašalnik

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Za programsko specifične kvalitativne kazalnike bomo izvedli fokusne skupine. Fokusne skupine bomo izvedli s predstavniki LAS in predstavniki OU zaradi njihove prednosti daljših diskusij med več deležniki hkrati. Od lokalnih akcijskih skupin se bo zahtevala tudi izpolnitev samo-evalvacijskega vprašalnika, na podlagi katerega lahko ocenimo njihov napredek pri zasledovanju ciljev.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Spodaj navajamo kvalitativne kazalnike z načinom njihove pridobitve:

1. »Struktura LAS glede na vrsto in število članov« bomo opredelili s pomočjo fokusnih skupin s predstojniki LAS.
2. Dodatni kazalnik »Mnenje predstavnikov LAS glede prispevka dejavnosti/operacij k varstvu okolja in narave« bomo prav tako dobili skozi diskusije s fokusnimi skupinami. Predmet razprave bodo med drugim: Habitatni tipi in kvalifikacijske vrste, na katere imajo dejavnosti/operacije pozitiven vpliv; vpliv dejavnosti/operacij na vnos mineralnih gnojil ter uporabo rastlinskih hranil in pesticidov; vpliv dejavnosti/operacij na stanje vodnih teles površinskih in podzemnih vode; vpliv dejavnosti/operacij na kakovost tal, vključno s preprečevanjem erozije in izboljšanjem upravljanja tal; ter morebitni negativni učinki dejavnosti/operacij na biotsko raznovrstnost ter upravljanje voda in tal.
3. »Delež prebivalcev na območjih posameznih LAS, ki so zadovoljni z lokalnimi iniciativami in delovanjem lokalnih akcijskih skupin« bomo preverjali prek širših anketnih vprašalnikov upravičencem.

Metodo fokusnih skupin bomo koristili tudi za razpravo o rezultatih kvantitativne metode, njihovi interpretaciji in kontekstualizaciji ter implikacijah.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Izziv je predvsem udeležba na fokusnih skupinah in morebitno navzkrižje interesov, katerega bomo poskusili preprečiti prek 'preverjanja' izsledkov diskusije s strokovnjaki iz OU.

7.q4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	1.113.471,00			ARSKTRP - baza izplačil
Skupni kazalnik učinka	O2 - Skupne naložbe	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev

Skupni kazalnik učinka	O18 - Prebivalstvo, vključeno v lokalne akcijske skupine	Ne	1.420.504,00			Strategije lokalnega razvoja
Skupni kazalnik učinka	O19 - Število izbranih lokalnih akcijskih skupin	Ne	37,00			Tabela za spremljanje ukrepa LEADER
Skupni kazalnik učinka	O20 - Število podprtih projektov LEADER	Ne	19,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O21 - Število podprtih projektov sodelovanja	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O23 - Enotno število lokalnih akcijskih skupin, vključenih v projekt sodelovanja	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Skupni javni izdatki, vključno z obveznostmi iz preteklega programskega obdobja (v EUR)	Ne	12.207.137,00			ARSKTRP - baza izplačil
Skupni kazalnik rezultatov	R22 / T21: Odstotek podeželskega prebivalstva, zajetega v strategijah lokalnega razvoja (prednostno področje 6B)	Da	69%			Strategije lokalnega razvoja
Skupni kazalnik rezultatov	R24 / T23: Delovna mesta, ustvarjena s podprtimi projekti (Leader) (prednostno področje 6B)	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež podprtih operacij (LEADER), ki prispevajo k ohranjanju kulturne dediščine na podeželju	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja sodelovanja med LAS	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev, fokusna skupina
Dodatni kazalnik rezultatov	Struktura LAS glede na vrsto in število članov	Ne	0,00			Fokusna skupina, SLR. Kvalitativni kazalnik – glej odgovor spodaj.
Dodatni kazalnik rezultatov	Povprečna vrednost operacij posameznega LAS	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Povprečno in mediano število novo ustvarjenih delovnih mest na LAS, upoštevajoč števila prebivalcev	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Število novo ustvarjenih delovnih mest v okviru posameznega LAS, po sektorju podjetja	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik	Delež novo ustvarjenih delovnih mest v okviru LAS, ki so ohranjena tudi po	Da				Anketa (T + 5 let). Ni relevantno.

rezultatov	prenehanju prejemanja podpore PRP (tj. po zaključku operacije) – po petih letih					
Dodatni kazalnik rezultatov	Povprečno število zaključenih operacij (storitev ali infrastruktura) ali iniciativ posamezne LAS / 1000 prebivalcev	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež inovativnih operacij LAS od vseh inovativnih operacij v PRP	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Povprečen delež prebivalcev na LAS, ki ima korist od lokalne infrastrukture	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež podprtih dejavnosti /operacij LEADER, ki podpirajo biotsko raznovrstnost, boljše upravljanje voda in tal	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež javnih izdatkov za dejavnosti/operacije LEADER, ki podpirajo biotsko raznovrstnost, boljše upravljanje voda in tal	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Mnenje predstavnikov LAS glede prispevka dejavnosti /operacij k varstvu okolja in narave	Ne				Fokusna skupina. Kvalitativni kazalnik – glej odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež prebivalcev na območju posameznega LAS, ki so zadovoljni z lokalnimi iniciativami	Da				Anketa. Ni relevantno.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež udeležencev, ki sodijo med ranljive skupine izmed vseh udeležencev	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež žensk izmed udeležencev	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Število udeležencev lokalnih iniciativ	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež površine ki je vključena v območje LAS	Da	100%			Strategije lokalnega razvoja
Skupni kazalnik stanja	C17 - Kmetijska gospodarstva (kmetije) - skupaj (2013) (No)	Ne	70.063,00			SURS, 2016, začasni podatki
Skupni kazalnik stanja	C1 - Prebivalstvo - podeželsko (2013) (% of total)	Da	43.5%			SURS, 2016
Skupni kazalnik	C1 - Prebivalstvo - vmesno (2013) (% of total)	Da	56.5%			SURS, 2016

stanja						
Skupni kazalnik stanja	C1 - Prebivalstvo - urbano (% of total)	Da	0%			SURS, 2016

7.q5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Za odgovor na vprašanje razpolagamo zgolj s strategijami lokalnega razvoja (podukrep M19.1) in z ugotovitvami kvalitativnih raziskovalnih metod; iz naslova tega programskega obdobja (brez upoštevanja finančnih obveznosti iz PRP 2007-2013) je bila do presečnega datuma izplačana zgolj finančna podpora za pripravo SLR. Ker drugih izplačil še ni bilo, še ne moremo govoriti o vplivanju PRP na tematska področja v okviru ukrepa LEADER. Dodatno k tem, četudi so se podukrepi M19.2, M19.3 in M19.4 uradno do presečnega datuma že začeli izvajati, do izbora ali potrditve operacij, na podlagi katerih bi lahko podali oceno o bodočem vplivu PRP, še ni prišlo. Ukrep M16 – Sodelovanje se do 31.12.2016 še ni izvajal.

Na povabilo za sodelovanje pri fokusni skupini so se poleg predstavnikov OU odzvale (zgolj) tri lokalne akcijske skupine[1], oz. 8% vseh LAS. Vzorec je premajhen, da bi lahko na podlagi ugotovitev oblikovali verodostojne zaključke o ukrepu LEADER v Sloveniji.

[1] LAS 2 Od Pohorja do Bohorja, LAS 24 Zasavje in LAS 18 Dolenjska in Bela krajina

7.q6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

V okviru Programa razvoja podeželja se še ni financiralo operacij za lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost[1], zaradi česar še ne moremo govoriti o vplivu ukrepanja PRP na lokalni razvoj podeželskih območjih. Na podlagi fokusne skupine lahko pričakujemo največji vpliv na razvoj osnovnih storitev in najmanjšega na varovanje okolja.

Ukrep LEADER se izvaja kot del skupnega pristopa CLLD (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost) in je namenjen spodbujanju socialnega vključevanja, ustvarjanju in ohranjanju delovnih mest, preprečevanju diskriminacije, zmanjševanju regionalnih razvojnih razlik in gospodarskemu razvoju podprtih območij, ohranjanju narave ter varstvu okolja, kulturne dediščine, kulturne krajine in njenih elementov. Na podlagi teh ciljev so oblikovana štiri tematska področja ukrepanja iz katerih mora izhajati lokalno partnerstvo pri pripravi, strategije lokalnega razvoja (SLR):

- Ustvarjanje delovnih mest
- Razvoj osnovnih storitev
- Varstvo okolja in ohranjanje narave
- Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin.

Do 31.12.2016 je bila izplačana zgolj finančna podpora za podukrep M19.1 ('Pripravljalna podpora'). 31 lokalnih akcijskih skupin je objavilo javni poziv za prijavo operacij z rokom prijave v prvi polovici leta 2017, rok za prijavo v tem obdobju ima prav tako javni razpis za podukrep M19.3. Ker ti podukrepi v okviru M19 do presečnega datuma še niso bili izplačani, izračun večine kazalnikov, ki merijo vpliv PRP na razvoj podeželskih območij, ni mogoč. Sledi obravnava pričakovanega vpliva ukrepa LEADER na

različne vidike razvoja podeželskih območij, razdeljeno po štirih tematskih področjih ukrepanja (ukrep M19.2).

Upravljanje LAS

V okviru ukrepa M19.1 je 37 lokalnih akcijskih skupin iz EKRSP prejelo finančna sredstva za pripravo strategij lokalnega razvoja, in sicer v skupni višini 401.663 EUR. V programskem obdobju 2014-2020 so se vzpostavili štirje novi LAS. Na ta način je pokrito celotno območje Slovenije in vsi prebivalci, pri čemer iz EKSRP lahko prejemajo sredstva zgolj naselja, ki imajo manj kot 10.000 prebivalcev.

Povprečno število partnerjev v lokalnih akcijskih skupinah je bilo na dan oddaje SLR 69. Število članov se med lokalnimi akcijskimi skupinami sicer močno razlikuje - od 20 v LAS Med Snežnikom in Nanosom[2], do 167 v LAS Drava. V LAS je vključenih več vrst partnerjev, delež glasovalnih pravic enega sektorja med partnerji namreč ne sme presegati 49%, pri čemer so najbolj aktivne občine in lokalna društva, vse več se vključujejo tudi podjetja.

V okviru ukrepa M19.3, ki spodbuja formalno sodelovanje med lokalnimi akcijskimi skupinami, do presečnega datuma sicer še ni bilo prijavljenih operacij, a predstavniki sodelujoči na fokusni skupini ocenjujejo sodelovanje med LAS kot zelo dobro, kar izhaja tudi iz ugotovitev ex-post vrednotenja PRP 2007-2013.

Pri upravljanju LAS vodilni partnerji vidijo največ težav z neustrezno usklajenostjo med EKSRP, ESRR in ESRP (gledati prilogo A-3, vprašanje Q45), s to težavo se namreč sooča 71% LAS. Pogosta težava je tudi premalo finančnih sredstev (58% LAS), sledi nezadostna komunikacija z organom upravljanja in drugimi pristojnimi organi (45%). Tudi iz samo-evalvacijskega vprašalnika sledi, da sodelovanje med LAS ni težava, tudi ne število usposobljenega kadra ali zanimanje za prijavo operacij s strani lokalne skupnosti.

Kar se tiče povprečne vrednosti operacij LAS, ugotavljamo, da se zgornja in spodnja mejna vrednost operacij med LAS razlikuje: v nekaterih LAS je spodnja mejna vrednost operacije 2.000 EUR, pri drugih kar osemkrat višja, podobne razlike opazimo pri razponu med zgornjimi vrednostmi operacij in (posledično) pri razponih med povprečnimi vrednostmi. LAS Dolenjske in Bele krajine, na primer, je spodnjo mejno vrednost v višini 16.000 EUR zastavil s ciljem zagotoviti večje, bolj kompleksne operacije.

Inovativnost pri večini LAS predstavlja eno izmed meril za izbor operacij, a ugotavljamo, da ima le-ta relativno široko definicijo, tj. vse operacije, ki v določenem lokalnem območju predstavljajo novost. Tako kot ostali ukrepi PRP tudi M19.2 nima fiksne in jasno opredeljene definicije »inovativnosti«.

Tematsko področje 1: Ustvarjanje delovnih mest

Večina LAS si je glede ustvarjanja delovnih mest zastavila nizke cilje (oz. si le-teh ni zadala) zaradi tveganja vračanja finančnih sredstev v primeru neuspeha. Prispevanje operacij ukrepa LEADER k ustvarjanju delovnih mest je sicer težko opredeliti, saj poleg delovnih mest, ustvarjenih neposredno s pomočjo finančne podpore EKSRP, ukrepanje LEADER lahko vodi do novih delovnih mest posredno, na primer skozi operacije usposabljanj.

Tematsko področje 2: Razvoj osnovnih storitev

Udeleženci fokusne skupine so tematsko področje Razvoj osnovnih storitev identificirali kot najpogostejšega med do sedaj prijavljenimi operacijami. Izmed operacij, ki so bile že prijavljene na javne pozive za ukrep M19.2, tako najdemo: prenova starih vaških šol, prenova tržnice, otroška igrala in igrišča, namestitveni centri, itd.

Tematsko področje 3: Varstvo okolja

Med predstavniki LAS na fokusni skupini je bil na podlagi že prijavljenih operacij vpliv na okolje izpostavljen kot najmanj priljubljeno tematsko področje. Tudi iz samo-evalvacijskega vprašalnika sledi, da je varstvo okolja in ohranjanje narave skupaj z večjo vključenostjo mladih, žensk in drugih ranljivih skupin najmanj priljubljeno tematsko področje operacij (gledati prilogo A-3). Pri prijavljenih operacijah gre večinoma za zeleni turizem ali izgradnjo kolesarskih stez. Predstavniki LAS so izrazili potrebe po večjem prostoru za prerazporeditev finančnih sredstev iz enega tematskega področja na drugega kot odziv za nizko zanimanje s strani ciljne skupine.

Tematsko področje 4: Socialna vključenost

Od 97 anketirancev ankete, ki iniciativo CLLD/LEADER pozna, jih je 24 (27%) zadovoljnih ali zelo zadovoljnih z delom svoje lokalne akcijske skupine. Dodatnih 42 anketirancev ni niti zadovoljnih niti nezadovoljnih, iz česar lahko sklepamo, da tudi med tistimi, ki so slišali za iniciativo LEADER, ostaja velik delež, ki ne pozna konkretno financiranih operacij ali dela LAS. Udeleženci fokusne skupine pritrdijo, da je prepoznavnost pogosto težava. Pomembno vlogo imata tu animacija in lokalno obveščanje. Pri obveščanju so najpogostejši mediji lokalni radio, lokalne spletne strani oz. spletne strani občine in lokalnih društev, pomembna sta tudi Mreža za podeželje in Društvo za podeželje, nekateri LAS izdajajo tudi periodični časopis, ki predstavlja ukrep CLLD/LEADER in možnosti financiranja operacij. V povezavi s ciljem vključevanja socialno šibkejših je največ operacij pričakovati na področju usposabljanj (ali naložb, ki bodo omogočala redne delavnice oz. izobraževanja).

[1] Podprtih je bilo zgolj 19 operacij iz preteklega programskega obdobja

[2] Med 20 člani sta tudi dva kolektivna člana; če upoštevamo še število njihovih članov, se število članov LAS povzpne na 232

7.q7) Zaključki in priporočila

7.q7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Do 31.12.2016 še ni bilo odobritev operacij v okviru podukrepa M19.2. Na podlagi operacij, prijavljenih do 31.3.2017, lahko sklepamo, da je najmanj operacij pričakovati na področju varovanja okolja in največ na področju razvoja osnovnih storitev.

Priporočilo:

Predlagamo, da se kljub nizkemu zanimanju za operacije s področja okolja, ne omogoči razporejanja sredstev iz enega tematskega področja na drugo. Namesto tega priporočamo preučitev drugih možnih načinov ali orodij za spodbujanje tovrstnih operacij, na primer v obliki ciljnega javnega poziva za spodbujanje varstva okolja in predlogov konkretnih idej s strani LAS.

Primer operacije: delavnice recikliranja (ali ponovne uporabe) v osnovnih šolah, učna ura – 'Zakaj je recikliranje pomembno za naše živali in rastline', natečaj za najbolj izvirno ponovno uporabo materialov / surovin na srednjih šolah ter postavitev manjših košev za recikliranje na javnih prostorih.

7.r) CEQ18-6C - V kolikšni meri je ukrepanje v okviru PRP izboljšalo dostop do informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) na podeželskih območjih ter njihovo uporabo in kakovost?

7.r1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju

Primarno programirani ukrepi / podukrepi za kmetijstvo:

- M07.3 'Podpora širokopasovni infrastrukturi'

Ukrepi / podukrepi programirani v okviru drugih prednostnih področij, ki imajo sekundarni učinek na PP 6C:

Slovenija drugih podukrepov v okviru ukrepa M07 'Osnovne storitve in obnova vasi na podeželskih območjih' ni programirala. Zaradi ozke namenske opredelitve podukrepa M07.3 v Sloveniji ni predvidenih sekundarnih učinkov.

7.r2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Delež kmetijskih gospodinjstev, ki dostopajo do IKT, se je povečal	R25 / T24: Odstotek podeželskega prebivalstva, deležnega novih ali izboljšanih storitev/infrastrukture (IKT) (prednostno področje 6C)	
Delež kmetijskih gospodinjstev, ki dostopajo do IKT, se je povečal		Delež podeželskih gospodinjstev, ki imajo dostop do IKT zahvaljujoč PRP
Delež kmetijskih gospodinjstev, ki dostopajo do IKT, se je povečal		Delež podeželskih gospodinjstev, ki imajo dostop do IKT zahvaljujoč PRP na občino
Delež kmetijskih gospodinjstev, ki dostopajo do IKT, se je povečal		Delež podeželskih gospodinjstev, ki uporabljajo nove širokopasovne priključke
Delež kmetijskih gospodinjstev, ki dostopajo do IKT, se je povečal		Delež širokopasovnih priključkov, ki omogočajo zelo visoke hitrosti (>/= 100 Mbps)
Delež kmetijskih gospodinjstev, ki dostopajo do IKT, se je povečal		Zadovoljstvo končnih uporabnikov s kakovostjo in dostopnostjo do IKT

7.r3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za vse dodatne kvantitativne kazalnike je najprimernejši izračun vrednosti deležev, pri čemer bomo uporabili podatke o upravičencih ARSKTRP in podatke iz podatkovnih baz Eurostat in SURS.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Kazalniki bodo izračunani kot delež gospodinjstev/prebivalstva, ki imajo dostop do

širokopasovnega priključka (podatki o upravičencih iz baze ARSKTRP) glede na število gospodinjstev/prebivalstva na področju celotne Slovenije (podatki Eurostat in SURS). Za izračun kazalnika spremembe deleža podeželskih gospodinjstev bo upoštevan podatek o dostopu do širokopasovnih priključkov pred ter po investiciji na ravni celotne Slovenije.

Ker je eden od pogojev za upravičenost, da se mora naložba izvesti izključno na območju, kjer širokopasovna infrastruktura še ni zgrajena in kjer hkrati ni tržnega interesa za njeno gradnjo, prav tako pa mora biti izpolnjen pogoj, da se mora lokacija naložbe nahajati v naseljih z manj kot 5000 prebivalcev, bo izračunala tudi pokritost z dostopi do širokopasovnih priključkov na področju občine/konzorcija občin z novimi širokopasovnimi priključki. Konkretno bomo delili število prebivalstva v občini, ki so pridobili dostop do IKT zaradi podukrepa M07.3, s celotno populacijo te občine.

Kazalnik deleža podeželskih gospodinjstev, ki uporabljajo nove širokopasovne priključke se bo izračunal kot odstotek med številom izkoriščenih novih priključkov in številom vseh na novo vzpostavljenih širokopasovnih priključkov. Izračunan bo tudi kazalnik deleža širokopasovnih priključkov, ki omogočajo zelo visoke hitrosti(>/= 100 Mbps) glede na število vseh širokopasovnih priključkov, ki so bili vzpostavljeni v okviru ukrepa M07.3.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve na izzive*

Omejitev pri izračunu kvantitativnih kazalnikov je lahko slaba kvaliteta podatkov. V primeru, da ne bo možno dobiti podatek o izkoriščenosti priključkov (t.j. koliko gospodinjstev z novimi priključki se je naročilo na internet), bomo za ta kazalnik uporabili kvalitativne metode.

b) Kvalitativne metode: anketni vprašalnik

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Z namenom pridobitve povratne informacije o zadovoljstvu končnih uporabnikov s kakovostjo in dostopnostjo širokopasovnih priključkov, katerih število je lahko tudi do 5.000 glede na pogoje upravičenosti, se bo uporabil anketni vprašalnik. Anketni vprašalnik ima to prednost, da doseže najširši krog deležnikov, je časovno nezahteven (tako za nosilca raziskave kot za vprašanca), ter zaradi njegovega standardiziranega formata odgovorov omogoča najpreprostejše zbiranje podatkov.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Anketni vprašalnik bo posredovan vsakemu gospodinjstvu, kjer je bil na novo vzpostavljen širokopasovni priključek v sklopu iniciative. Namenjen bo merjenju zadovoljstva končnih uporabnikov s kakovostjo in dostopnostjo širokopasovnih priključkov.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Glavna izziva anketnih vprašalnikov sta stopnja odzivnosti in nereprezentativnost odgovor za celotno populacijo, saj so praviloma tisti, ki na vprašalnike odgovorijo, bolj aktivno vključeni od tistih, ki ne. Dodatna šibkost vprašalnikov je tveganje, da vprašani ne razume vprašanja. Za blažitev tveganja nerazumevanja vprašanj bodo vprašanja karseda jasna in navodila za izpolnitev enostavna. Stopnjo odzivnost in s tem večji vzorec, na katerem lahko oblikujemo zaključke, bomo poskušali povečati prek pravočasne priprave in pošiljanja vprašalnikov in prek

čim širše distribucije.

7.r4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O2 - Skupne naložbe	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O3 - Število podprtih ukrepov/operacij	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik učinka	O15 - Prebivalci, deležni izboljšanih storitev/infrastrukture (informacijska tehnologija ali drugo)	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik rezultatov	R25 / T24: Odstotek podeželskega prebivalstva, deležnega novih ali izboljšanih storitev/infrastrukture (IKT) (prednostno področje 6C)	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež širokopasovnih priključkov, ki omogočajo zelo visoke hitrosti (>/= 100 Mbps)	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež podeželskih gospodinjstev, ki imajo dostop do IKT zahvaljujoč PRP	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež podeželskih gospodinjstev, ki imajo dostop do IKT zahvaljujoč PRP na občino	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež podeželskih gospodinjstev, ki uporabljajo nove širokopasovne priključke	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik rezultatov	Zadovoljstvo končnih uporabnikov s kakovostjo in dostopnostjo do IKT	Ne				Anketa med koristniki. Ni podatka.

7.r5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Do 31.12.2016 se edini ukrep, vezan na to prednostno področje, še ni izvajal. Zaradi vsebinskega prekrivanja z drugimi skladi in instrumenti EU (ESRR, Evropski sklad za strateške naložbe, Instrument za povezovanje Evrope) in posledične soodvisnosti med resorji, je namreč izvajanje nekoliko zamaknjeno.

Posledično izračun kazalnikov ni bil mogoč.

7.r6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Program razvoja podeželja še ni ukrepal na področju izboljšanja dostopa do informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) na podeželskih območjih.

Strategija Evropa 2020 in Načrt razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020 poudarjata pomen uvedbe širokopasovnih povezav za spodbujanje družbene vključenosti in konkurenčnosti. Prednostno področje zatorej zasleduje cilj izboljšanja dostopa do širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij, konkretno naseljem z manj kot 5.000 prebivalci.

Cilji, ki jih Program razvoja podeželja zasleduje s podukrepom M07.3, so: 10 mio EUR javnih izdatkov za 10 podprtih operacij za naložbe v širokopasovno infrastrukturo in zagotavljanje širokopasovnega dostopa ter 35.000 prebivalcev, ki je zahvaljujoč tem operacijam deležnih nove ali izboljšane infrastrukture IKT.

Ukrep M07 se še ni izvajal, niti ne predvideva javnega razpisa v letu 2017.

7.r7) Zaključki in priporočila

7.s) CEQ19-PE - V kolikšni meri so sinergije med prednostnimi nalogami in prednostnimi področji povečale učinkovitost PRP?

7.s1) Sinergije med programi in horizontalni učinek

Za opredelitev sinergij med prednostnimi področji in nalogami ter vpliv tega na učinkovitost PRP bomo uporabili eno merilo za presojo, za njegovo merjenje pa 21 od 25 skupnih kazalnikov rezultata in dva krovna dodatna kazalnika. Prvi dodatni kazalnik se nanaša na sekundarne učinke skupnih kazalnikov rezultata, katere bomo s ciljem identifikacija učinkov ukrepov na druga prednostna področja, v okviru katerih niso programirani, ločili od primarnih učinkov, kot opisano v metodologiji spodaj. V okviru drugega dodatnega kazalnika bomo opredelili interakcije med ukrepi, in sicer na podlagi razgovorov in fokusnih skupin z upravičenci.

7.s2) Uporabljene metode

Za opredelitev vpliva sinergij na uspešnost oz. učinkovitost izvajanja PRP bomo uporabili triangularen pristop, začenši s kvalitativnim pregledom teoretičnih primarnih, sekundarnih in transverzalnih učinkov, nato izračun skupnih kazalnikov rezultata 1-25, razdeljeno na primarne in sekundarne učinke; zaključili bomo s pogovori s strokovnjaki in upravičenci za preverbo rezultatov iz prve in druge faze postopka.

Faza 1: Teorija sprememb

V prvotni oceni primarnih, sekundarnih in transverzalnih učinkov smo identificirali več virov sinergij. Argumentacija za določitev kateri ukrepi vplivajo na katera prednostna področja, znotraj katerih niso programirani, je navedena pri vsakem skupnem vprašanju za vrednotenje ločeno.

Identificirani so bili tudi transverzalni učinki med prednostnimi področij, ilustrirano v preglednici transferzalnih učinkov. Pri večini transverzalnih učinkov gre za pozitiven vpliv enega prednostnega področja na drugega, drugače je pri medsebojni interakciji prednostnih področij 2A in 4A, kjer ni jasno ali je vpliv pozitiven ali negativen. Prednostno področje 2A sicer cilja k pozitivnem učinku na biotsko raznovrstnost, a je ta lahko učinek naložb v okviru PP 2A tudi negativen, kot opisano v ex-post vrednotenju. Dejanski učinek naložb na biotsko raznovrstnost bo možno opredeliti na podlagi informacij o posameznem projektu in razgovori s strokovnjaki (*gledati tudi specifično vprašanje za vrednotenje št. 2).*

V nadaljevanju prve faze bodo bolj natančno opredeljeni tudi transverzalni učinki med ukrepi. Teoretične transverzalne učinke bomo ovrednotili na podlagi kvalitativnih analiz.

Faza 2: Kvantitativne metode - vse kvantitativne metode, opisane pod skupnimi vprašanji za vrednotenje 1-18 za izračun skupnih kazalnikov rezultata.

Prispevanje ukrepov k rezultatom R1-R25 bomo razdelili na primarne in sekundarne učinke. Primarni učinki so neposredni učinki s strani programiranih ukrepov, medtem ko so sekundarni učinki rezultat ukrepov, ki pod določeno prednostno področje niso programirani, je bil pa na podlagi njihovega opisa, financiranih operacij in ciljev v okviru teorije sprememb (Faza 1) identificiran učinek na to prednostno področje. Pri sekundarnih učinkih gre sicer v veliki meri za ukrepe, ki ne morejo biti kvantificirani, kot na primer usposabljanje, svetovanje in sodelovanje. V okviru te faze bomo zato gledali tiste ukrepe, ki imajo lahko kvantitativni (oprijemljivi) učinek na prednostno področje, to so predvsem naložbeni ukrepi (M04, M06 in M08) in površinski ukrepi (M10, M11 in M13).

Faza 3: Kvalitativne metode: fokusne skupine, razgovori

V tretji fazi bomo rezultate teoretičnega dela analize in kvantitativnih kazalnikov preverili s strokovnjaki v okviru razgovorov in z izbranimi upravičenci v okviru fokusnih skupin. Pri slednjem bomo izbrali okvirno 20 od tistih upravičencev, ki je vključenih v največ različnih ukrepov; s tem bomo dobili boljše in globje razumevanje medsebojnih učinkov različnih ukrepov (sinergij), hkrati je izbrana metoda bistveno manj časovno in stroškovno zahtevna, kot če bi izbrali širši krog upravičencev. Od upravičencev nas tako zanima, kakšne medsebojne interakcije različnih ukrepov so oni opazili, ali jim je vključitev v en ukrep pomagala pri začetku izvajanja drugega ukrepa (na primer, vpliv naložb v okolju prijazno mehanizacijo na izvajanje zahtev v okviru KOPOP), ali so usposabljanja, svetovanja in/ali sodelovanja pozitivno vplivala na izvajanje kmetijskih dejavnosti, predvsem tistih, povezanih z ekološkim in okolju prijaznim kmetovanjem, in tako dalje.

V okviru razgovorov s strokovnjaki se bomo pogovarjali o izsledkih fokusnih skupin in rezultatih kvantitativne analize, pa tudi o teoretičnih sinergijskih učinkih samih. Zanima nas interpretacije rezultatov, izkušnje iz preteklosti in preteklega programskega obdobja, razlogih za morebitne diskrepance med teorijo in prakso, implikacijami za PRP in financirane operacije (ali projekti, naložbe, usposabljanja), in tako dalje.

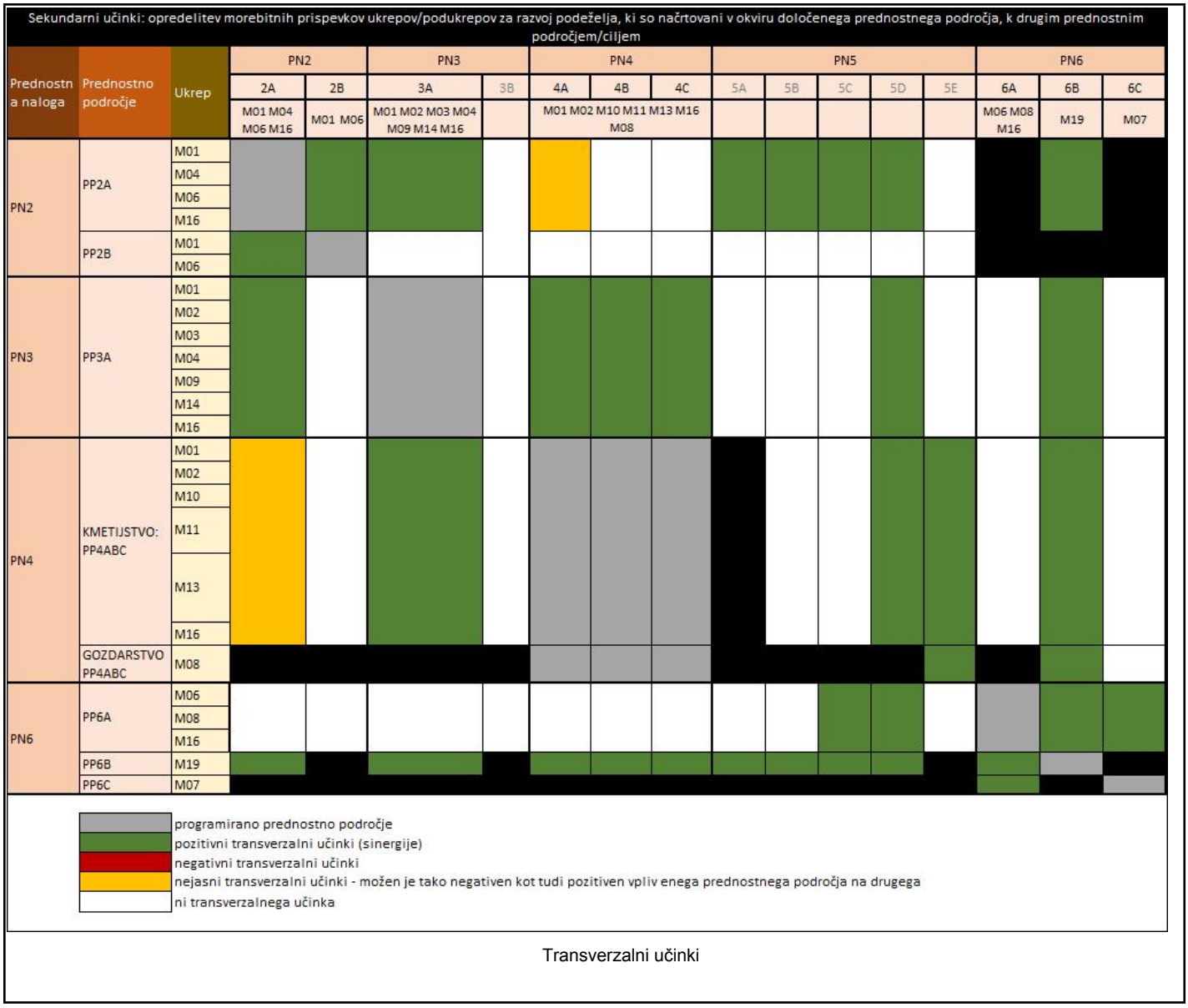

7.s3) Kvantitativne ugotovitve, ki temeljijo na izračunu sekundarnih prispevkov operacij za prednostna območja

Dodatnega kazalnika rezultata »Sekundarni učinki ukrepov PRP na prednostna področja, v katerih niso programirani (Rs1-Rs25)« nismo računali, saj na podlagi razpoložljivih podatkov in šibkih primarnih učinkov številnih ukrepov izračun ni smiseln.

7.s4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Ključna težava pri iskanju odgovora na vprašanje za vrednotenje je pozen začetek izvajanja večine ukrepov PRP. Posledično so učinki določenih ukrepov zanemarljivi ali celo nični (glej skupne kazalnike rezultata R1, R2 , R3, R4, R12, R13 , R14, R15, R16 , R18, R19, R21, R22, R24 in R25), kar pomeni, da med njimi v obdobju vrednotenja ni bilo možnosti za ustvarjanje sinergij.

7.s5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Pri odgovoru na vprašanje za vrednotenje se naslanjamo na tiste kazalnike rezultata, ki so utemeljeni na dejanskih učinkih PRP v obdobju 2014-2020 (izplačila za tranzicijske ukrepe torej niso upoštevana), in sicer:

- R1 – Delež kmetijskih gospodarstev s podporo programa razvoja podeželja za naložbe v prestrukturiranje ali posodabljanje (prednostno področje 2A): 0,1% (oz. 73 KMG);
- R3 – Delež kmetijskih gospodarstev s poslovnim razvojnim načrtom /naložbami za mlade kmete, podprtimi s programom razvoja podeželja (prednostno področje 2B): 0,79%;
- R7 – Delež kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za podpiranje biotske raznovrstnosti in/ali krajin (prednostno področje 4A): 38,53%;
- R8 – Delež kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja voda (prednostno področje 4B): 34,91%;
- R10 – Delež kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal (prednostno področje 4C): 36,03%;
- R17 – Delež kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in/ali amonijaka (prednostno področje 5D): 77%;
- R20 – Delež kmetijskih in gozdnih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za prispevanje k sekvestraciji in shranjevanju ogljika (prednostno področje 5E: 44,5%;

Iz nabora skupnih kazalnikov rezultata je razvidno, da je največ učinkov in rezultatov povezanih z izvajanjem površinskih ukrepov (M10, M11 in M13), katerih učinki so predvideni zlasti na izgled kmetijske krajine in okolje (tj. biotsko raznovrstnost, vode in tla, pa tudi podnebje). Analiza pozitivnih in negativnih interakcij med podprtimi ukrepi v PRP (tj. tistimi, ki so se dejansko izvajali), navajamo v nadaljevanju:

- Potencialne pozitivne sinergije so med naložbenimi ukrepi (zlasti M04) in ukrepi, ki spodbujajo okolju in podnebju prijazne kmetijske prakse (ukrepa M10 in M11). Naložbe omogočajo, olajšujejo ali dopolnjujejo izvajanje zahtev navedenih ukrepov, npr. nabava mrež proti toči služi prilagajanju na podnebne spremembe, nakup strojev za konzervacijsko obdelavo tal (brez oranja) prispeva k izvajanju ukrepa KOPOP itd. Podatki za zanesljive zaključke so pomanjkljivi, saj opisi naložb niso dovolj podrobni, število odobrenih operacij pa je majhno.
- Sinergije med M10, M11 in M14 v smislu sonaravne, biodinamične živinoreje.
- Ugotavljamo tudi, da obstaja tveganje za negativne (ali vsaj odsotnost pozitivnih) interakcij med ukrepom M13 ter ukrepoma M10 in M11. Negativni učinki se lahko kažejo v obliki izpodrivanja, saj prejemanje finančne podpore v okviru ukrepa OMD lahko zmanjšuje motivacijo za vstop v ukrepa KOPOP in EK.
- Sinergije že obstajajo znotraj zahtev ukrepa M10 (aktivnosti, ki prispevajo k vsem trem prednostnim področjem hkrati, npr. kolobar, analiza tal itd.).

Poleg tega ugotavljamo določene sinergijske učinke za ukrepe, ki se niso izvajali:

- M16 podpira oz. dopolnjuje vse ukrepe, zato ima velik potencial za sinergijske učinke. Tudi faza načrtovanja izvedbe ukrepa je dobro zastavljena, saj je utemeljen na pregleda predlogov pilotnih projektov po ciljih PRP, s čimer se zagotavlja prispevek k tistim, ki imajo največji potencial za uspeh.

- M19 ima zaradi širine operacij, ki jih strategije lokalnega razvoja spodbujajo, potencialni vpliv na skoraj vse ukrepe PRP.
- Med ukrepoma M03 in M11 obstaja velik potencial za sinergije, saj ukrep na področju shem kakovosti omogoča financiranje certificiranja ekološke kmetije, ukrep ekološkega kmetovanja pa tovrstne prakse. Žal se v tem programskem obdobju zaradi časovne neusklajenosti te sinergije med ukrepoma ne bodo ustvarile.
- M01 in M02 imata potencial za sinergijske učinke na nekmetijske dejavnosti preko spodbujanja mehkih veščin (delo z ljudmi, komunikacija, jeziki itd.).
- Sinergije med M03 in M09 se kažejo pri povezovanju proizvajalcev v shemah kakovosti za skupni nastop na trgu in s tem večjo pogajalsko močjo tovrstnih povezav.
- Sinergije med M06.1 (mladi kmetje) in drugimi ukrepi, zlasti M11 (npr. preko vzpostavitve poslovnega načrta ekološke kmetije).

Dodatnega kazalnika rezultata »Sekundarni učinki ukrepov PRP na prednostna področja, v katerih niso programirani (Rs1-Rs25)« nismo računali, saj na podlagi razpoložljivih podatkov in šibkih primarnih učinkov številnih ukrepov izračun ni smiseln.

7.s6) Zaključki in priporočila

7.t) CEQ20-TA - V kolikšni meri je tehnična pomoč prispevala k uresničevanju ciljev iz člena 59(1) Uredbe (EU) št. 1303/2013 in člena 51(2) Uredbe (EU) št. 1305/2013?

7.t1) Podpora za tehnično pomoč (razen nacionalne mreže za podeželje)

Tehnična pomoč podpira celotno izvajanje PRP, njegovo spremljanje in vrednotenje. Konkretno so v skladu s 59. členom Uredbe (EU) št. 1303/2013 v tehnično pomoč vključene naslednje aktivnosti:

- Dejavnosti podpore izvajanju PRP: priprava, upravljanje, spremljanje, vrednotenje, obveščanje in komuniciranje, mreženje, reševanje sporov ter nadzor in revizija
- Zmanjšanje administrativnih bremen na upravičence, vključno z omogočanjem elektronske izmenjave podatkov
- Krepitev zmogljivosti organov držav članic, partnerjev in končnih prejemnikov za upravljanje in uporabo PRP

Upoštevajoč navedenega so za učinkovito in uspešno izvajanje PRP potrebni ustrezno število, struktura in izobrazba kadrov, primerni mehanizmi za sodelovanje med organi, ki so odgovorni za izvajanje in/ali upravljanje PRP, ustrezen IT sistem, ukrepi za zmanjšanje administrativnega bremena ter obveščanje, promocija in mreženje.

Aktivnosti mreženja in obveščanja, ki tudi vključujejo dejavnosti namenjene krepitvi zmogljivosti partnerjev, se izvajajo v okviru Mreže za podeželje in se vrednotijo v okviru skupnega vprašanja za vrednotenje št. 21. Za ostale naloge tehnične pomoči smo oblikovali merila in kazalnike, s katerimi bomo ovrednotili prispevanje tehnične pomoči k ciljem navedenih zgoraj.

7.t2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
IT sistem je ustrezen za doseganje ciljev		Stopnja digitaliziranosti procesa od objave javnega razpisa do zbiranja vlog, izplačil in spremljanja.
IT sistem je ustrezen za doseganje ciljev		Zadovoljstvo zaposlenih na OU in plačilni agenciji z IT sistemom
Kadrovske zmogljivosti so ustrezne za doseganje ciljev (število in usposobljenost		Število izvedenih usposabljanj ali izobraževanj
Kadrovske zmogljivosti so ustrezne za doseganje ciljev (število in usposobljenost)		Delež kadrov vključenih v izvajanje aktivnosti PRP, ki so financirani iz sredstev tehnične pomoči
Kadrovske zmogljivosti so ustrezne za doseganje ciljev (število in usposobljenost)		Delež realizacije akcijskega načrta kadrov
Kadrovske zmogljivosti so ustrezne za doseganje ciljev (število in usposobljenost)		Realizacija načrta usposabljanj
Kadrovske zmogljivosti so ustrezne za doseganje ciljev (število in usposobljenost)		Stopnja fluktuacije kadrov
Kadrovske zmogljivosti so ustrezne za doseganje ciljev (število in usposobljenost)		Stopnja fluktuacije kadrov s ključnimi znanji
Kadrovske zmogljivosti so ustrezne za doseganje ciljev (število in usposobljenost)		Stopnja zadovoljstva z izvedenimi usposabljanji in izobraževanji

Kadrovske zmogljivosti so ustrezne za doseganje ciljev (število in usposobljenost)		Stopnja zadovoljstva z ustreznostjo izbranih vsebin izobraževanj ali usposabljanj
Sodelovanje organov je ustrezno za doseganje ciljev		Obojestransko zadovoljstvo s sodelovanjem in komuniciranjem med OU in plačilno agencijo
Sprejeti so bili ustrezni ukrepi za zmanjšanje administrativnih bremen za upravičence		Dolžina prijavnega postopka
Sprejeti so bili ustrezni ukrepi za zmanjšanje administrativnih bremen za upravičence		Zadovoljstvo končnih upravičencev z dolžino postopka in jasnostjo navodil
Sprejeti so bili ustrezni ukrepi za zmanjšanje administrativnih bremen za upravičence		Število in vrsta sprejetih ukrepov za zmanjšanje administrativnih bremen za upravičence

7.t3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za vse dodatne kvantitativne kazalnike je najprimernejši izračun vrednosti deležev, pri čemer bomo uporabili podatke o izplačilih, podatke o kadrih na MKGP in ARSKTRP in podatke o usposabljanjih.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Spodaj navajamo kvantitativne kazalnike z načinom njihovega izračuna:

  1. »Delež kadrov vključenih v izvajanje aktivnosti PRP, ki so financirani iz sredstev tehnične pomoči« – pridobimo z deljenjem števila kadrov, ki so financirani iz tehnične pomoči, s številom vseh kadrov, ki so vključeni v izvajanje in/ali upravljanje PRP.
  2. »Stopnja fluktuacije kadrov« – število odhodov kadrov financiranih iz tehnične pomoč kot delež vseh kadrov financiranih iz TP na začetku koledarskega leta. Podatke in komentar bomo pridobili prek razgovorov s kadrovskima službama MKGP in ARSKTRP.
  3. »Stopnja fluktuacije kadrov s ključnimi znanji« - izračunan na enak način kot zgornji kazalnik, le da se numerator nanaša izključno na ključne kadre, t.j. tiste kadre, ki imajo specifična znanja, na primer o finančnih instrumentih ali o dobrobiti živali.
  4. »Delež realizacije akcijskega načrta kadrov« - dejansko število zaposlitev iz sredstev tehnične pomoči kot delež vseh načrtovanih zaposlitev iz sredstev TP.
  5. »Realizacija načrta usposabljanj« - število izvedenih usposabljanj kot delež vseh načrtovanih usposabljanj.
  6. »Delež izplačanih sredstev tehnične pomoči, namenjen krepitvi zmogljivosti partnerjev« - izračunan prek delitve vrednosti (v EUR) sredstev TP, namenjenih krepitvi zmogljivosti partnerjev, z vsemi izplačili tehnične pomoči.
  7. »Delež izplačanih sredstev tehnične pomoči, namenjen krepitvi zmogljivosti končnih prejemnikov« - izračunan prek delitve vrednosti (v EUR) sredstev TP, namenjenih krepitvi zmogljivosti končnih prejemnikov, z vsemi izplačili tehnične pomoči.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Pri izračunu vrednosti deležev ne vidimo izzivov.

b) Kvalitativne metode: ankete, razgovori

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za dodatne kvalitativne kazalnike bomo uporabili anketni vprašalnik in metodo polstrukturiranega razgovora. Prvi doseže največje število vprašancev, v tem primeru zaposlenih iz naslova tehnične pomoči, partnerjev in končnih upravičencev PRP, medtem ko razgovori s strokovnjaki omogočijo bolj temeljito razumevanje prispevanja tehnične pomoči k ciljem.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Spodaj navajamo kvalitativne kazalnike z obrazložitvijo in načinom merjenja:

  1. »Obojestransko zadovoljstvo s sodelovanjem med OU in plačilno agencijo« – zanima nas subjektivno mnenje obeh strani o uspešnosti komuniciranja, izmenjavi podatkov, odzivnosti sogovornikov, medosebnih odnosih, frekvenci in načinu komuniciranja, ipd. V ta namen bomo anketni vprašalnik posredovali vsem zaposlenim na OU, katerih plače so financirane iz sredstev tehnične pomoči
  2. »Stopnja zadovoljstva z izvedenimi usposabljanji in izobraževanji« in »Stopnja zadovoljstva z ustreznostjo izbranih vsebin izobraževanj ali usposabljanj« – zaposleni iz tehnične pomoči se lahko udeležijo številnih usposabljanj, tudi tistih, namenjenih celotnemu Ministrstvu. Za ugotovitev stopnje zadovoljstva z vsebino izvedenih usposabljanj in relevantnosti dotedanjih usposabljaj bomo koristili anketni vprašalnik zaposlenim iz tehnične pomoči.
  3. »Stopnja digitaliziranosti procesa od objave javnega razpisa do zbiranja vlog, izplačil in spremljanja« - prek razgovorov bomo opredelili število korakov v procesu, ki so tudi v digitalni obliki, pri čemer bomo kot ločene korake upoštevali pripravo javnega razpisa, objavo in komunikacija javnega razpisa, zbiranje prijav oz. vlog, preverjanje prijav in izbor, odobritev, izplačilo, spremljanje, ipd.
  4. »Zadovoljstvo zaposlenih na MKGP in ARSKTRP z IT sistemom« - ali so uporabniki zadovoljni z učinkovitostjo, odzivnostjo, uporabniško izkušnjo, primernostjo (ipd.) IT sistemov bomo prav tako poizvedeli preko anketnih vprašalnikov zaposlenim iz tehnične pomoči.
  5. »Dolžina prijavnega postopka« - v okviru razgovorov s strokovnjaki bomo opredelili okvirno dolžino prijavnega postopka in le-to s pomočjo strokovnjakov s tega področja tudi ovrednotili.
  6. »Število in vrsta sprejetih ukrepov za zmanjšanje administrativnih bremen za upravičence« - ukrepi, sprejeti za zmanjšanja administrativnih bremen za upravičence, so navedeni v PRP, na razgovorih bomo preverili njihovo uspešnost.
  7. »Zadovoljstvo končnih upravičencev z dolžino postopka in jasnostjo navodil« - vprašanje bo vključeno v anketo končnim upravičencem ukrepov.

  Za boljše razumevanje kadrov in usposabljanj bomo izvedli intervju s kadrovsko službo MKGP.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Četudi se pri anketah pogosto pojavlja tveganje prenizke odzivnosti, od zaposlenih iz tehnične pomoči, katerim bo večino vprašanj v okviru tega vprašanja za vrednotenje naslovljeno, pričakujemo visoko odzivnost. Tveganje neverodostojnosti ali neuporabljivosti izsledkov kot rezultat navzkrižja interesov intervjuvancev bomo blažili prek izvedbe večjega števila razgovorov z različnimi deležniki.

7.t4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O1 - Skupni javni izdatki	Ne	4.953.187,00			Dokumentacija MKGP
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja zadovoljstva z izvedenimi usposabljanji in izobraževanji	Da	89%			Anketa med zaposlenimi OU in PA
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja zadovoljstva z ustreznostjo izbranih vsebin izobraževanj ali usposabljanj	Da	79%			Anketa med zaposlenimi OU in PA
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja digitaliziranosti procesa od objave javnega razpisa do zbiranja vlog, izplačil in spremljanja.	Da				Elektronsko sporočilo ARSKTRP z dne 13.4.2017. Opisni kazalnik – gledati točko 6.
Dodatni kazalnik rezultatov	Zadovoljstvo zaposlenih na OU in plačilni agenciji z IT sistemom	Da	47%			Anketa med zaposlenimi OU in PA
Dodatni kazalnik rezultatov	Zadovoljstvo končnih upravičencev z dolžino postopka in jasnostjo navodil	Da	55%			Anketa med upravičenci
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež realizacije akcijskega načrta kadrov	Da	98%			Dokument »Podatki TP« (MKGP), Akcijski načrt kadrov
Dodatni kazalnik rezultatov	Dolžina prijavnega postopka	Ne				Elektronsko sporočilo ARSKTRP z dne 13.4.2017. Opisni kazalnik – gledati točko 6.
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež kadrov vključenih v izvajanje aktivnosti PRP, ki so financirani iz sredstev tehnične pomoči	Da	100%			Dokument »Podatki TP« (MKGP)
Dodatni kazalnik rezultatov	Obojestransko zadovoljstvo s sodelovanjem in komuniciranjem med OU in plačilno agencijo	Ne				Anketa med zaposlenimi OU in PA. Kvalitativen kazalnik: gledati odgovor v točki 6. in prilogo A-1.
Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja fluktuacije kadrov	Da	11%			Dokument »Podatki TP« (MKGP)

Dodatni kazalnik rezultatov	Stopnja fluktuacije kadrov s ključnimi znanji	Ne				Elektronsko sporočilo MKGP z dne 7.3.2017
Dodatni kazalnik rezultatov	Število izvedenih usposabljanj ali izobraževanj	Ne	37,00			Dokument »Podatki TP« (MKGP)
Dodatni kazalnik rezultatov	Realizacija načrta usposabljanj	Da	75%			Dokument »Podatki TP« (MKGP)
Dodatni kazalnik rezultatov	Število in vrsta sprejetih ukrepov za zmanjšanje administrativnih bremen za upravičence	Ne				Program razvoja podeželja 2014-2020. Opisni kazalnik – gledati točko 6.

7.t5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Ni bilo zaznanih težav.

7.t6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Ocenjujemo, da je tehnična pomoč, skupaj z Mrežo za podeželje, pomembno prispevala k uresničevanju ciljev iz člena 59 Uredbe (EU) št. 1303/2013 in člena 51(2) Uredbe (EU) št. 1305/2013. Sistem tehnične pomoči je na Organu upravljanja dobro vzpostavljen, glavni prostor za izboljšavo vidimo v ukrepih za izboljšanje IT sistema in nadaljnjem zmanjševanju administrativnih bremen za upravičence.

Vlogo Organa upravljanja v Sloveniji opravlja Direktorat za kmetijstvo na MKGP; ARSKTRP, ki sicer deluje tudi kot plačilna agencija, dodatno opravlja določene naloge OU. Zaradi medsebojne odvisnosti in potrebnih interakcij (tudi na dnevni ravni) med obema organoma, so dobri odnosi ključni. Zaposlene iz tehnične pomoči na MKGP in AKTRP smo zato v anketnem vprašalniku (gledati prilogo A-4) povprašali o njihovem zadovoljstvu s številnimi vidiki sodelovanja. Nekoliko manj kot polovica (30 od 62 oz.48 %) respondentov je zadovoljnih s komunikacijo med AKTRP in MKGP (odgovor "zelo zadovoljen" ali "zadovoljen" na vprašanje "Kako zadovoljni ste s spodnjimi vidiki sodelovanja med AKTRP in MKGP?"). Nadaljnjih 31% respondentov z načinom komuniciranja ni niti zadovoljnih niti nezadovoljnih. S komunikacijo so opazno bolj zadovoljni zaposleni AKTRP (20 od 31) kot zaposleni MKGP (10 od 31). Podobno diskrepanco opazimo tudi pri medosebnih odnosih na splošno: na AKTRP je s tem vidikom sodelovanja zadovoljnih 22 respondentov (nobeden ni označil nezadovoljstva), na MKGP je zadovoljnih zgolj 9 od 31 respondentov, kar 8 jih je nezadovoljnih. Z izmenjavo podatkov so prav tako manj zadovoljni na MKGP kot na AKTPR - 8 od 30 v primerjavi z 2 od 32. Z odzivnostjo sogovornikov z druge institucije so respondenti relativno zadovoljni (52% je zadovoljnih, 10% je nezadovoljnih), kar se ne razlikuje bistveno med AKTRP in MKGP.

Veliko bolj so zaposleni, ki delajo na PRP, zadovoljni z izvedenimi usposabljanji. V letih 2015 in 2016 je bilo izvedenih 37 usposabljanj (od tega 26 samo za zaposlene MGKP, 5 samo za zaposlene AKTRP in 6 za zaposlene obeh organov), katerih se je udeležilo (bruto) 198 javnih uslužbencev. Na vprašanje "Kako relevantna so se vam zdela izvedena usposabljanja, upoštevajoč vaše potrebe za uspešno upravljanje ali

izvajanje PRP" je večina anketirancev, ki se so se usposabljanj udeležili, odgovorila pozitivno (89%). Izraženo zadovoljstvo se med AKTRP in MKGP ne razlikuje pomembno.

Poleg usposabljanj so za zagotovitev zadostnih kadrovskih zmogljivosti za doseganje ciljev pomembni tudi drugi ukrepi, predvsem namenjeni ključnim kadrom oz. kadrom s ključnimi znanji. Za motiviranje in zadrževanje ključnih kadrov sta odgovorni kadrovski službi na MKGP in AKTRP. Ključni kadri so formalno tisti, ki zasedajo vodilna mesta (za te so organizirana posebna usposabljanja in izobraževanja), neformalno pa je pomembnih kadrov veliko več. Ugotavljamo, da četudi MKGP ima seznam ključnih kadrov, nima jasno opredeljenih »ključnih znanj«, to je znanj, ki so na novo potrebna za to programsko obdobje (dobrobit živali, finančni instrumenti), znanj, ki zahtevajo specifične izkušnje ali izobrazbo, znanj, pri katerih uvedba traja dlje itd.

Fluktuacije ključnih kadrov (to je, kadrov na vodstvenih položajih) v letih 2015-2016 ni bilo, je pa iz MKGP v letih 2015 in 2016 odšlo 12 kadrov, iz AKTRP pa 15 (od tega 14 v letu 2015). Z 98% realizacijo akcijskega načrta kadrov je zaposlenih tako na MKGP kot na AKTRP skoraj toliko, kot načrtovano.

Manj kot z usposabljanji so zaposleni na PRP zadovoljni z IT sistemom. Iz ankete zaposlenim iz tehnične pomoči je razvidno, da je na MKGP malo manj kot polovica (47 %) zaposlenih zadovoljna z IT podporo za spremljanje, upravljanje in izvajanje PRP (nezadovoljnih je 13%). Na AKTRP je z aplikacijo za zahtevke/vloge zadovoljnih malo več kot polovica; konkretno, je največ (66 %) zadovoljnih s primernostjo vsebin in modulov, najmanj (51 %) pa s hitrostjo delovanja in odzivnostjo. Podobno ocenjujejo aplikacijo za investicijske ukrepe (gledati odgovore Q6 in Q7 v prilogi A-4).

Skladno s členom 27 (1) Uredbe (EU) št. 1303/2013 je OU implementiral vrsto ukrepov za zmanjšanje administrativnega bremena za upravičence. Med njimi sodijo poenotenje terminologije ter pogojev in obveznosti za upravičence med različnimi predpisi in izvedbenimi akti, zmanjšanje obsega podatkov, ki se jih zahteva od upravičencev, jasnejša navodila, več informiranja in elektronska izmenjava podatkov. Tudi proces sam je za večino ukrepov digitaliziran v celoti. Kljub tovrstnim prizadevanjem je veliko upravičencev v anketi (gledati prilogo A-1) pri več ukrepih izpostavilo nezadovoljstvo z "birokracijo" in obsegom potrebne papirologije. Končne upravičence smo vprašali tudi, kako zadovoljni so s posameznimi vidiki dela MKGP in AKTRP. Ugotavljamo, da je več kot polovica zadovoljna z jasnostjo navodil (53%), z odzivnostjo zaposlenih (54 oz. 55%) in z načinom izvedbe kontrol na kraju samem (55%). Najmanj je zadovoljnih z dolžino postopka do izplačil (34%, nezadovoljnih je 38%). Dolžina postopka se od ukrepa do ukrepa močno razlikuje in traja med pol leta in letom in pol. Predvsem za upravičence, ki so vključeni v naložbene ukrepe, to predstavlja pomembno tveganje.

7.t7) Zaključki in priporočila

7.t7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Približno polovica zaposlenih na PRP je s komuniciranjem med AKTRP in MKGP zadovoljna; na strani slednjega je zadovoljna zgolj tretjina.

Priporočilo:

Preuči naj se možnost direktnega dostopa baz podatkov AKTRP s strani zaposlenih na MKGP za hitrejši prenos podatkov iz enega organa na drugega. Kadrovski službi naj hkrati pri svojih zaposlenih bolj podrobno preučita stanje (ne)zadovoljstva in dejavnike, ki nanj vplivajo.

7.t7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

Koristniki podpore PRP so v povprečju relativno zadovoljni z jasnostjo navodil in odzivnostjo zaposlenih, bistveno manj z dolžino postopka do izplačil.

Priporočilo:

Predlagamo analizo stanja procesov in odstranitev ozkih grl za skrajšanje postopkov.

7.u) CEQ21-RN - V kolikšni meri je nacionalna mreža za podeželje prispevala k uresničevanju ciljev iz člena 54(2) Uredbe (EU) št. 1305/2013?

7.u1) Logika ukrepanja nacionalne mreže za podeželje

Mreža za podeželje zasleduje štiri skupne splošne cilje, opredeljene v Členu 54(2) Uredbe (EU) št. 1305/2013, in en nacionalni splošni cilj (cilj e.):

a. Večja vključenost zainteresiranih strani v izvajanje razvoja podeželja
b. Kakovostnejše izvajanje programov razvoja podeželja
c. Obveščanje širše javnosti in potencialnih upravičencev o politiki razvoja podeželja in možnostih financiranja
d. Spodbujanje inovacij v kmetijstvu, proizvodnji hrane, gozdarstvu in na podeželskih območjih
e. Spodbujanje prenosa znanja in sodelovanja v kmetijstvu, proizvodnji hrane, gozdarstvu in na podeželskih območjih.

Za vsako od treh potreb Mreže, identificiranih na podlagi SWOT analize za Slovenijo, sta v akcijskem načrtu Mreže opredeljena po dva splošna cilja, za vsak splošni cilj ena ali dva specifična cilja. Specifični cilji se zasledujejo prek enega ali več operativnih ciljev, oziroma aktivnosti, ki se delijo v tri glavne kategorije: komunikacijske aktivnosti; aktivnosti usposabljanja, sodelovanja in povezovanja; ter druge podporne aktivnosti. V okviru teh treh sklopov aktivnosti Mreža izvaja vse dejavnosti, navedene v Členu 54(3) Uredbe (EU) št. 1305/2013. Opisana intervencijska logika za slovensko nacionalno Mrežo za podeželje je prikazana v Sliki 2 v Prilogi.

Ocenjujemo, da je intervencijska logika ustrezna, saj so operativni cilji (tj. aktivnosti) pravilno zastavljeni za doseganje učinkov in prispevanje k specifičnim ciljem; specifični cilji so pravilno opredeljeni za doseganje rezultatov in prispevanje k splošnim ciljem, ki bodo pa prispevali k boljšemu izvajanju PRP. Obenem je intervencijska logika slovenske Mreže skladna s cilji EU in prevzema vse pristojnosti, opredeljene v Členu 54 Uredbe (EU) št. 1305/2013.

7.u2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Merila za presojo	Skupni kazalnik rezultatov	Dodatni kazalnik rezultatov
Mreža za podeželje ima ustrezno organizacijo in finančno podporo		Delež javnih izdatkov za vzpostavitev in delovanje Mreže v skupnih izdatkih za tehnično pomoč
Mreža za podeželje ima ustrezno organizacijo in finančno podporo		Ustreznost strukture in organizacije dela Mreže
Nacionalna mreža za podeželje spodbuja inovacije v kmetijstvu, proizvodnji hrane, gozdarstvu in na podeželskih območjih		Zadovoljstvo uporabnikov z uporabnostjo izvedenih inovativnih projektov, praks, primerov (spodbujenih s strani Mreže)
Okrepljena sta prenos znanja in sodelovanje v kmetijstvu, proizvodnji hrane in na podeželskih območjih		Odstotek projektov sodelovanja spodbujenih preko Mreže izmed vseh projektov podprtih s strani PRP
Okrepljena sta prenos znanja in sodelovanje v kmetijstvu, proizvodnji hrane in na podeželskih območjih		Podpora Mreže pri ukrepu M01 – Usposabljanje
Okrepljena sta prenos znanja in sodelovanje v kmetijstvu, proizvodnji hrane in na podeželskih		Podpora Mreže pri ukrepu M16 – Sodelovanje

območjih		
Okrepljena sta prenos znanja in sodelovanje v kmetijstvu, proizvodnji hrane in na podeželskih območjih		Število primerov oziroma projektov sodelovanja na mednarodni ravni (z drugimi nacionalnimi mrežami za podeželje ali drugimi organizacijami)
Zaradi dejavnosti nacionalne mreže za podeželje se je izboljšala kakovost izvajanja PRP: • Boljša zmogljivost upravičencev PRP • Boljša ozaveščenost o vrednotenju • Spoznanja na podlagi vrednotenj se upoštevajo pri izvajanju PRP		Prispevek Mreže k izboljšanju kakovosti izvajanja PRP
Zaradi dejavnosti nacionalne mreže za podeželje se je izboljšala kakovost izvajanja PRP: • Boljša zmogljivost upravičencev PRP • Boljša ozaveščenost o vrednotenju • Spoznanja na podlagi vrednotenj se upoštevajo pri izvajanju PRP		Število sprememb PRP glede na rezultate vrednotenja in priporočil tematskih delovnih skupin, organiziranih s strani Mreže
Zaradi dejavnosti nacionalne mreže za podeželje se je izboljšala kakovost izvajanja PRP: • Boljša zmogljivost upravičencev PRP • Boljša ozaveščenost o vrednotenju • Spoznanja na podlagi vrednotenj se upoštevajo pri izvajanju PRP		Število članov Mreže, ki meni, da zahvaljujoč Mreži vedo več o vrednotenju PRP
Zaradi dejavnosti nacionalne mreže za podeželje so širša javnost in potencialni upravičenci seznanjeni s politiko razvoja podeželja in možnostmi financiranja		Ključen vir informacij o razvoju podeželja za (potencialne) upravičence
Zaradi dejavnosti nacionalne mreže za podeželje so širša javnost in potencialni upravičenci seznanjeni s politiko razvoja podeželja in možnostmi financiranja		Poznavanje možnosti financiranja s strani PRP zahvaljujoč Mreži
Zaradi dejavnosti nacionalne mreže za podeželje so širša javnost in potencialni upravičenci seznanjeni s politiko razvoja podeželja in možnostmi financiranja		Prepoznavnost EKSRP (delež anketirancev)
Zaradi dejavnosti nacionalne mreže za podeželje so širša javnost in potencialni upravičenci seznanjeni s politiko razvoja podeželja in možnostmi financiranja		Prepoznavnost Mreže in njenih vsebin (delež anketirancev)
Zaradi dejavnosti nacionalne mreže za podeželje so širša javnost in potencialni upravičenci seznanjeni s politiko razvoja podeželja in možnostmi financiranja		Prepoznavnost PRP (delež anketirancev)
Zaradi dejavnosti nacionalne mreže za podeželje so širša javnost in potencialni upravičenci seznanjeni s politiko razvoja podeželja in možnostmi financiranja		Ustreznost izbranih načinov in vsebin komuniciranja po ukrepu PRP

Zaradi dejavnosti nacionalnih mrež za podeželje je v izvajanje PRP vključeno večje število in več vrst zainteresiranih strani		Sprememba v številu članov Mreže
Zaradi dejavnosti nacionalnih mrež za podeželje je v izvajanje PRP vključeno večje število in več vrst zainteresiranih strani		Število izvedenih aktivnosti na pobudo partnerjev in članov Mreže
Zaradi dejavnosti nacionalnih mrež za podeželje je v izvajanje PRP vključeno večje število in več vrst zainteresiranih strani		Število partnerjev Mreže

7.u3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: analiza podatkov o spremljanju

Spodaj opisana metoda, razlogi za njeno uporabo in izzivi veljajo tudi za specifično vprašanje za vrednotenje št. 6, katere predmet so prav tako aktivnosti Mreže za podeželje.

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za kazalnike stanja in kazalnike učinka je najprimernejša uporaba analize podatkov o spremljanju.Ti podatki nam sicer prikažejo številčno stanje (uporabnikov, udeležencev na dogodkih, itd.) ob začetku in koncu obdobja spremljanja, s čimer nam tudi pokažejo učinek dejavnosti Mreže, a nam ne dajo zadostnega vpogleda v njeno izvajanje, zaradi česar za oblikovanje samostoječih zaključkov ali priporočil niso primerni.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Gre za preproste izračune kazalnikov: ali izpis iz baze dejavnosti Mreže, ali izračun spremembe spremenljivke prek formule x = N2016 – N2014, kot na primer za izračun spremembe števila članov Mreže.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Glavna omejitev kvantitativnih metod je ločitev vpliva Mreže (npr. koliko udeležencev več je bilo zgolj zahvaljujoč dejavnostim Mreže – nevarnost precenjevanja vpliva Mreže) in vzpostavitev vpliva Mreže na neupravičence (npr. učinek ozaveščanja – nevarnost podcenjevanja vpliva Mreže). Dodatno so pri Mreži ključni mehki dejavniki, kot sta zadovoljstvo in prepoznavnost, zaradi česa kazalniki učinka niso dovolj za oblikovanje zaključkov.

b) Kvalitativne metode: anketni vprašalnik, intervjuji

Razlogi za uporabo kvalitativnih metod, njihov opis in izzivi se nanašajo tako na skupno vprašanje za vrednotenje št. 21 kot tudi na specifično vprašanje za vrednotenje št. 6. Ker se teme med seboj prekrivajo oz. so si komplementarne, se bodo odgovori na kazalnike obeh vprašanj iskali hkrati, tj. prek skupnih vprašalnikov, skupnih razgovorov in skupnih fokusnih skupin.

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za oblikovanje zaključkov o učinkovitosti Mreže in predlogov za njen nadaljnji razvoj bodo najbolj primerne različne vrste kvalitativnih metod, saj njeni cilji v središče postavljajo uporabnika – tj. upravičence, potencialne upravičence, ekonomske in socialne partnerje in preostale zainteresirane strani. Da bodo izsledki raziskave čim bolj celoviti in pokrivali čim širši krog uporabnikov, bomo koristili dve vrsti kvalitativnih metod, in sicer anketo in (strukturirani) intervju. Anketni vprašalnik ima to prednost, da doseže najširši krog deležnikov, je časovno nezahteven (tako za nosilca raziskave kot za vprašanca), ter omogoča najpreprostejše zbiranje podatkov zahvaljujoč njegovemu standardiziranemu formatu odgovorov. Uporaba metode razgovorov temelji na njihovi uporabnosti za pridobivanje globine informacij ter osebnih izkušenj in mnenj.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Anketni vprašalnik bo poslan članom baze Mreže in prejemnikom finančne podpore iz PRP preko e-pošte ter članom partnerjev v usmerjevalni skupini prek njihovih adrem. Namenjen bo predvsem merjenju prepoznavnosti in poznavanja PRP, Mreže in možnosti financiranja (doseg obveščevalnih aktivnosti Mreže) ter zadovoljstva uporabnikov z dejavnosti Mreže; meril bo tudi mnenje o posameznih orodij Mreže za komuniciranje, usposabljanje in spodbujanje sodelovanja, kar je predmet specifičnega vprašanja za vrednotenje št. 6. Vprašalnik za partnerje v usmerjevalni skupini bo poleg zadovoljstva z dejavnosti in orodji Mreže gledal tudi posamezne izkušnje in priporočila za Mrežo.

  Strukturirani intervju bo opravljen s predstavnikom podporne enote Mreže. Namen razgovora bo ugotoviti prispevek Mreže k uspešnem izvajanju ukrepov M01 in M16 in izboljšanju izvajanja PRP (npr. preko organiziranja delavnic, seminarjev, razprav, izdaje navodil in priročnikov ipd.) ter interpretirati rezultate ankete.

  Za razumevanje izkušenj in mnenj partnerjev v usmerjevalni skupini bodo izvedene fokusne skupine. Ena fokusna skupina bo izvedena tudi za kmetijske svetovalce.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Glavna izziva anketnih vprašalnikov sta stopnja odzivnosti in nereprezentativnost odgovor za celotno populacijo, saj so praviloma tisti, ki na vprašalnike odgovorijo, bolj aktivno vključeni od tistih, ki ne. Dodatna šibkost vprašalnikov je tveganje, da vprašani ne razume vprašanja. Za blažitev tveganja nerazumevanja vprašanj bodo vprašanja karseda jasna in navodila za izpolnitev enostavna. Stopnjo odzivnost in s tem večji vzorec, na katerem lahko oblikujemo zaključke, bomo poskušali povečati prek pravočasne priprave in pošiljanja vprašalnikov in prek čim širše distribucije.

7.u4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni	O24 - Število tematskih in	Ne	14,00			MKGP – baza dejavnosti Mreže

kazalnik učinka	analitskih izmenjav, vzpostavljenih s podporo nacionalne mreže za podeželje					
Skupni kazalnik učinka	O26 - Število dejavnosti Evropske mreže za razvoj podeželja, v katerih je nacionalna mreža za podeželje sodelovala	Ne	10,00			MKGP – baza dejavnosti Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Prepoznavnost EKSRP (delež anketirancev)	Da	65%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Prepoznavnost PRP (delež anketirancev)	Da	77%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Delež javnih izdatkov za vzpostavitev in delovanje Mreže v skupnih izdatkih za tehnično pomoč	Da	8.7%			MKGP – baza dejavnosti Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Ustreznost strukture in organizacije dela Mreže	Da	68%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Sprememba v številu članov Mreže	Da	46.7%			MKGP – baza dejavnosti Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Število partnerjev Mreže	Ne	18,00			MKGP – baza dejavnosti Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Število izvedenih aktivnosti na pobudo partnerjev in članov Mreže	Ne	13,00			MKGP – baza dejavnosti Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Število sprememb PRP glede na rezultate vrednotenja in priporočil tematskih delovnih skupin, organiziranih s strani Mreže	Ne	0,00			MKGP – baza dejavnosti Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Število članov Mreže, ki meni, da zahvaljujoč Mreži vedo več o vrednotenju PRP	Ne	56,00			MKGP – baza dejavnosti Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Ključen vir informacij o razvoju podeželja za (potencialne) upravičence	Ne				Anketa med člani Mreže. Kvalitativni kazalnik – gledati vprašanje Q2 v prilogi A-2.
Dodatni kazalnik rezultatov	Poznavanje možnosti financiranja s strani PRP zahvaljujoč Mreži	Da	96%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Zadovoljstvo uporabnikov z uporabnostjo izvedenih inovativnih projektov, praks, primerov (spodbujenih s strani Mreže)	Da	69%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Podpora Mreže pri ukrepu M16 – Sodelovanje	Ne				Intervju. Kvalitativni kazalnik – gledati odgovor na vprašanje (točka 6.).

Dodatni kazalnik rezultatov	Prispevek Mreže k izboljšanju kakovosti izvajanja PRP	Ne				Intervju. Kvalitativni kazalnik – gledati odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik rezultatov	Prepoznavnost Mreže in njenih vsebin (delež anketirancev)	Da	63%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Ustreznost izbranih načinov in vsebin komuniciranja po ukrepu PRP	Da	21%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Odstotek projektov sodelovanja spodbujenih preko Mreže izmed vseh projektov podprtih s strani PRP	Da	0%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Število primerov oziroma projektov sodelovanja na mednarodni ravni (z drugimi nacionalnimi mrežami za podeželje ali drugimi organizacijami)	Ne	18,00			MKGP – baza dejavnosti Mreže
Dodatni kazalnik rezultatov	Podpora Mreže pri ukrepu M01 – Usposabljanje	Ne				Intervju. Kvalitativni kazalnik – gledati odgovor na vprašanje (točka 6.).

7.u5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Za več kot polovico kazalnikov smo uporabili metodo ankete, konkretno anketnega vprašalnika, ki je bila poslana vsem članom baze Mreže za podeželje. S tem smo zajeli 242 anketirancev, od tega jih je bilo zgolj 41 (17%) končnih upravičencev ukrepov PRP, ki so pa ena izmed glavnih ciljnih skupin aktivnosti Mreže. Posplošitev njihovih odgovorov na celotno populacijo bi vodila do nezanesljivih ugotovitev.

7.u6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Ocenjujemo, da je nacionalna mreža za podeželje pomembno prispevala k uresničevanju ciljev iz Člena 54(2) Uredbe (EU) št. 1305/2013. Sledi obravnava prispevka Mreže po posameznem cilju omenjenega člena.

- *Večja vključenost zainteresiranih strani v izvajanje razvoja podeželja*

  Od začetka programskega obdobja 2014-2020 se je v bazo Mreže vključilo 768 novih članov, kar predstavlja pomembno povečanje. Vključevanje zainteresiranih strani pa ne pomeni zgolj enostransko komunikacijo, pač pa dvostransko sodelovanje. Mreža je tako do konca 2016 izvedla 13 aktivnosti na podlagi pobud članov ali partnerjev, kar predstavlja malo manj kot polovico vseh pobud, pri čemer so dodatne 3 aktivnosti predvidene za 2017, pri šestih je pa pobudnik odstopil od ideje.

- *Kakovostnejše izvajanje Programa razvoja podeželja*

  K kakovostnemu izvajanju PRP Mreža prispeva predvsem preko priprave gradiv o izvajanju

ukrepov (tudi tehnoloških navodil) ter preko informiranja upravičencev o njihovih obveznostih za minimiziranje stopnje napak. Stopnje napak po operacijah in ukrepih spremlja projektna skupina, Mreža nato sodeluje pri ciljnem obveščanju o potrebnih ukrepih za zmanjšanje napak s strani upravičencev. Sistematičnega spremljanja uspešnosti tovrstnih ukrepov Mreže ni.

- *Obveščanje širše javnosti in potencialnih upravičencev o politiki razvoja podeželja in možnostih financiranja*

Mreža prek svojih dejavnosti zasleduje cilj ustrezne informiranosti najširšega kroga potencialnih upravičencev o možnostih financiranja, da le-ti lahko sprejmejo informirano odločitev o vstopu ali nevstopu v ukrepe PRP. Zato smo člane baze Mreže povprašali o poznavanju možnosti financiranja v PRP in o njihovem glavnem viru za te informacije, ter o poznavanju EKSRP in Mreže. Iz rezultatov ankete sledi, da 77% respondentov pozna PRP »zelo dobro« ali »dobro«, dodatnih 22% je zanj slišalo. Doseg je s tem zelo močen, so pa respondenti vsi člani baze Mreže, od katerih se pričakuje boljše poznavanje (»*selection bias«).* Najpogostejši navedeni vir informacij o razvoju podeželja je spletna stran Programa razvoja podeželja, katero upravlja in ureja Mreža za podeželje (93% respondentov jo je uporabilo vsaj enkrat). Uradni spletni strani sledijo spletna stran MKGP, drugi spletni viri in časopisi (v tem vrstnem redu). Poznavanje možnosti financiranja PRP se giblje med 82% in 96%, odvisno od ukrepa, pri čemer je ukrep M11 (Ekološko kmetovanje) najbolj poznan, M16 (Sodelovanje) pa najmanj, kar ne preseneča glede na to, da se do 31.12.2016 še ni izvajal.

Sama Mreža in EKSRP sta manj poznana med člani baze Mreže – 63% anketirancev pozna Mrežo »zelo dobro« ali »dobro«, podobno velja za EKSRP (65%). Nekoliko slabše poznavanje Mreže samo po sebi ni slabo, saj so cilji Mreže poznavanje PRP ne prepoznavnost medija Mreže samega. Med vsemi prebivalci (ne zgolj člani Mreže ali zaposlenimi na kmetijskih gospodarstvih) Skupno kmetijsko politiko Evropske unije pozna 83% Slovencev, od tega je 12% seznanjenih s podrobnostmi[1]. Poznavanje SKP v Sloveniji je s tem višje kot povprečje EU; v 28 državah EU pozna SKP 69% prebivalcev, največ (95%) na Švedskem in najmanj (47%) v Italiji. V primerjavi z letom 2013 je v letu 2015 tri odstotne točke več Slovencev poznalo SKP, kar kaže na sicer ustrezno učinkovanje instrumentov za osveščanje prebivalcev o SKP (med njimi tudi Mreže za podeželje), a bi bil napredek glede na večjo rast zavedanja v drugih državah članicah lahko boljši. Dvajset držav EU je namreč beležilo rast poznavanja SKP večjo od 4% (največ, za 15 odstotnih točk, na Finskem).

V povezavi z ustreznostjo izbranega načina komuniciranja in vsebin ugotavljamo, da med 79% in 87% anketirancev nekaj pogreša (bodisi dodaten način informiranja, bodisi dodatne vsebine). Najbolj so člani baze Mreže zadovoljni z informacijami povezanimi z dobrobitjo živali (ukrep M14) in ukrepom OMD (M13), medtem ko tudi tukaj največ informacij pogrešajo s področja sodelovanja (M16). Največ anketiranci pogrešajo tehničnih informacij in navodil ter ozaveščanja na splošno, manj pa dogodkov in publikacij. Dogodkov se največ pogreša pri ukrepu Leader (17%), sledita Sodelovanje in Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev (14% oz. 13%). Publikacije anketiranci pogrešajo predvsem za Ekološko kmetijstvo (11%).

- *Spodbujanje inovacij v kmetijstvu, proizvodnji hrane, gozdarstvu in na podeželskih območjih*

Za opredelitev prispevanja Mreža k spodbujanju inovacij smo v anketni vprašalnik vključili vprašanje o zadovoljstvu z inovativnimi projekti. Petnajst anketirancev je označilo, da so sodelovali pri inovativnem projektu, pri čemer gre za nekoliko širšo, subjektivno interpretacijo »inovativnosti« - poleg povezovanja ekoloških pridelovalcev s prodajalci in projekta Interreg so tu še ekološka pridelava sama in lokalna samooskrba s hrano. Izmed teh petnajstih je devet anketirancev označilo,

da so z uporabnostjo tega projekta zadovoljni, eden pa da ni zadovoljen.

- *Spodbujanje prenosa znanja in sodelovanja v kmetijstvu, proizvodnji hrane, gozdarstvu in na podeželskih območjih.*

  Prispevanje Mreže k temu cilju smo razdelili na tri komponente, in sicer podpora pri ukrepu M01 (usposabljanja), podpora pri ukrepu M16 (projekti sodelovanja) in sodelovanje (izmenjave, dejavnosti Evropske mreže za podeželje) v okviru Mreže same. Projektov sodelovanja v okviru M16 do presečnega datuma še ni bilo, je pa Mreža organizirala dve delavnici za izmenjavo idej in povezovanje zainteresiranih strani, za katero je bilo izraženo veliko zanimanje. Kot podporo ukrepu M01 lahko omenimo informiranje ciljne skupine o prihajajočih usposabljanjih ter objavo gradiv. Dodatno Mreža organizira 'svoje' delavnice (tj. izven ukrepa M01) – za lokalne akcijske skupine, za spremljanje in vrednotenje ter o javnih razpisih. Nacionalna mreža za podeželje tudi sodeluje pri dejavnostih Evropske mreže za podeželje (do 31.12.2016 je bilo tovrstnih sodelovanj 10) ter pri analitskih in tematskih izmenjavah (teh je bilo do presečnega datuma 14).

Nenazadnje je za zagotovitev pozitivnega prispevanja k ciljem tudi v prihodnje pomembna ustrezna organizacija, struktura delovanja in finančna sredstva. Strukturo in organizacijo dela Mreže 68% anketirancev ocenjuje kot »zelo ustrezno« ali »ustrezno«. Med pripombami tistih, ki so podali negativni odgovor, najdemo željo po bolj pogostih stikih med člani in po večji transparentnosti pri oblikovanju vsebin, potrebo po večjem vključevanju občinskih uprav, zasebnih svetovalcev in nevladnih organizacij na področju okolja, ter vsebine s področja financ, knjigovodstva, poslovodenja in okolja.

[1] Vir: European Commission (2016): Special Barometer 440 Europeans, Agriculture and the CAP

7.u7) Zaključki in priporočila

7.u7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Mreža za podeželje v zadostni meri izpolnjuje svojo vlogo, to je zasledovanje ciljev EU (Člen 54(2), Uredba 1305/2013). Spremljanje izvajanja dejavnosti Mreže je pregledno in učinkovito ter omogoča izvedbo vrednotenja in načrtovanje prihodnjih aktivnosti.

Priporočilo:

/

7.u7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

Mreža je sodeč po prepoznavnosti Programa razvoja podeželja in možnostih financiranja pri informiranju članov baze Mreže uspešna.

Priporočilo:

V prihodnjem vrednotenju naj se prepoznavnost ukrepov PRP pregleda (tudi) pri upravičencih, ki niso člani baze Mreže.

7.v) PSEQ01-FA - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s prednostnim področjem posameznega programa

Prednostno področje posameznega programa: 4ABC

Vprašanje vrednotenja posameznega programa: »Ali prihaja do medsebojnega »izpodrivanja« učinkov in vplivov posameznih operacij ukrepa KOPOP?

Utemeljitev izbire prednostnega področja vrednotenja posameznega programa:

Zahteva Okoljskega poročila PRP 2014-2020

7.v1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju posameznega programa

Primarno programirani ukrepi / podukrepi:

- M10 (Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila)

7.v2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Za to vprašanje ni opredeljenih povezav

7.v3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: prostorska analiza, izračun deležev

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za izračun programsko specifičnih kvantitativnih kazalnikov bomo uporabili enostavno metodo za izračun deležev, pri čemer bomo uporabili podatke o podprtem fizičnem območju (ha) in skupni površini ekološko pomembnih območij.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Delež podprtih zemljišč z operacijama Trajno travinje I in Trajno Travinje II znotraj ekološko pomembnih območij bomo izračunali na način, da bomo delili podprto fizično območje (ha) znotraj operacij Trajno travinje I in Trajno Travinje II s skupno površino ekološko pomembnih področij (HAB, MET, STE in VTR).

  Delež podprtih zemljišč z operacijami Posebni traviščni habitati, Traviščni habitati metuljev, Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov in Steljniki, znotraj ekološko pomembnih območij bomo izračunali na način, da bomo delili podprto fizično območje (ha) znotraj operacij Posebni traviščni habitati, Traviščni habitati metuljev, Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov in Steljniki s skupno površino ekološko pomembnih območij (HAB, MET, STE in VTR).

  Na podlagi izračunanih deležev bomo lahko podali oceno glede morebitnih učinkov izpodrivanja. Pri tem bomo izhajali iz ničelne hipoteze, da je delež ciljnih operacij (Posebni traviščni habitati, Traviščni habitati metuljev, Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov in Steljniki) znotraj ekološko pomembnih področij večji. Hipoteza temelji na predpostavki, da se kmetje, ki upravljajo s travniškimi površinami znotraj ekološko pomembnih območij prvenstveno odločajo za operacije z višjimi plačili in večjim učinkom na stanje habitatnih tipov,

kar pomeni, da do medsebojnega »izpodrivanja« učinkov in vplivov ne prihaja.

Pri primerjavi oz. interpretaciji obeh deležev je potrebno ustrezno upoštevati, da se lahko upravičenci, katerih površine ležijo na ekološko pomembnih območjih posebnih traviščnih habitatov, traviščnih habitatov metuljev in steljnikov ter območjih pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, vključijo v operacijo Trajno travinje I in operacijo Trajno travinje II le, če se istočasno vključijo tudi v izvajanje vsaj ene izmed operacij, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti (ali 7 ali 8 ali 9 ali 10) z najmanj 20 % površin trajnega travinja, ki ležijo znotraj prej omenjenih območjih.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Ob predpostavki, da so podatki o površini z izbranimi operaciji podprtimi območji (ha) in o površini ekološko pomembnih območij (GERK) na voljo, ne vidimo izzivov pri uporabi opisanih metod.

b) Kvalitativne metode: anketa med prejemniki

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

S kvantitativnimi metodami bomo pridobili le podatek o deležih z operacijami podprtih površin, na podlagi katerih bomo lahko sklepali o možnih učinkih izpodrivanja, ne bomo pa pridobili odgovora na vprašanje, zakaj se upravičenci vključujejo v ukrepe na tak način. Za ugotavljanj morebitnih vzrokov »izpodrivanja« med operacijami bomo uporabili anketo med prejemniki, katerih površine ležijo na ekološko pomembnih območjih posebnih traviščnih habitatov, traviščnih habitatov metuljev in steljnikov ter območjih pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov in so se vključili v vsaj eno od opazovanih operacij.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Za opredelitev mnenja upravičencev glede privlačnosti posameznih operacij in vzrokov za vključevanje v njih bomo uporabili anketni vprašalnik. Vprašalnik bo namenjen prejemnikom, katerih KZU ležijo na ekološko pomembnih območjih, tj. posebnih traviščnih habitatih, traviščnih habitatih metuljev, habitatih ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov in steljnikov ter so se vključili v vsaj eno od šestih obravnavanih operacij. S pomočjo odgovorov bomo identificirali, v katere operacije so se vključili posamezni upravičenci ter kaj je razlog za izbrano kombinacijo operacij.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Glavna izziva anketnih vprašalnikov sta stopnja odzivnosti in nereprezentativnost odgovor za celotno populacijo, saj so praviloma tisti, ki na vprašalnike odgovorijo, bolj aktivno vključeni od tistih, ki ne. Dodatna šibkost vprašalnikov je tveganje, da vprašani ne razume vprašanja. Za blažitev tveganja nerazumevanja vprašanj bodo vprašanja karseda jasna in navodila za izpolnitev enostavna. Stopnjo odzivnost in s tem večji vzorec, na katerem lahko oblikujemo zaključke, bomo poskušali povečati prek pravočasne priprave in pošiljanja vprašalnikov in prek čim širše distribucije.

7.v4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Dodatni kazalnik učinka	Delež podprtih zemljišč z operacijama Trajno travinje I in Trajno Travinje II znotraj ekološko pomembnih območij	Da	1.11%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Delež podprtih zemljišč z operacijami Posebni travišči habitati, Travišči habitati metuljev, Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov in Steljniki, znotraj ekološko pomembnih območij	Da	0.77%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Mnenje upravičencev glede privlačnosti posameznih operacij in vzrokov za vključevanje v njih	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (Q33-Q35).
Dodatni kazalnik učinka	Podprto fizično območje (ha) (tj. površina podprtih zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v operacije HAB, MET, STE in VTR)	Ne	5.216,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Podprto fizično območje (ha) (tj. površina podprtih zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v operaciji Trajno travinje I in Trajno travinje II)	Ne	7.251,00			ARSKTRP - baza upravičencev

7.v5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Izbrana kazalnika, namenjena primerjavi deležev splošnih in ciljnih operacij, sta se izkazala kot manj ustrezna, zato smo za potrebe vrednotenja uporabili absolutne vrednosti površin podprtega fizičnega območja.

7.v6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Prostorska analiza vključenosti v oba tipa operacij (splošni, tj. Trajno travinje I in Trajno travinje II, in ciljne, to so HAB, MET, VTR in STE) ni pokazala učinkov izpodrivanja. Temu pritrjuje tudi (na sicer majhni populaciji respondentov) utemeljena analiza anketnega vprašalnika, ki kaže na zavedanje in prepoznavanje pomena ciljanih operacij s strani upravičencev, ki imajo zemljišča na ekološko pomembnih območjih.

Znotraj ekološko pomembnih območij znaša delež območij, podprtih z operacijama Trajno travinje I in Trajno travinje II, 1,11%, delež območij, podprtih s ciljnimi operacijami HAB, MET, VTR in STE pa 0,77%. Delež podprtih območij s splošnima operacijama je pričakovano višji, vendar razlika med deležema ne omogoča sklepanja o učinkih izpodrivanja.

Ugotavljamo, da primerjava deležev znotraj široko definiranih območij ni primeren način za ugotavljanje

učinkov izpodrivanja, saj so široko definirana območja (kontrolni sloji znotraj RKG) precej širša od dejanskih območij izvajanja.

Bolj smotrna je primerjava površin v absolutnem smislu (podatek iz numeratorjev obeh zgoraj izračunanih deležev). Podprto fizično območje znotraj splošnejših operacij Trajno travinje I in Trajno travinje II znaša 7.521 ha, znotraj ciljnih operacij HAB, MET, STE in VTR pa 5.216 ha. Podatki tako sicer kažejo, da obstaja nekoliko večji interes za vpis splošnejših operacij, a iz izračuna razmerja med vključenimi površinami znotraj ekološko pomembnih območij (59:41 v prid splošnejših operacij) izhaja, da vključenost v ciljne operacije pomembno presega minimalni prag kot je opredeljen v okviru mehkega pogojevanja (20%). O učinkih izpodrivanja zato ne moremo govoriti.

Med 21 respondenti, ki so odgovorili, da so vključeni v ciljne naravovarstvene operacije (HAB, MET, STE, VTR), je večina (16) takšnih, ki so hkrati vključeni tudi v splošni operaciji. Tistih, ki so vključeni izključno v ciljne operacije je relativno malo (le 5) (N=88). Takšni rezultati so pričakovani, saj se ciljne operacije lahko izvajajo na omejenih ekološko pomembnih območjih, na katerih upravičenci praviloma kombinirajo obe vrsti operacij.

Med 21 respondenti, ki so odgovorili, da so vključeni v ciljne naravovarstvene operacije, jih večina (13) vstop utemeljuje z višjo finančno podporo, med tem ko so vstop zgolj zaradi mehkega pogojevanja izpostavili le trije respondenti. Med drugimi odgovori sta dva izpostavila še pomen zavedanja ohranjanja habitatov in biotske raznovrstnosti preko izvajanja zahtev teh ciljnih operacij[1].

Pri ključnem vprašanju, s katerim smo neposredno preverjali privlačnost obeh tipov operacij, je razvidno, da je mnenje upravičencev ciljnih naravovarstvenih operacij deljeno; polovica od 9 respondentov jih daje prednost splošnima operacijama, polovica pa ciljnim. Med vsemi respondenti, ki so izjavili, da so vključeni bodisi v splošni, bodisi v ciljne operacije (N=75), sicer močno prevladuje naklonjenost splošnima operacijama (tako meni 85% respondentov), kar kaže na nekoliko višjo stopnjo zavedanja glede pomena ciljnih naravovarstvenih operacij med upravičenci, katerih zemljišča se nahajajo znotraj ekološko pomembnih območij. To je sicer razumljivo, saj se operaciji Trajno travinje I in Trajno travinje II lahko izvajata na širših območjih in sta zato tudi bolje prepoznani v splošni populaciji upravičencev.

Kljub večji privlačnosti splošnejših operacij v širši populaciji upravičencev rezultati ankete kažejo, da se upravičenci ciljnih operacij zavedajo pomena le-teh z vidika ohranjanja habitatov in biotske raznovrstnosti. Na podlagi rezultatov ankete o učinkih izpodrivanja ne moremo govoriti.

[1] Vzorec je sicer izjemno majhen, zato je rezultate potrebno razumeti le kot ilustrativni prikaz ne pa odraz dejanskega mnenja upravičencev. Specifične ciljne skupine upravičencev je namreč s splošno anketo težko doseči.

7.v7) Zaključki in priporočila

7.w) PSEQ02-FA - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s prednostnim področjem posameznega programa

Prednostno področje posameznega programa: 4ABC

Vprašanje vrednotenja posameznega programa: Kakšen je vpliv izvajanja operacij Posebni traviščni habitati, Traviščni habitati metuljev, Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov in Steljniki v okviru ukrepa 10 na ohranjanje biotske raznovrstnosti na območjih, na katerih se te operacije izvajajo?

Utemeljitev izbire prednostnega področja vrednotenja posameznega programa:

Ker je biotska raznovrstnost ena ključnih obravnavanih tem znotraj PRP, želimo ugotoviti, kakšen je vpliv posameznih operacij na ohranjanje biotske raznovrstnosti in sicer glede določenih operacij, povezanimi s travinjem, metulji in pticami.

7.w1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju posameznega programa

Primarno programirani ukrepi / podukrepi za kmetijstvo: M10

7.w2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Za to vprašanje ni opredeljenih povezav

7.w3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev, prostorska analiza

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

Pri izračunu bomo uporabili enostavno metodo za izračun deležev, pri čemer bomo uporabili podatke pridobljene s prostorsko analizo ukrepa M10. Delež bo služil kot enostaven prikaz razširjenosti izvajanja relevantnih zahtev ukrepa M10.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Delež površin, vključenih v ciljne naravovarstvene operacije bomo izračunali na način, da bomo delili površino podprtih zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih izbrane operacije ukrepa M10 (HAB, MET, STE in VTR) s skupno upravičeno površino ciljnih naravovarstvenih operacij. Kazalnik je namenjen merjenju prispevka PRP k izboljšanju stanja traviščnih habitatov.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

b) Kvalitativne metode: teorija sprememb

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

S pomočjo teorije sprememb bomo na podlagi rezultatov razpoložljivih monitoringov preverjali vpliv PRP na stanje izbranih kvalifikacijskih vrst.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

Stanje izbranih kvalifikacijskih vrst, značilnih za ekosisteme kmetijske krajine (travišča) bomo preverjali na podlagi rezultatov:

1. monitoringa splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine;
2. monitoringa populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 v letu 2016;
3. monitoringa izbranih ciljnih vrst metuljev v letu 2016.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

Izbrani monitoringi niso namensko vzpostavljeni za potrebe vrednotenja PRP, zato je njihova uporaba omejena.

7.w4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Dodatni kazalnik učinka	Delež površin, vključenih v ciljne naravovarstvene operacije - 2014	Da	2.31%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Delež površin, vključenih v ciljne naravovarstvene operacije - 2016	Da	8.21%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Podprto fizično območje (ha) (površina območij VTR, MET, STE in HAB, na katerih so vpisani GERK s šifro 1300)	Ne	63.502,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Podprto fizično območje (ha) (tj. površina zemljišč (ha) z zahtevkom, vključenih v vključenih izbrane operacije ukrepa M10)	Ne	5.216,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Stanje izbranih kvalifikacijskih vrst, značilnih za ekosisteme kmetijske krajine (travišča)	Ne				MKGP (monitoringi). Glej odgovor na evalvacijsko vprašanje.

7.w5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Uporaba monitoringov za potrebe vrednotenja PRP je omejena, saj monitoringi niso izvedeni namensko (tj. za potrebe presoje vplivov PRP). Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine je namenjen analizi trendov na nacionalni ravni, zato podatki niso reprezentativni na mikro/lokalni ravni (tj. ravni popisnih ploskev), kjer bi bilo za potrebe vrednotenja PRP potrebno izločiti številne zunanje vplive, kot so vplivi prvega stebra evropske kmetijske politike, onesnaženost iz nekmetijskih virov, naravne nesreče in katastrofe, podnebne spremembe itd. Monitoring metuljev je po drugi strani zelo ciljno usmerjen na ozko opredeljena območja in vrste, ki jih naseljujejo, in se s

problematiko ukrepov PRP sploh ne ukvarja. Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 je namenjen spremljanju ohranjenosti vrst skladno s t.i. Direktivno o habitatih in Direktivo o pticah ter se učinkov oz. vplivov PRP dotika le delno, ko mestoma obravnava ciljne naravovarstvene operacije ukrepa KOPOP.

V primeru izračuna indeksa ptic kmetijske krajine je sicer analiza vplivov PRP na podlagi vgrajena načrtovana. V ta namen se opisuje dodatnih 30 transektov, na katerih je vpisanih nad 40 % površin, kjer se izvajata ukrepa KOPOP oziroma EK, a se je popis prvič izvajal šele leta 2016.

7.w6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

V obdobju vrednotenja (2014-2016) je opazno povečanje prispevka PRP k izboljšanju stanja habitatov na zemljiščih z zahtevkom, značilnih za ekosisteme kmetijske krajine. Delež površin, vključenih v ciljne naravovarstvene operacije (HAB, MET, VTR in STE), s katerimi merimo doseg ciljno usmerjenih naravovarstvenih površinskih ukrepov, na dan 31.12.2016 znaša 8,21%, kar je za 5,9 odstotnih točk več, kot leta 2014, ko je ta delež znašal 2,31%[1]. Doseg naravovarstvenih operacij ukrepa M10 znotraj površinskih ukrepov se tako povečuje.

To je pomembno zlasti zaradi pomena ciljnih naravovarstvenih operacij za ohranjanje biotske raznovrstnosti na upravičenih območjih. Na podlagi pregleda poročil treh ključnih monitoringov namreč ugotavljamo, da ciljne naravovarstvene operacije pomembno prispevajo k izboljšanju stanja habitatov in vrst. Problem tako predstavlja predvsem še vedno relativno majhna privlačnost teh ukrepov pri kmetih in posledično nizek delež vključenih upravičenih površin (vključenost denimo še vedno močno zaostaja za ciljnimi vrednostmi, ki jih je postavila Vlada RS v PUN - glej skupno vprašanje za vrednotenje št. 8). Trend povečevanja vključenih površin glede na preteklo obdobje financiranja (2007-2013) je tako ključen za doseganje pozitivnih učinkov operacij.

Poročilo o rezultatih monitoringa splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine in monitoringa izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 tako izpostavlja pozitiven vpliv ukrepa KOPOP na populacije ptic, a je vpisanih površin premalo. Na splošno kaže indeks ptic kmetijske krajine po predhodnem 25% upadu iz 2014 v 2015 znake izboljšanja (3,6% izboljšanje glede na leto 2015), a enkratna medletna rast še ne pomeni tudi obrata trendov. Koscu prijazne operacije KOPOP (zlasti VTR in STE) so verjetno učinkovite, a je vpis premajhen, saj niso dovolj finančno stimulativne.

Monitoring metuljev kaže zelo kritično stanje nekaterih vrst na izbranih območjih (denimo veliki mravljiščar v Halozah, strašničin in temni mravljiščar na območju Slovenskih goric, rdeči apolon na območju Julijskih Alp in trnovskega gozda ter barjanski okarček na območju Koprskih Brd), med tem ko se v primeru določenih območij stanje izboljšuje oz. ostaja stabilno (npr. strašničin in temni mravljiščar na območju Goričkega, strašničin mravljiščar na območju Nanoščice in barjanski okarček na Krasu). Monitoring ne odgovarja neposredno na vprašanje vpliva PRP na stanje habitatov in vrst in tudi ne izpostavlja problematike izvajanja ciljnih naravovarstvenih operacij. Tega problema se delno dotika poročilo projekta LJUBA, ki kaže na kritično populacijo barjanskega okarčka na Ljubljanskem barju. Poročilo kot enega ključnih predlaganih ukrepov za izboljšanje stanja navaja prav izvajanje naravovarstvenih zahtev operacije STE, ta operacija pa dosega najnižji delež vključenosti upravičenih površin (zgolj 5,96% vseh upravičenih GERK - glej skupno vprašanje za vrednotenje št. 8).

Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic na območjih Natura 2000 v letu 2016 je prav tako nakazal pozitivne učinke PRP, zlasti prispevek operacij STE in VTR k ohranjanju kosca na Ljubljanskem barju. Ob

enem poročilo izpostavlja problem, da z vidika vpisa operaciji za kmete nista dovolj privlačni, zato je tudi njuno izvajanje zelo omejeno. Slab vpis v operacijo HAB (natančneje zahtevo HAB_KOS) tudi ne omogoča bistvenega izboljšanja stanja populacije črnočelega srakoperja na območjih Natura 2000 za ptice.

[1] V tem primeru gre za ukrepe iz prejšnjega programskega obdobja, a z vidika zahtev popolnoma primerljive operacije.

7.w7) Zaključki in priporočila

7.x) PSEQ03-FA - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s prednostnim področjem posameznega programa

Prednostno področje posameznega programa: 4ABC

Vprašanje vrednotenja posameznega programa: Kakšen je vpliv ukrepa 10 (operacija 14 Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri) na ohranjanje reje živali (ohranjanje travinja) in zagotavljanje sobivanja z zvermi (zmanjšanje škode, ki jo na rejnih živalih povzročijo zveri – medved, vol

Utemeljitev izbire prednostnega področja vrednotenja posameznega programa:

Razumevanja kako uspešen je ukrep 10 – operacija 14 Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri.

7.x1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju posameznega programa

Programirani ukrepi / podukrepi: M10, operacije 14 (Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri).

7.x2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Za to vprašanje ni opredeljenih povezav

7.x3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode:

Skupno vprašanje za vrednotenje ne zahteva kvantitativnih metod vrednotenja.

b) Kvalitativne metode: anketni vprašalnik, teorija sprememb

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Anketni vprašalnik bo omogočil vrednotenje vplivov operacije 14 na sobivanje domačih živali z zvermi, ter tudi vplive na ohranjanje reje živali v prihodnosti. Teorija sprememb bo omogočila primerjavo trendov kazalnikov NB06 ter NB07 s podatki pridobljenimi v preko vprašalnikov, ter nam pomagala razločevati med mnenji upravičencev ter empiričnimi podatki na ravni celotne Slovenije.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Anketni vprašalnik bo poslan celotnemu vzorcu upravičencev operacije 14. Metoda je bila izbrana zaradi dostopa do upravičencev ter časovne in stroškovne učinkovitosti.

  S pomočjo teorije sprememb bomo primerjali ugotovitve iz analize vprašalnikov s podatki ARSO, natančneje s kazalnikoma [NB06], ki prikazuje stanje v populaciji rjavega medveda (vključujoč z beleženjem škod, ki jih je medved povzročil na premoženju) ter [NB07], ki prikazuje časovni pregled nastanka škode in število škodnih dogodkov (za katere je bilo

odobreno izplačilo odškodnine iz proračuna RS).

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Niso identificirali posebnih izzivov.

7.x4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Dodatni kazalnik učinka	Najučinkovitejše aktivnosti pri preprečevanju škodnih primerov na pašnikih	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q61).
Dodatni kazalnik učinka	Učinkovitost oblik varovanja črede	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q62).
Dodatni kazalnik učinka	Vpliv operacije 14 na število škodnih primerov na pašnikih	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q58, Q59).
Dodatni kazalnik učinka	Vpliv operacije na ohranjanje reje živali	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q63).
Dodatni kazalnik učinka	Vpliv operacije na sobivanje domačih živali in zveri	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q26).

7.x5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Operacija se je že izvajala, a je število upravičencev zelo majhno (skupaj je bilo v zahteve KRA_OGRM, KRA_VARPA in KRA_VARPP vključenih 40 upravičencev). Posledično je bilo tudi število respondentov v anketi zelo omejeno - le trije so odgovorili, da so bili vključeni v izvajanje operacije 14. Podatkov za presojo vpliva operacije 14 je tako v tej fazi premalo.

7.x6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Zaradi izjemno majhnega števila anketirancev, ki so izjavili, da so bili vključeni v izvajanje operacije »Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri«, na vprašanje za vrednotenje ne moremo podati zanesljivega odgovora. Vprašanje je namreč utemeljeno zgolj na analizi anketnega vprašalnika, v okviru katerega pa so na relevantna vprašanja odgovarjali le 3 anketiranci.

Glede na podatke kazalnika ARSO [NB06] – Število škodnih primerov, ki jih je povzročil rjavi medved je med letoma 2014 in 2015 prišlo do upada (s 519 na 339), a zmanjšanje ni del trenda, saj podatki močno variirajo med leti (od 57 leta 1995 do 817 leta 2005). Kazalnik ARSO [NB07] – Odškodnine za škodo, ki jo

povzročijo živali zavarovanih vrst kaže, da skupno število škodnih dogodkov upada (s 628 v letu 2015 je to število najnižje doslej), med njimi pa ves čas močno prednjačijo škodni primeri, ki jih povzročita rjavi medved in volk na drobnici.

Iz prejetih odgovorov je sicer razvidno, da upravičenci ne pripisujejo pretiranega vpliva PRP na te dogodke. Dva od treh respondentov ocenjujeta, da je škodnih primerov na pašnikih, ki jih povzročajo zveri, vse več. Eden od njiju je celo ocenil, da je večje število škodnih primerov posledica izvajanja PRP, med tem ko upravičenec, ki meni, da je škodnih primerov manj, te spremembe ne pripisuje izvajanju PRP. Na sobivanje po mnenju anketirancev najbolje vpliva nakup elektroograj, ki jih tudi sicer vidijo kot najbolj učinkovit način za varovanje črede in preprečevanje škodnih primerov na pašnikih. En respondent ocenjuje, da operacije bistveno pripomore k odločitvi za ohranjanje reje, med tem ko dva menita nasprotno.

Glede na obstoječe splošne trende in ob hkratnem financiranju v okviru operacije 14 lahko pričakujemo nadaljnje pozitivne trende v smeri sobivanja živali in zveri. Dejanske rezultate bo mogoče ponovno preveriti z anketnim vprašalnikom med prejemniki sredstev v okviru vrednotenja leta 2019, ko pričakujemo tudi večji odziv upravičencev, ki so bili vključeni v to operacijo.

7.x7) Zaključki in priporočila

7.y) PSEQ04-FA - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s prednostnim področjem posameznega programa

Prednostno področje posameznega programa: 4ABC

Vprašanje vrednotenja posameznega programa: Kakšen je vpliv ukrepa 10 na prilagajanje in blaženje učinkov podnebnih sprememb v kmetijstvu?

Utemeljitev izbire prednostnega področja vrednotenja posameznega programa:

Za opredelitev uspešnosti horizontalnega cilja, vezanega na blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, je tovrstna analiza ključna.

7.y1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju posameznega programa

Kot navedeno zgoraj k blaženju učinkov podnebnih sprememb prispevajo M10, M11 in M04. Prvi zasleduje ta cilj prek naslednjih zahtev: GEN_PAS, GEN_SOR, POZ_KOL, POZ_FFSM, SAD_VABE, VIN_VABE in SAD_KONF. Nekatere izmed teh operacij imajo namreč učinek izboljšanja vodnega režima v tleh in/ali zadrževanje vlage v tleh – oboje deluje kot zavarovalni mehanizem proti vplivu suše. Drugi učinki omenjenih operacij vključujejo zaščito rastlin pred ekstremnimi temperaturami, varovanje tal pred škodljivimi vplivi vremena, zaščita pred vodno in vetrno erozijo in zmanjševanje drugih negativnih naravnih vplivov.

Sekundarni učinek imajo usposabljanja (ukrep M01).

7.y2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Za to vprašanje ni opredeljenih povezav

7.y3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za vse kvantitativne programsko specifične kazalnike je najprimernejši izračun vrednosti deležev, pri čemer bomo uporabili podatke o upravičencih iz podatkovnih baz ARSKTRP. Bolj napredne statistične analize pri tem vprašanju niso možne, saj nas zanima predvsem dejanski učinek naložb ali dejavnosti, namenjenih prilagajanju podnebnim spremembam, kar je odvisno od njihovega pojava (predvsem v obliki ekstremnim vremenskih razmer), to pa je najbolj merljivo s strani upravičencev samih.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Spodaj navajamo kvantitativne kazalnike z načinom njihovega izračuna:

  1. »Delež kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za prilagajanje na podnebne spremembe« – delitev KZU zahtev, ki prispevajo k prilagajanju na podnebne spremembe, z vsemi KZU v M10 in M11.
  2. »Delež upravičencev ukrepov M10 in M11, ki so vključeni v (vsaj eno) zahtevo za prilagajanje na podnebne spremembe« – število upravičencev, katerim je bila

odobrena zahteva v okviru M10 in M11 za prilagajanje na podnebne spremembe, deljeno s skupnim (neto) številom upravičencev ukrepa KOPOP in Ekološko kmetijstvo.

3. »Delež kmetijskih gospodarstev z naložbami, namenjenih prilagajanju podnebnim spremembam« - deljenje števila kmetijskih gospodarstev, katerim so bile tovrstne naložbe v okviru ukrepa M04, z vsemi odobrenimi naložbami do 31.12.2016.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Pri izračunu vrednosti deležev ne vidimo izzivov.

b) Kvalitativne metode: anketni vprašalnik, fokusna skupina

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za ugotovitev učinkov naložb in/ali dejavnosti, ki so predmet tega vprašanja, bomo izvedli razgovore (za kontekstualizacijo prilagajanja na podnebne spremembe v kmetijstvu) in anketni vprašalnik (za vpogled v učinke, zaznane s strani upravičencev). Anketni vprašalnik bo namenjen tudi opredelitvi deleža kmetijskih gospodarstev, vključenih v ukrep M11, ki prideluje (zgolj) avtohtone in tradicionalne vrste pridelkov.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Razgovore bomo vodili s strokovnjaki iz Kmetijskega inštituta Slovenije in OU (nosilec in strokovnjaki ukrepa M10). V širši anketni vprašalnik upravičencem bomo upravičence povprašali po prispevanju naložbe oz. načina kmetovanja k blaženju učinkov podnebnih sprememb, na primer, če so te naložbe ali način kmetovanja že blažile učinke ekstremnih vremenskih razmer kot so suša, toča, pozeba in sunkovit veter.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Največji izziv pri vprašalniku predstavlja odzivnost, še posebej upoštevajoč nižjega števila upravičencev zaradi specifičnosti vprašanja. V tem primeru se bomo zanašali na mnenje strokovnjakov o prispevanju operacij in naložb, opisanih zgoraj, k blaženju učinkov podnebnih sprememb.

7.y4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	Ne	6.250,00			ARSKTRP - baza upravičencev
Skupni kazalnik	O5 - Skupna površina (ha)	Ne	71.711,00			ARSKTRP - baza upravičencev

učinka						
Dodatni kazalnik učinka	Delež ekoloških kmetovalcev, ki prideluje avtohtone in tradicionalne vrste kmetijskih pridelkov	Da	55%			Anketa med upravičenci
Dodatni kazalnik učinka	Delež ekoloških kmetovalcev, ki prideluje zgolj avtohtone in tradicionalne vrste kmetijskih pridelkov	Da	11%			Anketa med upravičenci
Dodatni kazalnik učinka	Delež kmetijskih gospodarstev z naložbami, namenjenih prilagajanju podnebnim spremembam	Da	6.4%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Delež kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za prilagajanje na podnebne spremembe	Da	35.1%			ARSKTRP - baza upravičencev, fokusna skupina
Dodatni kazalnik učinka	Delež upravičencev ukrepov M10 in M11, ki so vključeni v (vsaj eno) zahtevo za prilagajanje na podnebne spremembe	Da	87.3%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Učinek izvajanja zahtev ukrepa M10, namenjenih prilagajanju podnebnih spremembam	Ne				Anketa med upravičenci. Kvalitativen kazalnik – gledati Q65 v prilogi A-1 in odgovor na vprašanje (točka 7.).
Dodatni kazalnik učinka	Učinek naložb, namenjenih prilagajanju podnebnih spremembam	Da	0%			Anketa med upravičenci

7.y5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Pri deležu kmetijskih zemljišč gre za bruto vrednost – tj. seštevek vseh površin, na katerih se izvajajo identificirane zahteve oz. ukrepi (vključeno je podvajanje površin), deljeno s seštevkom vseh površin vseh zahtev v okviru M10 in M11. V izračunano vrednost površin niso vključene površine, na katerih se izvaja zahteva GEN_PAS (reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje), saj kmetijsko gospodarstvo pri tej zahtevi vključene površine ne poroča.

Na anketno vprašanje, vezano na učinek izvajanja ukrepa M10, je odgovorilo 17 respondentov, kar je premalo za oblikovanje sklepov o celotni populaciji.

7.y6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Ocenjujemo, da ima ukrep M10 (omejen) pozitiven vpliv na prilagajanje in blaženje učinkov podnebnih sprememb v kmetijstvu. Program razvoja podeželja k tem ciljem prispeva tudi preko ukrepa M11 ter podukrepov M04.1, M04.2 in M04.3. Ugotavljamo, da ima PRP skozi te tri ukrepe, posredno tudi skozi ukrep M01, pomemben vpliv, ki se na področju naložb lahko še poveča.

Zaradi podnebnih sprememb so pojavi kot so suša, poplave, pozeba, žled, nevihte s točo in ožigi vse bolj

pogosti. Ker je pa kmetijska proizvodnja, ter s tem povezani ekonomska uspešnost kmetij in samooskrba s hrano, neposredno odvisna od vremenskih razmer, je ključno tako zmanjšanje emisij TGP in amonijaka (obravnavano v okviru SVV 14) kot tudi prilagajanje na podnebne spremembe. Za obvladovanje tveganj, povezanih z neugodnimi vremenskimi pojavi, lahko kmetijska gospodarstva izvajajo agrotehnične ukrepe (kolobar, izbira primerni sort rastlin in prilagodljivih pasem živali, način obdelave tal ipd.) in/ali naložbene ukrepe (v namakalne sisteme, mreže proti toči). Dodatno k blažitvi teh tveganj prispeva še večje znanje in informiranost nosilcev kmetijske dejavnosti, tehnološka prilagoditev kmetijskih gospodarstev in razvoj sodobnih tehnologij in praks.

Agrotehnični ukrepi

K prilagajanju na podnebne spremembe vplivajo naslednje zahteve ukrepa M10: reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje (GEN_PAS), pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (GEN_SOR), petletni kolobar (POZ_KOL), uporaba protiinsektnih mrež (POZ_FFSM), uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov (SAD_VABE in VIN_VABE) ter uporaba metode konfuzije in dezorientacije (SAD_KONF). Površina kmetijskih zemljišč v uporabi, na katerih se te zahteve izvajajo, je 71.711 ha, kar predstavlja 25,8% vseh bruto površin, vključenih v ukrep KOPOP. Če upoštevamo še upravičence ukrepa M11 (ki niso vključeni tudi v KOPOP), ki tudi prispeva k blaženju učinkov podnebnih sprememb, je ta površina bruto **111.514 ha**, **oz. 35,1% površin v ukrepov M10 in M11.** K tem prispevata zlasti ekološko kmetovanje (na 41.849 ha površine) in zahteva Petletni kolobar v okviru KOPOP (na 62.885 ha površine), medtem ko zanimanja za protiinsektne mreže še ni bilo, malo priljubljeni sta tudi zahtevi operacije Sadjarstvo.

Število KMG, ki izvaja aktivnosti (zahteve v okviru KOPOP), namenjene prilagajanju na podnebne spremembe, je 3.938, kar predstavlja 71,3 % vseh kmetijskih gospodarstev, vključenih v ta ukrep. Ob upoštevanju ukrepa Ekološko kmetovanje, je **število KMG 6.520** oz. 87,3 % vključenih v M10 ali M11. Gre za relativno visok delež, kar glede na majhno število zahtev odraža visoko zanimanje za tovrstno zavarovanje proti zunanjim tveganjem s strani kmetijskih gospodarstev. Naj omenimo, da so tri zahteve (POZ_KOL, VIN_VABE in SAD_VABE) v svojih operacijah (poljedelstvo in zelenjadarstvo, sadjarstvo in vinogradništvo) obvezne, kar prav tako vpliva na njihovo razširjenost.

Kmetijska gospodarstva, ki so v anketnem vprašalniku označila, da izvajajo zahteve namenjene prilagajanju podnebnim spremembam, smo povprašali o njihovi oceni uspešnosti izvajanje tovrstnih zahtev. Vseh 17 respondentov je odgovorilo, da so bile tovrstne aktivnosti uspešne pri zasledovanju cilja. Na podlagi tega ugotavljamo, da se večina izvajalcev relevantnih zahtev ne zaveda, da le-te prispevajo (tudi) k prilagajanju na podnebne spremembe (vseh respondentov, vključenih v M10 ali 11, je 431), med tistimi, ki pa se, je opaziti visoko zadovoljstvo z njihovo uspešnostjo.

V anketnem vprašalniku smo upravičence ukrepa M11 vprašali tudi, ali pridelujejo avtohtone in tradicionalne vrste kmetijskih pridelkov. Izbira tovrstnih sort namreč ravno tako prispeva k blaženju učinkov podnebnih sprememb, saj so na lokalno podnebje najbolj prilagojene. 55% (67 od 122) anketirancev je odgovorilo, da prideluje tudi avtohtone in tradicionalne vrste kmetijskih pridelkov, 11% jih je odgovorilo, da prideluje zgolj tovrstne pridelke.

Naložbeni ukrepi

Vsi podukrepi ukrepa M04 podpirajo naložbe v boljše prilagajanje na podnebne spremembe. Do

31.12.2016 je bilo odobrenih **9 tovrstnih naložb od 141 (6,4%)**, in sicer:

- Postavitev mrež proti toči (1) in ureditev malih namakalnih sistemov (1) v okviru podukrepa M04.1
- Ureditev ali obnova objektov in nakup pripadajoče opreme za oskrbo z vodo ter posodobitev sistemov za varčno uporabo vode, shranjevanje vode, ureditev greznic in čistilnih naprav, ureditev lovilcev maščob oziroma naprav za obdelavo odpadnih voda (7)
- V okviru M04.3, ki podpira naložbe v namakalne sisteme za več uporabnikov, do presečnega datuma še ni bilo odobritev.

Na podlagi fokusne skupine ugotavljamo, da je brez dodatnih spodbud s strani OU pričakovati konstanten delež KMG, vključenih v tovrstne naložbe. V primeru objave predvidenega javnega razpisa za namakalne sisteme za več uporabnikov (podukrep M04.3), lahko pričakujemo manjše povečanje vključenih KMG. Naj dodamo, da je MKGP v juniju 2016 objavil razpis (4.javni razpis) 'Podpora za naložbe kmetijskih gospodarstev, namenjene prilagoditvi na podnebne spremembe' - do roka 10.10.2016 so prejeli 36 prijav z 2,93 mio EUR vrednostjo zaprošenih sredstev (10 mio EUR je bilo razpoložljivih). Odobritev še ni bilo, je pa število prijav bistveno nižje kot pri drugih javnih razpisih – javni razpis 'Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva za leto 2016, za naložbe namenjene prilagoditvi na podnebne spremembe in naložbe za izvajanje tehnoloških izboljšav ter znižanju stroškov pridelave' je imel 337 prijav, javni razpis 'Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva za leto 2016, za naložbe namenjene izvajanju tehnoloških izboljšav na področju higiene, varovanja okolja in varnosti pri delu ter znižanju stroškov pridelave' pa 341. **Zanimanja med KMG za tovrstne naložbe je torej relativno malo.** Dodatne naložbe, ki bi prispevale k obvladovanju tveganj v kmetijstvu zaradi podnebnih sprememb, so še uporaba odpadnih voda, zaščita pred pozebo, protivetrni pasovi.

Ker na področju naložb še ni bilo izplačil, (še) ne moremo opredeliti njihove uspešnosti.

7.y7) Zaključki in priporočila

7.y7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Izvajanje aktivnosti (EK, izbrane zahteve KOPOP), ki prispevajo k blaženju učinkov podnebnih sprememb, je relativno razširjeno. Hkrati iz odgovorov na anketo izhaja, da se večina vključenih v te zahteve tega učinka ne zaveda.

Priporočilo:

Predlagamo širše informiranje potencialnih upravičencev (tudi tistih, ki so vključeni zgolj v OMD) o pomenu izvajanja ukrepov za prilagajanje na podnebne spremembe in o podpori (finančni in drugi), ki jo pri tem nudi PRP. Obveščanje lahko poteka v okviru usposabljanj KOPOP, in pa tudi širše s pomočjo Mreže za podeželje.

7.y7.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

Zanimanja med KMG za naložbe, namenjene prilagajanju na podnebne spremembe, je relativno malo.

Priporočilo:

Predlagamo, da preko ciljno usmerjenih javnih razpisov OU še naprej aktivno spodbuja naložbe, namenjene prilagajanju na podnebne spremembe.

7.z) PSEQ05-FA - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s prednostnim področjem posameznega programa

Prednostno področje posameznega programa: 4ABC

Vprašanje vrednotenja posameznega programa: Koliko in na kakšen način je ukrep 10 prispeval k zavedanju in vedenju o pomenu ohranjanja okolja (biotska raznovrstnost, vode, tla) in trajnostnega kmetovanja?

Utemeljitev izbire prednostnega področja vrednotenja posameznega programa:

Zavedanje in vedenje o pomenu ohranjanja okolja pa je predpogoj za preusmerjanje kmetijskih gospodarstev v sonaraven način gospodarjenja z zemljišči, ki zmanjšuje vplive kmetovanja na okolje, prispeva k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam.

7.z1) Seznam ukrepov, ki prispevajo k prednostnemu področju posameznega programa

Primarno programirani ukrepi / podukrepi za kmetijstvo: M10

7.z2) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Za to vprašanje ni opredeljenih povezav

7.z3) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode:

Skupno vprašanje za vrednotenje ne zahteva kvantitativnih metod vrednotenja.

b) Kvalitativne metode: anketni vprašalnik, polstrukturirani intervjuji

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Anketni vprašalnik je najboljši način za preverjanje stopnje vedenja in zavedanja glede pomena ohranjanja okolja in trajnostnega kmetovanja, saj na ta način lahko dosežemo najširši vzorec upravičencev. Polstrukturirani intervjuji so namenjeni verifikaciji in interpretaciji analize anketnega vprašalnika.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Anketni vprašalnik bo poslan vsem upravičencem in bo omogočil primerjavo mnenj upravičencev ukrepa M10 z ostalimi upravičenci z vidika:

  1. zavedanja o pomenu varovanja okolja in vpliva ukrepa 10 in
  2. vedenja upravičencev glede konkretnih aktivnosti oz. kmetijskih praks, usmerjenih v varovanje okolja in trajnostno kmetovanje.

  Rezultate anketnega vprašalnika bomo dodatno preverili s pomočjo polstrukturiranih intervjujev s predstavniki OU.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Posebnih izzivov niso identificirali.

7.z4) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Dodatni kazalnik učinka	Delež upravičencev, katerih zemljišče ali gozd predstavlja naravni habitat za ogrožene rastlinske ali živalske vrste	Da				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q22).
Dodatni kazalnik učinka	Delež upravičencev, ki meni da je možno dodatno zmanjšati negativni vpliv uporabe gnojil in fitofarmacevtskih sredstev na njihovih zemljiščih oz. gozdovih	Da				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanja Q39-Q44).
Dodatni kazalnik učinka	Delež upravičencev, ki meni, da je mogoče dodatno zmanjšati negativni vpliv kmetijstva na erozijo in kakovost tal	Da				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q48).
Dodatni kazalnik učinka	Delež upravičencev, ki na zemljiščih oz. gozdovih v upravljanju uporablja naravi prijazne načine upravljanja ali obdelave, ki prispevajo k aktivnemu varovanju okolja in biotske raznovrstnosti	Da				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q19).
Dodatni kazalnik učinka	Možni načini, na katere je možno dodatno zmanjšati negativni vpliv kmetijstva na erozijo in kakovost tal	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q49).
Dodatni kazalnik učinka	Možni načini, na katere je možno dodatno zmanjšati negativni vpliv uporabe gnojil in fitofarmacevtskih sredstev	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanja Q38).
Dodatni kazalnik učinka	Vpliv ukrepa 10 k boljšemu upravljanju z okoljem in trajnostnemu kmetijstvu	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q18).
Dodatni kazalnik učinka	Vrste ogroženih živali ali rastlin na zemljiščih ali gozdovih v upravljanju upravičencev, ki predstavljajo naravni habitat za ogrožene rastlinske ali živalske vrste	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q23).
Dodatni kazalnik učinka	Zavedanje glede nevarnosti negativnih vplivov kmetijstva na kakovost tal	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q47).
Dodatni kazalnik	Zavedanje glede nevarnosti negativnih vplivov kmetijstva na kakovost voda (kemijsko in	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanja Q36, Q37, Q38).

učinka	ekološko stanje)					
Dodatni kazalnik učinka	Zavedanje glede pomena ohranitve habitatov ogroženih rastlinskih in živalskih vrst	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanji Q20).
Dodatni kazalnik učinka	Zavedanje glede vplivov ohranjanja habitatov na stanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanje Q21).

7.z5) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Pri pripravi odgovora na vprašanje za vrednotenje nismo zaznali posebnih težav.

7.z6) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Med upravičenci PRP obstaja visoka stopnja zavedanja glede pomena ohranjanja okolja, a hkrati določen dvom v dejanski uspeh izvajanja ukrepov PRP. Med upravičenci so tudi velike razlike, ko gre za vprašanje konkretnih habitatov oz. vrst, kar kaže na to, da ne posedujejo v zadostni meri konkretnih znanj, ki bi jim služila kot podlaga za odločanje o načinih kmetovanja na svojih zemljiščih. Med anketiranimi upravičenci se jih večina zaveda nevarnosti negativnih vplivov uporabe gnojil in pesticidov na okolje, vendar je zaskrbljujoče dejstvo, da jih skoraj polovica te nevarnosti ne prepozna, kljub temu da gre za onesnaževala, ki izvirajo skoraj izključno iz kmetijske dejavnosti. Bolj enotno je zavedanje glede nevarnosti negativnih vplivov kmetijstva na kakovost tal. Pri tem se rezultati za skupino upravičencev ukrepa M10 ne razlikujejo bistveno.

Z vidika vedenja (tj. posedovanja znanja in praktičnih izkušenj o kmetijskih praksah usmerjenih v ohranjanje okolja in trajnostnega kmetovanja) so rezultati analiz anketnega vprašalnika spodbudni, pri čemer so upravičenci ukrepa M10 še nekoliko bolj seznanjeni od splošne populacije upravičencev, kar kaže na pomembno dodano vrednost ukrepa M10 pri spodbujanju in izvajanju okoljsko sprejemljiv(ejš)ih kmetijskih praks.

Zavedanje glede pomena ohranjanja okolja in trajnostnega kmetovanja

Pomembnost ohranjanja življenjskega prostora rastlinskih in živalskih vrst je izrazilo 94% respondentov (59% jih meni, da je to zelo pomembno) (N=573), hkrati pa jih kar 57% meni, da ukrepi oz. operacije, namenjene ohranjanju življenjskega prostora rastlinskih in živalskih vrst, ne dosegajo namena. Med celotno skupino respondentov in tistih, ki so označili, da so upravičenci ukrepa M10, ni razlike v odgovorih.

Ugotavljamo, da je zavedanja glede pomena ohranitve habitatov v povezavi s stanjem ogroženih rastlinskih in živalskih vrst zadovoljivo. Nekoliko problematična pa je skepsa med anketiranci glede tega, ali ukrepi oz. operacije, namenjene ohranjanju življenjskega prostora rastlinskih in živalskih vrst, dosegajo svoj namen, kar velja tudi za skupino upravičencev ukrepa M10 (glej priporočilo v okviru skupnega vprašanja za vrednotenje št. 8).

35% respondentov (34%v primeru upravičencev ukrepa M10) je odgovorilo, da kmetijsko zemljišče ali gozd s katerim upravljajo, predstavlja naravni habitat za ogrožene rastlinske ali živalske vrste. Tudi v primeru upravičencev ukrepa M10 pa opažamo veliko raznolikost v razumevanju te problematike. Pomemben del respondentov je zelo jasno navedel vrste, ki so v Sloveniji ogrožene in zaščitene (zlasti zaščitene vrste ptic in metuljev, vidra ipd.), določeni anketiranci so izpostavili tudi pomen ohranjanja habitatov kot predpogoja za ohranjanje biotske raznovrstnosti (gozdni rob, barje, travinje). Večji del odgovorov upravičencev ukrepa M10 je prav tako zajemal navajanje splošnih kategorij (razredov ali redov) živali, kot so divjad, ptice, metulji, žuželke oz. vrst, ki v Sloveniji ne veljajo za ogrožene (veverica, jež ipd.). Zanimivo je, da so v okviru tega vprašanja določeni respondenti izpostavili tudi problematiko ohranjanja avtohtonih vrst rastlin (jablane, ajda, lucerna krima, divja orhideja, idrijski jeglič,...) in živali (krškopoljski prašič, bovška ovca, belokranjska pramenka itd.). Rezultati kažejo, da tudi med upravičenci ukrepa M10 obstaja določena stopnja zavedanja glede pomena ohranjanja habitatov in vrst, vendar upravičenci ne posedujejo v zadostni meri konkretnih znanj glede tega, za katere vrste gre in kakšni so primerni načini za ohranjanje teh vrst.

Glede vplivov kmetijstva na kakovost voda več respondentov meni, da je ta vpliv pozitiven (36%) kot negativen (35%), med tem ko jih 30% meni, da vpliva ni. Rezultat pri upravičencih ukrepa M10 ni dosti drugačen; 37% jih vidi pozitiven vpliv, 34% negativnega, 28% respondentov pa meni, da tega vpliva ni. N=538. Dobra polovica respondentov (52%) sicer meni, da ima uporaba gnojil in pesticidov lahko negativen vpliv na okolje, a pri tem ne gre spregledati zaskrbljujočega dejstva, da jih kar 48% teh vplivov ne vidi in da med upravičenci ukrepa M10 ti odstotki niso bistveno drugačni (53% vs. 47%). N=492.

Pomemben delež respondentov (60%) se zaveda nevarnosti negativnih vplivov intenzivnega kmetijstva na kakovost tal (29% jih je odgovorilo, da je ta vpliv rahlo negativen, 31% pa, da je zelo negativen). N=528. Rezultati so popolnoma primerljivi v skupini respondentov, ki so izjavili, da so upravičenci ukrepa M10.

Večina (63%) respondentov, ki so izjavili, da so upravičenci ukrepa M10 (KOPOP), meni, da ta ukrep pomembno prispeva k boljšemu upravljanju z okoljem in trajnostnemu kmetijstvu (17% jih meni, da zelo pomembno vpliva, 46% pa, da pomembno vpliva). Nekoliko zaskrbljujoč je podatek, da 17% upravičencev ocenjuje, da ukrep tovrstnih pozitivnih vplivov nima. Ukrep je torej na splošno dobro prepoznan kot pomembno orodje za spodbujanje kmetijskih praks, namenjenim ohranjanju okolja in trajnostnega kmetovanja, a vsi upravičenci še niso prepoznali njegovih dejanskih vplivov. N=226.

Vedenje, potrebno za izvajanje kmetijskih praks, usmerjenih v ohranjanje okolja in trajnostnega kmetovanja

83% respondentov je odgovorilo, da na zemljiščih oz. gozdovih v upravljanju uporablja naravi prijazne načine upravljanja ali obdelave, ki prispevajo k aktivnemu varovanju okolja in biotske raznovrstnosti. N=450. Ta delež je med upravičenci KOPOP še nekoliko višji, in sicer 90%. N=200. To kaže na visoko stopnjo vedenja, ki je potrebno za izvajanje kmetijskih praks, usmerjenih v ohranjanje okolja in trajnostnega kmetovanja. Višji odstotek med upravičenci M10 ni presenetljiv, saj ti upravičenci tovrstne prakse izvajajo v okviru zahtev KOPOP.

Deleža upravičencev, ki meni da je možno dodatno zmanjšati negativni vpliv uporabe gnojil in fitofarmacevtskih sredstev na njihovih zemljiščih oz. gozdovih, nismo preverjali na podlagi ločenega vprašanja, na podlagi razpoložljivih podatkov pa ocenjujemo, da ti načini obstajajo, saj so anketiranci na splošno ocenili, da se poraba organskih in mineralnih gnojil ne povečuje. Večina respondentov je odgovorila, da ostaja enaka (50%) oz. da se zmanjšuje (44%). N=274. Tudi poraba pesticidov se pri

upravičencih zmanjšuje (60% respondentov). N=253.

Med načini za zmanjšanje porabe gnojil in fitofarmacevtskih anketiranci izpostavljajo zmanjšanje uporabe s pomočjo:

- omejevanja živinoreje,
- prepovedi in omejitve uporabe ter priprave ustreznih predpisov, ki to urejajo,
- informiranja in ozaveščanja kmetov,
- izvajanja kmetijskih prakse v skladu z zahtevami KOPOP in EK (ozelenitev, kolobar, omejitve kot veljajo na VVO, mehanska obdelava ipd.),
- zaščita izpiranja hlevskega gnoja v času nevegetacije,
- spodbujanja gnojenja z naravnimi gnojili in uporabo ekoloških škropiv,
- nadzora prodaje gnojil in fitofarmacevtskih sredstev (omejena prodaja količin glede na površine sonaravnega kmetijstva),
- cenovne politike za pridelke, pridelane na sonaraven način (pridelki iz biodinamičnega kmetijstva cenovno ne morejo konkurirati intenzivnemu kmetijstvu),
- nadomeščanja izpada prihodka zaradi nižjih hektarskih donosov (izpad bi morali financirali tudi vsi, ki imamo korist od čistih voda),
- spremljanja rezultatov analize tal pri odločanju o uporabi gnojil,
- upoštevanja vremenskih napovedi pri uporabi in
- smotrne izbire kultur.

81% respondentov meni, da je mogoče dodatno zmanjšati negativni vpliv kmetijstva na erozijo in kakovost tal. N=350. Ta delež je med upravičenci KOPOP še nekoliko višji, in sicer 86 %. N=156. Rezultati kažejo, da upravičenci (zlasti v okviru ukrepa M10) vedo, na kakšen način oz. z uporabo kakšnih kmetijskih praks se lahko zagotavlja optimalna kakovost tal.

Med ukrepi, s katerimi se bistveno zmanjšuje vpliv kmetijstva na erozijo in kakovost tal, so respondenti najpogosteje navajali izvajanje zahtevka ukrepov KOPOP in EK (kolobar, dosevki, mejice, konzervirajoča obdelava tal, ozelenitev, zastiranje tal, organsko gnojenje, gnojenje po gnojilnih načrtih, neuporaba fitofarmacevtskih sredstev, mulčenje, terasiranje, znižanje obtežbe, zeleno gnojenje, čas košnje oz. obdelave itd.), kar kaže na pomen PRP z vidika zagotavljanja kakovost tal. Poleg tega so med možnimi rešitvami respondenti navajali še:

- ekstenzivno kmetovanje in uporaba klasičnih metod kmetovanja;
- sankcioniranje kmetov, ki ne sledijo smernicam in navodilom;
- smotrna raba zemljišč, ki ustreza naravnim pogojem (npr. ekološko raznolika polja ob potokih, sprememba njiv v travnike, trajni nasadi itd.);
- manj intenzivna predsetvena obdelava tal;
- kompostiranje;
- ozaveščanje, svetovanje in izobraževanje za kmete;
- povečevanje obdelovalnih površin in komasacije, melioracije;
- zagotavljanje kulturne pestrosti in izbor primernih kultur;
- smotrna uporaba mehanizacije (minimalna uporaba težkih strojev);
- opustitev govedoreje, spodbujanje kozjereje;
- izgradnja protivetrnih pasov, ki preprečujejo vetrno erozijo;
- "počitek" njivskih površin vsaka tri leta;
- ustrezno število živali v čredinkah na paši;

- uporaba sodobnih tehnologij in praks v kmetijstvu.

Pri interpretaciji rezultatov anketnega vprašalnika nismo izvedli načrtovanega intervjuja, saj so bila različni vidiki tega vprašanja obravnavani v okviru fokusnih skupin na področju biotske raznovrstnosti in upravljanja voda, na katerih so bili prisotni tudi predstavniki Organa upravljanja.

7.z7) Zaključki in priporočila

7.z7.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Zavedanje glede nevarnosti negativnih vplivov kmetijstva na kakovost voda in okolje je na splošno nizka. Možno je celo, da so odgovori rezultat defenzivne drže kmetov, ki so neprestano soočeni s pritiski glede negativnih vplivov na okolje.

Priporočilo:

Med ukrepi usposabljanja in svetovanja naj se več pozornosti nameni razlagi povezave med kmetijstvom in okoljem z uporabo zelo konkretnih primerov (npr. kemijsko stanje podzemnih voda v različnih regijah, vsebnost pesticidov, vpliv na življenje in zdravje ljudi in živali itd.).

7.aa) PSEQ01-TOPIC - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s temo vrednotenja posameznega programa

Tema vrednotenja: Vpliv M04 na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe

Vprašanje vrednotenja posameznega programa: V kolikšni meri naložbe v osnovna sredstva vplivajo na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe?

Utemeljitev izbire teme vrednotenja posameznega programa:

Zahteva Okoljskega poročila PRP 2014-2020

7.aa1) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Za to vprašanje ni opredeljenih povezav

7.aa2) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Z izračunom vrednosti deležev bomo na podlagi podatkov o izplačilih oz. izvajanju operacij ocenili razširjenost izvajanja ukrepa M04.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Delež podprtih gospodarstev z naložbami v osnovna sredstva, ki pozitivno /negativno vplivajo na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe bomo izračunali tako, da bomo delili število podprtih gospodarstev z naložbami v kmetijska gospodarstva v okviru podukrepov M04.1 in M04.3, ki imajo označen prispevek h prednostnemu področju 4 A (»Ostala prednostna področja, h katerim operacija prispeva (4A)«) s celotnim številom podprtih gospodarstev z naložbami v kmetijska gospodarstva v okviru podukrepov M04.1 in M04.3.

  Delež obsega naložb v osnovna sredstva, ki pozitivno/negativno vplivajo na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe bomo izračunali tako, da bomo delili skupni obseg naložb (javna + zasebna sredstva) v okviru podukrepov M04.1 in M04.3, ki imajo označen prispevek h prednostnemu področju 4A (»Ostala prednostna področja, h katerim operacija prispeva (4A)«), s celotnim skupnim obsegom naložb javna + zasebna sredstva).

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Nismo identificirali posebnih izzivov.

b) Kvalitativne metode: analiza izvajanja, teorija sprememb, intervju

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Na podlagi analize izvajanja bomo pregledali dokumentacijo za operacije z izplačili, ki imajo ki imajo označen prispevek h prednostnemu področju 4 A (»Ostala prednostna področja, h katerim operacija prispeva (4A)«). Vsebinska analiza operacij bo služila kot osnova za intervju z nosilcem ukrepa 4 na OU. Rezultate bomo z uporabo teorije sprememb primerjali z

ugotovitvami naknadnega vrednotenja in poskušali ovrednotiti srednje- in dolgoročni vpliv naložb na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

V okviru analize izvajanja bomo pregledali vse operacije znotraj podukrepov M04.1 in M04.3 ter za le te izdelali deskriptivni pregled možnih vplivov naložb na stanje biotske raznovrstnosti[1] na podlagi naslednjih kazalnikov rezultata:

1. vpliv naložb (pozitiven/ nevtralen/ negativen) v osnovna sredstva na stanje biotske raznovrstnosti, po vrstah vpliva[2];
2. vpliv naložb (pozitiven/ nevtralen/ negativen) v osnovna sredstva na stanje biotske raznovrstnosti, po vrstah naložb;
3. naložbe na območjih Natura 2000[3].

Pri tem bomo izhajali iz osnovnih podatkov o naložbah, kot so:

1. namen naložb (naložbe v izvajanje tehnoloških izboljšav na področju higiene, varovanja okolja in varnosti pri delu ter znižanju stroškov pridelave; naložbe v izvajanje pridelave ekoloških in drugih proizvodov iz shem kakovosti; naložbe v prilagoditev kmetijskih gospodarstev na zahteve kmetovanja na gorskih območjih; naložbe v prilagoditev kmetijskih gospodarstev podnebnim spremembam; naložbe v prilagoditev kmetijskih gospodarstev izvajanju nadstandardnih zahtev na področju zaščite rejnih živali; naložbe v povečanje učinkovite rabe energije (URE) in spodbujanje ponudbe in uporabe obnovljivih virov energije (OVE) za lastne potrebe kmetijskega gospodarstva; naložbe v izboljšanje učinkovitosti rabe živinskih gnojil in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in amonijaka);
2. uporabljena tehnologija (način obdelave tal: oranje, minimalna obdelava);
3. vrsta naložbe znotraj operacije gradnja in rekonstrukcija gozdnih cest in vlak (gozdne ceste, gozdne vlake).

V skladu z navodili naročnika mora odgovor na vprašanje temeljiti na rezultatih analize vplivov naložb v osnovna sredstva v okviru naknadnega vrednotenja PRP 2007–2013 in podatkih o vključevanju v ukrep. Analiza PRP 2007–2013 je pomembna, ker se učinki pokažejo s časovnim zamikom in tako lahko poda pomembne informacije o vplivih in možnih prilagoditvah izvajanja. Iz poročila naknadnega vrednotenja izhaja, da sta naložbena ukrepa, katerih smiselno nadaljevanje predstavlja ukrep 4 »Naložbe v osnovna sredstva«, naslednja:

1. Ukrep 121: Posodabljanje kmetijskih gospodarstev (usmerjen v naložbe v lastno primarno pridelavo kmetijskih proizvodov z namenom povečanja konkurenčnosti z uvedbo novih ali boljših tehnologij in proizvodov, kar v okviru obdobja 2014-2020 sodi v okvir podukrepa 4.1 'Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva');
2. Ukrep 122: Povečanje gospodarske vrednosti gozdov (namenjen nakup nove mehanizacije in nove opreme za sečnjo in spravilo lesa ali z naložbami v gradnjo in rekonstrukcijo gozdnih cest in gozdnih vlak ter pripravo gozdnih vlak, kar v okviru obdobja 2014-2020 sodi v okvir podukrepa 4.3 'Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva' – operacija ' Ureditev gozdne infrastrukture'[4])

V okviru teorije sprememb bomo tako primerjali izsledke vrednotenja glede izvajanja PRP v obdobju 2007-2013 (naknadno vrednotenje) in ugotovitve analize izvajanja PRP v obdobju 2014-

2020 ter na ta način poskušali ovrednotiti srednje- in dolgoročni vpliv naložb na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe. Ugotovitve glede možnega vpliva naložb bomo dodatno podkrepili z intervjujem z nosilcem ukrepa M04.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Vprašljiva je zanesljivost in primerljivost podatkov naknadnega vrednotenja, saj gre za drugačno strukturo in način izvajanja programa. V primeru, da podatki naknadnega vrednotenja ne bodo uporabni, bomo analizo utemeljili zgolj na analizi izvajanja PRP v obdobju 2014-2020.

[1] Dejanskih vplivov z uporabo deskriptivne metode ni mogoče ovrednotiti, saj ni mogoče oceniti dejanske rabe kupljene mehanizacije in opreme.

[2] Vrste vpliva so deskriptivne kategorije pričakovanega vpliva naložb, npr. naložbe v izgradnjo gozdnih cest in vlak negativen vpliv na gozdne habitatne tipe zaradi povečanja odprtosti gozdov.

[3] S pomočjo prostorske analize bomo glede na lokacijo naložb preverili, ali znotraj območja Natura 200 prihaja do zgoščevanja.

[4] In podukrepa 8.4 'Podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov', ki pa ni namenjen naložbam, zato ga tu ne upoštevamo.

7.aa3) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Dodatni kazalnik učinka	Delež obsega naložb v osnovna sredstva, ki pozitivno/negativno vplivajo na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe - operacije na NATURA 2000	Da	2.74%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Delež obsega naložb v osnovna sredstva, ki pozitivno/negativno vplivajo na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe - operacije na NATURA 2000	Da	17.86%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Delež obsega naložb v osnovna sredstva, ki pozitivno/negativno vplivajo na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe - vse operacije z vplivom na 4A	Da	42.13%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Delež podprtih gospodarstev z naložbami v osnovna sredstva, ki pozitivno/negativno vplivajo na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe - vse operacije z vplivom na 4A	Da	28.77%			ARSKTRP - baza upravičencev

Dodatni kazalnik učinka	Vpliv naložb v osnovna sredstva na stanje biotske raznovrstnosti, po vrstah naložb	Ne				Intervju. Glej odgovor na vprašanje za vrednotenje.
Dodatni kazalnik učinka	Vpliv naložb v osnovna sredstva na stanje biotske raznovrstnosti, po vrstah vpliva	Ne				Intervju. Glej odgovor na vprašanje za vrednotenje.

7.aa4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Ključni izziv je pozen začetek izvajanja PRP in posledično majhen obseg naložb, ki so bile vključene v analizo (izplačil še ni bilo, zato smo upoštevali odobrene naložbe). Težavo predstavlja tudi nabor podatkov v bazi upravičencev, ki ne vključujejo dovolj podrobnega opisa naložbe, sekundarnih vplivov in povezave med naložbo in tremi horizontalnimi cilji (okolje, inovacije in podnebne spremembe).

7.aa5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Zaradi poznega začetka izvajanja izplačil še ni bilo, število odobrenih naložb v osnovna sredstva s potencialnim vplivom na obnovo, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti pa je tako majhno, da o vplivih PRP na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe ne moremo govoriti. Kljub temu ugotavljamo, da je v smislu obsega pomemben delež naložb namenjen izvajanju kmetijskih praks, ki ugodno vplivajo na stanje habitatov in kvalifikacijskih vrst.

V obravnavanem obdobju je bilo odobrenih naložb s potencialno pozitivnim vplivom na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe 21 oz. 28,77% vseh odobrenih naložb[1]. V smislu obsega naložb so te naložbe predstavljale 42,13% vseh odobrenih naložb, kar kaže na to, da gre za zahtevnejše naložbe, ki so med drugim povezane tudi z izvajanjem ukrepov M10 in M11 (vsi upravičenci so hkrati vključeni tudi v izvajanje ukrepa M11, dobra polovica oz. 11 od 21 pa tudi v izbrane zahteve ukrepa M10[2]).

Če se omejimo le na območja Natura 2000, kjer je prikazovani vpliv največji, sta naložbi le dve[3] (oz. 2,74 %), ki po obsegu predstavljata 17,86% vseh naložb. Kljub majhnemu številu naložb na območjih Natura 2000 so le-te vrednostno večje (gre za zahtevne naložbe), zato so pričakovani tudi večji pozitivni vplivi.

Ne glede na navedeno je potrebno opozoriti, da izračun temelji na zelo omejenem številu ter pomanjkljivih podatkih o opisu naložb v bazi upravičencev. Le-ta namreč ne vključuje podatkov o predvidenih sekundarnih vplivih teh naložb na prednostno področje 4A.

Na podlagi razpoložljivih podatkov o odobrenih naložbah ugotavljamo, da v bazi upravičencev ni dovolj podatkov za sklepanje o vplivu naložb po vrstah vpliva in vrstah naložb na prednostno področje 4A. Ugotovimo lahko le, ali gre za naložbe ekoloških kmetij in ali se naložbe izvajajo na območjih Natura 2000. Stroškovni pregled posameznih naložb sicer prikazuje podrobno razčlenitev naložbe, a na podlagi teg podatkov ni mogoče zanesljivo sklepati o pozitivnih ali negativnih vplivih, saj so le-ti odvisni od načina uporabe.

[1] Kot ugotavljamo že v okviru skupnega vprašanja za vrednotenje št. 8, naložbe obsegajo nakup

mehanizacije, pripravo poslovnih načrtov in postavitev nasadov.

[2] Zahteve ukrepa M10, ki imajo predviden pozitiven vpliv na stanje habitatov in kvalifikacijskih vrst, so opredeljene v okviru skupnega vprašanja za vrednotenje št. 8 (prednostno področje 4A).

[3] Gre za naložbe, pri katerih je že v vlogi opredeljeno, da se izvajajo na območjih Nature 2000. Obe naložbi se nanašata na nakup nove kmetijske mehanizacije (mulčerji, podrahljalniki, oprema za namakanje, stroji za obdelavo tal in setev, škropilnice, sejalnice, vinogradniški stroji itd.), in vključujeta tudi pripravo poslovnih načrtov. Ena naložba vključuje tudi postavitev orehovega nasada.

7.aa6) Zaključki in priporočila

7.aa6.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Podatki o spremljanju operacij v okviru ukrepa M04 v bazi upravičencev so za potrebe vrednotenja nezadostni in ne omogočajo vsebinske presoje operacij, potencialnih sekundarnih pozitivnih (ali negativnih) učinkov le-teh in morebitnih vplivov na horizontalne cilje.

Priporočilo:

Med podatkovna polja v okviru ukrepa M04 naj se doda vsebinska opredelitev sekundarnih vplivov.

7.bb) PSEQ02-TOPIC - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s temo vrednotenja posameznega programa

Tema vrednotenja: Gozdarstvo in vključevanje upravičencev

Vprašanje vrednotenja posameznega programa: V kolikšni meri so se upravičenci vključevali v ukrepe PRP 2014–2020, povezane z gozdarstvom in kakšno je bilo izvajanje teh ukrepov (vpliv ukrepov na stanje kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov)?

Utemeljitev izbire teme vrednotenja posameznega programa:

Zahteva Okoljskega poročila PRP 2014-2020

7.bb1) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Za to vprašanje ni opredeljenih povezav

7.bb2) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun deležev

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Z izračunom vrednosti deležev oz. razmerij bomo na podlagi podatkov o izplačilih oz. izvajanju operacij ocenili doseg in obseg ukrepov na področju gozdarstva.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Stopnja realizacije za ukrep M08 bomo izračunali tako, da bomo delili izplačane skupne javne izdatke za ukrep M08 (kazalnik O1) s skupnim načrtovanim letnim prispevkom PRP za ukrep M08.

  Delež podprtih gospodarstev/upravičencev, vključenih v ukrepe na področju gozdarstva bomo izračunali na način, da bomo število podprtih gospodarstev /upravičencev, vključenih v ukrepe/podukrepe na področju gozdarstva (M04.3, M06.4, M08.4, M08.6, M09) (kazalnik O4)[1] delili s skupnim številom podprtih gospodarstev/upravičencev, vključenih v ukrepe/podukrepe M04.3, M06.4, M08.4, M08.6, M09 (kazalnik O4).

  Površina podprtega fizičnega območja kot delež celotne površine gozdov v Sloveniji bomo izračunali tako, da bomo podprto fizično območje (ha) gozdov znotraj ukrepov M04.3, M06.4 in M08.4 (kazalnik O6)[2] delili z gozdom in drugimi gozdnimi površinami v Sloveniji (kazalnik C.9).

  Razmerje med dolžino gozdnih cest in vlak, sofinanciranih iz PRP, v primerjavi s celotno dolžino novograjenih gozdnih cest in vlak in razmerje med dolžino sofinanciranih gozdnih cest in vlak v območjih Natura 2000 v primerjavi s celotno dolžino novograjenih cest in vlak v območjih Natura 2000 bomo izračunali na podlagi podatkov iz AKTRP baze upravičencev, natančneje iz naslednjih podatkovnih polj iz prijavnih obrazcev: »Ali je operacija izvedena na območju Natura 2000?« in »Dolžina (tekoči meter) izgradnje in priprave vlake«. Dolžino vlak bomo nato delili s skupno dolžino novograjenih gozdnih cest in vlak na ravni celotne Slovenije oz. v območjih Natura 2000 iz Poročila o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva Kmetijskega inštituta Slovenije.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Nismo identificirali posebnih izzivov.

b)Kvalitativne metode: anketa med prejemniki, analiza podatkov o izvajanju, fokusna skupina

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Anketa med prejemniki bo služila za pridobivanje mnenj prejemnikov sredstev glede koristnosti nabora in namena ukrepov na področju gozdarstva. Vpliv ukrepov PRP na področju gozdarstva na biotsko raznovrstnost bomo preverjali s pomočjo fokusne skupine s ključnimi deležniki na področju biotske raznovrstnosti. Kot predpripravo na fokusno skupino bomo uporabili analizo podatkov o izvajanju ukrepov, s pomočjo katere bomo pregledali vrste naložb na področju gozdarstva.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  S pomočjo ankete bomo med upravičenci ukrepov M04.3, M06.4, M08.4, M08.6 in M09 preverjali koristnost ukrepov na področju gozdarstva, usmerjenih v naložbe (infrastruktura in oprema), razvoj nekmetijskih dejavnosti, odpravo škode in podporo skupinam in organizacijam proizvajalcem, in sicer ločeno za vsako od navedenih kategorij. Pri upravičencih bomo iskali tudi morebitne pripombe ali predloge za izboljšanje ukrepov.

  V okviru analize izvajanja bomo pregledali vse operacije znotraj podukrepov M04.3 in M08.4 ter za le te izdelali deskriptivni pregled naslednjih kazalnikov učinka:

  1. Vrsta naložbe (gozdne ceste, gozdne vlake) (4.3);
  2. Dolžina (tekoči meter) izgradnje ceste ali vlake (od tega v območju Natura 2000) po šifrah (4.3);
  3. Površina saniranega gozda (ha) / Površina saniranega gozda (ha) na območju NATURA 2000 (8.4);
  4. Dolžina (tekoči meter) izgradnje in priprave vlake (8.4);
  5. Vrsta dela (sadnja, gozdna higiena, …) po šifrah (8.4).

  Analiza izvajanja bo služila kot podlaga za izvedbo fokusne skupine s ključnimi deležniki na področju biotske raznovrstnosti[3], ki bo namenjena kvalitativnemu vrednotenju vplivov operacij na dva osrednja kazalnika rezultata:

  1. Stanje habitatov na zemljiščih z zahtevkom, značilnih za gozdne ekosisteme;
  2. Stanje izbranih kvalifikacijskih vrst, značilnih za gozdne ekosisteme[4].

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Pomanjkanje prostorskih podatkov o stanju gozdnih habitatnih tipov in relevantnih kvalifikacijskih vrst onemogoča uporabo kvantitativnih metod vrednotenja, medtem ko izbrane kvalitativne metode vrednotenja do neke mere onemogočajo oceno neposrednih vplivov ukrepov PRP na biotsko raznovrstnost (individualna mnenja in sodbe, kanalizirani preko razprave na fokusni skupini). Da bi to tveganje ublažili, si bomo prizadevali zagotoviti kar se da široko zasedbo udeležencev fokusne skupine, ki bo zajemala tako upravičence, kot naročnika, strokovne

službe in ostalo zainteresirano javnost.

[1] Število podprtih gospodarstev/upravičencev znotraj podukrepa M04.3 bomo identificirali glede na vrsto naložbe (gozdne ceste, gozdne vlake), znotraj podukrepa M06.4 glede na površino gozdov, ki so predmet ukrepov, znotraj ukrepa M08 vsa vključena gospodarstva oz. upravičence, znotraj ukrepa M09 pa glede na prevladujočo kategorijo proizvoda za katero se povezujejo skupine in organizacije proizvajalcev.

[2] Kazalnik "trenutno in planirano stanje po naložbi: gozd (ha)" za podukrepa 4.3 & 6.4 ter "površina saniranega gozda (ha)" za podukrep 8.4.

[3] Strokovnjaki Agencije RS za okolje, Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Nacionalnega inštituta za biologijo, Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Društva za proučevanje in ohranjanje metuljev Slovenije, Zavoda RS za varstvo narave in Ministrstva za okolje in prostor, Zavoda za gozdove Slovenije, predstavniki upravičencev.

[4] Med drugim bo fokusna skupina namenjena razpravi o stanju različnih gozdnih habitatnih tipov po regijah in vrstah, ki živijo v njih (npr. ogrožene vrste ptic, populacija rjavega medveda, populacija divjadi ipd.).

7.bb3) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Dodatni kazalnik učinka	Delež podprtih gospodarstev/ upravičencev, vključenih v ukrepe na področju gozdarstva	Da	100%			AKTRP – baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Koristnost ukrepov na področju gozdarstva, usmerjenih v naložbe (infrastruktura in oprema), razvoj nekmetijskih dejavnosti, odpravo škode in podporo skupinam in organizacijam proizvajalcem	Ne				Anketa med upravičenci. Glej prilogo A-1 (vprašanja Q54-Q56).
Dodatni kazalnik učinka	Površina podprtega fizičnega območja kot delež celotne površine gozdov v Sloveniji	Da	0%			AKTRP - baza upravičencev; MKGP (GERK)
Dodatni kazalnik učinka	Razmerje med dolžino gozdnih cest in vlak, sofinanciranih iz PRP, v primerjavi s celotno dolžino novograjenih gozdnih cest in vlak	Da	0%			AKTRP - baza upravičencev; KIS
Dodatni kazalnik učinka	Razmerje med dolžino sofinanciranih gozdnih cest in vlak v območjih Natura 2000 v primerjavi s celotno dolžino novograjenih cest in vlak v	Da	0%			AKTRP - baza upravičencev; KIS

	območjih Natura 2000					
Dodatni kazalnik učinka	Stopnja realizacije za ukrep M08	Da	0%			AKTRP - baza upravičencev; MKGP
Skupni kazalnik stanja	C29 - Gozd in druga gozdna zemljišča (000) - skupaj (2010) (1000 ha)	Ne	391,50			SURS (GERK)

7.bb4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Težav ni bilo.

7.bb5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Merilo za vrednotenje: Nabor in namen ukrepov na področju gozdarstva je za upravičence koristen

Anketiranci vse ukrepe na področju gozdarstva ocenjujejo kot koristne, pri čemer najboljše rezultate (tj. združen delež tistih, ki so odgovorili, da je ukrep »koristen« ali »zelo koristen«) dosegajo podukrepi M04.3 (naložbe v gozdno infrastrukturo kot koristne ocenjuje 94% anketirancev), M08.6 (naložbe v predindustrijsko predelavo lesa kot koristne ocenjuje 92% anketirancev) in M08.6 (naložbe v nakup nove mehanizacije in opreme za sečnjo in spravilo lesa kot koristne ocenjuje 91% anketirancev). Nekoliko slabši rezultat sta dosegla le podukrepa M06.4 (naložbe v razvoj nekmetijskih dejavnosti znotraj gozdno-lesne verige kot koristne ocenjuje 84% anketirancev) in M09 (ustanavljanje skupin in organizacij proizvajalcev na področju gozdarstva kot koristno ocenjuje 74% anketirancev. Pri rezultatih je potrebno opozoriti, da je vzorec anketirancev, ki so odgovarjali, zelo majhen (N<50)[1], zato rezultatov ni mogoče posploševati na celotno populacijo upravičencev.

Anketiranci so navedli tudi nekaj predlogov za izboljšanje ukrepov PRP na področju gozdarstva, ki so v glavnem usmerjeni v izboljšanje postopkov izvajanja PRP na strani Organa upravljanja in Plačilne agencije, med drugim zmanjšanje administrativne zahtevnosti in poenostavitev razpisne dokumentacije, več strokovnosti pri pripravi razpisov, pravočasno obveščanje s strani svetovalnih služb in več izobraževanj. Poleg tega je med predlogi tudi nekaj vsebinskih, ki so v glavnem povezani z vprašanjem financiranja ukrepov: višji delež podpore oz. sofinanciranja, zlasti za gozdne prometnice, več razpisov za manjše kmetije in več sredstev za nakup mehanizacije in opreme, ki povečuje varnost pri delu v gozdovih.

Na vprašanje, kateri ukrepi PRP na področju gozdarstva so za anketirance privlačnejši, je med odgovori mogoče izpostaviti zlasti nakup mehanizacije in opreme, izgradnjo gozdne infrastrukture, izobraževanje ter zasaditev oz. obnovo gozda.

Merilo za vrednotenje: Vključevanje upravičencev v ukrepe na področju gozdarstva je zadovoljivo

Ker v obdobju vrednotenja izplačil iz ukrepa M08 še ni bilo, je bila stopnja realizacije tega ukrepa 0% (izplačila, ki so se vršila, so vezana na tranzicijske ukrepe iz prejšnjega programskega obdobja).

Delež podprtih gospodarstev/upravičencev, vključenih v ukrepe na področju gozdarstva je trenutno 100%. Glede na to, da do 31.12.2016 še ni bilo izplačil iz relevantnih ukrepov, smo delež izračunali na podlagi odobrenih operacij (tj. tistih, ki imajo datum odločbe do konca leta 2016). Izračun se tako nanaša le na podukrep M08.6, ki je namenjen izključno gozdarstvu (vse naložbe so namenjene nakupu mehanizacije za sečnjo in spravilo lesa), zato rezultat ni presenetljiv. Kazalnik, ki pravzaprav meri delež naložbenih ukrepov, namenjenih gozdarstvu, bo bolj relevanten ob naslednjem vrednotenju, ko bo bolj jasno izražen delež upravičencev na področju gozdarstva znotraj vseh ukrepov, v okviru katerih je tovrstne operacije sploh možno financirati.

Prostorske analize podprtih zemljišč glede na celotno površino gozdov nismo izvedli, ker se ukrepi še niso izvajali.

Merilo za vrednotenje: Povečala se je odprtost gozdov, s čimer se je hkrati poslabšalo stanje gozdnih habitatnih tipov

Odprtosti gozdov nismo analizirali, ker naložb v izgradnjo gozdnih cest in vlak še ni bilo. Iz istega razloga vpliv gozdarskih ukrepov PRP na stanje kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov ni bil predmet razprave v okviru fokusne skupine na področju biotske raznovrstnosti.

[1] Na vprašanja so odgovarjali le anketiranci, ki so izjavili, da so bili vključeni v ukrepe, povezane z gozdarstvom.

7.bb6) Zaključki in priporočila

7.cc) PSEQ03-TOPIC - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s temo vrednotenja posameznega programa

Tema vrednotenja: Okoljski cilji

Vprašanje vrednotenja posameznega programa: V kolikšni meri je PRP 2014–2020 dosegel okoljske cilje, opredeljene v Okoljskem poročilu za Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020?

Utemeljitev izbire teme vrednotenja posameznega programa:

Zahteva Okoljskega poročila PRP 2014-2020

7.cc1) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Za to vprašanje ni opredeljenih povezav

7.cc2) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: izračun vrednosti deležev, prostorska analiza

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za izračun programsko specifičnih kvantitativnih kazalnikov bomo uporabili enostavno metodo za izračun deležev, pri čemer bomo uporabili podatke o naložbah in projektih, za katere je označeno, da se nanašajo na poseg v objekt kulturne dediščine in so vključeni v ukrepe/podukrepe, ki prispevajo k ohranjanju kulturne dediščine (naložbe) oz. ohranjanju kulturne krajine (površinski ukrepi). Pri površinskih ukrepih bomo podprto fizično območje izračunali na podlagi prostorske analize.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Delež števila podprtih dejavnosti/operacij, v okviru katerih so možni posegi v objekte kulturne dediščine bomo izračunali na način, da bomo delili število podprtih dejavnosti/operacij znotraj ukrepov M04.1, M04.2, M06.4 in M19, v okviru katerih so možni posegi v kulturno dediščino (»Ali podprti projekt predstavlja poseg v kulturno dediščino?«) s skupnim številom podprtih dejavnosti/operacij znotraj ukrepov M04.1, M04.2, M06.4 in M19.

  Delež obsega naložb, v okviru katerih so možni posegi v objekte kulturne dediščine bomo izračunali tako, da bomo delili skupni obseg naložb znotraj ukrepov M04.1, M04.2, M06.4 in M19, v okviru katerih so možni posegi v kulturno dediščino (»Ali podprti projekt predstavlja poseg v kulturno dediščino?«), s celotnim skupnim obsegom naložb znotraj ukrepov M04.1, M04.2, M06.4 in M19.

  Delež kmetijskih površin, vključenih v ukrepe M10, M11 in M13 bomo izračunali na način, da bomo delili podprto fizično območje (ha) (tj. skupna površina kmetijskih zemljišč z zahtevkom, vključenih v ukrepe M10, M11 in M13) s skupno površino KZU (ha) glede na evidenco dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč (RABA). Pri tem kazalniku je pomembno upoštevati načelo enkratnega štetja.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Ob predpostavki, da so podatki o posegu naložb/projektov v objekte kulturne dediščine na voljo

(vloga upravičenca), ne vidimo izzivov pri uporabi opisanih metod.

b) Kvalitativne metode: analiza izvajanja, teorija sprememb

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Na podlagi analize izvajanja bomo pregledali dokumentacijo za naložbe / projekte / operacije z izplačili, za katere je označeno, da se nanašajo na poseg v objekt kulturne dediščine. Rezultate bomo z uporabo teorije sprememb primerjali z ugotovitvami naknadnega vrednotenja in poskušali ovrednotiti srednje- in dolgoročni vpliv naložb na ohranjanje kulturne dediščine.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  V okviru analize izvajanja bomo pregledali vse dejavnosti/operacije znotraj ukrepov/podukrepov M04.1, M04.2, M06.4, M10, M11, M13 in M19, ki prispevajo k ohranjanju kulturne dediščine (»Ali podprti projekt predstavlja poseg v kulturno dediščino?«) oz. ohranjanju kulturne krajine, ter za le-te izdelali deskriptivni pregled naslednjih dveh kazalnikov rezultata:

  1. vpliv podprtih dejavnosti/operacij, v okviru katerih so možni posegi v objekte kulturne dediščine, po vrstah vpliva;
  2. vpliv podprtih dejavnosti/operacij, v okviru katerih so možni posegi v objekte kulturne dediščine, po vrstah naložb.

  Pri tem bomo upoštevali naslednje ugotovitve Okoljskega poročila:

  1. Potencialni vpliv na enote kulturne dediščine je v veliki meri odvisen od umeščanja ureditev (posegov) v prostor in načina izvajanja ureditev. Glede na to, da PRP ni prostorsko določen (ni natančno vnaprej določena lokacija izvajanja posameznih ukrepov ali aktivnosti iz naslova programa) lahko potencialne vplive opredelimo na t.i. strateški ravni. V primeru, da se PRP ne bo izvajal na mestu ali v bližini kulturne dediščine ni pričakovati neposrednih negativnih vplivov. Vplivi, ki lahko nastanejo zaradi izvajanja programa so lahko pozitivni ali negativni. Pozitivne vplive lahko opredelimo za tiste ukrepe, v okviru katerih se bodo izvajale aktivnosti, ki bodo prispevale k ohranitvi pomembnih vrednot in lastnosti objektov in območij kulturne dediščine ter njihovi aktivni vključitvi v okviru drugih sektorjev in dejavnosti.
  2. PRP neposredno ne opredeljuje posegov, ki bi zmanjšali oziroma ogrožali dostopnost, razvojni potencial in lastnosti objektov ter območij kulturne dediščine. V programu je mogoče razbrati pomen ohranjanja kulturne dediščine, toda PRP dopušča in predvideva tudi investicije v obliki posegov v prostor. Izvajanje posegov v prostoru pa lahko potencialno predstavlja tudi nevarnost za ogrožanje lastnosti in stanja kulturne dediščine, v primeru da bi se ti zvedli v nasprotju z varstvenimi zahtevami.
  3. Negativne vplive lahko opredelimo v primerih, ko se izvedba aktivnosti posameznih ukrepov, ki jih opredeljuje PRP, nanašajo na izvedbo investicij, ureditev ali posegov na območjih kulturne dediščine ali v njihovi bližini. V primeru neustreznega načrtovanja in izvedbe lahko pride do neustrezno negativnih vplivov na lastnosti enot kulturne dediščine, vendar je take vplive možno preprečiti v postopkih pridobitve gradbenega dovoljenja. Potencialni negativni vpliv obstaja, če se zaradi izvajanja aktivnosti z namenom posodobitve stanja, ki lahko zaradi narave posega (npr. nov objekt in infrastruktura) ali načina izvajanja (dodatna dejavnost) vpliva na vidne

kakovosti in pomembne naravne strukturne prvine kulturne krajine. Negativni vpliv je možen, če so ukrepi neustrezno izvedeni. To velja zlasti za spremembe zemljiške strukture, izvedbo hidromelioracij, gradnjo infrastrukture in objektov, kadar se ti izvajajo v območjih varstva kulturne dediščine. Neustrezno izvajanje lahko povzroča ogroženost lastnosti ter zmanjša prezentiranost kulturne dediščine ter vplivajo na njeno dostopnost.

V okviru **teorije sprememb** bomo tako z uporabo deskriptivne analize izbranih operacij ovrednotiti srednje- in dolgoročni vpliv naložb na ohranjanje kulturne dediščine in kulturne krajine.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Posebnih izzivov niso identificirali.

7.cc3) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Skupni kazalnik učinka	O2 - Skupne naložbe	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev. M04.1, M04.2, M06.4 in M19, v okviru katerih so možni posegi v kulturno dediščino.
Skupni kazalnik učinka	O3 - Število podprtih ukrepov/operacij	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev. M04.1, M04.2, M06.4 in M19, v okviru katerih so možni posegi v kulturno dediščino.
Skupni kazalnik učinka	O6 - Podprto fizično območje (ha)	Ne	0,00			ARSKTRP - baza upravičencev. M10, M11 in M13.
Dodatni kazalnik učinka	Delež kmetijskih površin, vključenih v ukrepe M10, M11 in M13	Da	62.27%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Delež obsega naložb, v okviru katerih so možni posegi v objekte kulturne dediščine	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Delež števila podprtih dejavnosti/operacij, v okviru katerih so možni posegi v objekte kulturne dediščine	Da	0%			ARSKTRP - baza upravičencev
Dodatni kazalnik učinka	Vpliv podprtih dejavnosti/operacij, v okviru katerih so možni posegi v objekte kulturne dediščine, po vrstah naložb	Ne				ARSKTRP - baza upravičencev. Ni podatka.
Dodatni kazalnik učinka	Vpliv podprtih dejavnosti/operacij, v okviru katerih so možni posegi v objekte kulturne dediščine, po vrstah vpliva	Ne				ARSKTRP - baza upravičencev. Ni podatka.

7.cc4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Pri pripravi odgovora na vprašanje za vrednotenje nismo zaznali posebnih težav.

7.cc5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Tema 1: Biotska raznovrstnost, živalstvo in rastlinstvo

Cilj 1: Ohranjeni, izboljšani in obnovljeni ekosistemi kmetijske krajine

Vključenost kmetijskih zemljišč v ukrepe s potencialno pozitivnim vplivom na obnovo, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti je zadovoljiva, če jo obravnavamo z vidika doseganja ciljnih vrednosti vključenih površin v izbrane zahteve/operacije oz. razširjenosti površinskih ukrepov (nekoliko manjša je, če se omejimo le na območja HNV, večja pa, če se omejimo na območja OMD). Dobra pokritost z okoljevarstvenimi in naravovarstvenimi ukrepi pa še ne pomeni, da so pozitivni učinki na habitatne tipe in vrste, ki te habitate naseljujejo, enakomerni in enako pomembni. Če pogledamo podatke o specifičnih operacijah oz. zahtevah ukrepa KOPOP, ki je ključni ukrep na področju biotske raznovrstnosti, opazimo, da je vključenost v ciljne naravovarstvene operacije zelo nizka (tako v smislu deleža znotraj ukrepa, kot tudi doseganja ciljev Vlade RS v PUN). To je problematično zlasti zato, ker so prav te operacije tiste, pri katerih lahko pričakujemo največji učinek na stanje biotske raznovrstnosti na kmetijskih zemljiščih. Tudi vključenost v ostale aktivnosti s pričakovanim neposrednim učinkom na biotsko raznovrstnost je nizka, med tem ko prevladujejo površine, na katerih se izvajajo ukrepi s pričakovanim posrednim učinkom na stanje biotske raznovrstnosti (zlasti preko spremembe obstoječih kmetijskih praks na področju okoljevarstva).

Cilj 2: Ohranjeni gozdni ekosistemi

Vplivov PRP na gozdne ekosisteme, bodisi negativnega (preko povečanja odprtosti gozdov) bodisi pozitivnega (preko sanacije in obnove gozdov po nesrečah) nismo vrednotili, ker se površinski ukrepi v gozdovih še niso izvajali.

Tema 2: Tla

Cilj 3: Ohranjanje pridelovalnega potenciala zemljišč za kmetijsko rabo

Doseg površinskih ukrepov, ki prispevajo k preprečevanju erozij in izboljšanemu upravljanju in kakovosti tal, je dober, a k izračunanemu deležu prispeva zlasti ukrep OMD preko ohranjanja kmetijske krajine in preprečevanja zaraščanja. Delež brez upoštevanja OMD je znatno nižji, a vseeno zadovoljiv in primerljiv z ostalimi prednostnimi področji v okviru prednostne naloge 4. Na prostorski in statistični analizi utemeljenih zaključkov o vplivu PRP sicer ni bilo mogoče oblikovati, zato je v prihodnosti za potrebe vrednotenja smiselno zagotoviti sistematično zbiranje podatkov o vzorcih tal na strani upravičencev. 81,50% vseh izvedenih aktivnosti znotraj ukrepov M10 in M11 sicer prispeva k preprečevanju erozije tal ali izboljšanju upravljanja tal. Z vidika ohranjenosti površin kmetijskih zemljišč z zahtevkom podatki o spremembi rabe kažejo skladnost z ugotovitvami iz pregleda stanja in SWOT analize. Zmanjšujejo se neobdelane površine in kmetijska zemljišča v zaraščanju, povečujejo pa se površine sadovnjakov in oljčnikov ter, nasprotno z

ugotovitvami pregleda stanja, tudi površine vinogradov.

Tema 3: Vode

Cilj 4: Dobro kemijsko stanje površinskih in podzemnih voda

Zaradi kratkega obdobja izvajanja PRP časovna vrsta ne omogoča zanesljivih zaključkov o trendih na izbranih VTPodV. Ne glede na to ugotavljamo, da z vidika nitratne onesnaženosti najslabše stanje izkazuje Dravska kotlina, kjer je vse od leta 2013 odstotek merilnih mest s povprečnimi vrednostmi, ki presegajo standard kakovosti (>50 mg NO3/l), višji od 30% in to kljub relativno visokemu deležu kmetijskih zemljišč z zahtevkom na prispevni površini (45,52%). Tudi v Murski kotlini, ki ima najvišji delež vključenih zemljišč (65,25%), podatki ne kaže zakov izboljšanja. V primeru pesticidov spet najslabše stanje izkazuje Dravska kotlina, saj to vodno telo v vseh opazovanih letih izkazuje merilne postaje s preseženimi mejnimi vrednostmi prometrina, v obdobju 2014-2016 pa tudi metolaklora, pri čemer znaki izboljšanja niso opazni. Boljše stanje je v letu 2016 opazno v primeru Murske kotline, ki ima tudi najvišji delež vključenih zemljišč, a na podlagi podatkov o enem letu ni mogoče delati utemeljenih zaključkov. .

Prav pri porabi gnojil in pesticidov so rezultati ankete pokazali, da kmetje zmanjšujejo ali opuščajo njihovo uporabo, pri čemer pomembno vlogo igrata ukrepa usposabljanja (M01) in svetovanja (M02).

Cilj 5: Dobro ekološko stanje površinskih voda

Tudi v primeru VTPV je časovna vrsta pomanjkljiva, in sicer zaradi kratkega obdobja izvajanja PRP in manjkajočih podatkov (meritve se ne izvajajo na vseh merilnih mestih vsako leto in so močno diverzificirani). Analiza, izvedena na podlagi razvrščanja vodnih teles v skupine glede na delež zemljišč z zahtevkom in obremenitve v skladu z metodologijo NUV pa je pokazala, da izhodiščne hipoteze – tj. da večji delež zemljišč z zahtevkom pomeni tudi boljše ekološko stanje površinskih voda – ne moremo potrditi ali ovreči. Vodnih teles, kjer je na prispevnih površinah več kot 25% zemljišč z zahtevkom a hkrati pomembna obremenitev, izkazujejo najslabše rezultate, medtem ko najboljše izkazujejo vodna telesa brez pomembne obremenitve, ne glede na to, kakšen je delež zemljišč z zahtevkom na prispevnih območjih. Iz navedenega sledi, da na ekološko stanje voda najbolj vpliva intenzivnost kmetijstva na določenem območju, sami ukrepi PRP pa (še) ne kažejo rezultatov izboljšanja na teh območjih. Rezultati temeljijo na pomanjkljivih podatkih, a so hkrati tudi pričakovani. Izvajanje ukrepov M10 in M11 lahko vpliva na stanje vodna telesa šele v daljšem časovnem obdobju, pri čemer je zelo pomembno, kako ciljno se ti ukrepi izvajajo (npr. katere zahteve se izvajajo v bližini nabrežij in katere v zaledju vodnih teles)[1].

Cilj 6: Dobro količinsko stanje površinskih in podzemnih voda

Vpliv PRP na količinsko stanje voda smo obravnavali v okviru fokusne skupine za področje učinkovite rabe vode v kmetijstvu. Iz razprave sledi, da Slovenija zaradi ugodnih vremenskih razmer in nižje intenzivnosti kmetijstva ni velika porabnica vode, saj z 6.084 ha zemljišč, pripravljenih za namakanje, sodi v spodnjo tretjino držav članic EU glede na namakane površine. Poleg tega so na mestu varovalke proti preveliki porabi vode v kmetijstvu, ki preprečujejo izpraznitev vodnih virov. Sicer zaradi nekolikšnega zamika pri izvajanju ukrepov, ki imajo vpliv na prednostno področje 5A, PRP (še) ni prispeval k učinkovitejši rabi vode v kmetijstvu. Vključenih KMG je bilo do 31.12.2016 (gledano po odobrenih vlogah) 8, a le-ti za svoje naložbe še niso dobili finančnih sredstev (izplačil), posledično ne moremo govoriti o vplivu PRP.

Tema 4: Kulturna dediščina

Cilj 7: Ohranjene lastnosti objektov in območij kulturne dediščine

V obdobju vrednotenja se naložbe, v okviru katerih so možni posegi v objekte kulturne dediščine, niso izvajale, posledično tudi nismo izvedli analize na podlagi teorije sprememb. Poleg tega smo na podlagi analize baze upravičencev ugotovili, da le-ta razen spremljanja podatka o tem, ali podprti projekt predstavlja poseg v kulturno dediščino, ne vključuje podrobnejših podatkov o opisu dediščine in povezanosti naložbe s slednjo. Ta podatek bo v prihodnje potreben za vrednotenje vrst naložb in vpliva le-teh na kulturno dediščino (bodisi pozitivnega, bodisi negativnega).

Edini ugotovljeni rezultat se nanaša na površinske ukrepe (M10, M11 in M13), ki so se izvajali na 62,27% KZU glede na evidenco dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč. Ukrepi (zlasti ukrep OMD) prispevajo k ohranjanju kmetijske krajine preko ohranjanja naravne in kulturne dediščine, kmetijske krajine ter upravljanja zemljišč kljub težkim razmeram kmetovanja. Delež vključenosti površin je visok, kar je tudi posledica poznavanja ukrepov s strani upravičencev.

Tema 5: Prebivalstvo in zdravje ljudi

Cilj 8: Izboljšano fizično in mentalno zdravje

Cilja v okviru vprašanja za vrednotenje nismo obravnavali.

Cilj 9: Izboljšana dostopnost proizvodov in storitev (lokalno proizvedena kakovostna hrana, infrastruktura, proizvodi, storitve)

Cilj se zasleduje predvsem skozi CLLD/Leader (M19), ki se še ni izvajala, zaradi česar (še) ne moremo govoriti o morebitnem pozitivnem vplivu Programa razvoja podeželja[ZH1] . Iz ugotovitev fokusne skupine sledi, da se v tem programskem obdobju pričakuje največ operacij prav iz tega področja – razvoj osnovnih storitev in infrastrukture.

[1] Na fokusni skupini je bilo izpostavljeno, da večji vpliv na stanje vodnih teles imajo kmetijske površine, ki se nahajajo v neposredni bližini vodotokov, česar pa PRP ne naslavlja posebej (npr. v smislu višjih izplačil ali pogojev). Poleg tega na ekološko stanje vodnih teles vpliva tudi vrsta zunanjih negativnih vplivov na ekološke stanje voda, ki jih ni mogoče izločiti, npr. regulacija vodotokov, ali pozitivnih vplivov preteklih politik (npr. postopno izginjanje atrazina zaradi prepovedi).

7.cc6) Zaključki in priporočila

7.cc6.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Podatki o spremljanju operacij v bazi AKTRP so pomanjkljivi, saj se izvajanje operacij, ki so povezane s kulturno dediščino, ne spremlja tudi vsebinsko (torej na kakšen način je ta povezava relevantna).

Priporočilo:

Pri ukrepu M04 naj se doda tudi kratek opis, za kakšno vrsto kulturne dediščine gre in kako je le-ta povezana z izvajanjem operacije.

7.dd) PSEQ04-TOPIC - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s temo vrednotenja posameznega programa

Tema vrednotenja: Komunikacijska orodja

Vprašanje vrednotenja posameznega programa: V kolikšni meri določeno komunikacijsko orodje vpliva na izvajanje ukrepov oziroma prepoznavnost programa razvoja podeželja (ter s tem tudi EKSRP) oziroma je za upravičence/prejemnike orodje ustrezno?

Utemeljitev izbire teme vrednotenja posameznega programa:

SVV ne obravnava posameznih vrst orodij za komuniciranje ter njihove ustreznosti in koristnosti. Analiza je potrebna za ugotovitev ustreznosti izvajanja Mreže in njene stroškovno učinkovitost.

7.dd1) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Za to vprašanje ni opredeljenih povezav

7.dd2) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: analiza podatkov o spremljanju, analiza stroškov in koristi

Analiza podatkov o spremljanju, razlogi za njeno uporabo in izzivi so opisani v okviru skupnega vprašanja za vrednotenje št. 21. Utemeljitev uporabe analize stroškov in koristi, skupaj z njenim opisom in izzivi, so opisani spodaj.

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Analizo stroškov in koristi bomo uporabili za izračun ekonomske upravičenosti določenih gradiv, izbranih s strani Podporne enote Mreže. Izbira omenjene metode temelji na njeni uporabnosti za nadaljnje odločitve, povezane z izbiro vsebin gradiv in odločitvijo, ali se izbrano gradivo izda zgolj v elektronski ali tudi v tiskani obliki.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Pri vseh šestih kazalnikih, vezanih na ekonomsko upravičenost določenega gradiva, bomo za opredelitev koristi teh gradiv uporabili rezultate o njihovem poznavanju s strani upravičencev in drugih deležnikov (navedenih pri vsakem kazalniku ločeno), pridobljenih iz rezultatov anketnega vprašalnika. Pri dosegu gradiva bomo upoštevali tudi načrtovan doseg; izračunali bomo »koeficient uspešnosti distribucije«, in sicer z deljenjem števila anketirancev, ki gradivo pozna, s številom upravičencev, ki bi gradivo morali poznati (tj. tistih, katerim je bilo gradivo namenjeno), upoštevajoč odzivnost na vprašalnike.

  Za opredelitev stroškov bomo navedenim stroškom posameznega gradiva (grafično oblikovanje, tisk, itd.) dodali približek stroška njegove izdelave s strani zaposlenih na OU (strošek enega FTE[1] pomnoženo s številom FTE). Koristi in stroške posameznega gradiva bomo primerjali med sabo tako, da bomo obe števili združili v en indeks, in sicer z izračunom (teoretičnega) stroška na 100-procentno uspešnost distribucije gradiva.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve za izzive*

  Glede na to, da so za opredelitev ekonomske upravičenosti izdelave in tiska določene brošure poleg stroškov izdelave in deleža ciljne skupine, ki je brošuro prebralo, pomembni številni drugi dejavniki (od razpoložljivih nadomestil z enako vsebino na trgu, do koristnosti posamezne

brošure za kmetovanje, velikosti ciljne skupine itd.), kvantitativno ovrednotenje teh kazalnikov verjetno ne bo mogoče. V tem primeru bomo na kazalnike odgovorili opisno.

b) Kvalitativne metode: anketni vprašalnik, intervju

Vse navedene kvalitativne metode, skupaj z njihovim opisom, razlogi za uporabo in izzivi, so opisane v okviru skupnega vprašanja za vrednotenje št. 21.

[1] Full Time Equivalent = ekvivalent polnega delovnega časa

7.dd3) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto vrednost	Izračunana neto vrednost	Viri podatkov in informacij
Dodatni kazalnik učinka	Ekonomska upravičenost in smotrnost tiska Tehnoloških navodil - travinje l in travinje ll	Ne				Anketa med člani Mreže, MKGP – baza dejavnosti Mreže, intervju. Kvalitativni kazalnik – gledati vprašanje Q24 v prilogi A-2 ter odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik učinka	Ekonomska upravičenost in smotrnost tiska brošure Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila 2015-2020	Ne				Anketa med člani Mreže, MKGP – baza dejavnosti Mreže, intervju. Kvalitativni kazalnik – gledati vprašanje Q24 v prilogi A-2 ter odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik učinka	Ekonomska upravičenost in smotrnost tiska brošure Odločitev za ekološko kmetovanje	Ne				Anketa med člani Mreže, MKGP – baza dejavnosti Mreže, intervju. Kvalitativni kazalnik – gledati vprašanje Q24 v prilogi A-2 ter odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik učinka	Ekonomska upravičenost in smotrnost tiska brošure Praktični vodnik za ljudi, ki bogatijo varovana območja in ohranjajo dediščino	Ne				Anketa med člani Mreže, MKGP – baza dejavnosti Mreže, intervju. Kvalitativni kazalnik – gledati vprašanje Q26 v prilogi A-2 ter odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik učinka	Ekonomska upravičenost in smotrnost tiska brošure Program razvoja podeželja 2014-2020	Ne				Anketa med člani Mreže, MKGP – baza dejavnosti Mreže, intervju. Kvalitativni kazalnik – gledati vprašanje Q24 v prilogi A-2 ter odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik učinka	Ekonomska upravičenost in smotrnost tiska obvestil KOPOP - Vstop v ukrep KOPOP in EK - za potencialne upravičence	Ne				Anketa med člani Mreže, MKGP – baza dejavnosti Mreže, intervju. Kvalitativni kazalnik – gledati vprašanje Q24 v prilogi A-2 ter odgovor na vprašanje (točka 6.).
Dodatni kazalnik učinka	Poznavanje obstoja publikacij za izvajanje ukrepov PRP	Da	72%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik učinka	Prepoznavnost družabnih medijev oz. prisotnosti PRP na družabnih medijih Facebook in Twitter	Da	60%			Anketa med člani Mreže

Dodatni kazalnik učinka	Prepoznavnost spletne strani – delež (potencialnih) upravičencev, ki je seznanjeno z obstojem spletne strani	Da	91%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik učinka	Stopnja zadovoljstva z elektronskimi novicami PrePlet	Da	87%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik učinka	Uporabnost dogodkov (1): relevantnost vsebin za upravičence za izvajanje ukrepov PRP	Da	82%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik učinka	Uporabnost dogodkov (2): zadostnost vsebin za upravičence za izvajanje ukrepov PRP	Da	70%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik učinka	Uporabnost promocijskega materiala na dogodkih	Da	65%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik učinka	Uporabnost publikacij (1): relevantnost vsebin za upravičence za izvajanje ukrepov PRP	Da	77%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik učinka	Uporabnost publikacij (2): zadostnost vsebin za upravičence za izvajanje ukrepov PRP	Da	72%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik učinka	Uporabnost spletne strani (1): relevantnost vsebin za upravičence za izvajanje ukrepov PRP	Da	84%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik učinka	Uporabnost spletne strani (2): zadostnost vsebin za upravičence za izvajanje ukrepov PRP	Da	82%			Anketa med člani Mreže
Dodatni kazalnik učinka	Uporabnost vsebin na družabnih medijih	Da	47%			Anketa med člani Mreže

7.dd4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Pri analizi vrednosti kazalnikov, pridobljenih iz odgovorov na anketni vprašalnik, nastopi enaka težava kot pri skupnemu vprašanju za vrednotenje št. 21, namreč, da smo z anketo zajeli zgolj 41 končnih upravičencev ukrepov PRP, kar je premalo za oblikovanje zaključkov o celotni populaciji. Dodatno je glede na njihovo članstvo v bazi Mreže za podeželje pričakovati, da bodo respondenti bolj seznanjeni z mediji za informiranje, uporabljenimi s strani Mreže, kot povprečje v populaciji (t.i. »*selection bias«).*

7.dd5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Mreža za podeželje za doseg svojih ciljev (gledati SVV št. 21) razpolaga z več komunikacijskimi orodji, katera smo za namen vrednotenja razdelili v tri skupine: publikacije (priprava in izdaja), dogodki (izvedba

ali udeležba) in spletni mediji, konkretno spletna stran, elektronske novičke in družabni mediji. Sledi obravnava njihove prepoznavnosti in ustreznosti.

Publikacije

Za publikacije, vezane na PRP, je slišalo 72% anketirancev, od tega jih je 45% le-te tudi koristilo. V splošnem anketiranci publikacije ocenjujejo kot uporabne – 77% respondentov je označilo, da so uradne publikacije in gradiva o Programu razvoja podeželja relevantna za izvajanje ukrepov PRP, medtem ko jih 72% ocenjuje, da so vsebine zadostne za ta namen.

Pri analizi ekonomske upravičenosti tiska izbranih šestih gradiv ugotavljamo naslednje:

- *Odločitev za ekološko kmetijstvo* je v primerjavi z ostalimi izbranimi gradivi manj stroškovno zahtevna. Glede na to, da je večina bralcev (7 od 12) gradivo prebrala v tiskani obliki, ter upoštevajoč dejstva, da gre za relativno kratko in prebavljivo brošuro, ocenjujemo, da je tisk smiseln. Odprto vprašanje ostaja, ali brošura dosega ciljno skupino – v primeru, da so ciljna skupina tisti, ki razmišljajo o ekološkem kmetovanju, je trenutna distribucije zadostna. V nasprotnem primeru, to je v primeru, da je ciljna skupina širša in zajema tudi tiste, ki bi se lahko odločili za ekološko kmetijstvo (tu govorimo predvsem o upravičencih ukrepa KOPOP, ki izvajajo naravi bolj prijazno kmetovanje), je potrebna širša distribucija, na primer na obveznih usposabljanjih ukrepa M10 (KOPOP).
- *Program razvoja podeželja 2014-2020 (brošura)* je zaradi široke ciljne skupine in posledično velikega tiska zahtevala višje stroške (z €8.370 neposrednimi stroški je to največ v skupini obravnavanih gradiv). Natisnjenih je bilo dvakrat več izvodov, kot je bilo distribuiranih, saj zaradi sprememb PRP brošura ni več v celoti uporabna. Glede na cilj brošure, to je obveščanje vseh potencialnih upravičencev o ukrepih, v katere se lahko vključujejo, ocenjujemo, da je tisk sam po sebi smotrn, a je potrebno načrtovanje števila tiskanih gradiv na letni ravni in ne za celotno programsko obdobje.
- *Vstop v ukrep KOPOP in EK (obvestila)* je bil v fizični obliki poslan na dom potencialnim upravičencem ukrepov, zaradi česar je bila distribucija bolj stroškovno zahtevna, branost in prepoznavnost gradiva pa pričakovano višja – 72% je brošuro prebralo, dodatnih 17% je zanjo slišalo. Na intervjuju je predstavnik podporne enote Mreže izpostavil, da gre sicer za dražji a ponekod potreben pristop, zlasti ko je potrebno doseči ciljno skupino, ki je računalniško pogosto slabo pismena. Dejanske vključitve prejemnikov obvestila v ukrep M10 se ne spremlja.
- *Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila 2015-2020* ima med obravnavanimi najboljšo branost glede na vrednost – s cca. €1.500 je bilo doseženih 68% ciljne skupine. Visoko poznavanje gre verjetno pripisati obveznim usposabljanjem KOPOP, na katerih se gradivo tudi omeni. Kot pomembno dopolnilo usposabljanjem je gradivo smiselno; ocenjujemo, da je v luči nizkih stroškov smotrn tudi njegov tisk.
- *Tehnološka navodila – travinje I in travinje II* - priprava je časovno zelo zahtevna, medtem ko je ciljna skupina relativno ozka. Glede na to, da je KOPOP med upravičenci prepoznan kot zahteven ukrep z velikim tveganje za napake, in da se le-te med kontrolami pogosto tudi pojavijo, so navodila smotrna.
- *Praktični vodnik za ljudi, ki bogatijo varovana območja in ohranjajo dediščino* je po izjavi predstavnika podporne enote Mreže s strani nekaterih prepoznan kot primer dobre prakse povezovanje različnih institucij s področja urejanja prostora ; nizko prepoznavanje (56% ciljne skupine za gradivo ni slišalo) pa pripisuje temu, da gradivo nima dovolj aktivnega skrbnika, zaradi česar tudi ni dovolj promocije. Dodatno ugotavljamo, da se slabšo prepoznavnosti gradiva lahko

pripiše tudi neujemanju med njegovim naslovom in vsebino (gre za navodila v primeru odločitve za poseg v prostor). Priprava gradiva je smiselna, a je potrebna bolj ciljna distribucija.

Dogodki

Večina (82%) anketirancev vsebine na dogodkih ocenjuje kot relevantne, 70% pa kot zadostne za izvajanje ukrepov PRP. Na podlagi tega ugotavljamo, da so dogodki pomembna aktivnost, še posebej za doseganje tistih potencialnih upravičencev, ki še niso vključeni v katerikoli ukrep PRP.

Spletni mediji

Prepoznavnost uradne spletne strani PRP – tj. delež anketirancev, ki je seznanjeno z njenim obstojem – je pri 91% relativno visoka, a naj opozorimo, da gre za anketirance, ki glede na članstvo v bazi Mreže za podeželje sami bolj aktivno iščejo informacije. Uporabnost spletne strani je prav tako dobro ocenjena s strani anketirancev – 84% ocenjuje vsebine kot relevantne, 82% pa kot zadostne. Tudi z elektronskimi novicami PRePlet so prejemniki zadovoljni (87%). Med predlogi za izboljšave so anketiranci navedli nepreglednost in zastarelo obliko ter potrebo po dodatnih vsebinah (o specifičnih vrstah pridelave). Na podlagi intervjuja ugotavljamo, da Mreža že ustvarja sinergije na področju informiranja, konkretno preko obveščanja o usposabljanjih, organiziranih izven PRP (npr. KGZS). Po drugi strani, so anketiranci manj seznanjeni z družabnimi mediji (prisotnostjo Mreže na strani Facebook) – 60% je za to komunikacijsko orodje Mreže že slišalo, uporabljalo ga je zgolj 20%.

7.dd6) Zaključki in priporočila

7.dd6.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

Člani baze Mreže njena komunikacijska orodja v večini poznajo in ocenjujejo kot uporabna.

Priporočilo:

Za analizo uporabnosti (zadostnosti in relevantnosti) gradiv med širšim krogom upravičencev brez morebitne pristranskosti vzorca bodo najboljši vir informacij obvezna usposabljanja (KOPOP, EK, DŽ) – za te ukrepe je največ publikacij, poleg tega so na njih prisotni vsi obvezniki teh ukrepov in lahko odgovorijo na vprašanja kot so mnenje o gradivih, kaj pogrešajo, ali potrebujejo tiskano verzijo itd.

7.dd6.b) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 2

Sklepna ugotovitev:

Odločitev za tisk ne upošteva vseh potrebnih parametrov.

Priporočilo:

Priporočamo sistematični pristop k odločitvi za pripravo gradiva in odločitvi za njegov tisk, pri čemer dejavniki odločitve vključujejo namen gradiva, njegovo ciljno skupino (velikost in značilnosti), predvidene stroški priprave (neposredni in posredni), tiska in distribucije, obdobje relevantnosti ipd.

7.dd6.c) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 3

Sklepna ugotovitev:

Mreža pri svojem obveščanju v določeni meri vključuje tudi dejavnosti in informacije drugih deležnikov, kot je KGZS, a obenem opažamo, da upravičenci še vedno pogrešajo določene vsebine (gradiva ali usposabljanja), ki jih ponuja KGZS (gledati SVV 3).

Priporočilo:

Predlagamo bolj celostno vključevanje aktivnosti drugih institucij (na primer, KGZS), ki so povezana z ukrepi PRP, v obveščanje upravičencev PRP.

7.ee) PSEQ05-TOPIC - Vprašanje vrednotenja posameznega programa povezano s temo vrednotenja posameznega programa

Tema vrednotenja: Svetovanje

Vprašanje vrednotenja posameznega programa: V kolikšni meri je izvajanje svetovanja v okviru podukrepa 2.1 »Podpora za pomoč pri uporabi storitev svetovanja« vplivalo na zadovoljstvo uporabnikov z opravljeno storitvijo?

Utemeljitev izbire teme vrednotenja posameznega programa:

Programsko-specifično vprašanje za vrednotenje zasleduje cilj zagotavljanja visokokakovostnega nivoja storitev svetovanja v okviru PRP, in sicer prek pridobitve povratnih informacij neposredno s strani upravičencev.

7.ee1) Povezava med merili za presojo, skupnimi in dodatnimi kazalniki rezultatov, uporabljenimi pri odgovoru na skupno vprašanje za vrednotenje

Za to vprašanje ni opredeljenih povezav

7.ee2) Uporabljene metode

a) Kvantitativne metode: vprašanje za vrednotenje ne zahteva kvantitativnih metod vrednotenja

b) Kvalitativne metode: anketa

- *Razlogi za uporabo omenjenih metod*

  Za ugotovitev zadovoljstva posameznikov bomo uporabili ankete, poslane uporabnikom po pošti in po elektronski pošti, saj le-te dosežejo najširši krog deležnikov in so hkrati časovno nezahtevne.

- *Opis metod za izračun kazalnikov*

  Anketni vprašalnik bo poslan celotnemu vzorcu kmetijskih gospodarstev, deležnih svetovanj v obdobju 2014-2016, tj. približno 4.300 uporabnikov. Vprašanja se bodo med drugim nanašala na vrsto prejetega svetovanja (tj. ukrep, v okviru katerega je bilo svetovanje obvezno, program svetovanja), jasnost predstavljenih vsebin, uporabnost novih znanj in splošno oceno zadovoljstva z izvedenim svetovanjem.

- *Izzivi pri uporabi opisanih metod in rešitve na izzive*

  Glavno tveganje je nizka stopnja odzivnosti na vprašalnike in posledično nezanesljivost kazalnika. V primeru stopnje odzivnosti nad 10% bomo rezultate lahko posplošili na celotno populacijo prejemnikov.

7.ee3) Kvantitativne vrednosti kazalnikov in viri podatkov

Vrsta kazalnika	Koda in ime kazalnika (enota)	Razmerje	Vrednost kazalnika	Izračunana bruto	Izračunana neto	Viri podatkov in informacij

				vrednost	vrednost	
Dodatni kazalnik učinka	Delež uporabnikov svetovanja v okviru preostalih ukrepov, ki so s storitvijo zadovoljni	Da	72.6%			Anketa med upravičenci
Dodatni kazalnik učinka	Delež uporabnikov svetovanja v okviru ukrepa M10, ki so s storitvijo zadovoljni	Da	67%			Anketa med upravičenci
Dodatni kazalnik učinka	Delež uporabnikov svetovanja v okviru ukrepa M11, ki so s storitvijo zadovoljni	Da	83%			Anketa med upravičenci
Dodatni kazalnik učinka	Delež uporabnikov svetovanja v okviru ukrepa M14, ki so s storitvijo zadovoljni	Da	85%			Anketa med upravičenci

7.ee4) Nastale težave, ki vplivajo na veljavnost in zanesljivost ugotovitev vrednotenja

Na vprašalnik je odgovorilo 200 upravičencev, kar ocenjujemo kot zadostno število. Manj zanesljive so ugotovitve o kakovosti svetovanj, ki niso bila izvedena v okviru ukrepov M10, M11, M14, saj je bilo teh odgovorov zgolj 51.

Pri vprašanjih, vezanih na posamezne dejavnike oz. vidike zadovoljstva s svetovanji anketirancev, vprašanja niso ločena po posameznem ukrepu. Tako tisti, ki so vključeni, na primer, tako v ukrep M10 kot tudi M11, odgovarjajo o splošnem zadovoljstvu s svetovanjem na obeh področjih. Zaradi tega lahko pride do nekolikšne diskrepance med povprečnim zadovoljstvom in zadovoljstvom, ko je le-ta razbit po posameznih vidikih.

7.ee5) Odgovor na vprašanje za vrednotenje

Ugotavljamo, da so uporabniki storitev svetovanja v okviru ukrepa M02 'Podpora za pomoč pri uporabi storitev svetovanja' v splošnem zadovoljni z opravljeno storitvijo.

Ukrep M10: Na podlagi rezultatov ankete upravičencem sodeč vidimo, da je 67% udeležencev svetovanj z le-temi zadovoljnih (odgovor "zelo zadovoljen" ali "zadovoljen" na vprašanje "Kako zadovoljni ste z vsebino svetovanja glede na spodaj opredeljena področja?"), med tem ko je 8 % nezadovoljnih. Upravičenci so bili najbolj zadovoljni s strokovnostjo svetovalca (79% zadovoljnih), najmanj pa z obsegom vsebin (11% nezadovoljnih).

Ukrep M11: Raven zadovoljstva je pri upravičencih ukrepa M11 nekoliko višja, in sicer je bilo s svetovanji zadovoljnih 83% na vzorcu 51 upravičencev, nezadovoljna pa zgolj 2%. Tudi pri ekološkem kmetovanju je bilo največ (72%) zadovoljnih s strokovnostjo svetovalcev. Največ (11%) je nezadovoljnih z razumljivostjo uporabljenih izrazov.

Ukrep M14: Najbolj zadovoljni z usposabljanji so bili upravičenci ukrepa M14 - 85% zadovoljnih in 1% nezadovoljnih (vzorec: 83 upravičencev). Strokovnost svetovalca je tudi pri upravičencih ukrepa M14 najbolj pozitivno ocenjena, sledita zanimivost vsebin (69%) in jasnost ključnih sporočil (68%). Najslabše so upravičenci ocenili uporabnost znanj (53% zadovoljnih) in obseg vsebin (55% zadovoljnih).

Ostali ukrepi: V povprečju (glede na dejavnike kakovosti svetovanja) so bili preostali upravičenci svetovanja z njim zadovoljni - 72,6% udeležencev je bilo s svetovanji zadovoljnih, 3% pa nezadovoljnih. Najbolje so upravičenci ocenili strokovnost svetovalca (88 % zadovoljnih), ostali vidiki (uporabnost gradiva, uporabnost novo pridobljenih znanj, zanimivost vsebin, trajanje in obseg svetovanja ter jasnost ključnih sporočil in izrazov) so približno enako visoko ocenjeni.

7.ee6) Zaključki in priporočila

7.ee6.a) Sklepna ugotovitev / Priporočilo 1

Sklepna ugotovitev:

V splošnem so uporabniki storitev svetovanja Programa razvoja podeželja zadovoljni z opravljeno storitvijo. Najbolj so zadovoljni s kakovostjo in strokovnostjo svetovalca.

Priporočilo:

Za v prihodnje predlagamo, da se vprašalnike o zadovoljstvu z uporabljeno storitvijo uporabnikom razdeli po svetovanju samem (le-ti pa lahko odgovore pošljejo tudi po pošti), saj se bo le tako lahko povezalo uporabnika, ukrep, vsebino svetovanja, svetovalca z rezultati kontrol na kraju samem.

8. IZVAJANJE UKREPOV ZA UPOŠTEVANJE NAČEL IZ ČLENOV 5, 7 IN 8 UREDBE (EU) ŠT. 1303/2013

8.a) Spodbujanje enakosti moških in žensk ter nediskriminacija (člen 7 Uredbe (EU) št. 1303/2013)

Program razvoja podeželja ne diskriminira med moškimi in ženskami. Delež žensk, vključenih v PRP, je sicer veliko nižji od deleža moških, kar je pa skladno s povprečnim deležem nosilk kmetijskih gospodarstev v Sloveniji. Ocenjujemo tudi, da PRP ne spodbuja enakosti med moškimi in ženskami v kmetijstvu, saj nima ukrepov, ki bi prispevali k večji vključenosti žensk v upravljanje kmetijskih gospodarstev.

V PRP je največ poudarka zagotavljanju nediskriminacije danega v okviru ukrepa M19 – Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER.

Socialno vključenost, vključno z zaposlitvijo žensk, spodbuja tudi ukrep M06.4 - Podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti; konkretno bo omenjeni vidik socialne vključenosti upoštevan pri razporeditvi sredstev upravičencem. Drugi ukrepi načela enakosti med spoloma ne omenjajo eksplicitno.

Za izračun deleža žensk med upravičenci ukrepov PRP smo omejeni na ukrepe M01, M04.1, M06.1 in M08.6, ki se izvajajo (v primeru naložb se tu šteje odobritev do 31.12.2016), in kjer je na voljo podatek o spolu prijavitelja. Delež žensk upravičenk ukrepov navajamo spodaj, skupaj s primerjavo na povprečni delež nosilk kmetijskih gospodarstev v Sloveniji (22,8%).

- *Ukrep M01:* podatka o spolu udeleženca usposabljanj ni, tako da vzamemo približek iz odgovorov na ankete. Malo manj kot četrtina (24,7%) udeležencev usposabljanj je ženskega spola, kar je nekoliko več kot delež nosilk KMG v Sloveniji. Rezultat je razumljiv, če upoštevamo, da se je usposabljanj lahko udeležilo več članov enega kmetijskega gospodarstva.
- *Ukrep M04.1:* število žensk, prijaviteljic naložb, ki so bile odobrene do 31.12.2016, je 11. Če izvzamemo KMG, ki niso označili spola upravičenca, to predstavlja 20% vseh upravičencev, vključenih v ukrep (11 od 55), kar je nekoliko manj od povprečja.
- *Ukrep M06.1:* delež žensk, mladih nosilk KMG, je 19,6%, kar je prav tako manj kot delež nosilk KMG v Sloveniji na splošno.
- *Ukrep M08.6***:** pri tem ukrepu je delež žensk bistveno nižji - 12,4% - kar je glede na manjšo prisotnost žensk v gozdarstvu kot v kmetijstvu v mejah normale.

Medtem ko je delež nosilk kmetijskih gospodarstev v Sloveniji 22,8-odstoten, je delež drugih delovno aktivnih družinskih članic na družinskih kmetijah pomembno višji – 57,4%. Delež žensk izmed vseh aktivnih članic na družinskih kmetijah je 45%. Poleg tega se delež žensk, nosilk kmetijskih gospodarstev, manjša – v letu 2000 je 27% žensk vodilo kmetijo, kar je 4 odstotne točke več kot v letu 2013. Iz tega gre sklepati, da je v družinah na področju kmetijstva (še vedno in še bolj) prisotna diskriminacija, saj so moški veliko bolj pogosto upravitelji kmetije, ženske pa bolj pogosto druge aktivne članice. PRP kljub temu spodbuja večjo vključenost žensk zgolj na področju nekmetijskih dejavnosti (M06.4 in M19.2).

Delež predvidenih novo ustvarjenih mest, zasedenih s strani žensk, je prav tako nižji za ukrep M08.6 (3 od 58), pri ukrepu M04.2 je ta delež 33% (16 od 48). Glede na to, da se izplačila še niso izvajala, tudi morebitna nova delovna mesta (še) niso posledica ukrepanja Programa razvoja podeželja.

Za razliko od gozdarstva in vodenja kmetijskih gospodarstev, kjer opazimo bistveno večji delež moških, je v samem upravljanju in izvajanju Programa razvoja podeželja vključenih več žensk. Konkretno je iz

tehnične pomoči žensk med zaposlenimi 34 od 50 (68%) na MKGP in 24 od 44 (55%) na ARSKTRP.

8.b) Trajnostni razvoj (člen 8 Uredbe (EU) št. 1303/2013)

Trajnostni razvoj vsebuje tri komponente, in sicer okoljsko (varovanje okolja), ekonomsko (skladna gospodarska rast) in socialno (družbena enakost in socialna pravičnost).

Varovanje okolja in ohranjanje biotske raznovrstnosti

Vključenost kmetijskih zemljišč v ukrepe s potencialno pozitivnim vplivom na obnovo, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti je zadovoljiva, če jo obravnavamo z vidika doseganja ciljnih vrednosti vključenih površin v izbrane operacije oz. razširjenosti površinskih ukrepov (nekoliko manjša je, če se omejimo le na območja HNV, večja pa, če se omejimo na območja OMD). Dobra pokritost z okoljevarstvenimi in naravovarstvenimi ukrepi pa še ne pomeni, da so pozitivni učinki na habitatne tipe in vrste, ki te habitate naseljujejo, enakomerni in enako pomembni. Če pogledamo podatke o specifičnih operacijah KOPOP, ki je ključni ukrep na področju biotske raznovrstnosti, opazimo, da je vključenost v ciljne naravovarstvene operacije zelo nizka (tako v smislu deleža znotraj ukrepa, kot tudi doseganja ciljev Vlade RS v PUN). To je problematično zlasti zato, ker so prav te operacije tiste, pri katerih lahko pričakujemo največji učinek na stanje biotske raznovrstnosti. Tudi vključenost v ostale aktivnosti s pričakovanim neposrednim učinkom na biotsko raznovrstnost je nizka, med tem ko prevladujejo površine, na katerih se izvajajo ukrepi s pričakovanim posrednim učinkom na stanje biotske raznovrstnosti (zlasti preko spremembe obstoječih kmetijskih praks na področju okoljevarstva). Ne glede na to ugotavljamo, da:

- splošne naravovarstvene operacije, kot sta Trajno travinje I in Trajno travinje II, ne izpodrivajo ciljnih;
- je v obdobju vrednotenja opazno povečanje prispevka PRP k izboljšanju stanja habitatov na zemljiščih z zahtevkom, značilnih za ekosisteme kmetijske krajine, ne moremo pa (še) potrditi pozitivnih vplivov na stanje kvalifikacijskih vrst.

Vplivov PRP na gozdne ekosisteme, bodisi negativnih (preko povečanja odprtosti gozdov) bodisi pozitivnih (preko sanacije in obnove gozdov po nesrečah) nismo vrednotili, ker se površinski ukrepi v gozdovih še niso izvajali.

Vpliv naložb na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe je bil izredno majhen, saj ima le 2,74 % odobrenih naložb ima potencialno pozitiven vpliv. Odstotek je sicer zelo nizek, ob enem pa izračun temelji na zelo omejenem številu (2 od 73 naložb) ter pomanjkljivih podatkih o opisu naložb v bazi upravičencev. V okviru M19 ni bilo odobrenih naložb, zato vplivov na okolje in biotsko raznovrstnost ni bilo.

Zadovoljiva je tudi razširjenost ukrepov (merjena kot delež podprtih zemljišč), ki prispevajo k boljšemu upravljanju voda, a je z vidika kmetijstva kot celote površinska pokritost nižja, potencialen vpliv PRP pa posledično omejen (ne le glede na vsa kmetijska zemljišča, temveč tudi v odnosu do vseh vpisanih GERK, kjer bi se ukrepi potencialno lahko izvajali). To samo po sebi ni problematično, a predstavlja izziv z vidika načina izvajanja PRP. Ukrepi (zlasti KOPOP) namreč niso ozko ciljno usmerjeni (npr. v primeru VTPV na GERK ob nabrežjih rek ali obalah jezer), zato se pomembni vplivi lahko le na račun maksimalne vključenosti v ukrepe (tj. razširjenostjo površinskih ukrepov, ki prispevajo k boljšemu upravljanju voda ter

ravnanju z gnojili in pesticidi).

Analiza anketnega vprašalnika med upravičenci ukrepov PRP je med drugim pokazala, da obstaja visoka stopnja zavedanja glede pomena ohranjanja okolja, a določen dvom v dejanski uspeh izvajanja ukrepov PRP. Med upravičenci so tudi velike razlike, ko gre za vprašanje konkretnih habitatov oz. vrst, kar kaže na to, da ne posedujejo v zadostni meri konkretnih znanj, ki bi jim služila kot podlaga za odločanje o načinih kmetovanja na svojih zemljiščih. Med anketiranimi upravičenci se jih večina zaveda nevarnosti negativnih vplivov uporabe gnojil in pesticidov na okolje, vendar je zaskrbljujoče dejstvo, da jih skoraj polovica te nevarnosti ne prepozna, kljub temu da gre za onesnaževala, ki izvirajo skoraj izključno iz kmetijske dejavnosti. Bolj enotno je zavedanje glede nevarnosti negativnih vplivov kmetijstva na kakovost tal. Pri tem se rezultati za skupino upravičencev ukrepa M10 ne razlikujejo bistveno.

Z vidika vedenja (tj. posedovanja znanja in praktičnih izkušenj o kmetijskih praksah usmerjenih v ohranjanje okolja in trajnostnega kmetovanja) so rezultati analiz anketnega vprašalnika spodbudni, pri čemer so upravičenci ukrepa M10 še nekoliko bolj seznanjeni od splošne populacije upravičencev, kar kaže na pomembno dodano vrednost ukrepa M10 pri spodbujanju in izvajanju okoljsko sprejemljiv(ejš)ih kmetijskih praks.

Učinkovita raba virov

RS zaradi ugodnih vremenskih razmer in nižje intenzivnosti kmetijstva ni velika porabnica vode, saj z 6.084 ha zemljišč, pripravljenih za namakanje, sodi v spodnjo tretjino držav članic EU glede na namakane površine. Poleg tega so na mestu varovalke proti preveliki porabi vode v kmetijstvu, ki preprečujejo izpraznitev vodnih virov. Sicer zaradi nekolikšnega zamika pri izvajanju ukrepov, ki imajo vpliv na prednostno področje 5A, PRP (še) ni prispeval k učinkovitejši rabi vode v kmetijstvu. Vključenih KMG je bilo do 31.12.2016 (gledano po odobrenih vlogah) 8, a le-ti za svoje naložbe še niso dobili finančnih sredstev (izplačil), posledično pri njih raba vode še ni postala bolj učinkovita.

Zaradi nekolikšnega zamika pri izvajanju ukrepov, ki imajo vpliv na prednostno področje 5B, PRP prav tako še ni prispeval k učinkovitejši rabi energije v kmetijstvu. Vključenih KMG je bilo do 31.12.2016 (gledano po odobrenih vlogah) 8 (5,7% od vseh odobrenih naložb), a le-ti za svoje naložbe od OU še niso dobili izplačil. Do presečnega datuma PRP ni prispeval niti k povečanju ponudbe ali uporabe obnovljivih virov energij, stranskih proizvodov, odpadkov, ostankov in drugih neživilskih surovin, saj iz tega področja še ni bilo izplačil končnim upravičencem. Za naložbe v proizvodnjo OVE za lastno porabo je zanimanje relativno nizko. Zaradi visokega tveganja naložb, dolgega postopka pridobitve dovoljenj in nižje donosnosti, se podobno nizek interes s strani ciljne skupine pričakuje tudi v prihodnje.

Blažitev podnebnih sprememb

PRP je v omejeni meri prispeval k zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in amonijaka v kmetijstvu, vpliv je zlasti prisoten pri načinih kmetovanja (ukrepi M10, M11 in M14), bistveno manj pri naložbah. To je tudi posledica dejstva, da k ciljem prednostnega področja 5D kljub pomenu zmanjševanja emisij na mednarodni ravni (tudi iz kmetijstva), ni ciljno usmerjen noben ukrep. Cilje je posledično težje doseči, saj nimajo »svojih« finančnih sredstev, niti ni mehanizma za sprotno spremljanje in analizo uspešnosti, med samimi upravičenci pa je zaznati tui pomanjkanje znanja o pomembnosti zmanjševanja emisij TGP in amonijaka v kmetijstvu in o potrebnih aktivnostih, ki bi k tema ciljema prispevale.

Pozitivne vplive PRP na blaženje podnebnih sprememb sta imela ukrepa M10 in M11, in sicer preko zahtev, ki prispevajo k shranjevanju in sekvestraciji ogljika v kmetijstvu; na področju gozdarstva se tovrstni ukrepi še niso izvajali.

Prilagajanje na podnebne spremembe

Ključni ukrep PRP – M10 – ima (omejen) pozitiven vpliv na prilagajanje in blaženje učinkov podnebnih sprememb v kmetijstvu. PRP k tem ciljem prispeva tudi preko M11 ter M04.1, M04.2 in M04.3. Ugotavljamo, da ima PRP skozi te tri ukrepe, posredno tudi skozi M01, pomemben vpliv, ki se na področju naložb lahko še poveča. Zaradi podnebnih sprememb so pojavi kot so suša, poplave, pozeba, žled, nevihte s točo in ožigi vse bolj pogosti. Ker je pa kmetijska proizvodnja, ter s tem povezani ekonomska uspešnost kmetij in samooskrba s hrano, neposredno odvisna od vremenskih razmer, je ključno tako zmanjšanje emisij TGP in amonijaka kot tudi prilagajanje na podnebne spremembe. Za obvladovanje tveganj, povezanih z neugodnimi vremenskimi pojavi, lahko KMG izvajajo agrotehnične ukrepe (kolobar, izbira primerni sort rastlin in prilagodljivih pasem živali, način obdelave tal ipd.) in/ali naložbene ukrepe (v namakalne sisteme, mreže proti toči). Dodatno k blažitvi teh tveganj prispeva še večje znanje in informiranost nosilcev kmetijske dejavnosti, tehnološka prilagoditev kmetijskih gospodarstev in razvoj sodobnih tehnologij in praks.

Inovacije oz. inovativni pristopi, prakse ali postopki

Ocenjujemo, da imajo ukrepi PRP na inovacije omejen vpliv, saj se ključni ukrepi, namenjeni krepitvi povezav me kmetijstvom in raziskavami oz. inovacijami, bodisi niso še izvajali (M16), bodisi še ni prišlo do izbora ali potrditve operacij (M19.2 in M19.3). K inovacijam tako prispevajo zlasti usposabljanja, nekoliko manjši prispevek je opaziti na področju naložb. Do 31.12.2016 je bilo namreč odobrenih 31 naložb, ki naj bi prispevale k horizontalnemu cilju »inovacije«, od tega 2 v okviru M04.1 in 29 v okviru M04.2. Ker pa nobena izmed 187 odobrenih naložb v okviru M08.6 ni prispevala k temu horizontalnemu cilju, je delež inovativnih naložb izmed vseh odobrenih naložb 9,5%. Ob upoštevanju zgolj naložb v okviru M04, je delež višji, in sicer 22%.

V okviru pobude LEADER sicer inovativnost pri večini LAS predstavlja eno izmed meril za izbor projektov, a ugotavljamo, da ima le-ta relativno široko definicijo, tj. vse operacije, ki v določenem lokalnem območju predstavljajo novost. Tako kot ostali ukrepi PRP tudi M19.2 nima fiksne in jasno opredeljene definicije »inovativnosti«.

8.c) Vloga partnerjev iz člena 5 Uredbe (EU) št. 1303/2013 pri izvajanju programa

MKGP v izvajanje PRP 2014-2020 vključuje različne partnerje, in sicer tako pristojne urbane in druge javne organe kot tudi ekonomske in socialne partnerje ter druge ustrezne organe, ki predstavljajo civilno družbo, vključno z okoljskimi partnerji in nevladnimi organizacijami, ter organi, odgovornimi za spodbujanje socialne vključenosti, enakih spolov in boja proti diskriminaciji. Cilj MKGP je, da se skupaj s partnerji poišče strokovno podprte rešitve, ki bodo vlagateljem in vsem zainteresiranim zagotavljale čim lažje izvajanje ukrepov 2014-2020 ter hkrati omogočale ohranjanje dobrega stanja okolja. Različni partnerji so tako aktivno vključeni v izvajanje programa, in sicer v Odboru za spremljanje, v različnih neformalnih

skupinah, v okviru LAS, v Svetu za kmetijstvo in podeželju, na forumih in drugih objavah na spletu, itd.

V Odbor za spremljanje so vključeni predstavniki ministrstev in vladnih služb, ekonomskih in socialnih partnerjev, nevladnih organizacij, ki delujejo na področju razvoja podeželja, ter lokalnih skupnosti. Prav tako so zastopani tudi organi in organizacije, zadolžene za varovanje okolja in enakost spolov. V letu 2016 so bile organizirane tri seje Odbora za spremljanje, kjer so bili člani seznanjeni z letnim poročilom o izvajanju PRP Republike Slovenije 2014-2020 za leti 2014 in 2015, 2. spremembo PRP 2014–2020, merili za izbor operacij v okviru PRP 2014-2020 ter drugimi aktivnostmi v okviru PRP 2014–2020. Člani odbora za spremljanje so na sejah aktivno sodelovali in podali pripombe na obravnavana gradiva ter na koncu, če je bilo to potrebno, sprejeli tudi mnenje Odbora za spremljanje na določeno gradivo.

Partnerji in zainteresirana javnost so vključeni tudi v različnih neformalnih skupinah v kateri so vključeni različni strokovnjaki z različnih področij, svetovalci in drugi upravljavci kmetijskega prostora. Na delovnih sestankih teh delovnih skupin so člani iskali najbolj primerne rešitve, ki so ugodne tako za kmetijstvo kot tudi za okolje. S ciljem spodbujanja socialne vključenosti, zmanjševanja revščine in gospodarskega razvoja podeželskih območij s poudarkom na pospeševanju lokalnega razvoja podeželskih območij se izvaja LEADER v okviru katerega so se povezali lokalni partnerji v LAS. Različni lokalni partnerji se tako v okviru LAS aktivno vključujejo v izvajanje programa.

V Svet za kmetijstvo in podeželje, katerega naloga je, da daje mnenja o pomembnih odločitvah na področju kmetijstva in podeželja, so prav tako vključeni različni ekonomski in socialni partnerji ter druge ustrezne organe, ki predstavljajo civilno družbo.

MKGP o izvajanju PRP 2014-2020 obvešča vse zainteresirane in tudi širšo javnost preko različnih objav na spletu, spletnega portala e-demokracija, foruma in različnih odgovorov.

9. DOSEŽENI NAPREDEK PRI ZAGOTAVLJANJU CELOSTNEGA PRISTOPA K UPORABI EKSRP IN DRUGIH FINANČNIH INSTRUMENTOV UNIJE

Ta oddelek zadeva le letno/-a poročilo/-a o izvajanju 2018

10. POROČILO O IZVAJANJU FINANČNIH INSTRUMENTOV (ČLEN 46 UREDBE (EU) ŠT. 1303/2013)

30A. Ali se je predhodna ocena začela izvajati?	Da
30B. Ali je predhodna ocena zaključena?	Da
30. Datum zaključka predhodne ocene	27-11-2015
31.1. Ali se je že začel postopek izbora ali določitve?	Ne
13A. Ali je sporazum o financiranju podpisan?	Ne
13. Datum podpisa sporazuma o financiranju z organom, ki izvaja finančni instrument	-

11. ŠIFRANTI SKUPNIH KAZALNIKOV IN KAZALNIKOV ZA POSAMEZNE PROGRAME TER ŠTEVILČNO OVREDNOTENE CILJNE VREDNOSTI

See Monitoring Annex

Annex II

Detailed table showing implementation level by Focus areas including output indicators

Prednostno področje 1A							
FA/M	Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
1A	T1: Odstotek izdatkov po členih 14, 15 in 35 Uredbe (EU) št. 1305/2013 v povezavi s celotnimi izdatki za program za razvoj podeželja (prednostno področje 1A)	2014-2016			0,05	1,28	3,91
		2014-2015			0,03	0,77	

Prednostno področje 1B							
FA/M	Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
1B	T2: Skupno število operacij sodelovanja, podprtih v okviru ukrepa sodelovanja (člen 35 Uredbe (EU) št. 1305/2013) (skupine, mreže/grozdi, pilotni projekti ...) (prednostno področje 1B)	2014-2016					60,00
		2014-2015					

Prednostno področje 1C							
FA/M	Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
1C	T3: Skupno število usposobljenih udeležencev v skladu s členom 14 Uredbe (EU) št. 1305/2013 (prednostno področje 1C)	2014-2016			10.924,00	10,86	100.600,00
		2014-2015			1.146,00	1,14	

Prednostno področje 2A							
FA/M	Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
2A	T4: Odstotek kmetijskih gospodarstev s podporo programa za razvoj podeželja za naložbe v prestrukturiranje ali posodabljanje (prednostno področje 2A)	2014-2016	0,14	4,89			2,86
		2014-2015	0,03	1,05	0,03	1,05	
FA/M	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
2A	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	13.198.902,37	8,13	11.625.648,57	7,16	162.346.866,81
M01	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	317.781,68	16,95	146.481,28	7,81	1.875.000,00
M01.1	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			146.481,28	11,86	1.235.000,00
M01.1	O12 - Število udeležencev usposabljanja	2014-2016			1.146,00	36,97	3.100,00
M04	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	12.881.120,69	9,78	11.479.167,29	8,72	131.704.554,31
M04	O2 - Skupne naložbe	2014-2016			29.855.724,62	8,38	356.251.845,57
M04.1	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			5.678.544,98	5,76	98.633.956,36
M04.1	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	2014-2016			29,00	1,40	2.071,00
M04.3	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			5.800.622,31	17,54	33.070.597,95
M06	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			0,00	0,00	20.000.000,00
M06.3	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	2014-2016			0,00	0,00	4.000,00
M16	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	8.767.312,50

Prednostno področje 2B							
FA/M	Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
2B	T5: Odstotek kmetijskih gospodarstev s poslovnim razvojnim načrtom / naložbami za mlade kmete, podprtimi s programom za razvoj podeželja (prednostno področje 2B)	2014-2016	0,76	22,00			3,45
		2014-2015	0,30	8,69			
FA/M	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
2B	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	20.914.200,00	34,13	0,00	0,00	61.275.000,00
M01	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	625.000,00
M01.1	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			0,00	0,00	265.000,00
M01.1	O12 - Število udeležencev usposabljanja	2014-2016			0,00	0,00	600,00
M06	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	20.914.200,00	34,48	0,00	0,00	60.650.000,00
M06.1	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			0,00	0,00	60.650.000,00
M06.1	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki	2014-2016			0,00	0,00	2.500,00

	prejemajo pomoč						

Prednostno področje 3A							
FA/M	Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
3A	T6: Odstotek kmetijskih gospodarstev, ki prejemajo podporo za sodelovanje v shemah kakovosti, na lokalnih trgih in v kratkih dobavnih verigah ter skupinah/organizacijah proizvajalcev (prednostno področje 3A)	2014-2016					19,12
		2014-2015					
	Odstotek živilskopredelovalnih podjetij s podporo programa za razvoj podeželja za naložbe v predelavo/trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov (%)	2014-2016			1,00	10,00	10,00
		2014-2015					

FA/M	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
3A	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	22.603.198,23	18,06	5.643.939,89	4,51	125.158.985,03
M01	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	145.566,68	2,65	3.608,20	0,07	5.500.000,00
M01.1	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			3.608,20	0,07	5.500.000,00
M01.1	O12 - Število udeležencev usposabljanja	2014-2016			173,00	0,35	49.700,00
M02	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	792.058,18	26,72	275.866,32	9,31	2.964.690,00
M02.1	O13 - Število upravičencev, deležnih svetovanja	2014-2016			346,00	24,80	1.395,00
M03	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	17.873,52	0,53	17.873,52	0,53	3.400.000,00
M03.1	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	2014-2016			0,00	0,00	12.856,00
M04	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	13.070.250,03	17,48	2.822.027,85	3,77	74.761.261,70
M04	O2 - Skupne naložbe	2014-2016			16.344.939,22	6,72	243.223.304,73
M04.1 M04.2	O3 - Število podprtih ukrepov/operacij	2014-2016			17,00	5,26	323,00
M09	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	2.227.950,00
M09	O3 - Število podprtih ukrepov/operacij	2014-2016			0,00	0,00	15,00
M09	O9 - Število gospodarstev, ki sodelujejo v podprtih shemah	2014-2016			0,00	0,00	900,00
M14	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	8.577.449,82	26,37	2.524.564,00	7,76	32.533.333,33
M14	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	2014-2016			169,00	1,63	10.400,00
M16	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	3.771.750,00
M16.4	O9 - Število gospodarstev, ki sodelujejo v podprtih shemah	2014-2016			0,00	0,00	80,00

Prednostna naloga P4							
FA/M	Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
P4	T12: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal (prednostno področje 4C)	2014-2016			36,03	114,80	31,38
		2014-2015			31,57	100,59	
	T10: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja voda (prednostno področje 4B)	2014-2016			34,91	120,82	28,89
		2014-2015			22,27	77,08	
	T9: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za podpiranje biotske raznovrstnosti in/ali krajin (prednostno področje 4A)	2014-2016			38,53	116,60	33,05
		2014-2015			33,15	100,32	
FA/M	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
P4	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	202.907.439,63	35,40	146.818.604,98	25,61	573.215.930,00
M01	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	391.561,72	8,70	95.709,82	2,13	4.500.000,00
M01.1	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			95.709,82	2,13	4.500.000,00
M01.1	O12 - Število udeležencev usposabljanja	2014-2016			9.605,00	13,90	69.100,00
M02	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	619.325,68	7,94	0,00	0,00	7.803.310,00
M02.1	O13 - Število upravičencev, deležnih svetovanja	2014-2016			0,00	0,00	17.241,00
M08	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	20.454.400,00
M08.4	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			0,00	0,00	20.454.400,00
M10	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	86.604.003,18	42,53	53.076.888,90	26,07	203.607.386,67
M10.1	O5 - Skupna površina (ha)	2014-2016			277.906,10	84,78	327.810,00
M11	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	31.280.499,50	47,90	17.593.622,36	26,94	65.300.000,00
M11.1	O5 - Skupna površina (ha)	2014-2016			7.225,00	48,17	15.000,00
M11.2	O5 - Skupna površina (ha)	2014-2016			32.116,00	80,29	40.000,00
M13	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	84.012.049,55	31,59	76.052.383,90	28,60	265.933.333,33
M13.1	O5 - Skupna površina (ha)	2014-2016			238.735,44	99,06	241.000,00
M13.2	O5 - Skupna površina (ha)	2014-2016			15.843,05	101,56	15.600,00
M13.3	O5 - Skupna površina (ha)	2014-2016			74.036,64	101,14	73.200,00
M16	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	5.617.500,00

Prednostno področje 6A							
FA/M	Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
6A	T20: Delovna mesta, ustvarjena s podprtimi projekti (prednostno področje 6A)	2014-2016					350,00
		2014-2015					
FA/M	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
6A	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	7.117.029,39	8,54	1.292.928,87	1,55	83.293.937,50
M06	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	31.488,26	0,07	31.488,26	0,07	42.361.333,33
M06	O2 - Skupne naložbe	2014-2016			231.207,60	0,27	86.000.000,00
M06.2 M06.4	O4 - Število gospodarstev/upravičencev, ki prejemajo pomoč	2014-2016			1,00	0,24	420,00
M08	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	7.085.541,13	18,16	1.261.440,61	3,23	39.026.666,67
M08	O5 - Skupna površina (ha)	2014-2016					228,00
M08.6	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			1.261.440,61	3,23	39.026.666,67
M08.6	O2 - Skupne naložbe	2014-2016			4.792.080,66	5,17	92.690.539,69
M16	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	1.905.937,50

Prednostno področje 6B							
FA/M	Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
6B	T23: Delovna mesta, ustvarjena s podprtimi projekti (Leader) (prednostno področje 6B)	2014-2016					66,00
		2014-2015					
	T22: Odstotek podeželskega prebivalstva, deležnega izboljšanih storitev/infrastrukture (prednostno področje 6B)	2014-2016					0,00
		2014-2015					
	T21: Odstotek podeželskega prebivalstva, zajetega v strategijah lokalnega razvoja (prednostno področje 6B)	2014-2016			69,00	105,23	65,57
		2014-2015					
FA/M	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
6B	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	12.207.136,51	22,87	1.113.470,31	2,09	53.365.613,75
M19	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	12.207.136,51	22,87	1.113.470,31	2,09	53.365.613,75
M19	O18 - Prebivalstvo, vključeno v lokalne akcijske skupine	2014-2016			1.420.504,00	105,22	1.350.000,00
M19	O19 - Število izbranih lokalnih akcijskih skupin	2014-2016			37,00	112,12	33,00
M19.1	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			401.662,50	66,94	600.000,00
M19.2	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			711.807,81	2,07	34.409.771,25
M19.3	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			0,00	0,00	4.000.000,00
M19.4	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016			0,00	0,00	14.355.842,50

Prednostno področje 6C							
FA/M	Navedba ciljnega kazalnika	Obdobje	Based on approved (when relevant)	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Cilj za leto 2023
6C	T24: Odstotek podeželskega prebivalstva, deležnega novih ali izboljšanih storitev/infrastrukture (IKT) (prednostno področje 6C)	2014-2016					1,70
		2014-2015					
FA/M	Kazalnik učinka	Obdobje	Committed	Realizacija (%)	Realised	Realizacija (%)	Načrtovano za leto 2023
6C	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	10.000.000,00
M07	O1 - Skupni javni izdatki	2014-2016	0,00	0,00	0,00	0,00	10.000.000,00
M07.3	O15 - Prebivalci, deležni izboljšanih storitev/infrastrukture (informacijska tehnologija ali drugo)	2014-2016			0,00	0,00	35.000,00
M07.3	O3 - Število podprtih ukrepov/operacij	2014-2016			0,00	0,00	10,00

Annex III

Summary table of quantified results

Result indicator name and unit (1)	Target value (2)	Main value (3)	Secondary contribution (4)	LEADER/CLLD contribution (5)	Total RDP (6)=3+4+5
R1 / T4: Odstotek kmetijskih gospodarstev s podporo programa za razvoj podeželja za naložbe v prestrukturiranje ali posodabljanje (prednostno področje 2A)	2,86	0,00	N/A	0,00	0,00
R2: Sprememba kmetijske proizvodnje na podprtih kmetijah/letno število delovnih enot (prednostno področje 2A)*	N/A				
R3 / T5: Odstotek kmetijskih gospodarstev s poslovnim razvojnim načrtom / naložbami za mlade kmete, podprtimi s programom za razvoj podeželja (prednostno področje 2B)	3,45	0,00	N/A	0,00	0,00
R4 / T6: Odstotek kmetijskih gospodarstev, ki prejemajo podporo za sodelovanje v shemah kakovosti, na lokalnih trgih in v kratkih dobavnih verigah ter skupinah/organizacijah proizvajalcev (prednostno področje 3A)	19,12	0,00	N/A	0,00	0,00
R5 / T7: Odstotek kmetijskih gospodarstev, ki sodelujejo v shemah za obvladovanje tveganja (prednostno področje 3B)			N/A	0,00	0,00
R6 / T8: Odstotek gozda / drugih gozdnih površin, za katere so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za podpiranje biotske raznovrstnosti (prednostno področje 4A)		0,00	N/A	0,00	0,00
R7 / T9: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za podpiranje biotske raznovrstnosti in/ali krajin (prednostno področje 4A)	33,05	38,53	N/A	0,00	38,53
R8 / T10: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja voda (prednostno področje 4B)	28,89	34,91	N/A	0,00	34,91
R9 / T11: Odstotek gozdarskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja voda (prednostno področje 4B)		0,00	N/A	0,00	0,00
R10 / T12: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal (prednostno področje 4C)	31,38	36,03	N/A	0,00	36,03
R11 / T13: Odstotek gozdarskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za izboljšanje upravljanja tal in/ali preprečevanje erozije tal (prednostno področje 4C)		0,00	N/A	0,00	0,00
R12 / T14: Odstotek namakanega zemljišča, ki bo prešlo na učinkovitejši namakalni sistem (prednostno področje 5A)			N/A	0,00	0,00

R13: Povečanje učinkovite rabe vode v kmetijstvu pri projektih s podporo programa za razvoj podeželja (prednostno področje 5A)*	N/A				
R14: Povečanje učinkovite rabe energije v kmetijstvu in pri predelavi hrane pri projektih s podporo programa za razvoj podeželja (prednostno področje 5B)*	N/A				
R15: Energija iz obnovljivih virov, proizvedena s podprtimi projekti (prednostno področje 5C)*	N/A				
R16 / T17: Odstotek GVŽ, ki jih zadevajo naložbe v upravljanje živine za zmanjševanje emisij TGP in/ali amoniaka (prednostno področje 5D)			N/A	0,00	0,00
R17 / T18: Odstotek kmetijskih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe o upravljanju za zmanjševanje emisij TGP in/ali amoniaka (prednostno področje 5D)		0,00	N/A	0,00	0,00
R18: Zmanjšane emisije metana in dušikovega oksida (prednostno področje 5D)*	N/A				
R19: Zmanjšane emisije amoniaka (prednostno področje 5D)*	N/A				
R20 / T19: Odstotek kmetijskih in gozdnih zemljišč, za katera so bile sklenjene pogodbe za prispevanje k sekvestraciji in shranjevanju ogljika (prednostno področje 5E)		0,00	N/A	0,00	0,00
R21 / T20: Delovna mesta, ustvarjena s podprtimi projekti (prednostno področje 6A)	350,00	0,00	N/A	0,00	0,00
R22 / T21: Odstotek podeželskega prebivalstva, zajetega v strategijah lokalnega razvoja (prednostno področje 6B)	65,57	69,00	N/A		69,00
R23 / T22: Odstotek podeželskega prebivalstva, deležnega izboljšanih storitev/infrastrukture (prednostno področje 6B)	0,00	0,00	N/A	0,69	0,69
R24 / T23: Delovna mesta, ustvarjena s podprtimi projekti (Leader) (prednostno področje 6B)	66,00	0,00	N/A		0,00
R25 / T24: Odstotek podeželskega prebivalstva, deležnega novih ali izboljšanih storitev/infrastrukture (IKT) (prednostno področje 6C)	1,70	0,00	N/A	0,00	0,00

Dokumenti

Naslov dokumenta	Vrsta dokumenta	Datum dokumenta	Lokalni sklic	Referenčna številka Komisije	Kontrolna vrednost	Datoteke	Datum pošiljanja	Pošiljatelj
Poročilo o izvajanju finančnih instrumentov v letu 2016	Poročilo o izvajanju finančnih instrumentov	18-08-2017		Ares(2017)4127627	1547376124	Poročilo o izvajanju finančnih instrumentov v letu 2016	22-08-2017	nahaceig
Povzetek letnega poročila o izvajanju PRP 2014-2020 za leto 2016 za državljane	Povzetek za državljane	18-08-2017		Ares(2017)4127627	1832637625	Povzetek letnega poročila o izvajanju PRP 2014-2020 za leto 2016 za državljane	22-08-2017	nahaceig
AIR Financial Annex 2014SI06RDNP001	Finančna priloga (sistem)	18-08-2017		Ares(2017)4127627	59207137	AIRfinancialAnnex2014SI06RDNP001_sl.pdf	22-08-2017	nahaceig